STARINE

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KNJIGA XXXVIII.

UREDIO

FERDO ŠIŠIĆ

U ZAGREBU 1937

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

STARINE

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KNJIGA XXXVIII.

UREDIO

FERDO ŠIŠIĆ

U ZAGREBU 1937

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

SADRŽAJ

Šišić Ferdo: Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473—1496) . 1

Fancev Franjo: Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkoga kolegija u Zagrebu (1606—1772) . 181

104.

Senj, 15. febr. 1493.

Senjanin Bartol da Castiliano javlja u Milano neke novosti iz Hrvatske.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. estere, Ungheria.

Anno Jesu Christi 1493 a dì 15 februario. In Segnia.

In Corvacia è stato facto ban el nostro capitaneo de Segna, Emericho Derenzeny, el qual è una persona da bene, et valente homo. Lui tene le terre che teneva per nome delo Illustr. Signore domino Zoanne Corvino. Al presente le tene per nome dela Mtà del Signor Re et è facto suo homo, e più è facto ban de Corvacia et de Slovigno cum uno compagno. El compagno suo si è Batianus,[1] el qual fù altre volte capitaneo de Segna.

A Jayza el simile è facto ban[2] et cossì a Belgrado[3] è facto, et bani in ogni loco dove Sua Mtà ha a fare et ponere bani et capitanei. In ogni loco li ha posto a doi a doi, et non da ne vole dare officio nissuno a persona sola, se non a doi a doi.

Li bani de Corvacia se dice che venono cum molta gente, et questo perche el conte Carlo[4] mai se ha voluto levare dala impresa d'Obrovazo[5] et ogni giorno gli sta allo assedio; et lo conte Angelo et lo conte Bernardino[6] che hano facto del male assai et volevano prendere Segna. Spero in Dio ge lassarano del suo et sarano castigati secundo loro meritano.

(Caeteris exmissis.)

Qui se dice como Turchi se asonano, et veramente vole mandare 50 milia Turchi alla via de Belgrado. Et cossì la Mtà del Signor Re ha facto più cride a Buda, et io cum le mie orechie ne ho ohdito fare una, che tutto homo stia in pronto per andare contra de dicti Turchi. Ma io credo che questa sia per fare pagare la colta presto et volunteria, et che de Turchi nulla sia. Per el mudare de questi bani non intravegna qualche scandalo. Sua Mtà vole che la brigata stia in pronto et apparechiata.

(Caeteris exmissis.)

Grebi Mathias era stato facto ban de Corvacia et venendo per tore l' officio, rechascò dela malatia [che] haveva havuto prima, et in mancho de 8 giorni [venne] morire.[7] Siche è morto senza herede et lo fratello non ha fiolo, ne el vescovo non pò hereditare, per modo che tutta quella signoria de quelli tre fratelli, cum quella de Chines Paolo[8], tutta andava alla Mtà del Signor Re.

Bartholomeo da Casteliono.

[1] Baltazar Batthyány, jajački ban od juna 1493. do 1495. Tako se očito samo u Senju govorilo, jer u ispravama fungira kao aktivni ban Ladislav Egervarski još 24. apr. (in Gudovcz — D. L. 32.857) i 26. maja (in festo

Penthecostes, Zagreb. kaptol, D. L. 20.019). Tek 21. juna 1493. piše kralj Vladislav II. iz Budima »Emerico de Derencheen et Johanni Both de Bayna, regnorum nostrorum Dalm. Cr. et Scl. *banis*« (D. L. 20.025), a i poslije toga često (15. jula, 20. jula, 29. aug. 1493.; *u arh. Jugosl. akad. s. d.*). Ladislav Egervarski pominje se u ispravama prvi puta kao »magister thavernicorum regalium« 31. jan. 1494. (D. L. 20.142).

[2] Franjo Haraszthy od nov. 1492.

[3] Emerik Czobor imenovan je beogradskim banom tek u nov. 1493. Ko je bio ban prije njega, nisam mogao naći. Beogradski ban bio je zapravo komandant beogradske tvrđave.

[4] Karlo Krbavski od plemena Gusić.

[5] Obrovac na Zrmanji.

[6] Frankapani.

[7] Matija Geréb (Gréb) de Vingárt (de genere Katisz) i njegova braća, podrijetlom iz Nógradske županije, docnije nastanjeni u Erdelju, sinovi Sofije sestre Jelisavete Szilágyi, matere kralja Matijaša I. Korv. Matija Geréb bio je hrv. ban 1483. do 1490. Smrt njegovu g. 1493. pominje i Ritter-Vitezović u »Kronici« s. d.: »Vumrl je Matijaš Gereb vrli ban horvatski«. Braća su mu bila: Ladislav, erdeljski biskup onda kaločki nadbiskup († o. 1505.) i Petar, vojskovođa kralja Matijaša I. Kor., docnije (1499.) palatin († 1504.).

[8] Pavao Kinizsi.

105.

Budim, 7. marta 1493.

Kralj Vladislav II. javlja papi Aleksandru VI., da je pobijedio Turke.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Veneciji.

Beatissime pater domine clementissime post mei commendationem et pedum oscula Sanctitatis Vestre beatorum.

Qualem victoriam de Thurcis novissimis his diebus Sanctitatis Vestre auspicio Deus ipse mihi concessit,[1] reverendus pater dominus Anthonius, episcopus Nitriensis, orator meus apud Sanctitatem Vestram, ad quem seriem geste rei perscripsi, eidem Sanctitati Vestre pro aliquali eiusdem consolacione iussu meo uberrime exponet et declarabit, cui supplico, dignetur hominis relatibus in hac causa victorie et etiam in ceteris rebus meis omnibus prius et nunc quoque fidei et sollicitacioni sue commissis, perinde ac meis, benignas aures et fidem etiam accumulatam prestare, meque et negotia mea ac regni huius pro mea et eiusdem regni mei singulari consolacione commendata habere. Quam altissimus diu felicem et incolumem conservare dignetur. Datum Bude VII die marcii anno domini MCCCCLXXXXIII.

Eiusdem Sanctitatis Vestre devotus filius

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.

(*A tergo*) Sanctissimo in Christo patri et domino domino Alexandro, divina providencia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo clementissimo.

[1] Turci provalili su u februaru 1493. u Erdelj, ali ih je u Klancu Crvenoga Tornja ametice potukao erdeljski podvojvoda Telegdi. Up. o tome natpis u crkvi u Brašovu ap. Schwandtner Script. rer. hung. I. 887 (1493.: Turcae prope Rubeam Turrim caeduntur).

106.

Kolmar, 25. marta 1493.

Kralj Maksimilijan javlja njemačkim staležima o svojim odnosima s engleskim i francuskim kraljem, a onda produžuje o turskoj opasnosti.

Janssen, Frankfurts Reichscorrespondenz nebst andern verwandten Aktenstücken von 1376—1519. Band II, Abt. 2 (1486—1519). Freiburg 1872, pg. 568—574 (Nr. 719).*

Wir Maximilian von gots gnaden Römischer kunig usw. embieten allen und ychlichen unsern und des heiligen reichs churfürsten, fürsten, geistlichen und weltlichen, prelaten, grafen, freyen herren, rittern, knechten, vitzthumben, vögten, phlegern, verwesern, ambtlewten, schultheissen, burgermeistern, richtern, reten, burgerngemeinden aller stette, merkt, dörfer, weyler, gericht und gebiete allenthalben in Deutscher nation gesessen und dem heiligen reiche zugehörig und underworfen, in was wirden, stattes oder wesens die sein, und mit disem unserm kuniglichen briefe ersucht und ermant oder der *per edictum* verkundt wirdet, unser gnad und alles gut.

(Caeteris exmissis.)

So zweyfelt uns auch ganz nicht, euch allen sey wissend, wie der Turkisch kaiser als ein veind des namen Jesu Christi und unsers christenlichen glawbens nu vil iar bisher die cristen swerlichen angefochten und vil christenliche lande under sich bracht hat, darab billich ein yedes christenmensch erschricken emphahen solt, als das kurzlich in der kron Hungern und unsern erblichen landen Steir, Kerndten und Krain laider auch bescheen und vor augen ist. Als dan die, so auf dem gemelten tag zu Koblentz[1] bey uns erschinen, aus bevelh der kayserlichen maiestat durch uns und des durchlewchtigen fürsten, unsers lieben bruder des kunigs zu Hungern und Beheim[2] treffenliche botschaft bericht sein; und das der gemelt Türke sich mit grosser macht gerüst und genzlich des willens und meinung ist, seiner gewonheit nach in die kron Hungern und die genannten unser erbliche lande mit aller macht, und damit er das dest statlicher getun muge, sich mit dem soldan,[3] mit dem er bisher vil streit volbracht, genzlichen vereint und vertragen hat, zu ziehen und die niderlag, so ime von dem obbestimbten unserm lieben herren und vater, dem Römischen kaiser und demselben kunig zu Hungern durch verhengnus got des almechtigen im iar davor bescheen, zu rechen.[4] Das aber dasselb iar vergangen gewendet, deshalben er nu dester geschickter ist, solhen seinen gewaltigen zug disen künftigen sumer in die kron Hungern und unser erbliche lande zu tunde

* Ove knjige nema nijedna naša javna biblioteka. Ja sam se služio egzemplarom u drž. biblioteci u Münchenu, sign. B. 42p.

und seinen mutwillen, wie obsteet, zu verachtung und smache got des almechtigen und unsers christenlichen glawbens zu volbringen, und euch darauf umb hilf, rate und beystand ersucht. Darauf dan durch uns und gemein besamelung des obbestimten tags zu Koblentz ein zeddel gemacht und ewr yedem zugesant worden ist, inhaltende, das man den gemelten beiden hendeln und sachen dem heiligen reiche, Deutscher nation und christenlichem glawben zu lob, ere, rettung und gutem ein gemein austregliche hilf auf ein yede person, damit das gemein heilig reiche und Deutsch nation nicht also an ere und wirde von zweien auslendischen unchristenlichen und frömbden gezung, so doch in irer macht Deutscher nation mit zu geleichen sein, gedrengt und geletzt, furgenomen und gleich gelegt würde und daneben einen tag gen Frankfurt auf Sanct Lucientag negst vergangen[5] bei der kais. maiestät anwelden und uns, ewr yeder zu erscheinen, bestimbt und benennt, den wir aber aus obberürten ursachen und unser merklichen eehaften not nit besuchen haben mugen, sonder den her gen Kolmar gesetzt und euch und die botschaften, so zu Frankfurt erschinen sein, her zu uns zu kumen ervordert in meynung, das so daselbst zu Frankfurt gehandelt sein solt, hie zu handeln und zu beslissen. Der darauf einsteils hie bei uns erschinen sein. Es hat aber einer auf den andern nit warten noch verziehen wellen, deshalben wir nichts entlichs haben handeln noch besliessen mugen, dardurch wir aus unsern merklichen notdurften uns zu nachteil und schaden mit dem kunig zu Frankreich[6] einen kurzen bestand, wiewol wir gründlich wissen, das er den aus keinem andern grunt annymbt, dann allein uns unser dienstlewt zu ertrennen und ee wir widerumb mit gegenwere gefasst würden, uns seinem gewonlichen gebrauch und übung nach zu übereylen, angenomen haben. *Zato kralj Maksimilijan traži pomoći od carstva, i to samo to više, što se Turčin sprema na novu navalu:* auch wo die gemelten unser lieber herr und vater, der Römisch kaiser und kunig zu Hungern,[7] als anstösser der Türken, mit trost und hilf verlassen und derselb kunig zu Hungern zu einem bestandt, als dann der Türk kurzlich durch sein treffenlich botschaft bey ime zu Ofen arbeiten und begern hat lassen, gedrungen, dass er dann frey in der kaiserlichen maiestät und unser erblich lande und furter in das heilig reiche und fürstentumb Bayern bis zum ursprung der Tunaw, darnach dann sein vater[8] alweg gefragt und gedürst hat, wo ime darinne nit widerstand, die doch ytzu am fruchtbarlichisten sein mag, bescheen solt, ziehen, würde, zu was nachteil, abbruch, verletzung und schaden das uns, dem heiligen reiche, Deutscher nation und ganzen christlichem glawben raichen möchte, ermessen. Und darauf ir all und ewr yeder besonder und mit namen ein yeder churfürste, fürste, prelat, grave, freyherr, edel mit iren verwandten und undertanen persönlich, oder wo eines person eehaft not verhindert, durch seinen gewaltigen hauptman und damit sein anwald und all unser und des reichs stette durch ir volmechtig botschaft

auf das sterkist und meist auf den sontag Trinitatis schiristkünftig[9] bey uns zu Strassburg, da wir persönlich sein wellen, gerüst als in veld gehört erscheinen, und nichtsdestmynder sich in mitler zeit an iren landschaften und undertanen, wie hoch ein yeder die hilf bey yne erlangen muge erkünden und uns alsdann dasselb wo wir dann zumal im reich sein werden, on verziehen durch seinen eignen boten und schriften verkünden, damit wir mit den willigen die unwilligen, ob der einich, des wir nit hoffen, gefunden würden in mitler zeit dester ee zu gutwilligkeit bringen und bewegen möchten. *Zato treba da svi dodu sebi na čast, a kršćanstvu na spas; nitko ne smije izostati.* So hoffen wir mit gottes und ewrer hilf in unser gegenwurtigen teiding, daryn wir utzu mit dem genannten kunig zu Frankreich in übung steen, ein endtliche rachtung, die uns, dem heiligen reiche und Dewtscher nation erlich und nutzlich sein wirdet, zu erlangen, und alsdann furter all unser macht und solh ewr hilf in diesem künftigen sumer zu widerstand der Türken und rettung christlichs bluts gebrauchen. *Primit će plaću od Boga i cara.* Dann wo wir und der gemelt kunig zu Hungern durch euch in solhem mit hilf verlassen, des wir uns doch genzlichen nit versehen, würden wir und die ganz christenheit einen solhen abfall leiden, der hynfür mit zehenfaltigem kosten nit zu widerbringen were.

Geben zu Kolmar am fünfundzweinzigisten tag des monets marcii nach Christi unsers lieben herren geburt vierzehenhundert und in dem drew und newnzigisten, unser reiche des Römischen im achtenden und Hungrischen im dritten iar.

Ad mandatum domini regis in consilio.

[1] Sabor u Koblenzu održan je od 24. do 29. sept. 1492. (Up. Ulmann, Max. I, Bd I, 159 i d.)

[2] Vladislav II. Jagelović.

[3] Džem-sultan, koji se onda nalazio u Rimu u vlasti papinoj (up. o njemu, »Star.« 37, 218 bilj. 1).

[4] Up. »Star.« 37, 332 bilj. 1.

[5] 13. dec. 1492. (Up. Ulmann o. c. I, 161).

[6] Karlo VIII. (1483—1498).

[7] Fridrik III. nosio je uz carsku titulu još i onu kralja Ugarske i Hrvatske (od 1463.).

[8] Mehmed II. Osvajač (El fatih) carigradski.

[9] 2. juna.

107.

Budim, 13. aprila 1493.

Kralj Vladislav II. javlja gradu Bartiovu, da su Turci provalili (u Ugarsku i Hrvatsku) i moli pomoć.

Original s utisnutim pečatom u arhivu grada Bartiova.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti. Certificati sumus, qualiter Thurcorum innumerabilis multitudo in tribus vadis ad has partes traiecit

cum maxima copia bombardarum, pixidum atque aliorum ingeniorum. Adducunt preterea secum cuprum in tanta habundancia pro effundendis novis machinis, ut non incursionem facere, sed ultimum periculum huic regno moliri videantur, nam et ipsemet Thurcorum imperator exercitum ipsum personaliter subsequitur. Quapropter decrevimus quomodocunque poterimus, ut vestro et aliorum fidelium nostrorum auxilio festinantissimo pro regni conservacione proque evitando hoc extremo periculo contra ipsos hostes procedamus. Scripsimus autem ad omnes dominos prelatos et barones banderia habentes, sed et comitatus universos, ut maiestatem nostram subsequi debeant.[1] Cum autem vos quoque de membro regni nostri sitis et vos eque omnia negocia regni concernant, ideo in tanta periculi magnitudine evitare non possumus, quin eciam a vobis aliquod subsidium exigamus. Proinde requirimus fidelitates vestras et mandamus eisdem firmissime, quatenus acceptis presentibus mox sine omni ulteriori difficultate et mora de medio vestri mille florenos quamprimum ordinare et expedire atque manibus huius hominis nostri, presencium videlicet ostensoris, dare et assignare citissime debeatis et teneamini. Et in hoc aliquam difficultatem non faciatis, quia certi estote, quod in ea re nullam vobis alleviacionem facere possimus, et propterea hac causa ad nos venire vel quoquomodo mittere supplicandi gracia nullo modo debeatis. Aliud sub pena amissionis omnium bonorum et capitum vestrorum non facturi. Datum Bude sabbatho proximo ante dominicam Quasimodo anno etc. LXXXX^{mo} tercio.

(A tergo) Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis ceterisque civibus civitatis nostre Barthfensis, fidelibus nobis dilectis.

[1] Koliko se danas zna, to je jedini poznati kraljev nalog, iako ne može da bude sumnje, da je otprilike identičan nalog izdan i na sve ostale kr. slob. gradove, županije i velikaše Ugarske i Hrvatske; županije i velikaši imali su dati vojnu pomoć, a kr. slob. gradovi novčanu.

108.

Venecija, 27. apr. 1493.

Milanski poslanik u Veneciji, Tadija Vimercati, javlja svome gospodaru Lodoviku Sforza o spremanju Turaka na Jajce.

Original u drž. arhivu u Milanu; Potenze estere, Venezia.

Taddeo Vimercati al duca di Milano.

(Caeteris exmissis.)

Questo Messer Luciano Ungaro l' altroheri mi dise che haveva aviso dale parte d' Ungaria che l' Turco aparechiava per terra grando exercito per andare a Giaici, terra del Re d' Ungaria in Bossena.

Venetiis 27 aprilis 1493.

Humilis servus Taddeus Vicomercatus.

109.

Venecija, 23. maja 1493.

Mletačka vlada izvješćuje svoga poslanika u Rimu o provali Turaka u Hrvatsku.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni (Secreta) Senato 1489—1493, fol. 165v.

1493 die XXIII mensis maii.

Oratori nostro in Romana curia.

Dum essemus in expeditione alligatarum literarum nostrarum, accepimus a rectoribus nostris Iadre literas continentes quedam nova Turcorum, qui descendentes ad partes Tenine, loci ser. d. regis Hungarie in Chrovatia importantissimi, universe Dalmatie magnam stragem intulerunt illis nobilibus, prout ex introcluso exemplo dictarum literarum videbitis.[1] Quam ob rem existimantes pertinere filiali officio nostro, quecumque habemus qualiacumque sint, Beatitudini Pontificali communicare, et ea presertim, que digna sunt noticie supremi pastoris totius christiani gregis, prout medio vestro sepius eadem Sanctitas a nobis requisivit ut faceremus, volumus et mandamus vobis, ut dictum exemplum Beatitudini antedicte nostro nomine legere debeatis et testatam facere declarareque maximam dicti loci importantiam in finibus Dalmatie constituti, quodque intentio domini Turci[2] aspirat ad subiugationem totius Chrovatie, prout diversis mediis fuimus certificati. Et supplicabitis reverenter eidem Sanctitati, ut ex bene convenientibus respectibus nolit nos facere talium novorum auctores, sed pro sua incredibili sapientia et bonitate dignetur facere eas provisiones, que tam instanti malo ei videantur expedire ad bonum et ad tutellam christiane religionis.

(Caeteris exmissis.)

Hoc nobis visum est Beatitudini Pontificali fideliter et filialiter memorandum ad eas alias provisiones, que Sanctitas Sua sapientissima necessarias existimaverit in materia tam importanti.

De parte 74.

[1] Sada ga više nema. To važi i za iduće instrukcije mletačke vlade svome poslaniku u Rimu.

[2] T. j. sultana (Bajazita II.).

110.

Venecija, 24. maja 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja o provali Turaka u Hrvatsku.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. est., Venezia.

Taddeo Vimercati al duca di Milano.

(Caeteris exmissis.)

Questo illustrissimo principe[1] nel partirme mi subiunze che havevano aviso da Zara, como essendo Turchi accampati a certo

castello de l' Ungaro[2] in Croatia chiamato Tenino[3]; pensando li homini del castello che li Turchi chi erano intorno fossino pochi, ne uscireno circa a centocinquanta, li quali per Turchi foreno morti. Per altro mezo intendo che ne sono usciti molti de quelli Turchi molestando in diversi lochi el paese del Re d' Ungaria.

Venetiis die 24 maii 1493.

Humilis servus Taddeus Vicomercatus.

[1] Dužd Agostino Barbarigo (1486—1501).
[2] T. j. ugarskoga kralja (Vladislava II.).
[3] U originalu dosta nejasno ispisano kao *Lorrino*; no iz daljih se depeša zna izvjesno, da se radi o Kninu (Tenino); up. prediduću mletačku depešu od 23. maja.

III.

Venecija, na početku juna 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja, da mletačka vlada misli kidati s Turčinom.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. est., Venezia.

Taddeo Vimercati al duca di Milano.

(Caeteris exmissis.)

Per altro mezo intendo che questa Signoria se dubita forte che li converà omnino scoprirsi et rompersi cum el Turcho, ma che la voria prima havere bona intelligentia cum el Re de Ungaria, et però li fano dimorare tanto tempo in quelle parte de Ungaria li ambasatori soi.

Venetiis die ... iunii[1] 1493.

Humilis servus Taddeus Vicomercatus.

(A tergo) Illustrissimo principi et excellentissimo domino domino meo singularissimo, domino duci Mediolani etc.

[1] U originalu nije označen dan; možda 1. ili 2. juna.

112.

Venecija, 4. juna 1493.

Mletačka vlada javlja papi Aleksandru VI., da su se Anž Frankapan i Karlo Krbavski podložili sultanu.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni 1489—1493 fol. 168a.

1493 die IIII iunii.

Oratori nostro in Curia.

Existimantes nostra interesse quecumque habemus Beatitudini Pontificali nota facere et ea potissimum, quae proprie digna sunt ex sua qualitate noticia universalis omnium christianorum capitis et

parentis, his inclusum vobis mittimus exemplum literarum hoc mane acceptarum a rectore nostro Vegle, continentium, dominos Carolum[1] et Angelum de Frangepanis ad obedientiam domini Turci se dedisse incumbereque oppugnationi Senie, civitatis serenissimi domini regis Hungarie, prout particularius ex ipsis literis videbitis, quas precisas, ut eas habuimus, vobis duximus remittendas, quo Pontificalis Sanctitas cuncta intelligat minutissime, que nobis fuerunt significata. Videntur nobis eiusmodi nova maxime et incredibilis importantie, quum Senia civitas est a regione Marchie Anconitane minimo admodum et facili traiectu constituta, ut nostris, que si fortasse (quod Deus avertere dignetur) in Turcorum potestatem transiret, nemo est tam rudis iudicii, qui non intelligat, qualia quantaque universe Italie pericula citissime et certissime imminerent. Nova igitur propterea Beatitudini Pontificali declarabitis nostro nomine una cum eorum importantia digna et convenienti, que ab summa sapientia et bonitate ac religione prefate Sanctitatis mature consideretur et debitas celeresque provisiones recipiat pro bono Italie et christiane religionis.

De parte 145, de non 4, non sinceri 2.

[1] Knez Karlo Krbavski od plemena Gusić. Žena njegova Doroteja bila je sestra kneza Anža Frankapana.

113.

Venecija, 7. juna 1493.

Mišljenje mletačke vlade, kako bi papa Aleksandar VI. mogao spriječiti turske provale u Hrvatsku.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 168.

1493 die VII iunii.

Oratori nostro in Curia.

Exactis diebus significavimus nova, que ex Croatie partibus habebamus et de discrimine, in quo constitutus erat importantissimus locus Tenine, ac de illis nobilibus trucidatis a Turchis. Nudius etiam quartus misimus ad vos exemplum literarum ex Vegla significatarum deditionem comitum Angeli et Caroli de Frangepanis[1] domino Turco etc., et in eis iussimusque vobis, ut Pontificali Beatitudini declararetis maximam importantiam novarum predictarum, ut Sua Sanctitas, tamquam pater et caput omnium christianorum, considerato imminenti periculo, precipue Italie ob nimiam vicinitatem et propinquitatem loci Senie, cui dicti Frangepani vel potius Turci aspirant, posset solita sua sapientia opportune prospicere, sicuti magnitudo rei requirit. Nunc autem habitis literis rectorum nostrorum Jadre significantium, Turcos esse firmatos circum Teninam predictam, et confirmantium novum dictorum Frangepanorum, statuimus his mittere vobis insertum exemplum

ipsarum literarum, quod Sanctitati prefate sole, semotis arbitris, communicabitis, quo promptior reddatur ad opportunas provisiones pro remorando et reprimendo Turcos predictos, quod facile erit Sue Beatitudini, cum apud se habeat instrumentum illud aptissimum fratris domini Turci,[2] ab illo valde extimati. Subiungentes, quod cum impresentiarum reperiatur apud Suam Beatitudinem unus orator prefati domini Turci, de quo nobis dedistis noticiam, nobis expediens videretur, quod prefata Sanctitas ipsi oratori declararet, crebras querellas omnium christianorum invasionum et depredationum, quibus a Turcis sunt affecti, propter que merito movetur Sua Sanctitas. Ideo, cum fuerit apud dominum suum, det operam, quod se abstineat ab huiusmodi incursionibus et invasionibus, ut cessent querelle predicte, que molestissime sunt Sue Sanctitati. Speramus enim, immo compertum tenemus, quod verba ipsa Sue Sanctitatis mirifice proderunt instanti necessitati et non parum repriment machinamenta et conatus Turcorum predictorum. Bene supplicabitis antedicte Beatitudini, nolit nos in aliqua parte nominare pro omni bono respectu, sed quod motu proprio ostendat cuncta facere tanquam parens omnium christianorum.

De parte 174, de non 13, non sinceri 2.

[1] U ovoj je instrukciji pisar njen greškom učinio i od Karla Krbavskoga Frankapana.

[2] To je Džem-sultan, brat sultana Bajazita II. Up. gore br. 16. bilj. 1.

114.

Venecija, 10. juna 1493.

Instrukcija mletačkom provizoru ostrva Krka.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 169v.

1493 die X iunii.

Provisori Vegle.

Ne advisasti l' altro zorno del conte Carlo et conte Anzelo dei Frangepani, acordati cum Turchi, et del bastione facto apresso Segna per obsidiar quella cità, il che habiamo molestamente intexo per molti respecti, quali per la vostra prudentia dovete considerar. Et perchè desideramo non solum de zorno in zorno, ma de hora in hora intender cum verità ogni successo de quelle cosse, volemo et efficacissimamente cum el nostro Conseglio de Pregadi ve comandemo che dobiate esser diligentissimo et solicitissimo ad intender i successi de li mandando chauto et secretamente qualche persone practiche, fidele et experte, incognite, over soto qualche bon pretesto, che una non sapia del altra, le qual habino a veder et minutamente intender, in che termene se ritrova constituida dicta cità de Segna, come la è in ordine de victualie, artigliarie, munition et homeni da defesa, et come i sono ben d' acordo insieme et dispositi a diffendersi; item

cum che numero, qualità et condition de zente sono li dicti Frangepani et soto che nome e stendardo. Et demum explorino ogni altra particolarità et poi vui, non sparagnando ad alcuna spexa ne fatticha, ne tignerete copiosamente advisati, siche possiamo meritamente in questo laudar la diligentia vestra.

Preterea desiderando nui toto affectu la conservation de dicta cità de Segna, volemo et cum el dicto nostro Conseglio de Pregadi ve comandemo che se dal capitano et homeni de Segna ve sarà rechiesto victualie over altre cosse per loro viver e sustenimento, dobiate permetter che se possino fornir per i loro danari de le cosse a loro necessarie et quelle condur al dicto luogo de Segna, cum quella mancho demonstration porete monstrando far tuto da vui et non per alcuno ordine over comandamento nostro.

Se veramente fosti richiesto de munitione et artegliarie, siamo contenti che parendovi poterlo far secretamente in tempo de note vel aliter, siche niuno lo intendi, che li habiate subvignir. Se veramente non vi paresse poterlo far secretamente, soprasederete de darli dicte munition cum dexterità et datene del tuto adviso expectando nostro comandamento.

*

Preterea captum sit, quod collegium habeat libertatem mittendi, si ei visum fuerit, aliquam personam hinc practicare et sufficientem Segnam, pro melius et particularis intelligendo successum illarum rerum, quo possint fieri ille provisiones, que fuerint necessarie.

De parte 42.

Ser Franciscus Fuschareno et Ser Antonius Grimani, consiliarii, volunt literas suprascriptas cum hac additione, quod quanto festinantius poterit mitti debeat ad serenissimum dominum regem Hungarie unus secretarius noster, qui videbitur collegio, cum voce et demonstratione mittendi illum pro sollicitando res mercatorum nostrorum creditorum serenissimi regis Mathie defuncti; qui quidem secretarius vadat cum illa commissione, que videbitur huic consilio, ad quod veniatur cras pro expeditione ipsius commissionis, ne res vadat in longum.

De parte 40.

Ser Melchior Trevisano consiliarius vult, quod hec materia ob suam importantiam differatur ad diem crastinum, ut melius valeat consultari et omnes cras venire debeant.

De parte 104, de non 0, non sinceri 1.

115.

Venecija, 11. juna 1493.

Druga instrukcija mletačkom provizoru ostrva Krka.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 170.

1493 die XI iunii.

Provisori Vegle.

Dapoi che in li zorni passati desti noticia per vestre litere del conte Carlo de Corbavia et conte Anzelo dei Frangepani, accordati cum Turchi, et del bastion facto apresso Segna per obsidiar quella cità, siamo stati in continua expectatione de intender per altre vestre più copiose litere, come succedeno quelle cosse, et imprimis s' el prefato assedio è posto per i Frangepani soli et cum sue gente solamente, per la discordia che hano cum el ducha Zuane Corvino che domina dicto luogo de Segna, o pur se cum li Frangepani predicti intervengono zente Turchesche over alcuno segno et favor de Turchi, però che molto più seria da existimar tale movesta ad uno modo al altro, per la qual cossa desiderando nui de esser menutamente informati in questa materia et de hora in hora intender cum verità ogni successo de quella, volemo et efficacissimamente cum el nostro Conseglio de Pregadi ve comandemo che dobiate esser diligentissimo et sollicitissimo ad intender li progressi de quelle cosse, mandando cauto et secretamente qualche persone practiche, fidele et experte, incognite, over soto qualche bono pretexto che una non sapia del altra, le qual habino a veder et a intender in che termene constituide se ritrova detta cità de Segna, come la è in ordine de victualie, artigliarie, munition et homeni da deffesa et come i sono ben d' accordo et disposti de deffenderse. Item, cum che numero, qualità et condition de zente sono li dicti Frangepani et soto che nome et stendardo. Et demum vedino, intendino et explorino ogni altra particularità degna de significatione, si della dicta terra, como de quelli [chi] sono ala oppugnation de quella, et subito vui, non sparagnando ad alcuna spexa ne faticha, ne tignerete copiosamente advisati, si che merito possiamo laudar la diligentia vestra. Et è nostra intentione et mente che se intenderete dicta terra esser potente a tenirse a esser fornita al bixogno de victualie, vui ve dobiate abstegnir e far abstegnir qualunque subdito nostro de impazarse in cossa alcuna, ma ve demostrarete verso tuti neutrale. Se veramente vui intendesse, dicta cità esser mal fornita de dicte victualie et che zente Turchesche sia lì a campo, over che dicti Frangepani siano ala oppugnation de quel luogo per nome del Turcho e non per loro nome proprio, in questo caso volemo che essendo rechiesto da quelli da Segna de victualie et altre cosse per loro viver et substinimento, che dobiate permetter che se possino fornir cum i loro danari dele cosse necessarie et quelle condure al dicto luogo de

Segna cum quella menor demonstratione porete, mostrando far tuto da vui et non per alcuno nostro ordine over comandamento.

Similis mutatis mutandis rectoribus Arbi et Pagi.

Et ex nunc sit captum, quod Collegium debeat mittere unam personam, que idonea illi videbitur, ad predictas partes pro melius et particularius se informare de occurrentiis illis, ut si opus fuerit, fieri possint ille provisiones, que necessarie fore iudicabuntur.

De parte 166, de non 7, non sinceri 2.

116.

Venecija, 11. juna 1493.

Instrukcija rektorima Zadra.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 170ª.

1493 die XI iunii.

Rectoribus nostris Jadre.

Neli proxime passati zorni siamo stati, prima per vestre littere, poy per diverse altre vie, certificati del esser seguito accordo fra i conti Carlo de Corbavia et Angelo de Frangepani cum uno orator del Signor Turcho et che epsi conti erano drezati a la expugnatione de Segna, la quale cum tuti i mezi a lor possibili strenzevano per occuparla. Questa cossa a nui è parsa de grandissima importantia quanto dir se possi, perchè Segna per el sito et condition sue, ben sapete per la prudentia vestra, quanto seria fuori de proposito et pericoloso non solum al stado nostro, ma a la christiana religione, se per qualche modo capitasse in mano over governo de Turchi. Et però non intendendo nui, quale sia i termini et conventione de dicto acordo, habiamo meritamente causa de star suspesi et dubiosi; vui per vestre littere ne dicesti iudicar che esso acordo fosse stato renovato segondo le prime conditioni, pur non havendo de ciò alcuna certeza et importando la cossa tanto como la fa, siamo desiderosi per ogni via intender ultra et far le provisione necessarie el bixogno per tanto havendo novamente receputo littere dal prefato conte Carlo de la continentia introclusa, ne ha parso usar dela presente occasione. Et volemo et cum el Senato nostro comandemovi che quamprimum dobiate mandar ad esso conte Carlo uno de quelli nostri fidelissimi, qual a vui appari prudente, practico et cauto, imponendoli che pro primo el vi debi excusar cum tute quelle raxone ve apparevano da le querelle et oppositione el vi fa in dicta littera, mostrando vui haver hauto de ciò da nui noticia et admonitione de viver cum lui dolze et amichabelmente. Deinde se congratuli amorevole et affectuosamente de la recuperatione de Obrovaç et de altri soi prosperi successi offerendoli ogni bona vicinità et dechiarandoli cum parole large la optima dispositione nostra verso de lui, et l' amor sempre habiamo portato et portamo a caxa sua. Et tuto quello che

da esso conte el nuntio vestro potra haver et sotrazer per ogni altra via circa l' acordo se dice loro aver fato cum Turchi et circa le practiche pensieri et andamenti soi subito el ve reporti et nui tuto el reporto suo cum ogni altra cossa che per qualumque altra via intender porete in tale materia, nela qual serete solicitissimi et curiosissimi et quanto possibil vi sia per celerrime littere o nuntii significarete a la Signoria nostra.

De parte 169, de non 2, non sinceri 1.

117.

Venecija, 12. juna 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja, da su Turci provalili do Šibenika.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. est., Venezia.

Taddeo Vimercati al duca di Milano.

(Caeteris exmissis.)

Se è rasonato che Turchi sono corsi fin a Sibinico, loco de questa illustrissima Signoria, per le terre del Re de Hungaria, havendo facto gran danno, cosi in havere conducto via molte persone, como in havere robato el paese, et non havendo però tochato cosa alcuna de questa Signoria.

(Caeteris exmissis.)

Venetiis die 12. iunii 1493.

Humilis servus Taddeus Vicomercatus.

118.

Venezija, 14. juna 1493.

Mletačka vlada svome poslaniku kod pape.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 171v.

1493 die XIIII iunii.

Oratori nostro in Curia.

Post expeditas alligatas litteras nostras accepimus binas vestras litteras dierum VIIII et X instantis, significantes expositionem a vobis factam Beatitudini Pontificali in executionem mandatorum nostrorum in materia Segne responsionemque ipsius Beatitudinis Pontificalis et omne conferimentum inter vos habitum; fit quotidie nobis magis ac magis perspicua paterna et incredibilis bonitas et clementia Sanctitatis predicte et non solum erga christianam rem publicam, cuius merito princeps est et pastor, sed etiam erga statum nostrum, qui devotiores et obsequentiores filii Sue Beatitudinis esse non possemus. Gratias uberimas et immortales eidem Sanctitati nomine nostro agetis. Qualesque tam pien-

tissimo et paterno proposito ad tutandam religionem christianam et favendis rebus nostris congruas et convenientes fore noveritis et quo cumulatius hoc officium impleveritis, eo nobis fuerit gratius et acceptius. Responsiones vestre facte Beatitudini antedicte prommissionesque a vobis eidem memorate in dicta materia, adeo fuerunt accomodate ad propositum et iuxta mentem et intentionem nostram, ut nihil eis addi posse videamus; ideoque vos merito et prudentiam vestram laudamus et commendamus.

XIIII iunii 1493.

119.

Rim, 22. juna 1493.

Papa Aleksandar VI. sultanu Bajazitu.

Drž. bibl. u Münchenu, C. L. M. 716 fol. 128v; suvremeni prijepis.

Responsio summi apostolici ad Turcorum imperatorem.

Alexander episcopus servus servorum dei illustri sultano Baiazit chan veneracionem divini nominis et amorem. Vidimus libenter oratorem tue celsitudinis Chasum, ad nos cum literis tuis destinatum, quem hilariter et honorifice suscepimus. Grato animo intelleximus quecumque per ipsum et literas nobis tua sublimitas significavit, que de statu et assumptione nostra plurimum nobis congratulantur, quoniam deus omnipotens supra merita nostra ad apicem summi apostolatus et christianorum omnium principem sublimare dignatus est. Non dubitamus huiusmodi assumptionem nostram ex divina dispositione cum summa omnium concordia subsecutam, etiam Mti tue fuisse periocundam. Nos igitur, omnia in deum bonorum omnium auctorem referentes, valde letificavit ista tue celsitudinis gratulacio, quam putamus ex benivola in nos mente proficisci; et valde letamur, quod lumen tue benivolentie ad nos usque splendiderit Romanamque ecclesiam, omnium ecclesiarum matrem, in persona nostra tua potencia honorare voluerit, cui et nos de ipsius valetudine et statu in domino pariter gaudemus divinamque maiestatem oramus, ut spiritum veritatis suique timoris atque amoris tue celsitudini infundat. Quoniam vero prefatus orator ad declarandam tuam in nos benivolentiam obtulit Mtem tuam ad omnia nobis grata et beneplacita semper fore promptissimam, agimus et gracias huiusmodi oblaciones acceptantes, eandem celsitudinem tuam in domino hortamur et summo affectu oramus, si nobis gratificari cupiat, ut ob omnium christianorum damnis et molestacionibus penitus abstineat et eos ubique quietos permittat. Hoc est quod exposuimus, quod peroptamus; sic enim mutua inter nos benivolencia servabitur. Et tua Mtas, quam ad honorem et veneracionem dei diligimus, opere adimplebit, que orator tuus de propensa in nobis voluntate ipsius amplioribus verbis obtulit. Ziziminum sultanum,[1]

fratrem tue potentie, etiam nobis commendavit; scias, illum apud nos asservari et ita tractari, ut nihil sibi desit, quem prefatus orator visitavit et alloquutus est nomine tue potentie, quoniam sic fuimus contenti pro complacentia tue M^tis^. Datum Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice 1493, decimo Kalendis iulii, pontificatus nostri anno secundo.

[1] To je: Džem-sultan.

120.

Venecija, 24. juna 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja, da se čini da je knez Bernardin Frankapan tražio od mletačke vlade pomoć protiv Turaka.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. est., Venezia.

Taddeo Vimercati al duca di Milano.

(Caeteris exmissis.)

El conte Bernardino Francapano ha mandato de presente certo suo messo a questa Signoria. Non ho sin adesso possuto bene intendere per quale causa che l' habi mandato; [forse] per impetrare qualche sucorso contra Turchi, quali quottidie cum qualche incursione molesteno queli paesi.

Venetiis die 24 iunii 1493.

Humilis servus Taddeus Vicomercatus.

121.

Venecija, 24. juna 1493.

Mletačka vlada svome poslaniku kod pape.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 173^v^.

1493 die XXIIII iunii.

Oratori nostro in Romana curia.

Commovit nos vehementer sapientissimus ille discursus Beatitudinis Pontificie vobiscum habitus nobisque litteris vestris diei XI instantis significatus, ac aliis subinde litteris diei XV confirmatus, circa christanorum pericula sanctissimumque ipsius Beatitudinis propositum ad generalem expeditionem contra infideles, fatemurque rationes omnes, verba et paterna monita Sue Sanctitatis ad usque cor nostrum penetrasse. Duo imprimis ex dicto colloquio collegimus; alterum in universali optimam scilicet et flagrantem intentionem pontificalem ad tutandos christianos populos sibi commissos ab infidelium rabie et periculis; alterum vero in particulari, hoc est paternam et affetuosam Beatitudinis Sue mentem erga nos et statum

nostrum. Utrumque nos maxime delectavit, quoniam non minorem gerimus curam christianarum rerumque proprii status nostri, et pro utroque uberimas gratias agimus antedicte Sanctitati, que in iis considerationibus versatur, quales proprie et peculiares sunt parente optimo christiane religionis. Volumus itaque et cum Senatu nostro mandamus vobis, ut dare operam debeatis reperiri solus cum sola Sanctitate prenominata illique remotis arbitris et non aliter commendabitis nostro nomine et extolletis totis viribus ingenii vestri supramemoratum pium et laudabile ac christianissimum ipsius Beatitudinis propositum, et subiungetis sapientissime, ab eadem Sanctitate tactas fuisse rationes omnes, que nos necessario inducunt et impellunt ad supprimendam et dissimulandam opinionem nostram in hac materia, quoniam conditiones status nostri convicini et ante ceteros expositi Turchorum periculis experientiaque rerum preteritarum, dum presertim per tot annos cum illla potentia bellum soli gereremus, nos monent, prout etiam prudentissime memorat Sanctitas Pontificia, ut reservate et cautissime in hoc negotio incedamus, ne ad priora pericula, a nobis probe cognita et perlata, recidamus. Inest nobis ingenita illa religio et zelus christiane fidei, quam a maioribus nostris cure hereditarie relictam diligentissime servamus. Et ideo non permittat Sanctitas antedicta, ut eciam vobis dixit, nos intempestive requiri, sed sibi certissime persuadeat, cum res ad executionem et ad actum deducta fuerit, nos tales futuros, quales semper fuimus ad propugnationem sancte ecclesie et nominis christiani.

De parte 201, de non 1, non sinceri 1.

122.

Venecija, 24. juna 1493.

Dalja instrukcija mletačkom poslaniku kod pape.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 174v.

1493 die XXIIII iunii.

Oratori nostro in Curia.

Continuantes in filiali more nostro communicandi Beatitudini Pontificali quecumque habenus digna illius notitia, his insertum ad vos mittimus exemplum literarum nunc acceptarum a provisore nostro Vegle circa res Segne ac progressus et intentionem comitis Angeli de Frangepanis. Videbit ex ipso exemplo prefata Sanctitas, in quo discrimine res ille constitute reperiantur, nisi celer et oportuna provisio fiat ad pacificandos insimul illos comites et dominos, ne ob eorum dissidia prestetur occasio et commoditas Turcis occupandi illa loca cum maximo et evidentissimo periculo christianarum rerum. Arbitramur, brevia illa pontificia ad regiam maiestatem et eosdem comites iam fuisse expedita et missa, quorum exemplum libenter vidissemus, sicuti vos id missurum scripsistis.

Volumus autem et mandamus vobis, ut solicitare omni diligentia vestra debeatis, provisiones a vobis prudenter memoratas Beatitudini Pontificali faciendas ad occurrendum tam proximo et ingenti malo et periculo, quod iuditio nostro maius fere esse non posset, nec quod celeriori indigeat remedio et provisione.

De parte 173, de non 5, non sinceri 1.

123.

Senj, 27. juna 1493.

Senjani pišu papi Aleksandru VI. o turskoj opasnosti.

Original s tragovima utisnuta pečata u biblioteci Marciani u Veneciji; MSS. Lat. Cl. X cod. 178 nr. 26.

Beatissime pater post pedum osculum beatorum ac devotissima recommendatione premissa.

Die XX^ma^ III instantis per Georgium parafrenarium Sanctitatis Vestre literas eiusdem ea qua decuit reverentia suscepimus, que nobis tanti gaudii et letitie fuere, et quodammodo ex morte ad vitam per eas suscitati sumus. Intelleximus, quanta cum displicentia Vestra prelibata Sanctitas intelligit casum, angustias et tribulationes, quas ex continuis insidiis et incursionibus nostrorum inimicorum sustinemus, qui non solum per se ipsos variis cum damnis et periculis civitatem hanc cum districtu continue vexant, sed et adducto sibi auxilio et favore immanissimorum Thurcorum ad destructionem eiusdem civitatis invigilant, quorum rabies indies expectamus. Admonet et ortatur (!) nos Sanctitas Vestra, ut pro viribus contra infideles et christiane reipublice inimicos viriliter pugnemus; hoc non deerit, si Sanctitas Vestra aderit nobis auxilium (!), cui humile ac devote supplicamus, ut ipsa ex sua innata clementia et benignitate, pro conservatione istarum partium vellit nobis aliquod auxilium impendere, cum monitione oportuna et neccessaria (!). Et quia civitas ista cum districtu propter adversitates continuas, quas hucusque continue post felicis memorie quondam serenissimi Mathie regis suscepit, omnibus suis bonis et proventibus expoliata est, et ipsius res non de facili in pristinum statum erunt reducte, ideo humilime supplicamus Sanctitatem Vestram, ut nobis concedere dignetur, nobis pro tutela, reparatione et conservatione fidei nostre, plenariam indulgentiam omnis pene et culpe manus porigentibus adiutrices semel in anno in ecclesia cathedrali Beate Virginis in festo sancti Petri apostoli. Itaque, quia continua necessaria homicidia committuntur in defensione nostra contra adversarios sive persecutores nostros, non sine periculo animarum, Sanctitas Vestra dignetur plenariam auctoritatem episcopo sive vicario concedere, ut totiens quottiens (!) contigerit, possint et valeant absolvere etiam illos, qui in tali casu ad presens sunt et in futurum erit (!). Et quidquid Vestra prelibata Sanctitas pro expeditione predictarum facere

voluerit, celerem responsionem idcirco nuntio nostro [dare] velit. Ceterum lator presentium, specialis nuntius noster, dominus Petrus archidiaconus et canonicus ecclesie Segniensis, ad pedes Sanctitatis Vestre personaliter accedit, a quo omnia latius ipsa Sanctitas Vestra intelligere potuerit, cuius dictis seu relatibus nostra ex parte ipsa Sanctitas Vestra fidem plenariam adhibere dignetur. Datum Segnię, die 27 mensis iunii 1493.

Eiusdem Vestre Sanctitas servitores
iudices et universa communitas civitatis Segnę.

(A tergo) Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri et domino domino Alexandro divina providentia Pape sexto, domino et patri nostro gratiosissimo.

124.

Venecija, 28. juna 1493.

Instrukcija mletačkom poslaniku kod pape.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 176ª.

1493 die XXVIII iunii.

Oratori nostro in Romana curia.

Post expeditas alligatas litteras nostras in materia Francie, accepimus litteras vestras dierum XX et XXI instantis plenas prudentium significationum nobis factarum, que nobis grate fuerunt auditu, et imprimis verba habita a Beatitudine Pontificali oratori domini Turci in materia Segne et illorum locorum Chrovatie, nec minus de unione Sue Sanctitatis vobiscum ac confederatione inita inter nos una cum illustrissimo statu Mediolani. Pro his omnibus gratias quanto poteritis ampliores et devotiores agetis eidem Beatitudini, que paternam curam gerit et christianarum rerum et status nostri, pro quo immortali debito illi esse obnoxios dicimus et fatemur. Accomodata et omni ex parte sapientissima visa nobis sunt brevia illa ad regem, barones et prelatos Hungarie ac comites de Frangepanibus scripta, cupimusque ut id fructus afferant, quod et Beatitudo Pontificalis et nos vellemus essetque ex usu christianarum rerum. Sed videmus, et quidem displicentissime, illam materiam ulterius progredi et fieri periculosiorem quottidie, sicuti bina introserta exempla relationum nuper nobis factarum super illis rebus vobis minutissime declarabunt, que ambo antedicte Beatitudini communicabitis et legetis ac supplicabitis, dignetur ante discessum oratoris Turci ei denuo verba facere et talia ac tam efficatia, ut tam vicina pericula longe et penitus removeantur; reddaturque Senia tuta a Turcorum invasione et occupatione, nec omittantur relique provisiones necessarie et ordinate ad eundem effectum, sed curiose et solicite pro rei maxima importantia adimpleantur. Et si ex reditu nuntiorum missorum a Beatitudine Pontificali Segnam habebitur, illam civitatem ob paucitatem propugnatorum in discrimine constitutam, ex nunc contenti sumus et libere offerimus, ut Sanctitas

*

prefata illuc mittat pedites centum et usque ad CL^ta^, solvendos ex propriis pecuniis nostris; ab ipsa Sanctitate dummodo ipsa nostra solutio apparenter fieri videatur, ab eadem Sanctitate et pedites ab ea mittantur ex Anchona aut ex aliqua alia civitatum suarum. Nec ab aliquo intelligatur, nos hoc facere, pro evitandis inconvenientibus, que, ut sapientissima Sua Beatitudo optime novit, nobis possent succedere ex tali demonstratione, ad quam potissimum impellimur zello (!) christiane religionis. Habebitis itaque mentem nostram et intelligitis rei importantiam; utimini in hoc solita prudentia, diligentia et dexteritate vestra. Ceterum hanc partem peditum volumus declaretis solus soli Pontificali Sanctitati.

De parte 162, de non 2, non sinceri 1.

125.

Venecija, 29. juna 1493.

Instrukcija mletačkom poslaniku kod pape.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 176.

Oratori nostro in Curia.

Scribimus vobis alligatas litteras nostras in materia Senie et iubemus solicitare debeatis provisiones ordinatas a Beatitudine Pontificia, et quod eadem iterum alloquatur super hoc oratorem domini Turci ante suum istinc discessum. Verum meminimus, ipsam Beatitudinem ad propositum huius rei vobis dixisse, quod decreverat mittere Constantinopolim una cum dicto oratore quendam nuntium suum, cui daret commissionem opportunam super hoc negotio. Eam ob rem presentibus vobis dicimus et mandamus, ut mittente dicta Sanctitate prefatum nuntium suum procurare debeatis, quod illi detur commissio ampla et efficax, prout rei importantia exigit. Si vero non videretis ordinari missiones ipsius nuntii, memorabitis vos dextere et prudenter pro more vestro Pontificie Beatitudini, ut omnino mittat ipsum nuntium, quem eligat prudentem et idoneum ad talem rem peragendam, cui committatur ut superius diximus. Credimus etiam, quod missio ipsius nuntii futura sit maximo usui presentis materie et imprimis pro referendo responso domini Turci Pontificie Sanctitati. 29 iunii 1493.

126.

Venecija, 30. juna 1493.

Instrukcija mletačkom poslaniku kod pape.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 176—177.

[1493] Die ultimo iunii.

Ser Andree Capello oratori nostro in Urbe.

Cum habuerimus litteras a nostro provisore Vegle diei XXVI instantis eius tenoris et importantie, quam ex introcluso exemplo inspicere poteritis, visum fuit nobis e vestigio illas communicare

per medium vestrum Pontificie Beatitudini, sicuti etiam alia nova illarum partium communicavimus. Vobis igitur cum Senatu nostro iniungimus, ut his acceptis accedere debeatis ad conspectum Sanctitatis prefate et illi declarare particulariter continentiam ipsarum litterarum, quarum exemplum eidem legi facietis, subiungendo, videri nobis nova huiusmodi maximi esse momenti et mereri opportunam et celerem provisionem. Et ut solita filiali devotione et reverentia nostra aperiamus Sanctitati Sue, que nobis occurrunt in hac importantissima materia, dicetis, quod expediens et valde opportunum iudicamus, quod Sanctitas Sua imprimis Seniam mittat omni sublata mora aliquam personam prudentem, aptam et practicam, que ultra breve Beatitudinis Sue nuper illuc destinatum, viva voce hortetur illum capitaneum et homines ad sese magnanime tuendum ab hostibus suis, ne ad manus Turcorum deveniat ipsa, neve ipsi efficiantur infidelium preda. Nam nunquam Sanctitas Sua nec christiani principes id aliqualiter paterentur, offerendo etiam illis omnem favorem et auxilium, et si per medium ipsius persone mittende seu per responsionem brevis iam scripti Beatitudo Sua cognosceret eos indigere presidio, non solum contenti sumus, quod ipsa Sanctitas conducat pedites CL^{ta} in partibus Ancone aut Marchie, aut ubi opportunius et commodius ac propinquius fuerit, sicuti heri ad vos scripsimus, verum etiam alios centum, ut sint pedites 250, modo et forma prefatis litteris nostris hesternis declarata. Sed interim poterit Sua Sanctitas, dum responsum expectabit, parare capita ipsorum peditum et cum dexteritata pedites etiam ipsos preparare, quo in omnem eventum presti esse possint et sine dilatione illuc proficisci. Sed supplicabitis iterum atque iterum Sanctitati prefate, dignetur solita sua prospicientia taliter rem hanc gubernare, quod ad nullius noticiam deveniat, nos aliqualiter in ea intervenire. Circa vero pecunias, que necessarie forent pro conductione dictorum peditum, cras prospiciemus sive in mittendo vobis hinc pecunias actualiter, sive per litteras cambii, ut illarum defectu, si opus fuerit, non retardetur missio ipsorum peditum.

Arbitramur etiam fore bene conducibile rei huic, quod Sanctitas Sua in se assumat causam controversie vigentis inter comitem Angelum et alios Frangepanos cum duce Ioanne Corvino, filio quondam serenissimi regis Mathie, suadendo et requirendo eos forma opportuna, ut stet iuditio Sanctitatis Sue tamquam parentis et capitis omnium christianorum. Nam hoc medio interponetur dilatio, que saluberima futura est cause huiusmodi et de facili producere posset compositionem et aptamentum illarum rerum.

Bonum etiam reputandum, quod Sanctitas Sua replicet aliquid serenissimo domino regi Hungarie in hac materia, ut ex omni parte prospiciat iuxta rei exigentiam.

Hec sunt que nobis in hac materia importantissima nunc occurrunt, que non parum pro futura putamus, tam ad stabiliendos et augendos Seniensium animos et assecurandum civitatem illam, quam

ad leniendum ipsum comitem Angelum et alios Frangepanos. De responsione autem Beatitudinis Sue et omni successu dabitis subito nobis noticiam.

Et ex nunc captum sit, quod non obstante aliqua alia deliberatione armari confestim et mitti debeant Veglam barza et biremis deputata ad custodiam Quarnarii et similiter triremis nostra Justinopolim, ut in omnem eventum dominium nostrum illis sese servire valeat. Preterea mittatur Veglam staria 400 frumenti illic tenenda in munitione pro omni exigentia. Scribatur quoque rectoribus nostris Iadre, Sibinici, Tragurii et Spaleti, quod teneant suos exploratores extra in partibus Bossine et sentiendo de aliquibus motibus et adunatione Turchorum, subito per volantissimas barchas dent notitiam dominio nostro. Habeat preterea Collegium omnem libertatem faciendi omnes necessarias obligationes illi bancho, quod serviet de dictis pecuniis aut faciet litteras fidei executionis earum.

Pro parte 176, de non 10, non sinceri 0.

127.

Venecija, 2. jula 1493.

Mletačko vijeće raspravlja o načinu obrane grada Senja. Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 178.

[1493] die II iulii.

Maxima importantia novorum hodie habitorum cogit dominium nostrum ad opportune providendum, ne locus ille importantissimus deveniat ad manus Turcorum, quod quam periculosum esset, omnes intelligunt. Et propterea vadit pars, quod hoc sero omnino et infallanter hinc expediatur et mittatur Veglam fidelissimus secretarius noster Ioannes Burgius cum voce, quod sit destinatus ad serenissimum dominum regem Hungarie, sed propter turbationem rerum illarum Senie in preclusionem itineris illic Vegle moram trahere debeat. Ubi cum fuerit perquirat omni modo possibili intelligere conditiones in quibus reperitur civitas Segna, declarari faciendo, illa maiori dexteritate quam poterit, per medium alicuius persone, fidelis, practice et incognite, illi capitaneo, quod stet bono animo, quoniam Beatitudo Pontificia tanquam caput christianorum, que cordi habet magnopere conservationem illius civitatis, presertim, ut non deveniat ad manus Turcorum, statuit mittere illuc et ita cum omni celeritate parat bonum et magnum peditum presidium, qui immediate accedent ad tutellam et propugnationem civitatis predicte et habitantium in ea, et propterea hortatur, quod in casu magne necessitatis levent insignia pontificie et Romane ecclesie. Nam non est dubium, quod id multum illis proderunt et maximam prestabit reputationem multis causis et respectibus, et presertim respectu fratris domini Turci,[1] qui est in manibus Sanctitatis Sue, qui quidem fore magnopere existimatura a prefato domino Turcho.

Mitti preterea debeant cum dicto nostro secretario ducatos 600 usque mille, sicuti videbitur Collegio, cum mandato, ut si intelliget, civitatem illam esse in discrimine et indigentia hominum, debeat declarari facere caute ipsi capitaneo, quod si habet modum conducendi et reperiendi aliquem numerum hominum pro sua defensione et non haberet modum pecuniarum, ipse paratus est servire illi de dictis pecuniis, quos habuit a Pontifice pro hac causa. Et si intellexerit, ipsum capitaneum habere modum conducendi homines predictos, quod ad illum mittere debeat pecunias ipsas a parte ad partem, prout prudentia ipsius secretarii videtur, amonendo ipsum capitaneum, quod caveat ostendere, quod a nobis habeat aliquem favorem, respectu pacis, quam habemus cum domino Turco, sed conducat ipsos homines sub alio nomine.

Si vero ipse secretarius intelligeret negotium Segne non esse in nimio periculo, incedere debeat reservatius et precipue in offerendis dictis pecuniis, sed scribat dominio nostro et expectet mandatum nostrum.

Item, scribatur ad oratorem in Curia in forma, que lecta est huic Consilio.

De parte 48.

[1] Džem-sultan.

128.

Venecija, 2. jula 1493.

Mletačka vlada šalje na Krk Ivana Burgija.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 178v.

Ioanni Burgio.

Committimus tibi, ut statim Veglam advoles, ubi cum fueris, te presentabis illi nostro rectori illique redditis alligatis litteris nostris expones, nos te destinasse secretarium nostrum ad serenissimum dominum regem Hungarie. Sed quoniam ante tuum hinc discessum intellexisti de turbationibus illis Seniensibus et in itinere etiam tibi confirmatum fuit, res illas esse in maximo motu, ita ut dubitas itinera illa minime esse secura, immo periculosa et penitus preclusa, decrevisti illic percunctari, donec ad nos rescribas et novum expectes mandatum. Et ita illic stabis sub hoc vellamine et pretextu, ostendendo erga omnes causam tui accessus illuc fuisse suprascriptam. Sed tamen munus tuus erit sicque tibi mandamus, ut declarari faceres immediate illa maiori dexteritate qua poteris, per medium alicuius persone fidelis, practice et incognite capitaneo Segne, quod stet bono animo, quoniam Beatitudo Pontificia tanquam caput christianorum, que cordi habet magnopere conservationem illius civitatis, statuit mittere illuc, et ita cum omni celeritate parat bonum ad magnum

presidium peditum, qui immediate accedent ad tutellam et propugnationem civitatis predicte et habitantium in ea. Propterea quod et ipsi intrepide incumbent tutelle et defensioni sue, quomodo non derelinquentur. De omni vero responsione deque terminis in quibus reperitur dicta civitas, quomodo munita et presertim hominibus et de illorum conditionibus, et gentibus comitis Angeli et aliorum Frangepanorum ac similiter Turcorum, crebris et copiosis tuis litteris tenebis dominium nostrum edoctum. Datum die II iulii 1493.

129.

Venecija, 2. jula 1493.

Mletačka vlada svome poslaniku kod pape.
U drž. arhivu u Veneciji; Deliberazioni fol. 177v.

[1493] die II iulii.

Oratori nostro in Curia.

Acceptis hoc mane litteris a provisore nostro Vegle, facti fuimus certiores de appulsu Turcorum ad quendam locum nuncupatum Gascham,[1] distantem a Senia per miliaria XV, id quod intellexerat ex litteris habitis a capitaneo illius civitatis, prout ex introcluso exemplo intuebimini. Nunc expedit, ut Beatitudini Pontificie repliceremus incredibilem huius rei importantiam, que quotidie sit periculosior, quomodo illius summe sapientie notissima est, et unicuique facile est eam cognoscere, quam etiam pluribus litteris nostris vobis declaravimus. Redactę sunt res predicte civitatis Senię ad terminos, ut periculum omne consistat in mora, et omne temporis spacium possit in se continere et salutem et perditionem ipsius civitatis, ex qua consequenter pendet salus Italie et subinde reliquorum omnium christianorum. Quam ob rem volumus et mandamus vobis, ut quamprimum has acceperitis, adire debeatis Beatitudini Pontificie eique declarare et legere nova predicta et devotissime supplicare, ut quacumque soposita mora et cunctatione fiant omnes provisiones necessarie ad conservationem dicte civitatis, et imprimis missio nuntii Sue Sanctitatis iuxta ordinem datum. Si forte nondum discessisset et similiter missio peditum, prout postremis litteris nostris vobis diximus, utque pecunie, quas vobis scripsimus esse missuros pro hanc re, presto sint, sumus contenti et volumus, ut extrahatis ducatos mille eo modo, quo extrahatis ceteras pecunias pro impensis vestris, quoniam iam hic providimus satisfactioni dictorum ducatorum mille, quos consignabitis Pontificie Sanctitati pro faciendis dictis peditibus in Anchona pro maiori celeritate, aut in aliqua illarum civitatum, sicuti vobis significavimus. Hoc quoque ceteris provisionibus vobis memoratis videtur addendum, ut Sua Beatitudo Pontificia declaret oratori domini Turci, quem non dubitamus esse istic, aut in terris ecclesie, eam esse omnino defensuram dictum locum Senie et illuc opportunum presidium missuram. Urgete itaque

quanto potestis curiosius et diligentius omnes provisiones in tam importanti negocio, quas, ut precedentibus diximus, Beatitudo Pontificia faciat absque ulla demonstratione et immixtione dominii nostri, rationibus vobis significatis.

De parte 158, de non 4, non sinceri 0.

[1] Gacko oko Otočca.

130.

Venecija, 3. jula 1493.

Mletačko vijeće o obrani grada Senja.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 180.

[1493] die III iulii.

Quo in statu reperiantur res Senie, plane patet ex litteris nunc lectis huic Consilio. Quam ob rem, ut fiant ille provisiones, que in omnem eventum expedite sint ad exequendum, id quod deliberabitur pro commodo et securitate status nostri:

Vadit pars, quod ultra provisiones iam deliberatas cum omni possibili celeritate et festinantia continuetur armamentum barze et fuste, deputate ad custodiam Quarnarii, que immediate expediantur. Et committatur capitaneo dicte barze et similiter patrono fuste, quod quamprimum se conferant versus Veglam et Arbum pro custodia Quarnarii eis demandata. Et preterea, si quid eis a provisore nostro Vegle, aut a secretario nostro Ioanne Burgio de ordine et mandato nostro fuerint impositum, id cum omni diligentia exequatur. Demum replicetur et scribatur supracomiti triremis Iustinopolitane, que iam armata esse debet, quod quamprimum et immediate proficiscatur Veglam, ubi stet ad obedientiam illius provisoris et secretarii nostrorum.

De parte 143.

Franciscus Fuscarenus consiliarius vult partem suprascriptam cum hac additione: quod hoc sero mittantur ad Ioannem Burgium secretarium ducatos 600 usque ad mille cum ordine, quod si intellexerit Turcos reperiri in partibus Senie cum suspitione, quod veniant ad oppugnationem illius civitatis, mittere illos debeat a parte ad partem secretissime in manus capitanei civitatis predicte, pro faciendis peditibus ad ipsius defensionem. Et quod prefatus secretarius, quando mittet eiusmodi pecunias, curet intelligere, an cum effectu ex ipsis fient pedites, quos si intelligeret, non fieri abstineat a missione dictarum pecuniarum.

De parte 14.

Antonius Grimani consiliarius vult primam partem suprascriptam cum hac additione: quod committatur Ioanni Burgio secre-

tario, quod si intellexerit civitatem Senie in manifesto periculo constitutam, mittere illuc debeat in nomine Summi Pontificis et sub vexillis Sue Sanctitatis pedites existentes ad custodiam Vegle ac etiam alios ex illis hominibus subditis nostris pro defensione dicte civitatis. Et ad hunc effectum mittantur hoc sero ad ipsum secretarium ducati 500, ut exequi possit presentem ordinem nostrum.

De parte 27, de non 2, non sinceri 1.

131.

Venecija, 13. jula 1493.

Mletački senat svome poslaniku kod pape.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 180v.

[1493] die XIII iulii.

Oratori nostro in Romana Curia.

Pro habenda maiori et veriori certitudine non solum in dies, sed etiam in horas successus illarum rerum Segne importantissimarum, ut superius vobis diximus, his diebus misimus Veglam fidelissimum secretarium nostrum Ioannem Burgium cum ordine et commissione, ut oculate mitteret visum et intellectum res et conditiones civitatis Segne omniaque nobis diligentissime significaret. Accepimus autem nuper recentes litteras ab eodem secretario, quibus nos certiores reddit de his omnibus, que ex introclusis exemplis ipsarum literarum videbitis, declarantium statum illarum rerum, quarum successum, ut intelligimus, ita Beatitudini Pontificie significamus et credimus, quod ad bonos terminos redacte fuerint ob sapientissimas et celeres provisiones factas a Beatitudine Sua. Quod autem impresentiarum faciendum nobis videretur hoc est, ut Sanctitas antedicta, aut medio nuntii sui aut litteris denuo replicaret capitaneum Segne, ut intrepide et magnanime se et suos tutaretur et subiungeret, quod Sua Beatitudo iam paraverat presidium peditum illuc mittendorum. Sed quod ab eorum missione pro nunc supersedendum decreverat, imprimis ob certitudinem, quam habuerat gentium Hungaricarum venientium, aut iam exientium ad defensionem illius civitatis, que si imposterum in aliquo discrimine constituta fiunt, mittet Sanctitas Sua pedites et omnes alias provisiones effeciet, que opportune fuerint ad ipsius conservationem, potissimum ab infidelium potestate. Aliud nobis non videtur stantibus terminis necessarium. Verum iuxta ea, que Beatitudo antedicta a nuntiis suis intellexerit, et nos etiam habuimus ex illis partibus, deliberari poterunt ea, que fuerint expedientia. Interim vero cessat necessitas peditum mittendorum. Et propterea desistite penitus a sollicitatione illius provisionis, nec extrahetis illas pecunias, nisi aliud a nobis habueritis in mandatis.

132.

Senj, 13. jula 1493.

O borbama oko Senja.

Drž. arhiv u Milanu, Poten. est., Venezia; savremeni prijepis bez potpisa.

De qui el Signore conte Angelo ha facto de grande menaze per voler havere Segna, et ha facto uno bastiono alla marina a Sto Zorzi, apresso 5 milia ad Segna. Et li altri Signori Franchapani lo aiutavano sotto mano. Et vedendo per questo non potere obtenire sua intentione, el dicto conte Angelo havea mandato per li Turchi, et li Turchi mandarono uno ambaxiatore a luy; per quello fo facto assai promisse l' una parte et l' altra. Niente di meno pare che Turchi non habiano voluto acceptare nisuno suo partito, per modo el povero Signore è restato solo, et anche lo conte Carlo, suo cognato, Signore de Corbavia, è morto,[1] dovi havea grande speranza de luy, perchè luy potea mandarge Turchi et anche darge bono aiuto.

La M^tà del ser. Re ha inteso tutte queste sue trame et ha spazato subito 4000 cavalli et 2000 fanti, et ha li dati al nostro Messer ban[2] et capitano di Segna per modo che za ne sono zincti una parte, per modo che dicto conte Angelo cum le sue zente sta servato in le fortezze. Se reporta, et Messer ban, el quale, se dico, vene cum li ambaxatori de la Signoria di Venetia et zoncto sarà ad Segna gli mittere le bombarde a torno le mure; per modo speramo in Dio che in brevi saremo liberati de Franchapani et quelli (chi) haverano facto male, sarano castigati.

Altre nove non habiamo de qui, salvo che sotto a Jayza Turchi, et ha dato el guasto a Jayza et tagiato le vigne, arbori et nati. Doppo quello medesmo basa[3] è tornato cum più de 10.000 Turchi, et ha dato el guasto a Jayza et tagiato le vigne, arbori et frumenti, et omne cosa per infina sotto le mure, et è andato cum Dio.

Datum in Segna a dì 13 de iulio 1493.

[1] Grof Karlo Krbavski umr'o je 8. jula 1493.
[2] Emerik Derencsényi.
[3] Jakub-paša.

133.

Venecija, 20. jula 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati šalje izvještaj vojvodi Lodoviku Moru.

Drž. arhiv u Milanu; original; Poten. est. Venezia.

Illustrissimo et Excellentissimo Signore mio!

Li nuncii del Serenissimo Re d' Ungaria fin adesso non sono comparsi, ne se intende che habino a venire havendone za facto

debita investigacione. Ben se estima, se harano a venire, verano cum li ambasatori de questa Signoria cum la scorta manda la Sua Mtà in le parte de Segnia advertiro et venendo exequito, quanto mi commette la celsitudine vestra per la sua de 14 de questo. Se è pur rasonato che Turchi sono transcorsi sin a Sibinico, terra de questa Signoria, et hano brusate alcune ville. Altro non intendo, se non quello vedera la Excellentia Vestra per la inclusa, la quale questa matina ho havuto da Segnia. Essendomi apresso pur questa matina confirmato la morte de Batre Stephano,[1] de li primi baroni del Re de Ungaria et primario amico de la regina de Ungaria, per Messer Luciano Ungaro. Alla quale humilmente mi ricomando. Venetiis die 20 iulii 1493.

Illustrissime Vestre dominationis

humilis servus T a d d e u s V i c o m e r c a t u s etc.

(*A tergo*) Illustrissimo principi et excellentissimo domino domino meo singularissimo, domino duci Mediolani.

[1] Stjepan Báthory umr'o je negdje početkom jula; mjesto i dan nisu još poznati. Sahranjen je u samostanskoj crkvi u Nyir-Bátoru, koju je on podigao za života (up. S z á z a d o k 1889, 678—679).

134.

V e n e c i j a, 22. j u l a 1493.

Zaključci mletačkoga senata glede obrane Dalmacije.
Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 181—182.

[1493] die XXII iulii.

Debet dominium nostrum et pro debito suo et pro honore huius status super omnia dare operam tenendi loca nostra Dalmatie ita munita presidio, ut quottidie illi miserandi subditi nostri non depredentur nec in captivitatem ducantur, ut a certis mensibus citra secutum est rem miserandam et dignam repparatione (!). Propterea vadit pars, quod ad dicta loca Dalmatie, videlicet inter Jadram et Sibinicum, ultra strathiotas, qui impresentiarum sunt, mitti debeant alii centum quinquaginta strathiote sub illis capitibus, qui Collegio videbuntur, partiendi per loca predicta, ut apparuerit Collegio, quod etiam teneatur prospicere solutionibus ipsorum strathiotarum tam ex pecuniis camerarum nostrarum, quam ex omnibus aliis pecuniis, ut bene solvantur, sicuti solvuntur alii strathiothe (!) nunc illic existentes.

Preterea, quoniam sunt multi oratores hic communitatis nostre Sibinici, qui post deploratam calamitatem illorum pauperum nostrorum subditorum depredatorum a dictis Turcis, memoraverunt inter cetera unum remedium pre aliis omnibus salubrius ad conservandum illud nostrum territorium imposterum illesum a damnis Turcorum ipsorum, videlicet complere certum seraleum iam ceptum in ipso

nostro territorio et facere aliqua alia seralea morum in loca apta et fortia, ubi cuncte anime et res salvare se possent et prevalere ab incursionibus predictis, pro quo seralio perficiendo necessarii essent ducati 200, pro aliis autem seralis, qui sunt tres, construendis, necessarii sunt ducati 1.000, qui summant in totum ducatos 1.200; et si ipse pecunie non sufficerent, prefata communitas sese obligat solvere reliquum expense predicte. Et quoniam talis requisitio est sortis et conditionis, quod meretur admitti tanquam conveniens et opportuna, et que productura est magnam spem illis subditis nostris cum subsecutione bonorum effectuum et salvationis eorum, ideo captum sit, quod morengeratur prefate communitati nostre, et cum omni possibili celeritate construantur et perficiantur ipsa seralea prospiciaturque de dictis ducatos mille ducentos, exbursandis omnino et infallanter tam per cameram nostram Tarvisii, quam per reliquas cameras nostras ex omnibus pecuniis illarum iuxta portionem, que dabitur unicuique earum per Collegium nostrum, quod omni incumbere teneatur perfectioni seraleorum predictorum.

Demum captum sit, quod mitti debeant staria mille frumenti Sibinicum distribuendi in donum inter illos pauperes subditos et districtuales nostros damnificatos, ut vivere et se substentare possint.

Pro parte 117.

Ser Constantinus de Perolis, ser Antonius Valerio, ser Melchior Trevisano, consiliarii Sapientium Consilii etc., volunt partem suprascriptam circa seralea et staria mille frumenti; pro quanto vero pertinet ad stratiothas, differi debeat pro nunc et cras in mane vocantur in Collegio oratores communitatum Dalmatie, quorum opinio intelligatur circa provisiones fiendas pro eorum securitate, et postea veniatur ad hoc Consilium, ut consultis terminari possit.

De parte 50, de non 1, non sinceri 1.

135.

Venecija, 26. jula 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja vojvodi Lodoviku Moru, da su Turci provalili do Šibenika.

Drž. arhiv u Milanu; original; Poten. est., Venezia.

Illustrissimo et excellentissimo Signore mio!

Quelli nuncii del Serenissimo Signor Re de Ungaria non sono anchora comparsi attendendo la gionta sua per exequire, quanto li dì passati mi commisse la Signoria Vestra.

(Caeteris exmissis.)

Se mandeno alcuni stradioti cum certi fanti in quelle parte de Sibinico, per le novitate facte questi dì per Turchi.

Venetiis die 26 iulii 1493.

Taddeus Vicomercatus etc.

136.

Sveti Duh, 6. aug. 1493.

Albert Lonjski (de Lonya) i Nikola od Sv. Duha (de Zentlelek) opraštaju jajačkom banu Baltazu Batthyányju sve zulume.

Original na papiru s utisnuta dva pečata u arhivu hercega Batthyányju u Körmendu; Acta memorabilia Nr. 25.

Nos Albertus de Lonya et Nicolaus filius condam Akacii de Zentlelek memorie commendamus, quomodo nos universas causas nostras ac nobilium familiarium hominumque et aliorum iobagionum nostrorum, ubilibet et in quibusvis bonis nostris commorantium, ratione quorumlibet actuum potentiariorum et aliarum iniuriarum, dampnorum, nocumentorum, hominum interemptionum, verberationum, spoliationum, domorum invasionum fideiussoriarum cautionum, aliorum etiam quovis nomine vocatorum usque ad hec tempora quomodocunque qualitercunque et quotienscunque et sub quibusvis modis et coloribus per magnificum dominum Baltasarem de Bathyan, banum de Jaycha, ac per universos et quoslibet nobiles et iobagiones, familiares hominesque eiusdem domini Baltasar, nobiles et ignobiles, nobis et dictis familiaribus nostris, hominibus et iobagionibus illatorum, factorum et perpetratorum per nosque coram quibusvis iudicibus motorum vel movendorum, exceptis dumtaxat facta possessionaria tangentibus, simpliciter et absque omni difficultate sopiri, anullari et condescendi fecimus eundemque dominum Baltasar de Bathyan, banum, ac universos nobiles et ignobiles familiares, homines et iobagiones eiusdem ac ad ipsos pertinentes, super omnibus premissis quitos, expeditos ac modis omnibus absolutos reddentes et relinquentes universas et quaslibet litteras evocatorias, inquisitorias, insinuatorias et alias quascunque, quandocunque, pro quibuscunque factis sub quibusvis formis verborum emanatos, demptis, ut prefertur, dictis facta possessionaria tangentibus, vanas, cassas et viribus carituras commisimus, vigore litterarum sigillis nostris, quibus utimur, roboratarum ac cirographa manus nostre consignatarum testimonio mediante. Datum in Zentlelek predicta feria tertia proxima post Marie de nive anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio.

Albertus de Lonya manu propria.

Nicolaus Akacii manu propria.

137.

Lambach, 7. aug. 1493.

Kralj Maksimilijan traži od bavarskoga vojvode Albrechta stotinu konjanika za rat protiv Turaka.

Bayerisches Hauptstaatsarchiv u Münchenu, original; Altbayerische Landschaft, Literalien Nr. 1912 fol. 126 (Türkenhilfe 1446—1518).

Maximilian von gots gnaden römischer kunig zu allen zeiten merer des reichs etc.

Hochgeborner lieber swager und fürst. Wir haben unserm getreuen lieben Iobsten von Pranndt, unserm rate und des hochgebornen Philipsen erzherzogen zu Osterreich und Burgundi etc. unsers lieben sun und fürsten camerer, mit deiner lieb von unsern wegen zu reden und dich gestalt unser sachen und des fürnemens wider die Türgken zu berichten bevolhen, als du eigentlich von im vernemen wirdest. Und begern an dein lieb mit freuntlichem vleiss bittend, du wellest demselben unserm rate ditzmals gleich uns selbst gelauben und zu solchem unserm löblichen furnemen wider die Türgken hundert geraysige pherd aus deinem hofgesind, phlegern oder ambtleuten, welches dir am geleglichisten sein will, auf unsern costen leyhen; so wellen wir sy darinne wie ander unser diener halten, inen auch für redlichen schaden, so sy mit der tate gegen den veinden nemen, versprechen. Welle auch dein lieb verordnen, daz sy darzu gericht sein, wann wir sy ervordern, damit sy über sechs tag die nechsten darnach ausziehen; und dich hierin unserm vertrauen nach gutwillig beweisen; daran tut uns dein lieb sonder dancknem gefallen gnediglich und freuntlich gegen derselben zu erkennen und zu beschulden. Geben zu Lambach an mitwoch nach sand Oswalds tag anno domini etc. 93, unsrer reiche des römischen im achten und des hungrischen im vierten jaren.

Ad mandatum domini regis proprium.

(*A tergo*) Dem hochgebornen Albrechten phalzgraven bey Rein und herzogen in Beyern unserm lieben swager und fürsten.

Pripis: Des Römisch könig um wider die Türken anno 93.

138.

Venecija, 13. aug. 1493.

Mletačko vijeće zaključuje, da se pošlje municije na obranu gradova pokojnoga grofa Karla Krbavskoga.

Drž. arhiv u Veneciji; Misto Nr. 26 fol. 27v.

1493 die XIII augusti.

Capta: Quod auctoritate huius Consilii decretum auctoritatis illustrissimo dominio cum Collegio et capitibus huius Consilii dandi et mittendi illas munitiones, quas iudicaverint necessarias pro tui-

tione castellorum olim comitis Caroli de Corbavia, que dentur per illum secretiorem modum et viam, que videbitur dominio cum Collegio et capitibus huius Consilii. De parte 16, de non 0, non sinceri 0.

139.

Venecija, 14. aug. 1493.

Mletački senat odgovara Doroteji Frankapanki, udovi Krbavskoga kneza Karla.

Drž. arhiv u Veneciji; Deliberazioni fol. 184v.

Quod nuntio magnifice domine Dorothee, relicte condam comitis Caroli Corbavie, ad propositiones per illum factas nomine eiusdem domine et filii sui,[1] respondeatur per serenissimum principem nostrum cum illa ampla et abondanti forma, que sapientie sue sublimitatis apparuerint. Post repplicationem (!) verborum generalium et declarationem amoris, quo dominium nostrum prosequebatur prefatum quondam consortem suum prosequiturque eam et suum filium predictum, cuius statum et res non aliter, quam proprias reputamus multis causis et respectibus. Sed bene verum est, quod cum status suus predictus recomendatus sit serenissimo domino regi Hungarie, cum quo nobis intercedit optima amicitia, benivolentia et amor, non possemus, prout prefata domina pro sua prudentia considerare potest, accipere dictum statum suum in protectionem aut mittere aliquem nostrum nobilem illuc, ut ipsa requirit, nec facere aliquam extrinsecam demonstrationem, que non esset futura ingrata Mti sue. Propterea reputamus saluberimum consilium, pro nunc desistere a missione alicuius nostri nobilis aut alterius representantis dominii nostri, quoniam id sequi non posset, ut prediximus, absque offensione serenissimi domini regis predicti, cuius maiestatem non ambigimus, quin prospiciet securitati status sui predicti ob illius importantiam. Sed bene potest esse certa magnificentia sua cum prefato suo filio de benivolentia et inclinatione amoris, quam illi habemus et in futurum indubitate habituri sumus erga magnificentiam suam et omnes res suas. Hoc est quantum impresentiarum nobis occurrit respondendum in hac materia, tamen imposterum iuxta conditiones temporum et rerum occurrentium semper magnificentia sua cognosceret promptitudinem animi nostri ad omnia ea faciendum pro comodo, bono et stabilimento status sui, que sine scandalo facere poterimus, et hoc ex ipsa experientia magnificentia sua cognosceret.

Quantum vero pertinet ad filiam[2] sue magnificencie, quam locare intendit in uno ex monasteriis nostris Dalmatie, sumus bene contenti illi gratificari in hoc; poterit ergo ad omne libitum suum locare ipsam suam filiam in eo monasterio, quod ei placuerit; et ita scribemus ad nostros rectores.

De parte 151, de non 12, non sinceri 6.

[1] Ivan Karlović.

[2] Jelena, docnije žena grofa Nikole Zrinskoga, oca sigetskoga junaka.

140.

Hall (kod Innsbrucka), 7. sept. 1493.

Kralj Maksimilijan javlja bavarskom vojvodi Albrechtu, da su Turci prešli Dravu.

Bayerisches Hauptstaatsarchiv u Münchenu, original; Altbayerische Landschaft, Literalien Nr. 1912 fol. 127 (Türkenhilfe 1446—1518).

Maximilian von gots gnaden römischer kunig zu allen zeiten merer des reichs etc.

Hochgeborner lieber swager und fürst. Anheut, samstag, sein uns glaubliche warnungen komen, daz die Tuerken über die Traa bis gen Marpurg zogen sein und daselbs merklichen schaden tun haben. Darumb wir uns eilnd an diselben ende fuegen wellen. Das wolten wir deiner lieb, damit die dissmals nicht unserer warten darfe, nicht verhalten. Und begern an dein lieb mit sonderm vleisse bittnd, du wellest die anzal pherde, darumb wir mit dir geret haben, auf nechstkinftigen eritag[1] gen Rosenheim schicken, da[mit] die gewisslichen da seind. Das langt uns zu sundern gevallen gnediglich und freuntlich zu beschulden. Geben zu Hall im Intal an samstag nach Egidi anno etc. 93 unsers reichs im achten jare.

Ad mandatum domini regis proprium.

(*A tergo*) Dem hochgebornen Alberten phalzgraven bey Rein und herzogen in Baiern unserm lieben swager und fürsten.

Pripis: Der Römisch kunig bitt uns, ime die anzal phärd gen Rosenheim zu schicken und wir bedurffen auf in nit warten, anno 93.

[1] 10 sept.

141.

Hall, 8. sept. 1493.

Kralj Maksimilijan moli bavarskoga vojvodu Albrechta, da mu za rat protiv Turaka pošlje dva puškara.

Bayerisches Hauptstaatarchiv u Münchenu, original; Altbayerische Landschaft, Literalien Nr. 1912 fol. 130 (Türkenhilfe 1446—1518).

Maximilian von gots gnaden römischer kunig zu allen zeiten merer des reichs etc.

Hochgeborner lieber swager und fürst. Wir sein des willens ainen zug wider die Turcken, so yetzund in unsern erblanden ligen,

zu tunde. Begern wir an dein lieb mit besonderm vleisse bittend, du wellest uns dein zwen puchsenmeister, so vormals bey uns in Hungern gewesen sein, leyhen und furderlichen zu uns gen Lyntz schicken. Wellen wir die zu solchem zuge prauchen und, so wir mit hilfe des allmechtigen Gots volbracht haben, deiner liebe dieselben puchsenmeister widerumb schicken und das mit gnaden und freintschaft gegen derselben erkennen und beschulden. Geben zu Hall im Intal an unser lieben frauen tag nativitatis anno etc. 93 unsers reichs im achten jaren.

Ad mandatum domini regis proprium.

(*A tergo*) Dem hochgebornen Albrechten phalzgrafen bei Reyn und herzogen in Beyern unserm lieben swager und fürsten.

142.

Senj, 8. sept. 1493.

Papinski izaslanik Antonije Fabregues javlja u Rim o provali Turaka u Hrvatsku.

Drž. arhiv u Milanu, savremeni prijepis; Poten. est. Hungaria.

Sanctissime pater post pedum oscula beatorum.

Hac hora per banum nunciatum est michi, Turchos fecisse magna incendia et damna per Corvaciam et Alemaniam, comburrendo villas, ecclesias et multa monasteria fecisseque ingentem predam animarum. Prefatus banus cum omni quo potuit congregare conatu decrevit eos in certis passibus expectare ac cum eis pugnare, conarique predam christianorum ab eorum manibus recuperare. Omnipotens det sibi victoriam, amen; quoniam si aliter erit, quod deus avertat, actum est de hoc regno. Ego singulis diebus per clerum in hac patria fieri facio supplicationes; expecto omni hora eventum belli, de quo illico Beatitudinem Vestram certiorem reddam.

Ceterum comes Angelus, salubribus monitis Sanctitatis Vestre reductus, ibit in auxilium bani cum ducentis equitibus et iunget se cum prefato bano, aut suos contra Turchos mittet et secure ire poterit; ita ego disposui. Prefatus comes scribit Sanctitati Vestre alligatas litteras; omnis eius spes in Sanctitate Vestra posita est, cuius interventu et auctoritate omnia eius negocia cum serenissimo rege bonum exitum esse habitura confidit. De hiis que succedent, faciam passim Beatitudinem Vestram certiorem, cuius sanctissimis pedibus me humiliter commendo. Segnie VIII[a] septembris M°CCCC LXXXXIII°.

Eiusdem Vestre Sanctitatis fidelis servus

Antonius Fabregues.

143.

Innsbruck, 12. sept. 1493.

Kralj Maksimilijan konjanicima vojvode bavarskoga Albrechta.

Bayerisches Hauptstaatsarchiv u Münchenu, original; Altbayerische Landschaft, Literalien Nr. 1912 fol. 128 (Türkenhilfe 1446—1518).

Maximilian von gots gnaden römischer kunig zu allen zeiten merer des reichs etc.

Lieben getreuen. Als eu unser lieber swager und fürst herzog Albrecht von Bayrn gen Rosenheim verordent und verrer unsers beschaids daselbst zu erwarten bevolhen hat, begern wir an eu mit ernst, ir wellet eu furderlichen herauf gen Hall oder Innsprugg zu uns fuegen; haben wir Hannsen Wolfsperger unserm diener bevolhen eu zu lifern, auch die schefleut und scheff, so ir unserm bevelch nach zu Rosenheim bestellt habt, widerumb abzufertigen. Daran tut ir uns gevallen. Geben zu Innsprugg an phintztag nach unser lieben frauen tag nativitatis anno domini etc. 93 unser reiche des römischen im achten und des hungrischen im vierten jaren.

Ad mandatum domini regis proprium.

(*A tergo*) Unsern und des reichs lieben getrewen, den von adel und rewtern so durch herzog Albrechten von Bayrn gen Rosenheim verordent sein.

Pripis: Der Römische kunig vordert uns reyter gen Hall oder Innspruck, anno 93.

144.

Senj, 13. sept. 1493.

Papinski izaslanik Antonije Fabregues javlja u Rim o porazu Hrvata na Krbavskom polju.

Drž. arhiv u Milanu, savremeni prijepis; Poten. est., Hungheria.

Sanctissime pater post pedum oscula beatorum.

Proh dolor planctus et ululatus maximus factus est super hanc miserimam et desolatam Corvaciam et omnes eius provincie flexis genibus veniunt ad me auxilium implorantes. Rustici omnes qui remanserunt, vivunt in silvis.

Sciat Sanctitas Vestra, quod nona [die] presentis mensis septembris, volentibus Turchis cum ingenti preda christianorum captivorum de partibus Alemanie ad propria redire, et facientibus iter cum ipsa

preda per partes Corvacie, banus et eius filii omnesque domini tocius Corvacie se opposuerunt, ut dictam predam ab eorum manibus recuperarent. Unde inita est inter eos acerrima pugna, in qua Turchi prefatum banum caperunt (!), qui erat cum duobus milibus equitum et sex milibus peditum, adeo, quod vix tricenti christiani evaserunt: omnes fuerunt mortui et capti. Turchi, ut dicitur, erunt ad novem milia equitum, inter quos erant duo millia ex Porta Magni Turchi. Erant etiam cum eis duo generi [Magni] Turchi et duo bassani (!).[1] Banus, ut fertur, certe captus est, filius eius mortuus. Banus de Hiareza (!)[2] captus et tota nobilitas Corvatie capta est et mortua. Comes de Cetin et comes Nicolaus de Frangepanibus mortui. Duo domini de Sregna (!)[3] et duo alii de Blagay etiam mortui. Remansit solus comes Bernardinus de Frangepanibus, qui cum tribus ex suis aufugit ex trecentis, quos secum conduxerat. Milites comitis Angeli, quos ipse ad campum miserat, omnes mortui sunt. In effectu, Beatissime Pater, nullus in tota Corvacia remansit, qui posset resistere. Actum est de patria ista. Turchi sunt in campo et expugnarunt castrum de Cossaza (!);[4] distant ab ista civitate Segnie per dietim cum dimidia.

Habeat pro certo Sanctitas Vestra, quod tota ista patria peribit, quia in oppidis non sunt victualia ad octo dies et serenissimus dominus rex Hungarie, qui in diversis locis a Turchis premitur ac etiam quoniam non multum abundat pecuniis, non potest providere. Civitas ista[5] stat cum maximo timore, quia eius banus adduxerat secum omnes stipendiarios milites et municiones. Si Sanctitas Vestra cum aliis potentatibus Italie oportune non provideat, omnia peribunt aut cogentur facere aliquam convencionem cum Turcho. Ego nolui hinc discedere propter istud crudele novum. Inter alias provisiones necesse est, ut provideatur de pecuniis ad conducendos milites prout opus erit et eciam pro municionibus. Supplico Sanctitati Vestre, mandet, quid facturus sim, quia metu Turcorum cogor nocte dormire in portu in navi aliqua. Tota civitas plorat acclamans opportunum subsidium. Ego illico scripsi regi Hungarie de isto tam acerrimo conflictu. Multi fratres et religiosi, qui ad campum christianorum venerant ad eos confortandos et animandos, fuerunt a Turchis minutatim interfecti. Nec alia. Pedibus Sanctitatis Vestre humiliter me commendo. Segnie XIII septembris M°CCCCLXXXXIII°.

Eiusdem Sanctitatis Vestre servus fidelis

Antonius Fabregues.

[1] Greškom prepisivačevom mjesto *bassei* (= paše).
[2] Mjesto *Hiaiza* (= Jajce).
[3] Mjesto *Sdregna* (= Zrinj).
[4] Mjesto *Corbavia* (= Krbava, danas Udbina).
[5] Naime Senj.

145.

Innsbruck, 24. sept. 1493.

Kralj Maksimilijan javlja bavarskom vojvodi Albrechtu o porazu Hrvata.

Bayerisches Hauptstaatsarchiv u Münchenu, original; Altbayerische Landschaft, Literalien Nr. 1912 fol. 131 (Türkenhilfe 1446—1518).[1]

Maximilian von gots gnaden römischer kunig zu allen zeiten merer des reichs etc.

Hochgeborner lieber swager und fürst. Uns sind anheut schriften komen, das unsers lieben ohemen, bruder und churfürsten, des kunigs zu Hungern und Beheim, haubtleut und underthanen in Krabaten von den Turcken geslagen und nidergelegt, und dieselben Turcken des willens sein, das land Krabatia mit den slossen und stetten darinnen einzunemen. Den wir aber mit hilf des almechtigen Gots ernstlichen widerstand tun und uns den negsten auf dem Ynn und Tunau hinab gen Wien fuegen wellen, begern wir an dein liebe mit besonderm und ernstlichem vleisse bittend, du wellest die anzal pherd, so dein liebe vormals gen Rosenheim verordent solt haben, on verzichen gen Wasserburg schicken und den bevelhen sich mit schiffen und anderm darnach zu richten, wan wir daselbsthin gen Wasserburg komen, mit uns gen Wien zu faren; und wellest dich in solhem gutwillig halten und erzeigen. Das wellen wir gegen deiner lieben mit gnaden und fraintschaften erkennen und zu guten nymmer vergessen. Geben zu Innsprucg an erichtag nach Sand Matheus des heiligen zwelfboten tag anno etc. 93 unsers reichs des römischen im achten jaren.

Ad mandatum domini regis proprium.

(*A tergo*) Dem hochgebornen Albrechten phalzgraven bey Rein und herzogen in Bayern unserm lieben swager und fürsten.

[1] Od ovoga pisma ima kratak regest Lichnowsky, Geschichte des Hauses Habsburg vol. VIII (Wien 1844), Regest str. DCCXXII Nr. 1981, s rđavim datumom 8. sept., što je mnoge historičare, pa i od glasa (Huber, Geschichte Österreichs III, 425), zavelo na različite neispravne kombinacije u pogledu datuma bitke na Krbavskom polju.

146.

Iz Like, 27. sept. 1493.

Ninski biskup Juraj Divnić izvješćuje papu Aleksandra VI. o boju na Krbavskom polju.

Biblioteca Marciana u Veneciji, original s tragom utisnuta pečata; MSS Lat. Cl. X, cod. 174 nr. 134. Pisan je tuđom rukom — vjerojatno diktat — ali potpisao ga je biskup Juraj Divnić; on je i u tekstu učinio poneke ispravke.

Po ovom originalu učinio je 1854. dosta rdav prijepis mletački bibliotekar Valentinelli za Ivana Kukuljevića. Taj se prijepis danas čuva u arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu (Sign. IV b 24 nr. 8).

Po Valentinellijevom rdavom prijepisu objelodanio je taj izvještaj sa svima greškama Vjek. Klaić (Vjesnik zem. arhiva V, 1903, 248—251).

Sanctissime in Christo pater et domine domine clementissime post beatorum oscula pedum.

Cladem christianorum et ruinam Croatię, Slavonię, et Pannonię provinciarum ab infenso nostrę religionis hoste nuperime et crudeliter factam, ad Sanctitatem Vestram et fama et literis delatam fuisse puto. Opere precium tamen duxi meis quoque literis enarrare vel potius deplorare,[1] quid acciderit nobis quantumve excidii multi de nostris tulerint, atque eo diligentius, quia et in meo fritillo quatitur ebur. In finibus enim episcopatus mei factum est bellum maiorque pars occisorum de diocesi mea fuit, ac etiam illa ego ipse miserima vidi et quorum pars magna fui. Non stilo utar grandi, sed humilimo, ut mee convenit parvitati, Sanctitas tamen Vestra sermonis ineptitudinem innata sua clementia moderabitur, nec secus quam se veritas habeat intelliget. Nam ad ipsum locum me contuli omniaque coram et sciscitari et videre curavi. Hec quoque fuit causa, quod occius (!) non scripserim; rem ergo veritate ponderabo, non ornatu. Prius itaque causam invadendarum provinciarum harum et necis dicam; secundo, quantum calamitates christianissimus tulerit exercitus; postremo, quantum in reipublice christiane detrimentum poterit evenire huiusmodi hominum strages significare non postponam.

Causa igitur prima et potissima invadendarum huiusmodi provinciarum Turco, ut arbitror, hec fuit. Animus insaturabilis necis fidelium usurpandique totius orbis imperii avidissimus; deinde copia rerum virorumque, quos Bossina fertilis alit et fovet, Bossina, inquam, provinciarum optima, quę cum omni posset antiquitatis memoria contendere, opima et habundans omnibus, quę victui humano sunt necessaria. Accidit et libertas vagandi quo vult, nam quocumque e Bossina vexillum tendit, iamiam tutissimos in partibus his additus invenit. Bossina, veh miseris, nimium vicina Croatis. Ipsam Turcus totam incolit, unde quotiens vult tutus prosilit et provincias finitimas circumcursat populaturque, cum sibi cordi est, Illiriam penetrat et Liburniam et ad Savi usque originem Teutonicorum quoque oras percurrit signaque ubi mens est pro libito ponit. Nemo obviam venit, nemo se opponit, Pater Beatissime, nec ullus est ibi, cuius vires eius viribus equari aut comparari possent. Tutus in Bossina degit, in vado est quocumque vadit. Copiosus non minus

[1] Naknadno dopisao svojom rukom potpisani biskup Juraj Divnić.

viris quam omnibus bellorum remigiis, quo lubet graditur. Vastat agros, arbores ferro prosternit, domos oppidaque evertit, pecus quotcumque est abigit. Captivos sub iugo ducit, spoliat, conciat, acriter exterminat, per montes, per saxa pedibus et corpore nudos agit, vel funibus, vel equorum caudis impia turba semivivos trahit. Matronas fusis crinibus, natorum sanguine conspersas, plagis deturpatas, genis laceratas, gemitus, ululatus et singultus frustra mittentes, auxilium vel solamen ab aliquo incassum rogantes, ut bruta fustibus et flagellis pagit. Puellas et virgines deo dicatas foedissime habitas, pueros infantesque belluarum more super equis vinctos ad propria deferunt hostes atrocissimi, omnia feritatis et tormentorum genera in captivos experiuntur, quę non excogitari nedum enarrari possint, nec tam magnus cruciatus sibi ipsi facit finem, quibus tamen impia gens crassatur et gloriatur.

Hec causa malorum, Pater Beatissime, ipsa videlicet libera facultas et secura exequendi quicquid mente cęptum fuerit iamque incipit dominari his provinciis et in vectigalia aut in suam redigere ditionem. Hec, inquam, causa precipua Turco est, ut mea fert scientia, has tam crebro invadere regiones et tam atrociter sevire in finitimos. Accedit et animus admodum rapax avidusque regnandi. Nunc quantum calamitatis et miserie hostis impiissimus nobis intulerit animus dolore victus horret fari, lingua proferre pavet, nam ubi generaliter dixerim Turcorum rabiem quam in captivos acuunt, non tam sum commotus neque stomachatus: scilicet omnia quę nuper acciderunt nobis ordine singulari pandere, Pater Beatissime, hic mihi, veh misero, concutit ossa tremor, vix a colapsu me retineo, mens enim simul et membra corporis pietate potiusque timore cadunt, tamen ut debitę servitutis erga Sanctitatem Vestram expendam officium, cuius nominis obsequentissimum et deditissimum semper mancipium fui, ut et vicebano Croatie[1] ceterisque nobilibus Sclavonie curiosius morem geram; qui pridie per literas et nuncios me uno ore et omnes exoratum reddiderunt, quod ad Sanctitatem Vestram scribere debeam seriatim, tam de miseria peremptorum, quam etiam de periculis superstitum, in quibus die noctuque versantur; omnia enim ipsis presentem intentant mortem: cunctique iam desperata salute, quia res ipsorum summo in discrimine sit, non nisi de deditione cogitant, nesciunt quippe quid in rem suam bene conducat consulere, hostes namque ad postes sunt. Menia custodibus egent, victualia desunt, oppida propugnatore carent, nisi Dominus custodierit civitates, reliquie et ipsorum prosternentur actumque erit de provinciis. Idcirco qualiter potero, quędam seriatim dicere conabor, quandoquidem omnia impossibile esset enarrare. Miseros meliora sequentur cum Sanctitas Vestra calamitates oppressorum intellexerit, nam non intellecti morbi curatio nulla est.

Superioribus diebus hic perfidissimus nostre fidei hostis, structis in Bossina magni exercitus copiis, quasi populabundus provincias aggreditur et sub vadis Amesie, quam Un fluvius excipit, mediam

Sclavoniam transit et sese Dalmatiam inter et Pannoniam, qua Savus influit, cautius occludit. Deinde Liburniam superans ad imperatoris oras se contulit, duce bassa nomine Hadum, viro, ut aiunt, armis exercitato militeque veterano cumque iter pariterque predam ad libitum peregisset iamque ad sua redire se pararet. Interim Emericus de Derench (!), ab Ungarorum rege ad Croatię et Slavonię partes pro bano missus, presentiens Turchiam propediem reversuram, non parvum bellatorum numerum, partim equitum partim peditum brevi dierum spatio coegit, struxit ordinavitque non inepte. Nam et ipse vir clarus in armis gloriosusque in victoria sępius extitit, quotiescumque sub oppido Jaice nuncupato, in calce Bossinę posito, in quo nonnullis annis magistratum obtinuit, cum Turcos congrestus est, totiens victor evasit. His itaque, ut reor, confisus aribus, huic adherens omini cum toto suo exercitu ausus est ad campestria descendere loca, scilicet primum delecto milite, calles viasque premunivit, qua Turchia erat reversura. Aderant multi locorum domini nobiles et barones, affuerunt et comites de Franchapanibus cum ipsis Corbavię, Modrusię et Lichę provinciarum milites, omnes pene delecti viri egregiique pugnatores, cucurrit et plebs pedestris, lęta gestiensque, quibus omnibus mens una fuit, amor omnibus idem aut reportare de tyranno triumphum aut ipsam pro fide Christi oppetere necem sanctamque cupiunt per vulnera mortem, seu vivere credant sive extrema pati. Erant fere XV millia pugnatorum, cum quibus omnibus infelix banus operiebatur hastam letabundus, quasi certus de victoria, nescius fati sortisque future. Turchia vero presentiens insidias timens, exercitum christianorum tam viris tam armis vallatum, ad Europę montes maritimos, qui Dalmatię supereminent declinavit cupiens nostrorum manus effugere, vel potius finxit fugam, dolis et fraudibus, ut solet, pugnatura. Sed quid plura moror, Pater Beatissime, iamiam renovabo dolores et fari cogor, que tacere suadebat dolor; et quis tam facundus et tam rerum verborumque copia instructus existet, quis tanta affluentie ubertate decurrens, ut hanc cladem deploret merito? Attamen ut maesticia dictaverit, eloquar. Quinto Idus mensis instantis* hora diei prima, in campis Corbavię sub oppido Vduina, unde ad Dalmaciam tercię partis diei cursus est, banus lętus ait: »Deus nostra incaepta secundet«, et reductos in medium pedites Turcorum et corona equitum circumclusit. Turcus vero, cuius rabie fera corda tument, imperatorem suum potius quam hostem metuens, ex adverso in tres cuneos se divisit et acierum frontem in primam nostri exercitus partem convertit. Et cum clara dedit sonitum tuba, omnes suis simul prosilire finibus et extemplo penetravit pedites, in quorum medio miserrimum inivit bellum; tunc nostris subita gelidus formidine sanguis diriguit, ita quod maiorum ipsorum partem utriusque exercitus equorum pedibus suppeditavit et bellando suffocavit. Non

* To je 9. septembra.

missilibus, non eminus pugnatum est, sed gladio cominus concertatum. Noster miles, quasi certus, ut dixi, de victoria, ad dimicandum irruerat facileque, ut multi sentiunt, maiore vi fudisset hostes, ni numina secus statuissent clarissime. Nam et signa nigro signanda lapillo in cęlis apparuerunt; de mense iulii proxime decursi nubes ab aquilone teterrima alias non visa similis, crebris commicuit ignibus, aspectu terribilis, tonituis expavescenda: primum sępius fulmine crepuit, deinde grandinem invisibilis quantitatis emisit; non enim granis, ut solet, sed gellatis massis fluxit multumque damni attulit et animantibus et frugibus. Similiter et in vigilia diei quo pugnatum est, persimilis cecidit. Denique et in ipso armigerorum congressu pulveralis nubes cadens super nostros oculos obduxit ipsorum, ita quod vix se mutuo videri possent; super Turcis vero sol lucidus visus est.

Hec signa, Pater Beatissime, certo visa sunt, quam ob rem haud iniuria censendum est, nostros non armis infidelium, sed divina sententia fuisse prostratos. Nam ni vellet non fieret scio: peccata filiorum non passus est longius procedere, sed plagis emendavit, quos cure habuit Pater indulgentissimus. Ceciderunt ergo fortes Israel, mortui sunt, qui fortes stabant in atriis, quibus vigilantibus hostis non ita tutus vagabatur per provincias, non ergo Saul aut reliqui famosi illi deplorandi sunt amplius. Cum satis superquam iam super eis lamentatum sit, verum tamen ecce nobis novus supervenit luctus, quia dilecti comites, barones, chiliarcę, centuriones, omni laude omnique decore et preconio digni, carnis tributum nature debitum persolverunt. Ipsi sunt illi, Pater Clementissime, quorum quidam superioribus annis ab Ungaro pro subsidio regis Ferdinandi missi, e Turcorum manibus Apuliam liberarunt. Nunc autem heu marcia ob patriam pugnando vulnera passi sunt, inhumati iacent, bestiis terre et alitibus cęli in escam dati sunt. Uno illo die, uno in angusto loco tresdecimmillia virorum partim predę partim neci dati sunt; plurima perque vias sternunt inertia passim corpora, a lupis, tigribus, ursis ceterisque feris vsque quaque distrahuntur, nec est qui sepeliret. Quis cladem illius diei, quis funera fando explicet? Insuper, nec hoc satis visum fuit Turcis ad triumphum, nisi et nasos occisorum amputassent et in filum redegissent, ut in signum victorie ad suum imperatorem facilius deferre seseque ovantes de triumpho tam flebili iactare possent. Quosdam amaro vinculo servitutis constrixerunt et abduxerunt. Banum quoque ipsum in vinc[u]la dedere, cuius filium, militem quoque strenuissimum, ad os genitoris capite privarunt et tepido sanguine unici filioli faciem patris consperserunt, quotiensque misellus cibum summere cogitur, totiens dilectum nati caput in disco ad mensam pro lance ponitur ante ipsum. O speculum invisum! O ferculum insulsum! O potium amarissimum miscet aconita noverca Turchia! Quid putat Sanctitas Vestra num ne paterna viscera commota totumque corpus moerore et angustia conquassatum sit? Num ne vociferaverit pater afflictus?

O terque quaterque beati, quis ante ora patris contigit oppetere, mallet, ut censeo, suam cum morte nati vitam commutare. Dicitur tamen, quod se habeat christianissime, carne movetur, spiritu promptus est, palamque fatetur se cupere pro Christi nomine mortem obire, alios quoque hortatur concaptivos, ut secum lęti tormenta et letum subeant acceptaturi premia sempiterna, hisque dictis salutiferis moerentia pectora mulcet. Qua de re felix potius quam infelix banus non immerito dici debet. Restant et quamplurima per cruentissimum hostem sevisime perpetrata, quod si numerare vellem, dies et calamus me deficeret; non mihi si linguę centum sit oraque centum ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas. Taceo quot provincias vel ferro vel vulcano devastaverit. Taceo infinitum numerum tam nunc quam aliis temporibus nostris captivorum. Pretereo pregnantium pignora ex inciso ventre matrum detracta extinctaque, quotiens mammellas inciderit Turcus impius sanguinemque parentum pro lacte lactentibus porrexerit, quoties arreptos per pede infantulos capite saxis coliserit, matresque cervice natorum portaverit. Quot captivos abcisis manibus, evulsis oculis, auribus amputatis ad propria remisit. O crudele genus, dii talem terris avertite pestem! O rabiem inauditam! O Turchia nimio nequior! O facinus intolerabile! Intolerabile inquam, Pater Beatissime, ne tam nephandum monstrum, tam immanis fera, tam detestandum portentum, tamdiu impunitum gaudeat; consulendum est in medium et miseris succurendum rebus. Nam nisi in manu forti hec bellua pestifera refrenetur reprimaturque, actum erit de his provinciis. Nescio tamen, quid fiet de reliquis. Sanctitas Vestra bene novit cum proximus ardet paries, quod vicinus expectet. Patet aditus per medios Croatię, Sclavonię Pannonięque exitus, qua tutos cursus et recursus posthac habere poterit ad Italiam, nam nec fluminum nec montium obicetu magnopere impedietur, et inter Ungariam, Illiriam ac Liburniam medio tutissimus ibit; ad texteram divertere vel ad sinistram non audebit, scilicet si bellua rapax, aspis insaturabilis predam, ut moris habet, sequi voluerit, rectum prosequetur iter, inter utrumque volabit, quia in dextris, qua lucet polus articus, rex Ungarorum tutatur provincias. Ad quem, ut me ipsum transferrem, hi domini rogaverunt, subsidium pro reliquis petiturus, quod iter consulto recusavi, donec Sanctitas Vestra secus disposuerit. Que quocumque iusserit ibo, iussaque sedulus exequar, quia eius mandato fulcitus et auctoritate tutus irem, tutusque redirem, composque petiti fierem. Cum Sanctitate Vestra labor iste manebit disponendi. A dextris vero qua flat auster, fortis armatus custodit patriam Venetus ipse, christianissimus miles et gloriosus. Media tamen, ut dixi, via patet hostibus quam hactenus Croati et Sclavoni protexerunt; hęc ipsa est, ut brevibus agam, et periculo et detrimento reipublicę christianę poterit esse. Insperata enim accidunt magis sępe quumque speres, ac eciam ipse reliquię peribunt oppido, ita eis ad malum malę res plurimę se agglutinant, ut et per nuntios ab his

dominis missos plane intelliget Sanctitas Vestra, nisi Dominus in coelis et Sanctitas Vestra in terris, cuius vices benemerito gerit, optatam miseris poscentibus prestiterit opem. Ex Lika V Kal. octobris M°CCCLXXXXIII°.

E[iusdem] S[anctitatis] V[estre] pedibus G[e o r g i u s] D a l m a t a, episcopus Nonensis humilime genuflexus se commendat.

Spolja: Sanctissimo in Christo patri et domino domino Alexandro divina providentia Pape VI, domino clementissimo.

[1] Gašpar Perušić.

147.

R i m, 2. o k t. 1493.

Papa Aleksandar VI. rimskom kralju Maksimilijanu o provali Turaka u Hrvatsku.

Savremeni štampani letak u drž. arhivu u Nürenbergu; očito prijevod iz latinskoga.[1]

Alexander babest der VI.

Allerliebster sun in Gott. Das hail und unseren bebstilichen segen bevor.

Es hat sich nun der dritt monat verloufen, das wir vernummen haben, mit ermanung deshalben unseren lieben sun in Gott, Laund in willen die stat Segnie under sich ze bringen und besiczen, aus ursachen der zwytracht, so sich zwischen unseren lieben edlen sunen zu Fraiapanibus erhept, die sie mit vil verheissungen zu ynen ze zihen fleiss ankert haben. Darum wir zu derselben stat erretung, nachdem die in grossen geferlicheiten gestanden ist, fleiss ankert haben, mit ermanung deshalben unseren lieben sun in Gott, Ladislaen, zu Ungeren und Beheim könik, Seiner Maiestät, unser aigen boten zugesendt, dieselben von Fraipanibus zu versunen und daneben die von Zenng zu befestigen und in dem kristenlichen glauben zu besterken für sich mit etwas hilf durch unsern lieben sun Antonium von Febreguitz (!), unseren camerer und sandboten, zugeschickt haben. Und als die ding durch seinen fleiss und die gnad Gottes glücklich ergangen waren, ist uns nägsten durch yn von Segnia erbarmliche botschaft verkundt worden, wan als die newn tausent Türken das land zu Kernten und ander end deutscher lande deines gebietes überzogen, verheredt, das volk gefangen und grossen raub davon verfürt haben, seit der banus zu Segnie mit seinem sun, auch vil andern grafen desselben reichs und auch des adels zu Krabaten, mit zwey tausent pferden und sechs tausent zu

fuss, in hofnung, den raub der Türken an irem haimzug abzestrecken, angegriffen haben, aber, aus verwürkung der sünde, sey der streit unglücklich geschehen, die unseren undergangen und ausserhalb kleiner zal all gefangen und erslagen, und die Türken als überwinder das land Krabaten an menicklichs irrung inwanen und durchziehen, als solichs Dein Maiestät aus disen hie inn beslossenen briefen, so wir dir zu schicken, vernemen magst.

Und, wiewol wir durch solche slacht grösslich bewegt, so werden wir doch über die massen durch nahen geferlicheyt welischen land bekümmert, angesehen das die stat Segnie an dem andritt welischer land gelehen, yetz nit allain hilflos sey, sunder auch aigens herren und regirers beraubt. Wo die in der veind hende, als zu besorgen ist, gedeihe, wer mag zweifeln, das sie durch dis porten und füglichen eingang alle welische land und Deiner Maiestät anrüren, erttrich der die begirlich sein, irer verwüstung offen sten und sich dafür nit mer hueten.

Darum das wir in solichen geferlichaiten welischer und kristenlicher geistlichait merken, haben wir für sich kristenlichen fürsten oratores bey uns wanend ervordert, Euch als kristenlichen fürsten solch handel durch sy zu verkünden ermanet. Also zweifeln wir nicht, Dein Maiestät habe aus fursichtigkait seinem volk solchen widerwertickhaiten zufurkummen bedracht. Begeren dannoch durch dein kristlich und kuniglich gemuet, mit grossen fleiss bittend, damit Du in solhen gemainen und nahenten geferlichaiten mit rat, hülf und beystand uns wellest mitwanen und in geschrift widerum underrichten deines rats und mit wen uns Dein Maiestät zu hilf und statten kommen wil. Wann, so vil uns ze tun gebüret, wellen wir underwegen nit lassen, und, nachdem aber der handel kaines verzugs, sunder snelle fursehung und wendung bedurfft, leiten wir abermals dein grossmechtickait uns deshalben eylund antwurt zuzeschreiben, darmit wir auf das peldist vergwist werden, was uns in den sachen deines rats und beistand zukommen mag, damit wir nicht allein solche kristenliche stat und deine nahent gelegne land von dem rach kristenlichs glaubens veind erretten, sunder auch welische land vor solhen zufallenden geferlichaiten erledigen mugen.

Geben zu Rome zu Sanct-Peter am zweiten tag des monats octobres anno domini MCCCCLXXXXIII, unsers babstums in dem zweiten jar.

L. Podocatharus.

(Adresa): Unserem allerliebsten sun in Christo Maximiliano, des hailigen Römischen reichs durchluechtigsten kunig etc.

[1] Up. idući broj 148.

148.

Rim, 2. okt. 1493.

Papa Aleksandar VI. javlja milanskim vojvodama Ivanu Galeazzo i Lodoviku Sforza (Moro) o porazu Hrvata na Krbavskom polju.

Drž. arhiv u Milanu, original na pergameni, spolja utisnut pečat u crveni vosak, ponajviše otpao; Poten. est. Roma.

Alexander Papa VI[s].

Dilecti filii salutem et apostolicam benedictionem. Tertius nunc agitur mensis ex quo intelleximus novos in Corvatia Turcorum motus eorumque dominum ad civitatem Segnie opprimendam inhiare, capta occasione ex discidiis dilectorum filiorum nobilium de Frangepanibus, quos sibi variis pollicitationibus conciliare et ad stipendia sua conducere studuit. Quare dicte civitatis saluti invigilantes, que magno in periculo tunc etiam versabatur, premonito ea de re carissimo in Christo filio nostro Wladislao Hungarie Bohemieque regi illustri per certum nuntium ad Maiestatem Suam destinatum ad reconciliandos ipsos nobiles de Frangepanibus et eorum res componendas ac Segnienses corroborandos et in fide firmandos, statim cum aliquibus subsidiis dilectum filium Antonium Fabregues cubicularium et nuntium nostrum transmisimus, cuius diligentia, cum res adiuvante Domino pro voto successisset, nuper ex Segnia per eius litteras atrox et miserabilis nuntius nobis allatus est. Nam cum novem millia Turcorum Charintiam et illi finitimos Germanie agros ingressi ac depopulati devastassent magnamque inde predam abducerent, banus Segnie cum filio ac plerique duces regii aliique nobiliores Corvatie cum duobus equitum millibus, sex vero peditum, sicut convenerant Turcorum exercitum cum ipsa preda onustum redeuntem, sub spe eius recuperande invaserunt. Sed peccatis ita exigentibus, pugna infeliciter commissa, nostri sucubuerunt et profligati sunt, perpaucis exceptis, omnes aut capti, aut trucidati sunt. Victores itaque Turci totam Corvatiam nullo resistente incursant, sicut nobilitas vestra intelligere poterit ex ipsarum litterarum exemplo, quod presentibus inclusum mittimus.[1] Cum multa ex huiusmodi clade nos commoveant, supra modum tamen proximum Italie periculum agit, nam civitas Segnie in foribus Italie constituta omni nunc non solum presidio ac defensoribus destituta, sed etiam rectore orbata, si in hostium potestatem devenerit, sicut pertimescendum est, nisi Dominus illam custodire dignetur. Quis nesciat ex illius portu commodissimo et opportunissimo et ex tam facili ac parvo traiectu totam Italiam, cui ipsi inhiant, morsibus eorum patere ac tantam pestem effugere non posse! Proinde in tanto Italie et christiane religionis periculo illico vestre nobilitatis et aliorum christianorum principum convocatis oratoribus apud nos agentibus, que-

cumque nobis allata sunt, per eos vobis nuntianda significavimus. Itaque nobilitatem vestram quanto possumus studio hortamur in Domino, requirimus et enixe rogamus, ut in communi et proximo periculo, consiliis et auxiliis suis nobis velit adesse et rescribere, quod in hac re consilium sit capiundum, et que subsidia nobilitas vestra missura est; nam quantum ad nos attinet, nihil pretermisuri sumus. Quoniam vero negocium hoc nullam patitur dilationem, sed celerem provisionem ac presentanea remedia requirit, oramus denuo nobilitatem vestram ad nos vel oratorem suum ea celeritate cum effectu rescribat, ut saltem infra quintadecimam diem presentis mensis certioremur, quid in hac re consilii et auxilii nobis a nobilitate vestra afferatur, ut secum non solum laboranti christiane civitati maximi momenti subvenire, sed Italiam ipsam a tam imminenti periculo liberare possimus. Datum Rome apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die secunda octobris M°CCCCLXXXXIII°, pontificatus nostri anno secundo.

L. Podocatharus.

(*A tergo*) Dilectis filiis nobilibus viris Io(hanni) Galeaz ac Ludovico Sfortiae vicecomitibus, Mediolani ac Bari ducibus etc.

[1] Sada ga, nažalost, više nema. Ali je to, vjerojatno, bio prijepis izvještaja poslanika Antonija de Fabregues od 13. sept. 1493.

149.

Dubrovnik, 17. oktobra 1493.

Dubrovčani javljaju kralju Vladislavu II., kako se na njih obratio za pomoć hrvatski ban (Emerik Derencsényi) iz ropstva.

Koncept u drž. arhivu u Dubrovniku, zbirka: Lettere e commissiones di Levante vol. 1493—1518 fol. 21.

Serenissimo domino domino Ladislavo Hungarie, Bohemie etc. regi.

Ragusii 17. octobris 1493.

Etsi non dubitemus, quin has literas nostras, multorum aliorum litere, ipsa quoque fama pro magnitudine rei sua celeritate perventura forent, tamen huiusce rei noticiam Maiestati Vestre per nos quoque dari opportere nostri officii visum est. Mittimus itaque ad illam, quamvis non sine periculo rerum nostrarum, literas, quas strenuus et magnificus Croacie banus e vinculis ad nos dedit. Celsitudo vestra, considerata strage ingenti et inminentibus toti regno Croacie periculis, ea habebit remedia, que rei necessitas requirit. Et cum ad occupandum dictum regnum hostis sit accinctus, si celeritate provisionis opus sit, serenitas vestra considerabit. Nos pro

virili nostra confestim aureos quingentos ex erario nostro, continuis Turchorum expilacionibus exhausto, strenuo Gaspari Perusich, Croacie vicebano, ab eo requisiti, clam destinavimus, ut castellorum et oppidorum conservacioni aliqualiter consulere possit, quousque per Maiestatem Vestram salutaria remedia conferantur. Et quia status noster in maximo discrimine versatur, si Turci id referirent, ut res hec apud Maiestatem Vestram secreta sit, humillime supplicamus.

150.

Rim, 18. oktobra 1493.

Papa Aleksandar VI. šalje u Ugarsku (i Hrvatsku) kao svoga legata teanenskoga biskupa Ursa de Ursinis.

Iz registra u vatikanskom arhivu, An. II. secr. lib. III. fol. 108.

Theiner, *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia. Tom. II. str. 541—544.*

Alexander episcopus etc. venerabili fratri Urso episcopo Theanensi ad Hungarie et Bohemie ac Polonie regna nec non universas provincias, civitates, terras et loca carissimis in Christo filiis nostris Wladislao Hungarie et Bohemie ac Iohanni Alberto Polonie regibus illustribus subiecta, nostro et apostolice sedis cum plena potestate legati de latere nuntio, salutem etc.

(Caeteris exmissis.)

Sane inter cetera cordis nostri desiderabilia incrementum vere fidei, animarum salutem et commissi nobis gregis dominici libertatem atque concordiam supremis desiderantes affectibus, precipue calamitoso tempore, quo, proh dolor, novissime Turchorum pressura et sevissima persecutio Croatiam illiusque incolas invasit et illorum alios in magna multitudine et numero copioso, diris cruciatibus et diversis penarum et tormentorum generibus affectos, mortis supplicio tradidit, alios vero innumeris contumeliis et ignominiis continuo immanibusque vexationibus afficiendo, captivatos in miserabilem servitutem redegit omnesque ipsorum Turchorum conatus et rabies in eiusdem vere fidei et crucis Christi ac reipublice christianorum pernitiem et opprobrium fervet et in sanguine credentium debachatur, cunctis sensibus vigilamus et quantum nobis ex alto conceditur, efficax studium adhibemus, ut semotis imminentibus animarum corporumque periculis ac libertatis et bonorum iactura, iuxta nostri desiderii plenitudinem possit, auctore Domino, votiva tranquillitas provenire. Sed quamvis universis et singulis nationibus, regnis, dominiis et regionibus Deo et apostolice sedi devotis, partes nostri ministerii omnemque favorem apostolicum, presertim cum necessitas ingruit,

impendere debeamus et ad eas diffundamus mentis nostre intuitum impresentiarum, in eo quod Christi nomen, sanctorum gloriam fidemque et cunctorum fidelium statum concernit, Hungarie, Bohemie et Polonie regna, provincias et loca precordialiter intuemur, ut pro ipsius fidei atque suorum et aliorum fidelium oppressione, huiusmodi sublevanda oportunum adhibeant, Domino auxiliante, consilium et salubre remedium, auxilium et favorem impendant, quibus mediantibus hostis catholice fidei, pacis emulus, qui tot regiones et earum incolas catholicos per se suosque detestabiles ministros depressit et miserabili subdidit servituti, ac in Croatiam, ut prefertur, ingressus sitibundo impetu magnum parat exercitum ad eiusdem fidei totalem extinctionem, ab huiusmodi nephariis conatibus arceatur, et tam ipsi Croati, Hungari, Bohemi et Poloni populi, quam ceteri christicole a periculis personarum et bonorum incommodis atque aliis releventur innumeris detrimentis; et eapropter premissa omnia et alia plurima graviora inter nostra precordia revolventes, ac proinde considerantes, quod propter dissensiones dudum exortas in regnis predictis, populi illarum partium agrorum depopulationibus, cladibus et aliis plurimus detrimentis, qualia inferuntur in bellis, presertim inter potentes, afficiuntur possentque graviora exinde pericula provenire, et quod illis, qui sunt firmissima presidia reipublice christiane, laborantibus, consequens est, universam christianitatem eorum oportuna subventione carentem cum fidei prefate periculo laborare, ac propter hoc et alios effectus pestiferos, quos guerre huiusmodi producunt et fovent, plenis paternis affectibus desiderantes, ut omnis guerrarum huiusmodi materia in regnis predictis, pacis auctore celitus inspirante, in bonum salutaris concordie et unitatis pacifice commutetur.

(Caeteris exmissis.)

Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus iniunctum tibi onus legationis et laboris huiusmodi pro divina et nostra ac dicte sedis reverentia devote suscipiens, illud sic viriliter, solicite ac laudabiliter iuxta datam tibi a Deo prudentiam exequaris, quod de tuis studiosis laboribus, divina tibi favente clementia, sperati fructus veniant tuque pro solicitudinis tue ministerio illam, que pias causas gerentibus pro retributione rependitur, palmam glorie feliciter consequi merearis. Nos enim sententias, quas rite tuleris et penas, quas inflixeris in rebelles, ratas habebimus et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Et ut premissa omnia et singula plenius et efficacius sortiantur effectum, per viscera domini nostri Ihesu Christi obsecramus ipsos reges, principes, duces, marchiones, comites, barones, milites ac universitates, communitates et alios quoscumque ecclesiasticos et mundanos viros, cuiuscunque conditionis, status et preeminentie fuerint eisque in virtute sancte obedientie districtius precipimus, quatenus tibi aut deputandis a te circa conclusionem et

observationem omnium premissorum et cuiuslibet eorum, quotiens ipsos requiri contigerit, faveant modis omnibus et assistant, ut per salutaris concordie ministerium inter partes ipsas refloreant pax et quies, prout in desideriis gerimus cordis nostri, et ultra nostram ac prefate sedis benedictionem et gratiam ab auctore pacis valeant eterne beatitudinis munera promoveri. Datum Rome apud sanctum. Petrum anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, quinto decimo Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno secundo.

151.

Rim, 18. oktobra 1493.

Papa Aleksandar VI razrešuje brak, sklopljen između hercega Ivaniša Korvina i milanske princeze Blanke još 25. nov. 1487, ali ne izvršen.

Iz pap. orig. registra u Vatikanskom arhivu.

Theiner, Mon. Hung. II, 540—541.

Alexander episcopus servus servorum dei ad futuram rei memoriam. Collata celitus ligandi atque solvendi beato Petro celesti clavigero potestate summus pontifex eius successor, Christi vicarius, utitur prout personarum qualitatibus et conditionibus ac temporum successibus et eventibus conspicit salubriter expedire. Oblate siquidem nobis nuper pro parte dilecti filii nobilis viri Iohannis Corvini, Opavie et Lipthavie ducis, ac dilecte in Christo filie nobilis mulieris Blanche Marie Sfortie Vicecomitis, domicelle Mediolanensis, petitionis series continebat, quod cum alias clare memorie Mathias rex Hungarie, tunc in humanis agens ac filio legitimo et naturali carens, et dilecti filii nobiles viri Iohannes Galeaz Mediolanensis et Ludovicus Bari duces affectarent affinitatem inter se contrahere mediantibus personis Iohannis Corvini, dicti regis filii naturalis, et Blanche Marie predictorum antequam ad huiusmodi matrimonii contractum deventum foret, et in huiusmodi matrimonii tractatu prefatus Mathias rex, dum viveret, ut Iohannis Corvini geniti sui et future nurus Blanche Marie prefatorum condecenti statui provideretur, ex tunc decrevit, quod si ipse rex sine prole legitima decederet, dictus Iohannes Corvinus sibi in universis suis regnis, terris et dominiis succedere deberet; si vero eundem regem filium legitimum suscipere contigeret, nonnullos ducatus, comitatus et certa alia dominia tunc expressa, quorum proventus annui preter omnes comeatus ceteraque verisimilia ad ducenta milia ducatorum se, ut ipse rex asserebat, extendebant, ex tunc predicto Iohanni Corvini assignavit, prout in quibusdam litteris ipsius Mathie regis desuper con-

fectis eiusque sigillo et manus proprie subscriptione munitis plenius continetur ipsique Iohannes Corvinus et Blancha Maria postmodum spe et causa promissionum huiusmodi indulti, mediante certo procuratore ipsius Iohannis Corvini ad id ab eo specialiter constituto, matrimonium, alias per verba legitime de presenti invicem contraxerunt, carnali copula minime subsecuta. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, prefato Mathia rege, sicut Domino placuit, de medio sublato, dictus Iohannes Corvinus neque in regnis, que dictus Mathias possidebat, neque eciam in ducatibus et comitatibus aliisque dominiis sibi per eundem regem, ut prefertur, assignatis successerit neque quod in illis succedat verisimilis spes aliqua existat, et si matrimonium huiusmodi per carnis copulam plenarium effectum sortiretur, ipsi Iohannes Corvinus et Blancha Maria spe predicta frustrati remanerent, cum non haberent condecentem statum, ex quo se iuxta eorum preclaram originem, et precipue dicte Blanche Marie ac prout eorum conditio exigit, sustentare possent, propter que etiam gravia inde rixe et contentiones ac scandala necnon que de non voluntariis nuptiis provenire solent, forsan subsequerentur. Quare pro parte Iohannis Corvini et Blanche Marie predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut matrimonium huiusmodi sic nondum carnali copula consummatum, dissolvere et alias in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui ex commissi nobis desuper pastoralis officii debito singulorum Christifidelium pacem et salutem intensis desideramus affectibus ac dissensionibus et scandalis, ne eveniant, quantum cum Deo possumus, obviamus, ex premissis et aliis nobis Iohannis Corvini et Blanche Marie predictorum nominibus expositis causis huiusmodi supplicationibus inclinati et inducti ac attento eorum expresso per legitimos procuratores suos consensu coram nobis prestito, matrimonium huiusmodi inter Iohannem Corvinum et que, ut asseritur, Iohannis Galeaz soror ac Ludovici ducum predictorum necnon dilecti filii nostri Ascanii Marie, sancti Viti in Macello martirum diaconi cardinalis, sancte Romane ecclesie vicecancellarii, neptis existit, Blancham Mariam prefatos, ut prefertur, contractum apostolica auctoritate et de apostolice potestatis plenitudine harum serie dissolvimus et separamus eosque a mutuo vinculo matrimonii predicti sic inter eos contracti auctoritate et potestate premissorum absolvimus et liberamus, et eisdem Iohanni Corvino cum alia muliere et Blanche Marie cum alio viro, alio impedimento canonico non obstante, libere et licite matrimonium alias legitime contrahendi licentiam et facultatem concedimus, non obstantibus premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo etc. nostre dissolutionis, separationis, absolutionis, liberationis et concessionis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud Sanctum Petrum anno etc. MCCCCLXXXXIII quintodecimo Kal. Novembris, pontificatus nostri anno secundo.

152.

Rim, 19. okt. 1493.

Kardinal Askanio Sforza javlja milanskomu vojvodi i bratu Lodoviku Sforza o vijećanju u Svetom Zboru glede turskih provala u Hrvatsku.

U drž. arhivu u Milanu; original s utisnutim pečatom; Potenze Estere, Roma.

(Caeteris exmissis.)

In lo penultimo concistorio, quale fu mercordi (= 16. okt.), essendo prima parlato circa la consideratione de le cose del Turcho et del periculo de Segna, furno poi chiamati li ambasatori de li potentati Italici, per intendere se havevano havuto da li soi Signori resposta sopra quello che N(ostro) S(ignore)[1] communico et recercho li proximi giorni in questa materia del Turcho.

(Caeteris exmissis.)

In lo concistorio facto heri si parlo anche de queste due materie predicte et furno lecte le litere, quale la Vostra Excellenzia ha scripto a N(ostro) S(ignore) in reposta del breve de la Sua Sanctità scripto circa le cose del Turcho, le quale litere furno laudate summamente et commendata da N(ostro) S(ignore) et da tutto il Sacro Collegio cum efficacissime parole la Excellenzia Vostra de singular bontà et religione. Et dopo molto examine facto sopra epse cose ad Turcho et maxime circa lo imminente periculo di Segna et di Corvatia, fù concluso che a tutti li potentati de Italia, nemine excepto, si taxasseno in summa 30.000 ducati d' oro, li quali si havesseno da pagare al presente cum quella proportione che è solita servarsi in le altre cose occorse, dove le portione fra epsi potentati si hano havuto ad ducidere. Et perchè si potesse essere certo che questi denari si havesseno da spendere in conservare Segna et la provincia de Corvatia dal Turco, fu dicto che li principi Italici, et maxime il Re de Napoli et la Excellencia Vostra, perchè a Veneciani et Fiorentini non pareva de demonstrarsi per la causa predicta, poteriano mandare soi commissarii cum la portione de li denari contingenti a loro, li quali havesseno haver cura di splenderli in lo beneficio predicto. Fu anche concluso che N(ostro) S(ignore) dovesse mandare senza dilatione uno suo nuncio al Turco per significarli in effecto che havendo la Sanctità Sua inteso la strage de X M (= 10.000) facta li proximi giorni da li soi, se ne era molto maravegliata et doluta, maxime essendo state le offese in le terre de lo imperio et dove per li capti che ha cum Sua Sanctità, ora obligato de non offendere, et che lo recerchava ad volerse abstenere da (om)ne offesa de christiani declarandoli che la provincia de Corvatia et Segna si erano facte recomandate dela Beatitudine

*

Sua et epsa li haveva tolto sotto la sua protectione. Il perchè essendo facto offesa alchuna a loro, la Beatitudine Sua reputaria che fusse facta a se propria, et che fusse contravenuto ale conventione, quale hano insieme. Concludendoli che non abstenendosi da offendere li christiani la Sua Sanctità seria necessitata di dare, et cosi daria in effecto, il fratello suo in mano de li principi christiani, li quali trovandosi pacificati, haveriano modo de vindicare le iniurie de li fideli, recercandolo ad respondere resolutamente lo animo suo in questo. Si concluse anche che si mandasse senza interpositione di tempo, qualche degni prelati ali principi christiani cum instructione opportune, per praticare et resolvere quelle cose le quale fussero conveniente et necessarie contra li infideli et che imprimis si mandasse il vescovo de Theano al Serenissimo Re de Ungaria per excitarlo et suammarlo a sequire li vestigii de li antecessori soi che hano sempre pugnato gloriosamente contra li Turchi, et a la Maiestà Sua portasse la concessione de la cruciata et de le indulgentie plenarie, quale ha recerchato, aciò che da omne cauto si potesse aiutare; et fu dicto che a Segna se poterà mandare qualche boni capi de fanti, quali fussero anche pratichi di saper fare ripari et deffendere una terra de le oppugnatione inimiche. Ultimo loco si concluse che per tutta Italia si dovesse cum bona voluntà de li Signori d' epsa mettere una decima, li denari de la quale non si havesseno ad consumare al presente, ma stesseno depositati in li dominii de li principi per usarli poi secundo che il bisogno occoresse. Le quale conclusione la Beatitudine Sua introducti in concistorio li oratori Romani, quello de la Excellencia Vostra, il Ferrarese et il Mantuano; comendata prima la Excellencia Vostra cum laudatissime parole de le litere scripte a la Sua Sanctità, communico ad epsi Signori commettendoli ad darne celere notitia ali soi Signori et confortarli et stringere ad disponersi ali effecti conclusi. Replicando qualche parole in comendatione de la Maiestà Regia et de la Illustrissima Signoria de Venesia cum dire che anche Fiorentini meritano essere laudati, havendo scripto a la Sua Sanctità bone litere, subiungendo la Sanctità Sua che quanto ala portione con[ced]ente[1] a lei de li 30.000 ducati, quali si desiderano al presente da tutti li [Ita]lici,[2] la consumeria hora in cose utile et necessarie al bisogno d['epso][2], il quale mandaria subito et che era preso questo modo di far declar[are] che Segna et la Corvatia fusseno recomandate a Sua Sanctità, perche non [ha] mai il Turcho in le conditione facte cum la Beatitudine Sua voluto consentirne di [su]stenerse da le offese del Ungaro, il qual dice che li tene certe sue terre in Bossena, li era parso che questo expediente fusse a proposito per la salute de Segna et de Corvatia, quale sono sotto il Serenissimo Re de Ungaria. Fù per lo orator R(omano) laudato la sapientia et offitio de la Beatitudine Sua et dicto che la Sua Maiestà metteria in effecto tutto quello che per la Sua Sanctità fusse deliberato, come liberamente li haveva facto intendere, et che ad epsa Maiestà daria noticia del tutto. Per

lo oratore de la Excellencia Vostra fù resposto che havendo la Beatitudine Sua et il Sacro Collegio inteso per le litere scripte la bona et catholica dispositione di quella, li occoreva ringratiare humilmente la Sua Sanctità de la communicatione facta de le cose agitate et deliberate in concistorio, de le quale faria piena significatione ala Excellentia Vostra. Il Ferrarese et il Mantuano dissero, non haver anchora havuto resposta excusando la tardità per lo acerbo caso de la morte dela Illustrissima quondam Madona Duchessa de Ferrara,[3] subiungendo persuadersi che li soi Illustrissimi Signori non mancheriano per la portione sua di boni effecti.

Rome 19 octobris 1493. frater et filius

Ascanius Maria, cardinalis.

(*A tergo*) Domino fratri et domino duci Barri etc.

[1] Papa Aleksandar VI.
[2] U originalu oštećeno i nečitljivo.
[3] Vojvotkinja Eleonora Aragonska umrla je 11. okt. 1493.

153.

Radgona, 20. okt. 1493.

Kralj Maksimilijan obećaje hrvatskim staležima pomoć u borbi protiv Turaka.

Koncept u drž. arhivu u Beču; Reichsregistratur Buch II fol. 27.

Ad status Croatie.

Maximilianus divina favente clementia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. rex, archidux Austrie, dux Burgundie, Brabantie etc., comes Flandrie, Tirolis etc.

Reverendissimis, venerabilibus, magnificis, egregiis nobilibusque prelatis, baronibus aliisque proceribus et incolis regni Croatie, ad quos presentes pervenerint, graciam nostram regiam et omne bonum.

Reverendi, venerabiles, magnifici, egregii ac nobiles fideles nobis sincere dilecti.

Crudelem ac horrendam stragem a Turcis sevissimis christiani nominis inimicis nuper in Croatia factam brevi transacti temporis curriculo, animo mesto dolentique percepimus atque haud modicum huiusmodi periculo et calamitati sumus compassi. Et quoniam verendum est, quod ex tali Turcorum insolentia et sevitia, occasione victorie nuper ab ipsis obtente, maiora in dies nobis totique christiane reipublice ac presertim iam regno Croatie per ipsorum reditum oriantur incomoda, castra et singula fortalicia ac municiones et loca in ipsorum ditionem ac potestatem, nisi in tempore obvietur, redigantur ac perveniant, nos itaque diligenter huiusmodi casibus, quos omnipotentem deum clementer avertere speramus, preponderatis consideratisque perspecta quoque ac liquidissime cognita vestra

ingenua constanti et strenua pro christiani nominis defensione, industria ac virtute, ex ingenita naturali flagrantia et ardore ipsis Turcis debitam vindictam imponendi vicesque nostras, ut christianissimum principem decet, pro virili nostra tuendi, copiis nostris, quas percepta illa christiani sanguinis effusione subito colligere et coadunare potuimus, prefatos Turcos, si eos usque in partibus et locis prefatis offendere vel reperire poterimus, invadere, profligare ac ad internicionem usque cedere deo propitio certo decrevimus, ac per confinia terrarum nostrarum hereditariarum valida et potenti manu iam sumus profecti, sperantes altissimum, exercituum dominum, huiusmodi nostre cause minime defuturum nobisque ex hoste felicissimum concessurum triumphum, minimeque animum nostrum induximus terras et loca prefati regni Croatie nostris militibus et copiis, tam equitum quam peditum, in nostram ditionem et potestatem redigere, verum Turcis prefatis, si spe prioris victorie obtente rursum exercitum in partes vestras forent reducturi, debitam resistentiam, ut supradictum est, opponere ac vos et loca vestra personaliter velle defendere. Et quia huiuscemodi Turcorum reditus adhuc nullam certam noticiam ad nos perlatam esse ac nihilominus necessarium et oportunum statui et ordinari debere, nos una cum gentibus et militibus nostris supradictis in confinibus et conterminis prefatarum terrarum nostrarum hereditariarum interim perseverabimus insuperque ordinavimus magnificum Iohannem de Kanissa et Sigismundum Welsperger, prefectum in Bersen, familiares nostros fideles dilectos, cum numerosa terrarum nostrarum hereditariarum ipsisque commisimus, ut quoniam serenissimus princeps dominus Wladislaus, Hungarie Bohemieque rex, princeps elector, consanguineus ac frater noster charissimus, in presentiarum quasdam copias ex gentibus suis in Transilvanam ad obsistendum ac obviandum Turcis constituit et ordinavit, inque tam pauxillula temporis mora tot milites quot opus ad hanc expeditionem fuerit, a sua dilectione non bene destinari Turcique interea reditum suum ad nos possent capescere, quam primum per vos pro tuitione requisiti fuerint, cum gentibus nostris supradictis sociis armis ad vos perveniant ac singula castra, civitates, municiones ac loca vestra quousque maioribus subsidiis a prefato rege Hungarie aucti fueritis, protegere et defendere non obmittant. Nos interea nihilominus, ut supradictum est, cum exercitu nostro, si ampliora subsidia querere fueritis coacti perseverabimus vobisque omnibus copiis nostris auxilia feremus, cuius rei vos non certiores reddere non potuimus hortamurque vos singulari diligentia requirentes, quatenus audito Turcorum adventu aut alia re quacumque ipsos concernente, nobis ad quamprimum significare non obmittatis. In hoc rem vobis ac partibus vestris proficuam totique christiane reipublice perutilem nobisque gratissimam facietis erga singulos favore et gratia nostra recognoscendam. Ex civitate nostra Rackerspurg vigesima die octobris anno domini etc. LXXXXIII, regnorum etc.

154.

Rim, 21. okt. 1493.

Kardinal Askanio Sforza bratu vojvodi Lodoviku Sforza o djelovanju pape Aleksandra VI., da se Hrvatima pruži pomoć u borbi protiv Turaka.

Drž. arhiv u Milanu, original; Potenze Estere, Roma (ponešto oštećen).

Illustrissime et excellentissime domine frater et princeps honorande.

N(ostro) S(ignore) ha convocato hogi li oratori Ro(mani), quello dela Excellencia Vostra et il Ferrarese et li secretarii Veneto et Fiorentino; et presente il Reverendissimo Cardinale de Alex[andri]a,[1] Sanseverino et me, li ha in substantia dicto che havendosi continui avisi ch' el pericolo de Corvatia et de Segna se fa ogni dì mazore, li pare essere summamente laudabile et necessario che le previsione ordinate si mettano in effecto et maxime quella cum la quale si provede al presente periculo de Segna, cioè che la summa taxata a tutti li potentati Italici se divida per epsi potentati et se rescota, et si manda al loco del bisogno, et che havendo epsa voluto ben intendere, come le portione de li principi de Italia sono solite dividersi, ha trovato che in le leghe il Re de Napoli, lo Illustrissimo Dominio Veneto et quello Illustrissimo stato si misurano in le graveze equali lancea et li Pontifici et Signori Fiorentini anchora loro equali lancea. Et però li pareva che non potendosi rescotere per il bisogno imminente mancho de 30 M ducati, li prefati tre stati si taxasseno 6 M ducati per uno et la Sua Sanctità et Fiorentini 4 M per uno, che seriano 26 M, et 4 M fra lo Illustrissimo Signor Duca de Ferrara, Signori Senesi et Signori Luchesi, li quali denari havesseno adessere qui o in Anchona in termino de 20 giorni al più tardo. Confortando che li potentati et maxime la Maiestà del Re et la Excellencia Vostra per havere la Illustrissima Signoria de Venesia et Signori Fiorentini respecto ad demonstrarsi, li quali sapeva per lo certissimo che non manchariano li quelli effecti che la Sua Sanctità ordonasse, mandasseno a Segna soi commissarii cum li denari et che la Vostra Excellencia per mancho perdimento di tempo poteria mandare il commissario suo cum la sua portione de li denari in Anchona, et qui scrivere a me la mente sua, aciò che la Sua Sanctità potesse declararmi il modo che li pareria doversi servare per tutti et io lo potesse significare al nuncio dela Excellentia Vestra, subiungendo la Sua Sanctità che questo modo del mandare commissarii li pareva molto bono, si perchè ogniuno fusse chiaro che li denari si havevano adspendere in questo bisogno di Segna et di Corvatia, et anche si potesse adspendere limitamente, perchè apropinquandosi il inverno, il q[uale] renderia più sicura quella pro-

vincia dela violencia Turchescha, non sarà che volta bisogno spendere al presente se non parte, et il resto se poteria reservare per altri bisogni et periculi. Recerchando li ambasatori ad voler scrivere cum — — et confortare et pregare li Signori soi al effecto, cum dire la Beatitudine Sua che dal conti — — la era aparechiata et gia haveva facto alchune provisione et spese, et expediria cum presteza il nuncio, quale manda al Turcho. Et cosi li oratori deliberati in concistorio de mandare ali potentati christiani. Per lo oratore Ro(mano) fù resposto che in l' ultimo concistorio non li era parso intendere che la summa taxata fusse più de XXV M ducati, et cosi haveva scripto al Serenissimo Re suo, al quale scriveria anche questa deliberatione particular facta da la Sua Beatitudine, la qual disse che XXV M ducati bastariano ad presente pericolo di Segna, ma che epsa haveva dicto de più summa, perchè manchando qualche parte ad rescotersi se me potesse havere la summa necessaria. Per lo oratore dela Excellencia Vostra fù resposto che li significaria questa deliberatione dela Sua Sanctità, la quale confortava che essendo molte volte le parole et determinationi de uno papa havute per lege, non volesse denominare la portione contingente ala Excellencia Vostra per una cosa debita et ordinaria, ma se pur li pareva gravarla per hora de equali portione cum altri potentati, declarasse che questa fusse una mera voluntà et desiderio dela Beatitudine Sua. Li secretarii Veneto et Fiorentino resposeno cum parole reposate a modo usato con demonstratione che li Signori soi non manchariano de officio de boni et catholici principi. Ala Excellentia Vestra me recomando. Rome 21. octobris 1493.

frater et filius Ascanio Maria, cardinalis et vicecomes, S(ancte) R(omane) E(cclesie) vicecancellarius.

(A tergo) Domino fratri et domino duci Barri etc.

[1] Giovanni Antonio Sangiorgio (imenovan 20. sept. 1493).

155.

Ferrara, 29. okt. 1493.

Ferrarski vojvoda Herkul zahvaljuje milanskom vojvodi Lodoviku Moru, što mu je poslao izvještaj pape Aleksandra VI. o porazu Hrvata.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. Est., Ferrara.

Illustrissime princeps et excellentissime domine, affinis et frater noster honorande.

Questi die havessemo la littera dela Excellentia Vostra cum lo exemplo dela risposta che la fece fare a la Santità de nostro

Signore circa il scrivere che ghielo havea facto per la rotta recevuta in Crovatia dali Turchi etc.[1] Et per risposta non diremo altro à la Celsitudine Vostra, se non che la rengratiamo assai che cum nui l' habia voluto communicare il tuto amorevolmente et parmi che la Vostra Illustrissima Signoria habia resposto al Pontefice per quello modo che se conviene a chatolico principe. Et bene feliciterque valeat Excellentia Vestra. Ferrarie XXVIIII octobris 1493.

Hercules, dux Ferrarie etc.

[1] Up. papin izvještaj od 2. okt. 1493. gore br. 148.

156.

Milano, 30. oktobra 1493.

Milanski vojvoda Lodoviko Sforza javlja Tadiji Vimerkatu, svome poslaniku u Veneciji, da će platiti 5.000 dukata, što na nj otpada u ime pripomoći Hrvatima.

Koncept u drž. arhivu u Milanu; Poten. Est., Venezia.

1493.

Cusagi 30 octubris.

Domino Thadeo Vicomercato.

Messer Thadeo. Credemo che quella Illustrissima Signoria debia havere el medesmo de quello che è significato a noi da Roma circa la taxa deli 30 mila ducati, ordinata per la Sanctità de nostro Signore al subsidio del periculo de Segna et cosi circa la parte assignata a ciascuno deli potentati Italici, per recatare quella summa, caricando ciascuno ad dovere mandare la portione sua cum cancelleri idonei per spendere questi dinari al bisogno de epsa cità. La resposta nostra a questa cosa è stata che laudamo che nostro Signore non manchi del officio pastorale nel periculo pertinente alla religione christiana, e commendamo che apresso alla ordinatione dela provisione usi etiam sollicitudine aciò che le cose pensate per remedio facendose in tempo, possano parturire el fructo, quale se ne desidera. Quanto a la portione taxata respondemo che per taxa noi non la pigliariamo, perochè se reduriamo a graveza maiore che per la qualità nostra non ce tocha; nè vale in questo che ne le lege siamo taxati nelle gente d' arme equalmente cum quella Illustrissima Signoria et cum la Maestà Regia, perchè in questo è seguito non la qualità dele intrate et grandeza del stato, ma la commodità del stato, quale ha sempre havuto per consuetudine de tenere gente d' arme assai; ma nelle altre graveze non debiamo ne possemo tucti alinquale. E però non per acceptatione de taxa, nè perchè a noi per vicinità ne debia tocare peso de questo, ma per non manchare al bisogno dela comune religione, come è sempre stato consuetudine nostra et deli Signori nostri antecessori, se siamo offerti de pagare

per questo cinque milia ducati, concorrendo gli altri; et in questo ricordamo che non parendone bastare che ciascuno deli potentati mando li cancelleri sui cum li dinari, se non li è anche uno capo quale habia examinare el bisogno et examinare in che li denari se habiano spendere; è a bono proposito et quasi necessario che nostro Signore, come capo dela religione, mandi a Segna una persona, quale habia experientia de cose de guera et habia auctorità per fare che la spesa de questi dinari se facia per l' effecto, al quale sono destignati et non ad arbitrio de altro quale seguisse l' apetitto suo. Questo è stato l' effecto dela resposta nostra, dela quale ce è parso darvine noticia, perchè secundo l' instituto nostro la participate a quella Illustrissima Signoria como ricerca el debito dela coniunctione nostra.

In simili forma: Neapoli, Florentie, Ferrarie.

157.

Venecija, 30. okt. 1493.

Instrukcija Ivanu Burgiju na Krku.

Drž. arhiv u Veneciji; Misto Nr. 26 fol. 48v.

1493 die XXX octobris cum Collegio.

Circumspecto secretario nostro Ioanni Burgi in Vegla.

Capta. Ioannes. Intelleximus quecumque ad nos et Consilium nostrum Decem scripsisti per literas tuas diei XXIIII instantis circa propositionem tibi in secretis factam, per dilectum nostrum Anthacum, civem Segnensem. Audivimus etiam fidele memoratorium illius super modo et bono medio, quibus, sicut illum cupere videmus pro inclinatione et affectu, quem habere ipsum videmus erga res nostras, possemus de facile consequi possessionem et dominium prefate civitatis Segnie cum bono consensu et voluntate maiestatis serenissimi regis Hungarie, et hoc mediante prudente fidelissimo nostro Leonardo Amadi cive Veneto, promictente, ut scribis, ob gratiam quam habet cum magnifico Thoma Meser,[1] regio consiliario sive secretario, procurare dictum effectum. Circa quod, quia expectatis cum dicto exponente intelligere mentem et intentionem nostram, cum Consilio nostro Decem tibi dicimus respondentes: laudare plurimum hoc tuum officium et volumus, ut dare debeas modum opportunum et secretum de habendo ad te prefatum Anthacum, cui postquam commodis verbis declaraveris, quam grata et accepta nobis fuerit hec fidelissima propositio sua, pro qua suo loco et tempore est reportaturus illam gratam recognitionem a nobis, quam meretur tanta fides, quantam in ipso recognoscimus, illi dices, ut reverti debeat quamprimum ad prefatum fidelissimum nostrum Leonardum Amadi et illi similiter declarare, quantum huiusmodi

propositio et dispositio sua fuerit et sit nobis gratissima, et quod propterea in nomine dei et in bona gratia tamquam a se procedere ad hanc praticam debeat, tractando bonum exitum et effectum illius apud prefatum regium consiliarium per illos sapientes et aptos modos, quibus scimus, quod ipse Leonardus multum bene sciet facere, et de quanto operatus fuerit, et quomodo et quibus conditionibus crediderit posse concludere, dare idem Anthacus tibi debeat immediatam noticiam et subsequenter tu nobis significabis per tuas literas, quantum habueris et expectabis nostrum mandatum. Et ut Leonardus predictus habeat incensivam causam navandi nobis operam suam in hac re, dices eidem Anthaco, quod ille nostro et Consilii nostri Decem nomine debeat referre, quod si duxerit hanc rem ad optatum finem interveniente consensu regie maiestatis predicte, sicuti promittit, est habiturus longe maiora premia ab (!) nobis illis, que ipse Leonardus desiderat. Ad extremum, pro obviando omni periculo, quod possit occurrere in scriptione literarum, quas idem Leonardus scriberet ex Hungaria ad Anthacum, volumus, ut per ipsum Anthacum illi Leonardo dici facias hoc nostrum respectum et quod propterea, quando fuerit in partibus Hungarie, non debeat scribere, sed venire in persona Segnam et mediante ipso Anthaco viva voce tibi significet, quantum habuerit dicendum.

De parte 16, de non o, non sinceri o. Misse littere.

[1] Đurski biskup Toma Bakolcz Erdődy.

158.

Budim, 1. novembra 1493.

Kralj Vladislav II. obraća se sa državnoga sabora za pomoć stradaloj Hrvatskoj na županije i gradove.

Arhiv grada Šoprona, original; sign. Dl. 2371 (Lad. M. fasc. 2 nr. 33).

Ovakav je akt bio bez sumnje upućen na sve ugarske i hrvatske županije i kr. slob. gradove, no sačuvao se — kako se čini — samo ovaj primjerak.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus comitatus Soproniensis salutem et graciam.

Quibus et quantis necessitatibus regni coacti sumus hanc congregacionem generalem cum universis regnicolis celebrare, qualis denique provisio per dominos prelatos et barones ac electos nobiles omnium regni comitatuum communi voto et deliberacione cum ad alias regni necessitates suppeditandas cum vero ad necessariam defensionem regni Croacie et conservacionem castrorum finitimorum facta est et

ordinata, tametsi ex relatibus fidelium nostrorum, vestrorum scilicet fratrum et electorum, intelligere potuistis, tamen visum nobis extitit, ut eciam per litteras nostras vobis aliqua in parte declareremus et eciam modum atque ordinem exaccionis huiusmodi provisionis et subsidii significaremus.

Non enim latet fidelitates vestras, quid in Croacia his diebus proximis per Thurcos contigit et qualiter hoc eciam regnum ex omni parte in suis membris dilaceratur, preterea qualiter in dies magis ac magis contra hoc regnum sevirentur, qualiter denique illud subiugare nituntur. Ut autem satis certificati sumus, qualiter ad futuram estatem cesar ipse Thurcorum personaliter cum omnibus viris suis regnum hoc invadet et aut mori aut subiugare decrevit, proinde visum est summe necessarium, ut inprimis ad Croaciam et castra finitima partesque inferiores et ceteras eciam partes regni huius provideatur.

His igitur et aliis multis de causis iidem domini prelati et barones regni ac vestri et aliorum omnium comitatuum nuncii et electi, totum scilicet hoc regnum reputantes, inter alia ordinaverunt, quod pro presenti et in tanta necessitate domini prelati et barones banderiati eorum vexilla quamprimum levare et quocunque pro regni defensione magis necessarium videbitur, cum eorum gentibus proficisci teneantur. Item, quod nobis pro facienda provisione ad Croaciam, que maximo periculo versatur, preterea ad conservacionem castrorum finitimorum et ceteras regni necessitates pro nunc subsidium unius floreni de omnium bonis et iobagionibus per totum regnum sub condicionibus et articulis infradeclarandis contribuatur. Item, quod ad festum beati Georgii martiris proxime venturum quilibet dominorum ac nobilium de singulis mille iobagionibus quinquaginta armatos, quorum sex hastiferi esse debebunt, de quingentis autem iobagionibus vigintiquinque armatos et sic de singulis supra et infra computando sub pena occupacionis omnium bonorum suorum disponere et preparate atque cum illis per sex menses ubicunque necesse erit, exercere teneantur. Item, quod illi domini, qui pro presenti et tam subito gentes eorum levare et quo opus erit mittere debent, presentem contribucionem de bonis eorum pro se colligere possint, de cetero autem racione bonorum suorum iuxta prefatam ordinacionem gentes tenere et cum illis exercituare debeant. Presens autem subsidium his condicionibus hocque ordine exigendo nobis est ordinatum atque oblatum: primo, quod tam nostris regalibus, quam aliorum omnium bonis in tanta et communi necessitate exigantur. Item, quod nobiles prediales sew unius sessionis, iobagiones scilicet non habentes, similiter propter tam urgentem regni necessitatem dicari debeant et connumerari. Item, quod inquilini arva vineasque non habentes sew non colentes vel mercaturam aliquam non exercentes, preterea nimirum pauperes non dicentur et quod nobilibus centum colonos, et iobagionibus habentibus quinque servitores sive factores relaxari debeant. Item,

quod villis non dicentur. Postremo, quod in quolibet comitatu certi probi nobiles per comitatum eligantur, qui facta per dicatores nostros connumeracione lustrant totum illum comitatum et experiri debeant, an fideliter ipsi dicatores processerint, tandem registrum superinde conficiendo sub sigillis comitum et vicecomitum ac iudicum nobilium maiestati nostre transmittere debeant, ut iuxta illud ab eisdem dicatori(bu)s racionem recipere valeamus et qui fideliter non processisse comperientur, tam in personis, quam in bonis punire valeamus et emendare.

Misimus igitur ad vos et vestri in medium hos fideles homines nostros, presencium scilicet exhibitores, pro dicacione et exigenda huiusmodi oblata contribucione rogantes vos et nichilominus vobis firmiter precipientes et mandantes, quatinus statim acceptis presentibus non expectato die atque termino sedis vestre iudicum nobilium ad dicandam et connumerandam ipsam contribucionem emittere dicatamque quantocicius absque omni difficultate eisdem hominibus nostris extradare exsolvere de omnibus bonis vestris debeatis et teneamini, quoniam alioquin commisimus et presentibus firmiter committimus et mandamus fidelibus nostris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium vestris, ut ipsi et quemlibet vestrum ad ea facienda per omnia onera et gravamina vestra in talibus observari solita cogere et compellere debeant et teneantur auctoritate nostra presentibus ipsis in hac parte attributa mediante. Secus ergo non facturi. Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude in festo Omnium Sanctorum anno domini M° quadringentesimo nonagesimo tercio.

159.

Beč, 5. nov. 1493.

Ludovik Klinghammer javlja tirolskom nadvojvodi Sigmundu Habsburgovcu neke novosti o porazu Hrvata na Krbavskom polju.

Drž. arhiv u Beču, original; Rep. II.

Durchleuchdiger hochgeborner fuerst, allergenädigister herr.

Ich schrib e(wer) f(urstlich) g(naden) gern viel nuier mer. So hab ich wol darfüer, e(wer) f(urstlich) g(naden) habs viel besser dan ichs e(wer) f(urstlich) g(naden) schreibn künn; doch schreibe ich e(wer) f(urstlich) g(naden) denast als vil als ich erfarn hab etc. G(enediger) h(err), als dy kön(iglich) m(aiestät) icz am jungsten herab ist gefarn bis gen Walse, ist seiner kön(iglich) m(aiestä)t ware botschaft kumen, als ich bericht bin durch warhaft leut, von denen dy auf der wallstat gewesen sind, da dy Dürcken dan laiter den sig behaltn haben. Und haben dy toden geczelt, da haben sy funden, als ich verste, fünftausend sibnhundert und etlich köpf, dy sy dan den Krawaten abgehauen habn, und des grosn grafen von Krabaten kopf[1] haben sy auf ainer stangen geseczen etc. Nun, g(enediger) h(err), nun hat dy kö(niglich) m(aiestä)t ware potschaft aus dem

kungreich zw Wossn, wy das dy Dürgken sy(ch) zwstreit haben, und was da von in seien, dy hinder Constantinopeln oder über mör her sein kumen, dy sind all wider haim geczogen, dan dy dye albegn hervornen in irn beseczung lign, dy schafen auch iecz zwmal nichts; und das das war sey, so hats dy kön(iglich) m(aistä)t all kurfüerst botschaften, füerst botschaften und ander botschaften des heiligen reichs durch seiner kön(iglich) m(aistä)t ernstlich schreiben zw Wien erfordern lassen, in dy burg am suntag nach dato des briefs,[2] lasn den vorbestimbten am anfang durch docktor Stuerczel, ain andern durch her Dobisch dy merklich beschwernus dy dy kön(iglich) m(aiestä)t hab als sy selber ermesn etc., und kain verdruesn haben an dem verhug, das well sein kön(iglich) m(aiestä)t furan in gnad erkenen. Und sein kön(iglich) m(aistä)t wel auf lengst auf Elisabet[3] sich gen Wien füegn oder an erchtag vor Katrina[4] und well da der kaiserlichen m(aiestä)t löblicher gedächtnus lassn begien dy gröbtnüs etc. Und sein kön(iglich) m(aistä)t ist iecz zw Grácz und schickt dy lanthern wider haim und hat doch bey neindausent manen beieinander gehebt und tailt das volk ainstails in dy land umbher wos dan not thuet etc. Und die kön(iglich) m(aistä)t hat auch ain botschaft, zw Offen da soll ain tag[5] werdn; hab ich nit wissen, was sey etc. Dan, g(enediger) h(err), mein g(enediger) h(err) herczog Albrecht von Saxen ist gen Wien kumen an suntag zw nacht nach allerheiligentag[6] und mit im seiner gnaden sun herczog Hainrich und ein künig aus Engelant[7]; der ist haimlich anweg und hat miesn weichen, und als ich verste, so geschicht im gross unrecht und er ist herczogen Karlas von Purgum[8] seligen weibs prueder sun etc. Und sy seyen wider anweg auf dreien rollwegen am mitwoch darnach wy vorstet gen Grácz zw der kön(iglich) m(aiestä)t. Und wer dy stathalter zw Wien sein bis auf zwkunft der kön(iglich) m(aiestä)t: her Sigmunds Brieschenck, der von Rogndorf, her Kristoff von Liechtnstain, Nidertorer, docktor Stierczel, Waldner, Fuxmagen und ain Höchenvelder hat die burg in. Und bevelch hierin e(wer) f(urstlichen) g(naden).

Datum zw Wien an erchtag nach allerselntag im LXXXXIII jar

undertäniger diener L u d b i g (!) K l i n g h a m e r.

(A tergo) Dem allerdurchleuchtigisten hochgebornen füersten und hern hern erczhörzog Siegmund zw Osterrigt etc., meinem allergnädigisten hern etc.

[1] Ban Emerik Derencsényi.
[2] 10. novembra.
[3] 19. novembra.
[4] 19. novembra.
[5] Sabor (od 1. nov.).
[6] 3. novembra.
[7] Lažni pretendent Perkin Warbeck (* 1474, † 1499), došao je u Beč na sprovod caru Fridriku III.
[8] Burgundski Vojvoda Karlo Smjeli († 1477.).

160.

Grac, 13. novembra 1493.

Rimski kralj Maksimilijan milanskom vojvodi Lodoviku Sforza o turskim provalama u Hrvatsku.

Drž. arhiv u Milanu, original; Pot. Est., Alemania; isprava je vlagom znatno oštećena na čitavoj desnoj strani.

Maximilianus divina favente clementia Romanorum semper augustus ac Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. rex, archidux Austrie, dux Burgundie etc., comes Flandrie etc. etc.

Illustrissime princeps, consanguinee charissime.

Cum satis agnoscamus dilectionem vestram de arduis nostris (necessitatibus) instructam fore, quando profecto illas — — optat, ut non diffidimus, quid in hoc nostro contra Turchos [conatu] actum sit, illi celare non volumus. Postquam de mense septembris illa pessima Turchorum rabies, [christiane] fidei inimicissima, regnum nostrum Croatie introisset totumque fere exercitum, qui contra eandem se [levasset et], proh dolor, profligasset, ita ut pauci salvi evasissent, redditi sumus certiores, Turchorum imperatorem [cum] pocioribus sue domus nobilibus capitaneum generalem ad idem nostrum Croatie regnum integre possidendum [iter] arripuisse, ad quibus resistendum et, si fortuna concessisset, debellandum cum sufficienti armigerorum [hominum] eisdem obviam progressi sumus. Verum viam eorum diverterunt et altera pars patriam petiit, altera [vero cum] exercitu, qui Hungariam versus penetravit, se coniunxit, et sic insimul Danubium transfretarunt [et in Hungariam] ingressi sunt. Hungari vero magna diligencia festinantes ita passus et transitus paraverunt — — [per] montem nec alium quendam fluvium. Et quos antequam memoratam Hungariam invadere — — — — fas est, transmeare potuerunt et sic unius et alterius in utrorumque facies, manet exercitus — — —. Quod itineris illic factum sit, ignoramus; una tamen nobis spes est, eisdem memorati Turchi ob flumen — — — aquarum quantitatem patriarumque (?) humiditatem. Hoc enim anno Hungarie seu Croatie regni — — — nostris provinciis si parva quantitate venerunt, quia magna venire non possunt, maioris quidem [damni] seu nocumenti perpetrare non poterunt, immo retrocedere patriamque petere cogentur. Nos autem [in] fortaliciis nostris de singulis ad eisdem resistendum necessariis providimus armatam nostram — — — huc quoque iter arripuimus, quibus eandem vestram dilectionem equo animo reddere voluimus certioremque [facere] valeat. Ex oppido nostro Gratz XIII mensis novembris anno etc. MCCCCLXXXXIII, regnorum nostrorum Romani videlicet octavo, Hungarie vero etc. quarto.

Ad mandatum domini regis proprium. Martens.

(A tergo) Illustri principi domino Ludovico Marie Sfortia, duci Barri, consanguineo nostro charissimo.

Pripis: Retineatur exemplum Mediolani.

162.

Venecija, 18. nov. 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimerkati javlja vojvodi Lodoviku Sforza o nezadovoljstvu Čeha s vladanjem kralja Vladislava II.

Drž. arhiv u Milanu, original; Potenze estere, Venezia.

Illustrissimo et excellentissimo Signore mio.

Ho inteso che questa Signoria ha aviso che Boemi hano mandato a dire al Re d' Ungaria che faci l' una de due cosse: o vadi a fare residentia in Boemia, o che li permetta fare ellectione d' un altro re, sive ne farano lhoro ellectione senza lui; et che li populi de Ungaria non sono tropo contenti, ne restano satisfacti del governo dela Maiestà Sua. Et al mio comprendere questi zentilhomini stano cum qualche suspensione d' animo de quelle cosse dubitando forse che la Maiestà del Re de Romani non si alarga tropo in quelle parte; pur male se po bene intendere li secreti soi.

(Caeteris exmissis.)

Venetiis 18. novembris 1493.

Taddeus Vicomercatus.

(A tergo) Illustrissimo principi et excellentissimo domino domino meo singularissimo domino duci Mediolani.

163.

Budim, 22. nov. 1493.

Novoimenovani hrvatski ban Ladislav Kaniški prihvaća uslove Požunskoga mira od 7. nov. 1491.

Original na pergameni s koje visi prstenom u sivi vosak udareni okrugli pečat s grbom Kaniških (orlovo krilo?), u drž. arh. u Beču.

Nos Ladislaus de Kanisa, regnorum Dalmacie Croacie et Sclavonie banus, recognoscimus et tenore presencium notum facimus universis, quocumque his novissimis temporibus in causa pacis et concordie inter serenissimos et excellentissimos principes et dominos Fridericum imperatorem felicis memorie ac Maximilianum regem Romanorum etc. semper augustos ab una, necnon Wladislaum Hungarie et Bohemie regem etc., dominum nostrum graciosissimum, ab altera partibus, Posonii concluse et inite, inter alia hoc precipue cautum sit, quod si prefatum serenissimum dominum nostrum Wladislaum regem liberis masculis ex lumbis suis procreatis non relictis, aut eisdem relictis et sine heredibus descendentibus mortuis, dece-

dere contingat, in tali casu prefatum serenissimum dominum Maximilianum Romanorum ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regem, aut eo non existente aliquem ex filiis suis, aut his non existentibus, eorum heredibus masculis per rectam lineam ex lumbis eorum descendentibus, domini prelati, barones, proceres et nobiles universumque hoc regnum pro eorum vero ac legittimo et indubitato rege ac domino acceptare teneantur. Et quum in hunc finem eciam bani dictorum regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie pro tempore constituti se specialiter inscribere et obligare debeant, ob hoc nos, qui impresenciarum regnorum illorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banatum tenemus, iuramus ac promittimus sub fide et honore ac humanitate nostris, quod in tali casu et si tunc banatum ipsum nos tenere contingat, ipsum serenissimum dominum Maximilianum regem Romanorum, aut eo non existente, aliquem ex filiis aut nepotibus et heredibus suis ex lumbis suis per rectam lineam legittime descendentibus, iuxta vim et tenorem tractatuum predicte pacis et concordie, pro nostro domino ac rege eligemus et acceptabimus regnaque illa Dalmacie, Croacie et Sclavonie simulcum omnibus castris ad banatum ipse pertinentibus et tunc apud manus nostras existentibus, sue maiestati aut eiusdem filio vel nepoti fideliter conservabimus, harum nostrarum, quibus sigillum nostrum consuetum cum propriis armis nostris exculptum est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude in die beate Cecilie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio.

Isto takovu izjavu — mutatis mutandis — dao je »Bude in festo beate Katherine Virginis et Martiris« 1493. novoimenovani beogradski ban »Martinus Czobor de Czoborzenthmyhal, banus castri Nandoralbensis«. *(Original na pergameni s utisnutim pečatom u drž. arhivu u Beču.)*

164.

Venecija, 25. nov. 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja, da su Turci ostavili Hrvatsku.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. est., Venezia.

Taddeo Vicomercati al duca di Milano.

(*Caeteris exmissis.*)

De Ungaria altro non intendo, se non che Turchi se deno essere levati de Transilvania, havendo inteso, li Serenissimi Re de Ungaria et Polonia ingrossarseli all' oposito da diversi canti, et che sono anchora partiti dala Cloatia (!).

Venetiis die 25. nov. 1493.

Taddeus Vicomercatus.

165.

Ankona, 25. novembra 1493.

Ankonitansko vijeće moli papu Aleksandra VI. za pomoć Hrvatskoj protiv Turaka.

Registrum litterarum et capitulorum oratorum 1482—1494 u Archivio comunale u Ankoni, fol. 124.

Makušev, Mon. hist. Slavorum merid. vol. I. Varšava 1874, 177.

Die 25 novembris 1493.

Anciani, consilium et commune civitatis Ancone.

Commissione damo a voi prestantissimi ciptadini et ambaxiadori nostri, Misser Marcantonio Scalamonti et Bartholomeo Scalamonti, de andare a trovare la Santità de nostro Signore dove che serra et domandare audientia da quella etc.

1493 a dì 25 di novembre partirono supradicti ambasiatori.

(*Caeteris exmissis.*)

Et insuper farrete a sapere a Sua Santità che 'l cognosce meglio de noi che tanto più è da temere questa impresa del Turcho in Corvatia, quanto non gli è l' ostaculo de Re Mathia, che era lo muro tutissimo de christiani in quelle parte; si che per omne respecto Sua Santità voglia occurere alo futuro periculo con omne sollicito remedio etc.

166.

Venecija, 13. dec. 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja, da su Turci pretrpjeli neki poraz.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. Est., Venezia.

Taddeo Vicomercati al duca di Milano.

(*Caeteris exmissis.*)

De Levante altro non se parla: le cosse de Turchi cum Ungari sono alquanto misse in tacere, affirmandosi che la strage, quale li dì passati doveva essere facta de Turchi, è stata talmente pocha non se ardisse più nominarla.

Datum Venetiis 13 dec. 1493.

Taddeus Vicomercatus.

167.

Venecija, 16. nov. 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja vojvodi Lodoviku Sforza, kako kralj Maksimilijan želi da steče Hrvatsku.

Drž. arhiv u Milanu, original; Poten. Est., Venezia.

Taddeo Vicomercati al duca di Milano.

(Caeteris exmissis.)

Quando la Maiestà del Serenissimo Re de Romani è partita de Spruch (!)[1] verso Viena (!) facendo cavalcare gentedarme per le novitate de Turchi in Cloatia (!), questa Signoria commando alcune dele gentedarme sue, et maxime quelle hano le stantie nel Friulo, havendogli ordinato, se tirassene alle stantie cum arme et cum cavali. (*Caeteris exmissis.*) Investigando più ultra la causa dela mostra de queste gente, mi ho facto intendere che la fo facta non perchè el conte de Goritia fosse infirmo per morire, ma per la mossa del Serenissimo Re de Romani, havendo dubitato questa Signoria che Sua Maiestà non havesse preso qualche impresa non contra Turchi, ma contra lhei (!), como poi subiunse alla Excellencia Vestra per un altra mia de 11 pur del passato. Quelle gente comandate se retiroreno nel Friuolo, et anche credo ce ne fossino cambiate alcune; passato el Serenissimo Re in Cloatia (!), pare che altra mossa non fosse facto, et la fama che quelle gente cavalcareno per la morte del conte de Goritia se extinse et publicamente se dise che 'l prefato conte de Goritia ne era morto, ne anche amalato. Ne altro ho poi mai inteso. Intesa l' impresa del Serenissimo Re de Romani contra Turchi, se sono facto diversi iuditii, como per alcune mie ho dato aviso alla Excellencia Vestra, et potissimum per una de 28 pur del passato, chi ha dicto che Sua Maiestà cerca de tirare tutta la Cloatia (!) alla obedientia sua et anche altro dele pertinentie dela corona d' Ungaria; perchè el Re de Ungaria pare che 'l non reusischa cum quella generosità [che] vorieno li populi soi. El che per quanto posso comprendere nel secreto non piace a quostoro, perchè sarieno poi circumdati quasi da omne canto dala Maiestà Sua, de quella potentia se sa, la quale, per quanto ho sempre inteso, non li ha bono sangue et per altri respecti, li quali la Excellencia Vestra cum la sapientia sua po considerare. (*Caeteris exmissis.*)

Venetiis 16. novembris 1493.

Taddeus Vicomercatus.

[1] Innsbruck.

*

168.

Venecija, 25. dec. 1493.

Milanski poslanik Tadija Vimercati javlja, da Hrvati žele da im rimski kralj Maksimilijan bude vladarem.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. Est., Venezia.

Taddeo Vicomercati al duca di Milano.

Illustrissimo et excelentissimo Signore mio.

Pur hogi ho inteso che la Maiestà del Re de Romani, per mezo de li ambassatori soi, quali novamente sono stati qua, ha anchora facto ricercare questa Signoria de passo per alcuni soi loci in Cloatia (!), per andare contra Turchi, el quale apertamente ce è negato.

(*Caeteris exmissis.*)

Messer Luciano Ungaro hogi rasonando cum mi, mi ha dicto che 'l haveva aviso da le parte de Ungaria, como quello Re haveva presso ordine de fare una gran dieta, et che za haveva comandati tutti li nobili del paese che al bono tempo fossino in ordine cum arme et altre cosse necessarie alla guerra apparechiando grando exercito, et questo apparechiamento faceva più presto per pagura del Re de Romani ch' a de Turchi, essendosi partiti di soi ambassatori da la Maiestà d' epso Re de Romani non tropo satisfacti et senza conclusione; havendomi apresso adiuncto che quelli populi dela Cloatia (!), Dalmatia et Sciavonia (!), subiecti alla corona d' Ungaria, secretamente za havevano domandato el Serenissimo Re de Romani per suo Signore, et che non poria fare cosi pocha mossa che se demonstrarieno apertamente in suo favore, et che male el Re de Ungaria li porrà succorrere, et però secundo mi pare comprendere, non piacendo a questa Signoria che la Maiestà del Re de Romani se alarga in quelle parte, non facendo al suo proposito, li ha negato passo per le terre sue; et che quella nave cum la galea li voleva mandare el Re de Napoli, non intra nel golfo suo.

Datum Venetiis 25. dec. 1493.

Taddeus Vicomercatus etc.

(*A tergo*) Illustrissimo et excellentissimo principi domino domino Ludovico Marie Sforze, domino meo precipuo.

169.

Rim, 27. januara 1494.

Kardinal Askanio M. Sforza javlja vojvodi Lodoviku Sforza u Milano, da su Turci ponovo provalili u Hrvatsku.

Original u drž. arhivu u Milanu; zbirka Pot. Est., Roma.

Ascanio Maria Sforza al duca di Barri.

Scripsi per altre mie alla Excellentia Vestra, la expositione facta da Messer Marcoaldo circa le cose del Turcho; epso hebe da

poi alcune littere dal Cardinale de Alamagna, per le quale era significato che Turchi erano de novo venuti in Corvatia et havevano occupato tre castelli, monstrando che quelle cose fusseno in grande periculo et che la Maiestà del Serenissimo Re de Romani non si partiria forsi per questo da Vienna.

Romae 27. ianuarii 1494.

170.

Budim, 30. jan. 1494.

Đurski biskup Toma Erdődy javlja erdeljskom vojvodi Ladislavu od Lučenca (Bánffy de Lossoncz) o pregovorima s Turcima da se sklopi ponuđeno primirje.

Original na papiru s utisnutim pečatom biskupa Tome Erdődyja u arhivu grofova Erdődy u Galgócu (lad. 28 fasc. 16).

Magnifice domine domine et amice honorande.

Negocium pacis cum Thurcis in quibus terminis pendet, satis abunde tam ex litteris dominacionis vestre, quam eciam intimatis eiusdem per Laczkonem regium servitorem intellexi, et utinam littere vestre prime regie maiestati fuissent restitute et non taliter, prout sunt, suppresse extitissent[1]. Forte deus aliter iam rem illam disposuisset. Quitquam (!) tamen sit, sciat dominacio vestra, quod his diebus et omnino infra quatuor aut quinque dies vadit nuncius regie maiestatis ad dominacionem vestram et deinde ad wayvodam Transalpinum et postea, si opus erit, eciam ad cesarem Thurcorum. Ibit tamen iste nuncius valde leviter, solido pro salvo conductu et habebit eciam articulos secundum quos treugas habere et acceptare regia maiestas volet, et ideo nunc nihil aliud scribendum dominacioni vestre putavi, nam illius nuncii medio dominacio vestra omnia intelliget. Et hoc sciat eadem, quod si condiciones et articulos illos cesar Turcorum acceptare et admittere volet, treugas sive pacem illam acceptabimus et pro rei confirmacione mittet postea regia maiestas oratores suos. Ceterum intelligo, dominacionem vestram ex litteris eiusdem satis turbatam, quasi scilicet per regiam maiestatem esset iam oblivioni tradita. Credat eadem, quod ego longe aliter rem intelligi, nam certe video, quod sua maiestas dominacionem vestram plurime diligit, nec vult aut intendit eam derelinquere; nec dubitet de solucione sallarii sui, quoniam sua maiestas intendit omnino eidem satisfacere et neque socio eiusdem adhuc meo scitu quitquam (!) plus quam dominacioni vestre datum extitit, et re vera video et cognosco socium dominacionis vestre eidem verum et sincerum fratrem esse, de quo dominacio vestra nihil certe debet dubitare. Plura per prefatum nuncium scribam; nova hec habeat domi-

nacio vestra, quod regia maiestas in ista futura quadragesima et, ut puto, in dominica Letare cum domino rege Polonie personaliter conveniet. Heri dominum Paulum Knesy pronunciavit ac fecit iudicem curie loco condam domini Stephani de Bathor et, ut video, his diebus eciam thesaurarium mutabit et faciet dominum episcopum Quinqueecclesiensem. Octave celebrari coeperunt, sed nescio si propter discessum regie maiestatis usque ad finem more solito celebrabuntur. Nunc non aliud, nisi dominacio vestra optime valeat et me commendatum habeat suumque reputet et teneat. Ex Buda feria quinta proxima ante festum Purificacionis Marie Virginis 1494.

Vester T h o m a s episcopus Iauriensis et electus Agriensis ecclesiarum etc.

Spolja: Magnifico domino Ladislao de Lossoncz wayvode Transsylvano etc., domino et amico meo honorando.

[1] Pregovori o primirju s Turcima vukli su se još od juna 1492, ali završeni su trogodišnjim primirjem tek u aprilu 1495.

171.

B u d i m, 9. f e b r. 1494.

Kralj Vladislav II naređuje svima vojnim komandatima, da na teritoriji kraljevine Slavonije ne smiju nikome ništa otimati, već svaku stvar isplatiti u novcu.

Original u drž. arhivu u Zagrebu; Acta medii aevi s. d., s utisnutim kralj. pečatom.

Kratak regest u »Vjesniku zem. ark.« I (1899), 218.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. fidelibus nostris universis et singulis capitaneis et belliductoribus necnon sollicitatoribus et levatoribus gencium sive execituum nostrorum, sive in Turcos sive in alios quoscunque emulos et inimicos regni nostri generaliter aut particulariter instaurandorum, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, salutem et graciam. Multe et frequentes querele venerunt ad maiestatem nostram, qualiter per hec tempora belligerentes et exercituantes, pro illius regni nostri defensione contra Turcos agentes, ad villas seu possessiones nobilium descenderent ibique victualia, tam hominibus quam equis necessaria, sine aliquali eorumdem competenti solucione ab populis et iobagionibus regnicolarum, contra statuta decreti et universalem omnium regnicolarum disposicionem impune auferre presummerent; secutumque exinde est, ut per huiusmodi damnosam licenciam regnicole ipsi non minores interdum a belligerentibus, quam a persecutoribus iniurias et damna passi fuissent. Quam quidem damnosam pernicio-

samque vivendi licenciam penitus de medio tollere volentes, de unanimi consilio prelatorum et baronum regni nostri id ordinantes statuimus, ut nullus omnino belligerencium exercituanciumque hominum, sive equitum sive peditum, in villis particularibus sive extraneis nobilium bonis, sed in oppidis et civitatibus duntaxat eiusdem regni nostri Sclavonie descendere isticque non furto vel rapina, sed rebus ad vescendum necessariis pecunia comparatis, iucta limitacionem fidelis nostri magnifici Ladislai de Kanisa, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani,[1] iam pridem regnicolis illius regni nostri Sclavonie superinde consencientibus, sese reficere et pausam sive moram facere nobilesque et ceteri possessionati homines illius regni nostri iobagiones eorum et populos ad inferenda victualia et vendendas res eorum huiusmodi ad civitatem ipsam sive oppidum, ubi belligerentes ipsi descenderint, destinare debeant et teneantur. Ideo fidelitatibus vestris sub obediencia fidelitatis nobis debite harum serie firmissime precipientes mandamus, aliud omnino habere nolentes, ut a modo nullus omnino vestrum in villis sive possessionibus nobilium sive aliorum possessionatorum hominum illius regni nostri Sclavonie descendere presumat, sed in civitatibus sive oppidis descendentes precio competenti victualibus ab indigenis pecunia et stipendiis propriis comparatis vivere seseque reficere debeatis et teneamini. Si qui autem ex vobis huius mandati nostri et universali instituto regnicolarum nostrorum ausu temerario se opponere presumpserit, nos commisimus et auctoritatem dedimus damusque et concedimus per presentes prefato fideli nostro magnifico Ladislao de Kanisa, moderno futurisque banis eiusdem regni nostri Sclavonie, ut ipse vos et quemlibet vestrum, sub pena privationis oculorum vestrorum aliaque opportuna remedia, ad observanciam mandatorum nostrorum artent et compellant. Secus igitur nullo modo facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude die dominico proximo ante festum Scolastice Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto.

[1] Ladislav Kaniški pominje se kao hrv. dalm. slav. ban već 11. nov. 1493. u kraljevskoj ispravi »Datum Bude in festo beati Martini episcopi et confessoris anno domini 1493« (Drž. arh. u Budimu s. d. D. L.).

172.

Venecija, 17. februara 1494.

Poslanik Tadija Vimerkati javlja knezu Lodoviku Sforza, da se pogovara, da je Beograd bio u opasnosti da padne u turske ruke.

Original u drž. arhivu u Milanu, zbirka Pot. Est. Venezia.

Taddeo Vicomercati al duca di Bari.

E sparsa fama per questa terra che Belgrado, passo del Re d' Ungaria alle confine del Turcho, è stato in grando periculo d'

essere venuto in mane de Turchi per alcuni tractati, quali sono scoperti.

Venetiis 17. februari 1494.

Taddeus Vicomercatus.

173.

Dubrovnik, 19. febr. 1494.

Dubrovačka vlada javlja kralju Vladislavu II novosti iz Turske.

Drž. arhiv u Dubrovniku, Litt. et comm. di Lev. 1493—1568 fol. 30.

Serenissimo domino Ladislao regi Hungarie, Bohemie etc. die 19 februarii 1494.

Satisfacere volentes, quantum possumus, ex debito nostro celsitudini vestre maiestatis et desiderio studuimus explorare, quid Turcorum efferata rabies hoc anno moliatur in christianos. Quantum exprimere potuinus hoc est, quod pro certo expressim edictum fuit ex parte Turcorum imperatoris omnibus subditis suis, ut parent equos, arma, commeatum et quicquid bello usui esse solet. Dictum imperatorem ad bimestre Sophie constitutum iri ferunt. Conceptum virus expressis totis viribus suis in civitatem Albanander ad Danubium[1] aut Iaizam evomiturum aiunt.

Hec sunt, que explorare potuimus. Summis votis deum rogamus, ut videre tandem possimus tales fieri per maiestatem vestram paratus, quod Turcus ipse posthabita cura infestandi res christianorum pro defensione rerum suarum cogitare cogat. Imposterum, quicquid per exploratores nostros, quos sine intermissione, quo in rem conducit, transmittimus, nobis innotescit, maiestati vestre curiosissime significare curabimus. Ex cuius prosperitate etc.

[1] To je Beograd.

174.

Budim, 26. febr. 1494.

Herceg Ivaniš Korvin nagada se s Jakovom Székelyem.

Original s ostacima pečata, koji je visio na svilenoj vrpci u madž. drž. arhivu u Budimpešti MODL 33.898.

Nos Iohannes Corvinus Sclavonie, Oppavie Lipthovieque dux etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quod quia alias, post obitum scilicet serenissimi principis condam domini

Mathie regis, genitoris nostri charissimi, magnificus Jacobus Zekel de Kewend nonnulla castra ac civitates in Stiria, Carinthia et Carniola nomine nostro et ad nostram requisicionem certo temporis spacio, non sine magnis expensis suis tenuit et conservavit, tandemque de voluntate serenissimi principis et domini domini Wladislai Hungarie et Bohemie regis etc., domini nostri graciosissimi, et nostra item voluntate et speciali commissione, iuxta concordiam cum imperiali et regia Romanorum maiestatibus initam eisdem imperiali et regie Romanorum maiestatibus remisit et resignavit, propter quorum castrorum et civitatum conservacionem idem Iacobus Zekel non parvam pecuniarum summam a nobis expostulabat, et ob hoc certa castra nostra in districtu Zagorie habita, apud manus suas hactenus conservavit, et neque nobis absque satisfaccione remittere curavit: ideo nunc opera et medio certorum amicorum et fautorum nostrorum cum eodem Iakobo Zekel finaliter in sedecim milibus florenis Hungaricalibus concordavimus et talem fecimus composicionem, ut ipse castra nostra Wynycze et Thrakostain cum districtu Kamenicza vocato universisque pertinenciis et utilitatibus eorundem castrorum pro huiusmodi sedecim milibus florensis apud manus suas inscripcionis et pignoris titulo infra tempus redempcionis retineat et conservet, reliqua vero castra nostra, videlicet Krapina et Warasd cum oppidis, item Lobor, Ozthercz, Bela et Thabor iuxta fluvium Zwtla cum universis eorundem pertinenciis et utilitatibus pure et simpliciter remittere debeat et teneatur. Proinde promisimus eidem Iacobo Zekel et promittimus nosque ipsos obligamus presencium per vigorem, quod eundem Iacobum Zekel suosque heredes et posteritates universas in dominio predictorum castrorum Wynnycze et Thrakostan ac districtus Kamenycza cunctarumque suarum pertinenciarum et utilitatuum nulla via nullaque racione infra tempus redempcionis impediamus, turbabimus aut molestabimus, sed quiete et pacifice conservabimus, hoc tamen adiecto, quod dum nos aut heredes nostri eadem castra cum predicto districtu Kamenycza ab eius aut heredum suorum manibus redimere et de prefatis sexdecim milibus florenis, pro quibus scilicet castra ipsa cum districtu modo premisso inscripsisse et impignorasse fatemur et recognoscimus, satisfacere poterimus vel poterunt, idem Iacobus Zekel vel heredes sui absque ulla tergiversacione et difficultate quesitaque occasione nobis aut heredibus nostris remittere debeat et teneatur. In cuius rei memoriam ac robur presentes literas nostras sigillo nostro consueto et manus nostre proprie subscripcione consignitas eidem Iacobo Zekel duximus concedendum. Datum Bude feria quinta proxima ante dominicam Oculi anno domini millesimo quadrigentesimo nonagesimo quarto.

Iohannes Corvinus
dux manu propria etc.

175.

Budim, 11. marta 1494.

Kralj Vladislav II. naređuje banu Ladislavu Kaniškomu, da ne primorava slavonsko plemstvo na vojevanje izvan granica Slavonije.

Original s utisnutim kraljevskim pečatom u drž. arhivu u Zagrebu; Acta medii aevi.

Kukuljević, Iura regni I, 228—229 *s rđavim datumom 14 nov.*

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. fideli nostro magnifico Ladislao de Kanysa, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bano, salutem et graciam. Venerant ad maiestatem nostram fideles nostri egregii Georgius de Zemche et alter Georgius Capithanfy de Desnycze cum litteris et intimatis fidelium nostrorum universitatis nobilium illius regni nostri Sclavonie, et maiestati nostre conquesti sunt nomine regnicolarum nostrorum in hunc modum: Qualiter vos ipsos regnicolas nostros contra disposicionem et ordinacionem prelatorum et baronum regni nostri de singulis viginti iobagionibus, tociens quociens opus fieret et per vos requirentur, ad exercituandum vel ad Croaciam aut quo necessitas postularet, compelleretis, qui etsi ad exercituandum et ad resistendum inimicis iuxta morem et consuetudinem illius regni nostri impigri fierent, maiorem tamen partem illius regni nostri certi domini prelati et barones et pociores nobilium possiderent, sine quorum auxilio ipsi nobiles parum tutele sive defensionis ipsi regno nostro facere possent; unde supplicarunt maiestati nostre iidem nobiles, ut communem huiusmodi regni necessitatem communi omnium auxilio propulsari facere dignaremur. Et quia nos ipsos regnicolas nostros, preter antiquam consuetudinem novo et inusitato genere exercituacionis impedire nolumus, volumus propterea et fidelitati vestre serie presencium firmiter mandamus, ut ipsos nobiles inusitatis exercituacionibus extra limites et terminos illius regni nostri non compellatis. In extrema tamen necessitate et periculo regni nostri evitando, primum domini prelati et barones regni nostri, ibidem bona et possessiones habentes, auxilia gencium penes vos deputare, tandem vero universitas regnicolarum ipsorum iuxta ordinacionem superinde factam, homines ipsorum eo, quo necessitas postulaverit, preterea pro regni defensione mittere debeat. Volumus preterea, ut octavas festi beati Georgii martiris proxime affuturi faciatis in illo regno nostro Sclavonie celebrari et que ibidem iudicialiter terminata fuerint, absque cuiusvis favore exequi faciatis; prorogacionem tamen regnicolis nostris penes maiestatem nostram occupatis et simul confinia regnorum nostrorum et castrorum finitimorum tutelam observantibus, iuxta formam decreti faciatis observari. Quia vero fidelem

nostrum egregium magistrum Petrum de Gudowcz, viceprothonotarium illius regni Sclavonie, pro veteri consuetudine eiusdem regni nostri, ab onere exercituacionis exemptum fuisse accepimus; ideo volumus, ut si consuetudo huiusmodi ita exigerit, ipsum ab huiusmodi exercituacione exemptum et supportatum habere relinquereque debeatis. Secus non facturi. Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude feria tercia proxima ante festum beati Gregorii pape anno domini millesimo quadrigentesimo nonagesimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno quarto, Bohemie vero vigesimo quarto.

176.

Eger, 18. marta 1494.

Kralj Vladislav II. nagrađuje zasluge bivšega bana Ladislava Egervarskoga.

Original s utisnutim pečatom u crveni vosak u madž. drž. arhivu u Budimpešti MODL 20.164.

Commissio propria domini regis.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod nos debitum habentes respectum ad preclaram fidem ac fidelitatis et obsequiorum merita fidelis nostri magnifici Ladislai de Egerwara, alias regni nostri Sclavonie bani etc., que ipse maiestati nostre a principio nostri regiminis cum omni fide et fidelitatis constancia, non parcendo laboribus suis atque expensis, non sine magna nostra et tocius regni nostri utilitate et commodo exhibuit et impendit, et precipue in recompensam illarum suarum expensarum, quas ipse ad conservacionem castrorum nostrorum finitimorum, hoc est in Croacia et Sclavonia existencium, in gravissimo et periculosissimo tempore profudit et expendit, ultra illam summam pecuniarum, in qua eidem castra nostra Wythan et Chokakew,[1] mediantibus aliis literis nostris, nuper titulo inscripcionis dedimus et contulimus, duximus eidem in pignus atque inscripcionem predictam eorundem castrorum duo milia flor. auri adiiciendum et superaddendum, ita videlicet, quod dum nos aut nostri successores castra predicta ab eo aut heredibus suis redimere vellemus aut vellent, extunc non aliter quam ultra summam prioris inscripcionis cum additamento huiusmodi duorum milium florenorum redimere debeamus et teneamur nostrique successores debeant et teneantur, immo adiicimus et superaddimus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Agrie feria tercia proxima ante dominicam Ramispalmarum anno domini millesimo quadrigentesimo nonagesimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno quarto, Bohemie vero vigesimo tercio.

[1] Vitány u zemplinskoj i Csókakö u fejérskoj županiji.

177.

Rim, 5. aprila 1494.

Kardinal Askanio Sforza javlja Lodoviku Sforza u Milano, kako je razgovarao s papom Aleksandrom VI. o nevoljama Hrvatske.

Original u drž. arhivu u Milanu, zbirka Pot. est., Roma.

Ascanio Maria Sforza al duca di Bari.

Parlò poi la Beatitudine Sua sopra le cose de Segna, demonstrando che erano in grande periculo et dicendo che qui era venuto uno de quelli Frangepani per far intendere che quelle cose de Segna et de Corvatia si possevano mettere per perdute, quando non se li portasse presto et bono subsidio. Il perchè la Sua Sanctità ricordo et recercho che si volesseno per li potentati de Italia mandare li subsidii, quali furno ordinati questa estate passata, quando si tracto questa materia.

Romae quinto aprilis 1494.

178.

Bihać, 10. aprila 1494.

Hrvatski sabor obraća se papi Aleksandru VI. za pomoć.

Suvremeni prepis u drž. arhivu u Milanu, P. E., Hungaria.

Beatissime pater et domine clementissime post devotam nostri commendationem ad pedum oscula sanctitatis vestre beatorum.

Infandum excidium et periculosa illa clades, quam superiori anno a Turcis, christiane religionis persecutoribus, hec miserrima et lugubris provincia suscepit, quamvis toti ferme terrarum orbi aperta manifestaque sit, tamen cum in dies magis ac magis Turcorum ipsorum rabiem invalescere oculis intueamur, non possumus quin apud sanctitatem vestram et alios orbis principes ex quodam debito res nostras miserrimas proclamemus. Beatissime pater, si non manifeste intelexisse, tamen audivisse ex maiorum relatione sanctitas vestra potuit, a quibus temporum curriculis hec miserrima provincia a Turcis ipsis igne et ferro vastata, bellis continuis et conflictibus cum eis infeliciter gestis dilacerata et destructa est. Que omnia nedum aliquo principe protegente, verum nemine aliquam bonam tantummodo spem dante, cum gravissima huius patrie destructione et maiorum nostrorum cede et servitute a tot temporibus sustinuimus et toleravimus, nec unquam a sancta ecclesia et fide catholica utcumque potuimus in toto vel in parte discessimus. Nunc autem cum iam in extremis fluctuemus, voluimus sanctitatem vestram potissimum, que

fidei catholice caput et gubernator supremus est, avisatam facere, ne temporum in processu, si quid deterioris, quod manifeste clareque imminet, contingat, nobis omni spe destitutis ascribi vel imputari queat. Coram enim principe nostro ab suscepta, ut premittitur, superiori anno clade tot vicibus, tot diebus, semper in luctu, semper in lamentatione fuimus, vocavimus, clamavimus et pro deo etiam suam maiestatem obsecravimus, quo illa nobis paucis miserrimis, qui a clade ipsa remansimus, opem et auxilium ferret, subveniret et adiuvaret, qui quidem princeps noster miserrimis fatis nostris ad id accedentibus in diversis partibus regni a Turcis occupatus, tot locis, tantis nostris calamitatibus consulere aut huic periculo intendere nobisque subvenire non potuit.

Beatissime pater. Ad aures sanctitatis vestre pervenisse certo tenemus, qualem hanc miserrima provincia superiori (ut premittitur) anno cladem a Turcis suscepit. Amisimus enim parentes, amisimus fratres, amisimus consanguineos, amisimus denique omnem rerum nostrarum substantiam. Turci vero ipsi, prout iamdudum ceperunt et eo magis visa calamitate nostra invalescentes, inter nos versantur et hanc infelicem patriam igne et ferro absque intermissione vastant et diripiunt, nos et nostros maiores et minores in miserabilem servitutem continue abducunt. Et licet in presentiarum in medio nostri magnificum dominum Ladislaum de Kanyssa banum, virum videlicet strenuum ac in re militari satis superque expertum habeamus, tamen ad retundendum tantam rabiem contra tot Turchorum vires imparem fore scimus. Et quia iam pre omnibus mundi huius principibus solum in sanctitate vestra spem posuimus, ob hoc illi supplicandum duximus et eam per viscera misericordie dei obsecramus, dignetur illa iam tandem ita nobis afflictis, ita spe destitutis, si non huius miserrime provincie saltem fidei catholice compassione succurrere et bano nostro subsidio benigno subvenire nostroque principi imminens periculum nostrum ita declaratum facere, quo ipse, postquam fletibus et amarissimis lamentationibus nostris succurrere non potuit, saltem ad preces et declarationes sanctitatis vestre moveatur. Quin alioquin, sanctissime pater, coram deo creatore nostro et deinde coram sanctitate vestra protestamur, nos inprimis sanctitatem vestram, deum, pleros et potiores huius mundi principes in auxilium advocasse, per quos nisi nobis tempestive succurratur, cum preter hoc infelicissimum idioma nostrum aliud quidpiam ignoremus et per alia climata mundi rerum nostrarum substantiis amissis dispergi non queamus, talem modum, talem viam velimus nolimus cum fidei ipsis persecutoribus, licet cum dispendio animarum nostrarum et totius christianitatis detrimento nos querere oportebit, quo in propriis laribus nostris remanere queamus et ad alienas provincias dispergi non cogamur.

Quare iterum atque iterum humillime supplicamus, dignetur sanctitas vestra nobis miserrimis et afflictis compati, succurrere et subvenire, ne tempore felicis auspicii sanctitatis vestre hec infelix

patria de christiana religione infedissimam Turchorum sectam convertatur. Altissimus sanctitatem vestram diu felicem et incolumem conservet ad regimen ecclesie sue sancte. Datum Bichegii, in loco scilicet congregationis nostre generalis, X die aprilis MCCCC LXXXXIIII.

Eiusdem sanctitatis vestre

devotissimi filii prelati et magnates potioresque nobiles et proceres universi, totus infelix regnum Croatie representantes.

179.

[Bihać, oko 10. aprila 1494.].

Hrvatski staleži obraćaju se kralju Maksimilijanu i njemačkim državnim staležima za pomoć.

Savremeni njemački prijevod latinskoga originala u drž. arhivu u Beču.

Chmel, Urkunden, Briefe und Aktenstücke zur Geschichte Maximilians I. und seiner Zeit. Stuttgart 1845, pg. 459—463.

Allerdurchleuchtigister, grossmächtigister kayser, allergnedigister herr etc.

Hochwirdigist, durchleuchtigist, hochgeporn fürsten des heiligen römischen reichs, churfürsten und fürsten, gnedigist herrn.

Eur Kays. Mt. etc. und churfürstlich und fürstlich gnaden sein on zweifl in gedenk, mögen auch gehört haben, das manigfaltig truebselig nachreysen, so wir zu mermaln bey weylend römischer kays. Mt. hochlöblicher gedechtnuss auf den reichstagen und sonst allenthalben mit schwärem darlegen getan und verpracht, daselbst den grossen unmenschlichen überlast, so uns von der Türkischen macht begegent, angezaigt, welicher macht wir nun ob den sibenzig jaren mit verderben unsers leibs, leben und guets widersteen und gleichwie in ainer pasteyen und verpaw der cristenhayt mit unserm täglichn darlegen die cristenliche lande, sovil uns menschlich und muglich, durch uns beredt werden; dann so wir den Türken verhengen wollten, hetten sy zu yeder zeyt die cristenhayt von dem land Krabatn beschedigen mögen. Darumben wir auch nit allain täglich, sonder allstund in sorgfeltigkait unsers lebens, eer und guets gegen in steen, unser väter, brueder und frund in solchem widestand jämerlichn und erparmlichn erslagen, gefangen und unmenschlich gehaltn, unser weyb, kinder, töchter wegfuert, irer weiblichen und junkfrewlichn zucht beraubt worden und uns in die höchst betruebnüss, so auf diser welt sein mag, gebracht. Noch haben wir bedacht gegen dem cristlichen glauben unser trwe und angenomen

tauf stäts und vest zu haltn, uns in der unglaubigen gwalt nicht zu geben, sonder inen bisher wider gestanden, der hoffnung, Eur kays. Mt. und Eur churfürstlichen und fürstlichen gnaden, als die höchstn verwarer und glyd des heiligen römischen reichs, würden vor allen andern sachen über schwer gross anligen bedenken und uns mit tapfer ansechlicher hilf, als sich zu solhem gepürt, versehen, dardurch die ganz cristenhait solicher unseglichn schweren sorgfelltigkeit, wo die Türkische macht das Krabatnland überkäm und in ir gwaltsam prächt, entlediget und versichert würd, dieweil dise sach nicht ains oder zway land, sonder die ganz cristenhait betrifft. Dann so das land Krabatn in Türkischen gwalt ist, mag derselb allzeit on not die cristenhait überziehen und wiewol in angezaigter anzal jar nicht fruchtperlichs oder austräglichs zu wendung furgenomen worden, so hat doch die römisch kays. Mt. hochlöblicher gedechtnüss, kurz vor ir Mt. absterben, ainen lobsamen anfang gemacht und in der cristenhayt wider die Türken ainen anslag furgenomen, damit het uns ersprieslich geholfen mugen werden. Dieweil nun sein kays. Mt. mit tod vergangen und die angefangen handlung am maisten an dem römischen reich gelegen, wir auch gleich ietz an dem letzten grad unsers vermugens, leibs und guets schweben, und ferrer noch weiter wo nicht austräglich hilf uns begegnen, kains wegs gegen den Türken uns erhalten mugen; dann nachdem wir etwan mit ernstlichem widersteen uns, wie oben vermelt, entschutt, dardurch in gruntlich verderben kumen, also das von unsern geslössern und hewsern, unser holden und pawrsleyt emphiert, die geschlösser zum tail oed steen muessen lassen, dieweil uns von dannen alle nutzung benumen, verhert und verprendt worden, haben wir uns ye mit erlangtem bedacht zeit und frist, so auf der ansynnen durch uns beschehn bisher enthalten, aller der maynung, es würd mitlerzeit durch Eur kay. Mt. und Eur churfürstlichen und fürstlichen gnaden gemaine cristenhayt höchste notturft bedacht und wider den Türkischem gwalt was furgenomen, alles zu erretung, damit wir bey der cristenlichen gemainschaft beleiben möchten, nicht underlassen und daryn uns sover erlittn, das wir nun weder vermugen noch zeit und weil haben uns verrer aufzuhaltn, dann uns ietz auf den nagstkumenden frueling oder erste sumerzeit, frist und tag von den Türken gesetzt, ime unser ungewägerte entliche antwurt zu geben und gehorsam zu leysten, des uns schmerzlich und betrueblich tag und nacht anleyt, in bedacht, das wir von dem cristenlichen volk dermassen verlassen sein sollen, des wir aufs höchst beweinen.

Und so wir nun dermassen in die sibenzig jar her elentiglichen gelitn, auch nun mer bey uns kain widerstand sein mag, ruefen wir hiemit zu Eur kays. Mt. und churfürstlichn und fürstlichen gnaden durch Gott und seiner werden muetter bittund, uns als die glyder der cristenhait, so Gott dem allmechtigen, unsern schepfer und erlöser, auch sein allerliebste muetter in getrwem glauben erkennen,

vor des Türken tyraney zu beschitzen, und nachdem die höchst eer der cristenhait in dem heyligen römischen reich ist, auch die beschutzung des cristenlichen glaubens durch das heilig reich, zuvor die römischen kayser und kunig und Eur churfürstlichen und fürstlichen gnaden als die glider des heiligen römischen reichs, beschehn sollen, Eur kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden wöllen uns von der schaar Christy nicht entziehen lassen, sonder nachdem unser hailmacher der allmechtig das cristlich volk mit seiner schwären marter und pluetvergiessen erlediget und dasselb in beschützung des weltlichn schwert, so dem heiligen römischen reich aus göttlichem gwalt zu grossen eern vergunt und gegeben, Eur kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden wöllen uns darynen bedenken und das zeitlich und weltlich guet, mit wölichem (wo solichs angegrifn, uns geholfen werden mag) in dem nit ansehn, sonder prauchen und damit gegen Gott ainen ewigen lon um das zeitlich verdienen. Was mag Eur kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden höhers und grössers diser zeit dem allmechtigen zu gefallen tun, so wir als die, so nun aus grossem notzwang gleich in den unglauben wider die gebot Gottes tretn, auch unser frund, weyb, kinder von dem cristenlichen glauben vallen, unsere gueter, schlösser und das ganz land den Türken übergeben muessen, dardurch die Türken die christenhait gehorsam verwardt, vor den hungerigen wölfen versichert und vor irm grausamen raub enthalten werden. Und so sich die himlischen engl erfreyen, wo sich ain ainiger sünder zu Gott in puesswärtigkait kert, wievil mer frolockung werden Eur kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden in dem himel erwecken, wo wir das land Krabatn, sovil frumer cristen mit unsern weiben und unschuldigen kinden bey Gott, seinen gesetzen und ordnungen beleiben und vor dem machmetischn glauben, so Gott widerwärtig, von Eur. Kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden tröstlich und lobsam errödt werden.

Und nachdem wir vor der zeit des nägstkünftigen frueling (ob wir uns under den tyranischn unglaubigen Türken huldigen und ergeben wollen) antwurt geben muessen, und furan lenger frist huldigung noch handlung nicht erlangen noch gehaben mugen, erfordert die merklich notturft und ist unser gar dimuetigist bitt, Eur kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden welle uns on lengern verzug auf das fürderlichist vor dem frueling mit gnädigister hilf, wo dieselb der zeit nicht mit tapfern fursehung als unser und der cristenhait notturft erfordert, beschehn mag, doch mit ainer klainer fursehung geschütz und pulver als die notturft erfodert zu sterkung unser gslösser verhelfn, uns auch mit ainer geschrift zu vertröstung gnediglich erschliessen und solichs zu beschehn disen winter auf das furderlichist verordnen und mittler zeit auf unser etlich, die sich um weiter fursehung und handlung, welcher gestalt wir und das Krabatisch land vor abdrung verhuet

werden, zu Eur kays. Mt. und Eur churfürstlichen und fürstlichen gnaden auf nägstkunftigen reichstag fiegen, des bitten wir durch Gott zu bedenken und uns hierinen gnediglichen bevolen zu haben, dass wir unsere fruend, kinder und nachkomen zu ewigen zeitn um Eur kais. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden des von dem allmechtigen hundertfaltigen lon empfachen würd, allzeit verdienen wöllen. Bevelen uns darauf Eur kays. Mt. und Eur churfürstlich und fürstlich gnaden in aller dimuetigkait bittend furderlicher antwurt.

Eur kays. Mt. und Eur churfürstlichen und fürstlichen gnaden dimuetigist verlassen bisher von der cristenhayt

grafen, edl und unedl in Krabatland.

(A tergo) Supplicatio der grafen, edlen und landsessen in Kravaten an die stend.

(Pripis) Graven und herren von Crabaten.

180.

Bihać, 18. aprila 1494.

Hrvatski ban Ladislav Kaniški papi Aleksandru VI. o nesreći, što je stigla Hrvatsku.

Suvremeni prepis u drž. arhivu u Milanu; P. E., Hungaria.

Beatissime pater post pedum oscula beatorum fideliumque servitiorum meorum commendationem.

Maxima huius regni necessitas periculumque indicibile me coegit, ut quamprimum sanctitati vestre statum ac intentionem regni Croatie tanquam unice spei et finali refugio huius miserrime patrie significem, cuius regni periculum sanctitas vestra melius intelligit, quod ego in scriptis aut intimationibus meis sanctitati vestre declarare possum, misiqui hos nobiles Atanasium capitaneum ac rectorem castri Klys, consiliarium meum, ac Heliam castellanum castri Byheg ad sanctitatem vestram, qui sanctitati vestre intentionem regnicolarum huius regni oppressi necessitatesque eiusdem regni declarabunt nomine meo; nam iam regnicole dixerunt mihi eorundem intentionem sanctitati vestre intimasse.

Quare humillime supplico sanctitati vestre tanquam gratioso domino et refugio meo, ut sanctitas vestra ipsos nuncios meos imprimis pro dei amore ac christianitatis commodo, deinde pro honore et innata bonitate et clementia sua propria clementer exaudire dictisque et relatibus ipsorum fidem adhibere ac de imminenti maximo et indicibili periculo taliter providere dignetur, ne ista miserrima patria in ruinam totius christianitatis, que merito statum christianitatis appellari potest, tempore imperii sanctitatis

vestre pereat et infidelibus tributaria efficiatur; nam post deum solius sanctitatis vestre iam presidio a perpetuo periculo sublevare et conservare poterit et nullius alterius.

Bene ac feliciter sanctitatem vestram valere opto meque ad omnia servitia sanctitati vestre promptum offero et paratum. Ex Byhigio decima octava die mensis aprilis anno domini MCCCCLXXXXIIII.

Eiusdem sanctitatis vestre fidelis servitor.

Ladislaus de Kanysa,
regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus.

181.

Kempten, 19. aprila 1494.

Kralj Maksimilijan javlja papi Aleksandru VI. o svojim namjerama protiv Turaka.

Original u vatikanskom arhivu; zbirka: Instrum. Miscell. (Bibl. Marc. Venezia, Mtt. Lat. Class, X, Cod. 178, Nr. 36).

Theiner, Mon. Slav. merid. I, 535—537.

Fideli nobis dilecto Marquardo Breisacher, consiliario et oratori nostro in Romana curia. In eius absentia dilecto nobis Philiberto, naturali carissimi filii nostri Philippi ducis Burgundie oratori. In amborum absentia dilecto nostro Iohanni Broccardo, magistro ceremoniarum sedis apostolice.

Fidelis nobis dilecte.

Acceptis litteris tuis cognovimus ea, que in negotio confraternitatis fratrum sancti Georgii per sanctissimum dominum nostrum papam intuitu nostro concessa fuerunt, que nobis valde grata sunt, et eius sanctitati nostro nomine gratias ages, significabisque ac dices eidem sanctitati, quod nos circa finem huius mensis cum rege Francie in Burgundia personaliter conveniemus et speramus eum ad pacem cum rege Neapolitano reducere, ne eorum discordia expeditioni nostre contra Turcos nobis omnibus obstet. Nos autem, cum nostri exercitus estivos calores in patriis illis Turcorum difficillime perferre possint, decrevimus hoc proximo autumno, favente altissimo, exercitum nostrum in ipsos Turcos movere et ibidem personaliter perseverare, sperantes summum pontificem ac apostolicam sedem et omnes reges christianos ac principes nobis auxilium allaturos, prout eius sanctitati per oratores nostros propediem discessuros coram latius exponi faciemus.

Nam circa festum sancti Iacobi in fine iulii decrevimus ex patriis nostris Barbantia, Flandria etc., ad quas iam nos proficisci disponimus, rebus illic ordinatis, recedere et cum parte eius exercitus, quem illic habemus, Croaciam versus iter capere. Et iam ex

nunc exercitum, quem nobiscum habemus, cum opportunis ducibus in Croaciam mittimus. Necesse enim est, cum Turci quotidie Croaciam invadant et ex ea crebras predas faciant, ut illic exercitum et presidia teneamus pro tuitione patriarum nostrarum, presertim cum rex Polonie cum Turco inducias seu treguas fecit, et rex Hungarie idem quoque facturus esse creditur. Cum enim ipsi Hungari nec in viribus suis, nec in aliorum christianorum auxiliis confidant et Turcorum induciis se tutos fore credant, iam omnes ad pacem vel inducias cum Turco tractandas inclinant.

Dices igitur sanctissimo domino nostro pape, quod sua sanctitas celeriter regi Hungarie scribat, et per legatum apostolicum, quem in Hungariam misit, ipsum regem a tali pace induciisque deterreat ac revocet, et Turcos illi fidem non servaturos persuadeat, qui procul dubio, si commodum et aptum sibi esse viderint, nulla promissione servata suum exercitum contra ipsos Hungaros, qui nostros subditos concitabunt ac movebunt, vel fortassis ad Italiam conversi, vel patrias Romane ecclesie subiectas, vel regnum Neapolitanum, vel dominia Venetorum, vel Rhodum, vel quamcunqua aliam christianorum patriam, data opportunitate, invadent et occupare conabuntur.

Quapropter convenientissimum erit sanctissimum dominum nostrum papam dicere oratoribus soldani eisque persuadere, tam suam sanctitatem, quam nos cum toto imperio ac etiam serenissimos reges Francie, Hispanie, Sicilie, Hungarie ac alios christianos reges ac principes, dispositos atque paratos esse simul cum soldano bellum in Turcos assumere atque perficere.

(Caeteris exmissis.)

Ex oppido nostro Campidoniensi XIX aprilis 1494.

Maximilianus.

182.

Košice, 2. juna 1494.

Kralj Vladislav II. zagrebačkom biskupu Osvaldu Thuzu de Lak o gradu Rakovcu i Jajcu.

Original s utisnutim kraljevskim pečatom u arhivu nadbiskupa zagrebačkoga.

Wladislaus etc.

(Caeteris exmissis.)

Quae intra vos et Ioannem Corvinum racione castelli oppidi Rakonok[1] contigerunt, et qualiter ordinavit banus[2] inter vos et castellanos eiusdem, pariter intellexi ex litteris et nunciis vestris,

*

qui licet vobis referent relacionem nostram, scimus tamen eciam. Itaque contenti sumus, quod castellum et oppidum predictum, tam per vos quam per ipsos castellanos ad manus Ladislai de Egervara[3] et prefati bani nostri, propter certas raciones interim, quousque nos de proprietate huiusmodi castelli et oppidi discernere poterimus, assignentur, et volumus, ut illud ita assignetis, nomine nostro interim tenendum.

Preterea intelleximus, quod Turci omnes vias castri nostri Iaitza undique obsederunt, ita ut ad id victualia hactenus inferri nequiverint. Gentes, quas habetis, deputetis in subsidium ceterorum fidelium nostrorum, quibus precepimus, ut omnibus modis possibilibus victualia imponant ad castrum ipsum. Datum Cassovie feria secunda post festum sanctissimi Corporis Christi anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto.

[1] Rakovec kod Vrbovca u križev. bivšoj županiji. Taj je grad bio svojina hercega Ivaniša Korv., ali su mu ga podignutom parnicom osporavali zagreb. biskup Osvald Thúz de Lak i brat mu Alfonso. Međuto je u ovom gradu živjela udovica bana Emerika Derencsényija sa (drugim) sinom Đurom, no u maju 1494 navalili su braća Thúzi na Rakovec silom i odanle uklonili Derencsényijeve.

[2] Ladislav Kaniški.

[3] Bivši hrv. ban Ladislav Egervarski bio je još od januara 1494 »magister tavernicorum regalium.«

183.

Bijela Stijena, 23 jula 1494.

Ban Franjo Berislavić javlja vranskom prioru Bartolu Berislaviću o turskoj opasnosti.

Savremeni prijepis u glavnom drž. arhivu u Münchenu; Türkenhilfe 1446—1519 fol. 132.

Salutacione premissa cum honore. Magnifice domine et amice nobis honorande. Certam famam magnificencie vestre enodamus, quomodo die dominico proxime preterito[1] exercitus Turcorum magnus de Laswa[2] est motus; dicunt ad Almanos ire vel si poterint, propter flumen Zawe, ad terram Sclavonie. Igitur petimus vestram magnificenciam, quod vestra magnificencia ibi non tardaret, sed huc recentissime adveniet et de negociis tractaremus, ne forte per adiutorium dei omnipotentis magnum honorem optineremus; et eciam bonum esset domino thezaurario mandare, ne forte daret aliquod adiutorium. Et vel bonum esset, quod magnificencia vestra mandare faceret et aliis dominis, nam antecessor et ductor ipsorum Turcorum est filius basse et cum eo est motus santzak de terra hertzog. Et petimus vestram magnificenciam, quod non tardaret. Et eciam ista intima-

vimus domino bano Croacie et eciam domino Zagrabiensi. Ex Feierkew feria quarta in festo Appolinaris anno etc. LXXXXIIII[to].

Franciscus Berizlo de Grabarie
banus regni Croacie.[3]

Magnifico domino Bartholomeo priori Aurane.

[1] 20 jula.
[2] Lašva u Bosni kod Travnika.
[3] Ovo je očita greška učinjena od prepisivača, jer treba da bude: »banus de Yayza« ili »banus regni Bozne«. Franjo Berislavić bio je tada ban Jajački zajedno s Baltazarom Batthyányjem, dok je hrvatski ban bio Ladislav Kaniški, kako vidimo i iz idućega dokumenta od 25 jula 1494.

184.

Božjakovina, 25. jula 1494.

Hrvatski ban Ladislav Kaniški javlja vojskovođama kralja Maksimilijana o turskoj opasnosti.

Savremeni prijepis u glavnom bavarskom državnom arhivu, Altbayerische Landschaft, Lit. Nr. 1912, fol. 133.

Magnifici egregiique domini et amici nobis honorandi.

Quia hodie certa fama ex parte Turcorum per litteras egregii Francisci Berizlo, bani de Yayza,[1] nobis delata est, quod exercitus Turcorum cum magna copia gentium motus est, de quibus familiares ipsius Francisci bani duos cepissent, qui dixissent, quod prefatus exercitus Turcorum ad partes Croatie et Alamanie venire nititur, quare petimus vestras amicitias diligenter, quatenus cum omnibus vestris sitis prompti, ut ipsis Turcis, ad quamcumque partem se verterint, obviemus et cum eis pro fide Christi et tota christianitate, si nobis conveniens fuerit, pugnemus. Dum vero alie nostre littere ad vos pervenerint, extunc rogamus, ut vos ad iter contra paganos moveatis ad partem illam, quam vobis intimaverimus. Credimus enim, deo favente, honorem et lucrum consequi poterimus, nam nos etiam prompti erimus cum omnibus nostris; ceterisque dominis scripsimus, ut sint prompti. Datum ex Bosiako in festo beati Iacobi Apostoli anno domini 1494.

Ladislaus de Kaniza
regnorum Dalmatie Croatie et Sclavonie
banus.

Spolja: Magnificis egregiisque capitaneo et belliductori gentium regie maiestatis Romanorum, dominis et amicis nobis sincere dilectis.

[1] Uporedi prediduće pismo od 23 jula 1494.

185.

Rim, 29. jula 1494.

Papa Aleksandar VI. izdaje naredbu, kako da se trećina crkvenih prihoda ima da ustegne u korist iduće krstaške vojne protiv Turaka, koji »anno superiori« »totam Croatiam devastarunt«.

Theiner, Mon. Slav. merid. I, 537/539.

186.

Štaj. Gradac, 29. jula 1494.

Reinprecht von Reichenburg javlja bavarskom vojvodi Albrechtu, da je voljan da ide banu Ladislavu Kaniškome u pomoć protiv Turaka.

Bayerisches Hauptstaatsarchiv u Münchenu, original; Altbayerische Landschaft, Literalien Nr. 1912 fol. 134 (Türkenhilfe 1446—1518).

Durchleuchtiger hochgeborner fürst, gnediger herr.

Eurn fürstlichen gnaden sein mein undertenig dienst zuvor berait.

Gnediger herr. Mir sein anheut zway schreiben komen, der ich eurn f[ürstlichen] gn[aden] abschrift hiein verschlossen zu vernemen mitschicke. Und pin des willens mich für sich zu dem wan in Windischland zu fuegen, der dan allweg ain volck zusamenpringen mag, mit demselben und andern wil ich weg furnemen und dy sachen abreden, wo es darzu kem, wo wir mit dem volck zusammen ziehen sollten. Demselben nach ich eur fürstlich g[naden] mit undertenigkait bitte, obs not thun würde, das dy Turgken herauszugen und ich eurn fürstlichen gnaden das verkündet, eur fürstlich gnad welle, von cristenlichs glauben wegen den zu retten, volck als vil eur fürstlich g[nad] mag hereinschicken. Das wirdet dy kuniglich M[ajestät] gein eurn fürstlichen g[naden] zu gut nicht vergessen und ich wil das mitsambt den landscheften underteniglich umb eur fürstlich gnad verdienen. Gnediger herr, ich pin an eurn fürstlichen gnaden nicht gewand, das eur gnad dy strassen angreift, und weis nicht, wie ichs in meinem schreiben anziehen soll. Doch wie dem allen, so schick ich eurn fürstlichen gnaden hierin ain zetl, wie die hund haissen, damit sy eur gnad zu nenen wisse. Datum Grecz am phinztag nach Sand Jacobstag anno etc. 94.

E[ur] f[ürstlichen] g[nad] underteniger

Reinprecht von Reychennburg.

(*A tergo*) Dem hochgepornen fürsten und herrn herrn Albrechten phalzgraven bey Rein, herzog in Ober und Nider-Bayrn etc. meinem gnedigen herrn.

187.

Modruše, 6. oktobra 1494.

Bernardin Frankapan prikazuje mletačkom duždu Augustinu Barbadiku hrvatske prilike.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu; zbirka Pot. Est., Ungheria.

Serenissime princeps et illustrissime domine domine mi et tanquam pater collendissime, humili commendatione premissa etc.

Non dubito che la Vostra Serenità non sapia, lo exercito dei Turchi esser venuto in questi dì passadi, zoè el primo de ottubrio, in queste parte grandissimo, lo quale se stima XV M, ma i Turchi diceno esser XX M et più; non che io lo havesse visto, ma uno mio parente et certi altri zentilhomini, perchè zobia passarono davanti a lo suo castello, che fo a dì II ottubrio, et li fono stimati da loro XV M. Lo bassa personalmente si è infra loro chiamato Achia bassa et cussi seguitano la via sua piano, non passano al zorno più de X meglia taliane, in fina heri, che fo domeniga ai cinque del presente, et questo stimo per fin che non passano la Sava; dove mo se volterano, non sapemo, overo in Alemania over in Schiavonia. Segondo el parer mio, credo che anderano in Alemania, perchè passano la Sava sotto uno castello de lo Re de Romani chiamato Mocrice; credo che heri sera over questa matina haverano passato la Sava. Et perchè quando passono la Sava, un Turcho per nome chiamato Casam-beg et certi altri, i quali se mostrano assai esser amici mei, hano parlato cum certi zentilhomeni mei secretamente et si me hano mandato a dir, come certi Signori de Croatia, infra i altri hano nominato i conti de Blagai, che se hano acordato cum loro et si li dano tributo, et lo passo si ancora la mogliere del conte Carllo (!) digando, che lo bassa nel tornar suo ha deliberato omnino di venire qua da me a Modrussa et far el pezo che pole, per volerme condure a far che li desse tributo, et se pur io non volesse darli tributo che 'l darà la bataglia a la terra et brusar ville et vilasi, zurando loro grandemente, che omnino ha deliberato de far cussi, digando che tutta Croacia se scuxa, nuy daressemo tributo; ma el conte Bernardino non vole, et si ne disconforta a darlo; ma si lui lo darà, tuto el resto de Croacia lo darà. Et perchè adesso non ho da chi pregare subsidio et aiuto, se non da Vostra Illustrissima Signoria, la qual sempre me è stata favorevole et propitia, supplico instantemente butandome a li piedi de quella che la me voglia succorer de danari tanti quanti li piace a Vostra Illustrissima Signoria, che delibero anzi perder quel che ho et la vita, che dar tributo. In fino che io totaliter cognosco de non poter haver aiuto da nulla parte de christiani, in quella volta serò scusato davanti Dio et lo mondo, perchè questo so certissimo che dagando io tuto el resto de Croacia lo darà; et questo seria

l' ultima perditione de tute queste parte de Croacia. Per tanto iterum supplico humiliter per una summa de denari, quanto piacerà a la Vostra Illustrissima Signoria, [che] possa pagare et contentare la zente cum artegliarie, zoè polvere de bombarde et XV over XX passavolanti, non più; de resto son ben fornito.

Dio me sia per testimonio che za fa gran tempo Croatia se acorderia, ma io sperando in la misericordia de Dio et in li principi christiani che li provederano, et maximamente quelli, quali tocha più che la Maestà del Signor Re nostro de Hungaria et la Maestà del Signor Re de Romani, cum lo quale confina Croatia, et Vostra Illustrissima Signoria, la qual simelmente confina, ho sostegnudo questo. Et de la Santità del nostro Signor Papa non dico altro, lo qual havea mandato Misser Antonio Fabregues cum grandissime et large promesse, ma la Sua Sanctità se ne è desmentegada. Atenda ben Sua Sanctità che quando la vorà far, non porà; et in fin a mo, perdoname la Signoria Vostra Illustrissima, pocha et nulla provisione è fatta.

Non guardate che forsi a chi tocha più, lo faria se potesse; se Croatia se perde, non so quando se aquisterà mai più. Perdoname Vostra Illustrissima Signoria se parlo tropo; forsi che se fosse qualche un altro in questo luogo dove son io, parlerane più over faria presto una fine, perchè è dura cossa andar a mendichando per lo mondo; la experentia lo mostra; tanti duchi et principi et despoti chazadi de lo suo stado anchor in dì vano mendicando, non è chi li soccora; immo quod peius est, ogni homo se ne fa befe. Vostra Illustrissima Signoria me succori per l' amor de Dio tanto quanto piaçe a quella, in fin che nostro Signor provedi per sua gratia.

Appresso havemo pregato lo vescovo de Otoçaz, lo quale se ha trovato qui tunc temporis, che scriva a Vostra Illustrissima Signoria quello, che ha sentito et visto.

Ulterius mando da quella el lator de la presente, zoè nobel Baptista de Arbe, servidor miò, a lo qual prego Vostra Illustrissima Signoria, li voglia dar piena fede in tuto quello el dirà per parte mia per adesso, a la quale humilmente me ricomando.

Ex Modrusia feria secunda mensis octobris die VI^ta^ anno dominice etc. MCCCCLXXXXIIII^to^. Serenitatis Vestre

obediens filius

Bernardinus de Frangepanibus,
Segne etc. Modruseque comes.

(*A tergo*) Serenissimo principi et illustrissimo domino domino Augustino Barbadico Venetiarum duci inclito domino meo et tanquam patri collendissimo.

188.

Modruše, 6. oktobra 1494.

Otočki biskup de Andreis izvješćuje mletačkoga dužda o provalama Turaka u Hrvatsku.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu, zbirka Archivio Sforzesco, Pot. Est., Hungaria.

Serenissime princeps et illustrissime domine etc.

Per dar notitia ad plenum a la Serenità Vestra, maxime de le cose che importano, a idus del presente volendo partirme la matina per andar a trovar el ban, secundo, come scripsi per Ieronymo a la Serenità Vestra, se cominzò al dir bombarde per quelli castelli circumvicini et in instante venenno corriero a caval, mandado da uno castellan del conte, dicendo come li Turchi erano intrati cum grande exercito in Corbavia; quel dì non fui auso a partirmi. La matina sequente non era luoco de qui che non fusse pieno de Turchi, tamen non facevano danno quasi niuno, salvo tirava de longo verso el fiume de Sava. Lo exercito se stimava in XX M cavalli, zente capada proprie de la Porta, partiti dal gran Turcho, tuti cum li gorzarini et le panciere in dosso. Et venero circa X Turchi sotto le Modrussa, mandati dal bassa per nome Achia-bassa; i quali venuti incominçiarono a dimandar colloquio cum el conte Bernardino, el qual conte essendo cum loro, queste furono le parole che usurono: »Che vuol dir, conte Bernardino, o quale è la casone che tu non te vuol accordar cum el gran Turcho? Tu vedi che i tui vicini, Signori de Blagay, hano zurato fidelità, epsi dano el passo et anche el tributo al nostro Signor; et non so in chi tu te fidi; forsi in el Re de Hongaria, el qual non po deffender Transilvania ne altri paesi superiori da le man nostre; pezo deffenderà ti; o forsi tu ha sperança in el Re de Romani, el qual non so deffender Charintia, mancho deffenderà ti; et se tu hai sperança in li principi de Italia, sapi, che hano tra loro discordia et guerra, et hano briga de deffenderse l' uno da l' altro, non che dar favor a ti. Per la qual cosa o rendite al Signor nostro, perchè la madona del conte Carlo et anche el resto de Crovatia, da poi che tu te accordi, se accorderano; et mangerete el pan vostro in paxe.«

Aldando dicte parole el dicto conte stupefacto respoxe che tanto el bassa gli desse de termine ch' el potesse parlar cum li soi nobel homini. Partidi li Turchi cum grande minaçe, cioè de desfar el dicto conte. La sera presente arivo a una villa, la qual feceno brusar et preseno circa 16 persone, i quali mandarono per fil de la spada, salvo duo, li quali erano nobel homeni del conte et furono menati presoni fino al fiume de Sava; et li duo amici del dicto conte, çioè Asambeg et Muratbeg, i quali sono duo capitanei primi dapoi el bassa, feceno venir quelli duo presoni del conte et disse li: »Andate liberi dal vostro Signor et diteli per nome nostro, ch' el se debi

accordar cum el Turco et ch' el non debi aspetar el nostro ritorno, perchè el bassa ha zurato che se 'l dovesse star uno anno a campo a Modrussa, fina ch' el mette sotto fil de la spada lui cum tuto el suo tenimento, açio ch' el sia in exempio de tuti li altri; per la qual cosa non indusi più, mandi li ambassatori drieto di nui, et rendasse al nostro Signor.« I qual presoni tornorono a Modrussa heri circa a duo hore de nocte et introno dal conte et li narrarono la ambassata de li sopradicti capetanii, la quale aldita el conte cum alcuni nobel homini, i quali se trovavano cum lui, comînçarono a pianger et recomandarse a Dio, et subito vene zoso da me et me disse la soprascritta ambassata et cominçiò a pianger, et cominçiò a parlar: »Se io vengo a consentir, tute le vie serano aperte a la sua rabia in destructione de la fede christiana; et se non consento, me convignerà perder el stado et forsi la vita.« Et vedendo io che costui erano inclinato de consentire a la voluntà de loro, et pensando la ruyna, la qual per questo potria sequitar ala republica christiana, ho dato conseglio al prefato conte Bernardino ch' el debia mandar dala Serenità Vestra a dimandar aiuto fin a tanto che tornino questi rabiosi chani cum lo exercito, perchè starano XX^ti^ zorni, credo, in el paese del imperador. Per la qual cosa humilmente supplico a li piedi de la Serenità Vestra che vogli far qualche aiuto tanto quanto par a quella, et fatilo prima per respecto de Dio, de la republica christiana et del stado vostro, perchè se quella adesso non lo farà, poi li vorà dar aiuto, quando la non potrà. Et supplico che presto me remandiate Jeronymo, perchè ne ho bisogno de lui et credo che costoro me vorano mandar a li piedi de la Sanctita de nostro Signore, tamen mal volontieri ge anderia, perchè me convignerà dir cose che a la Sua Sanctità non sarano grate. Non altro. A la bona gratia di Vestra Sublimità humilmente me ricomando. Ex Modrusio die 6 octobris 1494.

Eiusdem Serenitatis Vestre servus et creatura

Vincentius de Andreis,
episcopus Ottocensis.

(*A tergo*) Serenissimo principi et excellentissimo domino domino Augustino Barbadico, dei gratia Venetiarum etc. duci inclyto, domino gratiosissimo.

189.

Petrovaradin, 27. okt. 1494.

O provali Turaka u križevačku županiju.
Original u arhivu Jugosl. akad. u Zagrebu.

U ispravi izdanoj »in oppido Waradini Petri feria secunda proxima post festum Sancti Demetrii martiris 1494«, kaže kralj Vladislav II, da su Turci provalili u križevačku županiju u posjede

Jurja Kaštelanovića od Sv. Duha (Georgii Kastellanfy de Zentlelek) i »ab illa desolacionis ruina et iactura, in quam cedem *novissimis his diebus*, binis post sese vicibus, per devastacionem, conflagracionem ac combustionem Thurcorum devenisse dicitur«.

190.

Worms, 26. marta 1495.

Iz državnoga njemačkoga sabora, održana u Wormsu.

Štampao: Joh. Phil. Datt, Volumen rerum Germanicarum novum sive de pace imperii publica libri V ad illustrandam publicae pacis, regimenti, camerae imperialis, vemicorum Westphaliae indiciorum, foederum imperii eiusque statuum, Suevicae praesertim confoederationis, colectarum et contributionum, comitiorum Wormatiensium anni 1495. statusque seculi XII, XIII, XIV et XV publici historiam, ex antiquis legibus, rescriptis caesarum, actis et recessibus comitiorum veterum, tabulis Lige Triumviralis Suevicae et pacis publicae foederum originalibus selectisque aliis rerum imperialium documentis, vel ex archivo etc. MSS nunc primum integra serie et fide collectis, indicibus etiam nominum et rerum adiectis editi. Ulmae 1698., pg. 825 i 847. (upotrebio u Oberstaatsarchivu u Münchenu, sign. B 33 fol.).

Auf dornstag nach dem sontag Oculi anno etc. LXXXXV hat die kgl. Mt. churfürsten, fürsten und botschaften desmals zu Worms versamelt gewest furhalten lassen.

I. Die mainung ungevarlich inen allen und meniglichen sey unzweifelich wissend und unverborgen, die merklich verwüstung, beschedigung und unwiderpringlich verderplich beschwerung, so die Türken vergangner zeyt an vil orten und sonderlich an und in den anstossenden landen seiner Mt. erplichen landen gegen dem cristanlichen volk mit rob, nom, todschlag, verhörung und unerhörter wüterey, manigfaltiger weis geübt und furgenomen. Wie sy auch am jungsten sich mit grosser macht in das land Crabaten gethan, darinn bevestigung und teber gemacht und die einwoner desselben lands mit solcher übermessigen anfechtung genöt und gedrungen, das sy sich mit inen den Türken in ainen vertrag und satzung hetten begeben müssen.

II. Darzu sey inen auch, als Sein Mt. nit zweivel fürkomen, wie der Türk sich yetzo in so grosse, merkliche und ernstliche rüstung und sterkung geschickt und ain solch menge volks beieinander haben sol, als er bey menschengedenken ye gehabt. In mainung den künftigen sommer ainen gewaltigen zug durch das gemelt land Crabaten furzunemen und seiner Mt. erbliche und anstossende land und fürstenthüm, auch das christanlich volk verrer zu beschedigen und zu vertilgen, was unwiderbringlichen unträglichen schadens, lasts und

verderbens solchs wo dem mit zeytigem dapferem rate und austreglichem furnemen nit widerstanden, dem hailigen reich, ganzer teutscher nacion und gemainer cristanhait daraus erwachsen würd, hett meniglich zu ermessen.

(*Caeteris exmissis.*)

Ova je oba zaključka Wormski sabor oglasio svima staležima carstva ovim riječima:

Unser gnedigist und gnedig herren churfürsten, fürsten und versamblung der stende des reichs haben geratschlagt, nutz und gut sein, botschaft zu den aydgenossen zu ordnen und zu schicken.

Darauf sein vorordnet herr Caspar von Merspurg, landvogt in Elsas, herr Burkhart von Andenlowe und herr Hanns Fuchs, alldrei ritter; und ist denen instruction geven, wie hernach volgt.

(*Sada se ponavljaju obje gore navedene tačke*).

191.

Budim, 24. juna 1495.

Kralj Vladislav II. oduzima vranskom prioratu grad Čaklovac (u križev. žup.) i daje ga temeškom županu Josipu Šomiju.

Original na papiru, visi kralj. pečat na crvenkastoj i bijeloj vrpci, do nedavna u arhivu grofova Csákyja u Levoči (Lőcse, danas u češko-sloven. republici) fasc. 3 nr. 7; sada je arhiv prenesen u madž. nar. muzej u Budimpeštu.

Commissio propria domini regis.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos debitum respectum habentes ad preclaram fidem atque fidelitatis et obsequiorum merita fidelis nostri magnifici Iose de Som, comitis nostri Themesiensis ac generalis capitanei parcium regni nostri inferiorum, quibus idem sese in conspectu nostre maiestatis gratum reddere studuit et acceptum, castrum Chakthornya vocatum in comitatu Crisiensi habitum, quod tametsi antiquo iure et hactenus semper ad prioratum Aurane pertinuerit, tamen quum novissime venerabilis et magnificus Bartholomeus prior, propter indebitam ac potenciariam hostilemque invasionem, expugnacionem et occupacionem trium castellorum fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Osvaldi, episcopi ecclesie Zagrabiensis, Krachynowcz, Zopya et Iwancz appellatorum, in comitatu Crisiensis habitorum, suarumque pertinenciarum et similiter eciam expugnacionem, occupacionem et detencionem prepositure de Glogoncza, in eodem regno nostro Sclavonie habite, necnon eorundem ad sepissimas nostras legitimas amoniciones et requisiciones non remissionem novissimoque

regni nostri generali decreto in hac parte parere et obtemperare recusacionem necnon reipublice regni nostri turbacionem et multa eiusdem facinora alia temerarie et presumptuose attentata, patrata et commissa contra prefatum dominum Osvaldum episcopum et eciam nonnullos alios regnicolas nostros, propter plurima spolia, rapinas, predas fortaliciorum et aliorum bonorum invasiones, expugnaciones, occupaciones multorumque aliorum nobilium oppressiones violentas in octavis festi beati Michaelis archangeli in anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo Bude celebratis coram nostra personali presencia iuxta vim et formam novi generalis decreti regni nostri iuris ordine observato in sentencia capitali, et exinde in ammissione (!) cunctorum bonorum et iurium suorum possessionariorum, sed et dicti prioratus, tanquam infidelis ac pacis regni nostri turbator nota atque crimine perpetue infidelitatis, prout id series et continencia litterarum nostrarum sentencionalium pro parte prefati domini Osvaldi episcopi adversus ipsum Bartholomeum superinde emanatarum clarius declarant et exprimunt, iudicialiter fuerat innodatus et condemnatus. Accessit eciam, quod cum nos personam ipsius Bartholomei prioris premissorum et aliorum multorum scelerum et de meritorum suorum causa et occasione exigenti in civitate Quinqueecclesiensi detineri fecissemus, quoddam sigillum falsum ad figuram sigilli capitularis ecclesie Budensis perperam insculptum et fabricatum apud eundem in sua scilicet ladula repertum extitit. Ceterum confessus est aliud quoque sigillum falsum parimodo fabricatum conventus Cruciferorum de Alba sese habere, illud tamen in castro Pewcrewcz[1] reliquisse et eisdem sigillis se usum in litteris fuisse. Preterea compertum extiterat, eundem monetas aureas et argenteas modo simili falsas et adulterinas cudi fecisse, quorum quidem argenteorum et aureorum cusionis instrumenta, sed et ex ipsis monetis tam argentei quam eciam aurei plurimi atque eciam prescriptum sigillum falsum in figuram prescripti sigilli dicti capituli Budensis fabricatum in argumentum et manifestum iudicium premissorum in congregacioni generali regni et regnicolarum nostrorum pro festo beati Michaelis archangeli proxime preteriti hic Bude celebrata coram nobis ac dominis prelatis et baronibus ac electis nobilibus ex unoquoque comitatu eiusdem regni nostri ad eandem congregacionem destinatis, totum scilicet regnum representantibus, exhibita sunt et presentate. His igitur et plurimis aliis legitimis ex causis et racionibus, prescriptum castrum Chakthornya, ad nos secundum legem et antiquam regni nostri consuetudinem devolutum, memorato Iose de Som simulcum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis, puta oppidis, villis, possessionibus, prediis porcionibusque et iuribus possessionariis aliisque omnibus utilitatibus ad idem castrum suasque pertinencias spectantibus et pertinere debentibus duximus inscribendum, imo inscribimus ac damus et conferimus tali modo, ut dum nos aut successores regni nostri reges predictum castrum Chakthornya suasque pertinencias ab ipso Iosa de Som aut heredibus suis redimere voluerimus seu

voluerint, ex tunc nos aut iidem successores nostri reges non aliter, nisi pro bonis fructuositate et utilitate equivalentibus redimere possimus aut valeant quoquomodo. Ipse vero aut iidem sui heredes sic, ut prefertur, nobis vel eisdem successoribus nostris castrum ipsum et suas pertinencias remittere teneatur, promittentes autem ipsum Iosam de Som eiusdemque heredes et successores in pacifico dominio et quieta possessione eiusdem castri suarumque pertinenciarum interea temporis contra omnes legittimos actores, causidicos et impetitores protegere et conservare, et ad hoc eciam prefatos nostros successores reges obligamus et obligatos esse volumus harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum quo ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in predicta civitate nostra Budensi in festo Nativitatis beati Iohannis Baptiste anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno quinto, Bohemie vero vigesimo quinto.

Spolja: Donacio Chiaktornia Iose de Som.

Ovom se ispravom znatno osvijetljuje sudbina vranskoga priora Bartola Berislavića Grabarskoga i njegova katastrofa 1495—1496. Up. o tome Kukuljević, Priorat Vranski (»Rad« Jugoslav. akad. 82, 23—34 i Reiszig, A Jeruzsálemi Szent-Jánoslovagrend Magyarországon. I rész. Bp. 1925, 178—195.

[1] Pakrac.

192.

Valpovo, 18. jan. 1496.

Kralj Vladislav II. javlja općini varoši Prešova (Eperjes), da je herceg Ivaniš Korvin pošao u Poljsku da ondje skupi vojsku protiv Ugarske; zato je obranu zemlje povjerio palatinu Stjepanu Zapoljskomu.

Original na papiru s tragovima u crveni vosak utisnuta kraljevskog pečata u arhivu varoši Prešova (br. 579).

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Prudentes et circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Certificati sumus, illustrem Iohannem Corvinum, Oppavie et Lipthovie ducem etc., in regno Polonie gentes congregare et convocare atque omnes latrones et alterius status et condicionis flagitiosos homines ad stipendia sua eo consilio eoque conatu, ut ad hoc regnum nostrum Hungarie hostiliter venirent in eodemque depredationes, spolia, incendia et aliorum cunctorum malorum genera facerent et committerent, confluere. Quorum sinistro conatui debita provisione occurrere decrevimus,

nam et personaliter versus illas partes regni nostri superiores ire et proficisci statuimus et iam in itinere sumus, et speramus quod vos et ceteros subditos nostros a talium gentium sinistro pravoque consilio et conatu cum Dei auxilio in brevi defendemus. Interea autem defensionem illarum partium fideli nostro spectabili et magnifico Stephano de Zapolya, comiti Scepusiensi et regni nostri Hungarie palatino, commisimus. Requirimus idcirco fidelitates vestras eisdemque nichilominus firmissime committimus et mandamus, quatinus acceptis presentibus infra nostrum illo adventum de bona custodia illius civitatis nostre providere et taliter etiam vigilie eiusdem civitatis incumbere, quominus gentes tales, quas iam adventare accepimus armis vel furto civitatem illam surripiant et subintrent. Secus nullo modo facturi. Datum in castro Walpo in festo beate Prisce Virginis anno domini etc. LXXXX^{imo} sexto.

Spolja: Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis ceterisque civibus et toti communitati civitatis nostre Eperyes fidelibus nobis sincere dilectis.

193.

Košice, 20. jan. 1496.

Palatin Stjepan Zapoljski i temeški župan Josip de Šom naređuju općini varoši Prešova, da im odmah pošlju u Košice varoškoga suca i jednoga od uglednijih varoških prisežnika.

Original na papiru s dva utisnuta pečata u arhivu Prešovskom (Nr. 580).

Prudentes et circumspecti vicini nobis dilecti. Hac hora applicuerunt ad nos littere regie maiestatis, in quibus sua maiestas nonnulla nobis significavit et mandavit, que ex mandato sue maiestatis vobiscum participare debemus. Ideo requirimus vos et in persona regie maiestatis committimus vobis, quatinus statim visis presentibus vos iudex cum uno iurato potiore iter arripere et cras modis omnibus hic apud nos constitui debeatis. Interea autem in illa civitate publice faciatis proclamare, ut nobiles et universi coloni illius comitatus sub pena infidelitatis per singula capita insurgere et prompti esse debeant et vos quoque cum hominibus et ingeniis vestris prompti esse debeatis. Aliud non facturi. Datum Cassovie feria quarta proxima post festum Conversionis beati Pauli apostoli anno etc. nonagesimo sexto.

Stephanus de Zapolya comes perpetuus terre Scepusiensis et regni Hungarie palatinus etc.

Iosa de Som comes Themesiensis ac regie maiestatis capitaneus generalis.

Spolja: Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis Eperyes, vicinis nobis dilectis.

194.

Požun, 8. febr. 1496.

Kralj Vladislav II. javlja općini grada Bartjova (Bártfa), da je herceg Ivaniš Korvin pošao u Poljsku da ondje skupi vojsku protiv Ugarske; zato je obranu zemlje povjerio palatinu Stjepanu Zapoljskomu.

Original na papiru s utisnutim kraljevskim pečatom u arhivu varoši Bartjova.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Prudentes et circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Cum his diebus accepissemus illustrissimum Iohannem Corvinum, Oppavie et Lipthovie ducem etc., gentes in regno Polonie ad stipendia convocare atque omnes latrones et alios flagitiosos homines ad eiuscemodi sua stipendia undique confluere eo consilio et conatu, ut ad hoc regnum nostrum hostiliter venirent in eodemque inita scelesta fraternitatis societate depredaciones, spolia et alia malorum genera facerent. Scripseramus ad fidelitates vestras, ut interea donec personaliter ad illas partes regni nostri venire et talium gencium conatibus debita provisione occurrere possemus, vigilie et custodie illius civitatis nostre superintendere debeatis. Et quia iam certificati sumus, gentes ipsas ad hoc regnum advenisse atque plurima dampna, spolia, depredaciones, holdas (!) et alia malorum genera regno in eodem iam de facto facere et attentare, personaliter et cum omnibus viribus nostris versus illas partes vadimus, hodieque ad hanc civitatem nostram Posoniensem applicuimus, ubi gentes ubique comparare et multis viribus personaliter, ut premisimus, versus illas partes ire et proficisci decrevimus vosque omnes et hoc regnum ab illorum conatibus cum Dei auxilio eliberare intendimus. Interea autem defensionem illarum partium spectabili et magnifico Stephano de Zapolya, comiti Scepusiensi et regni nostri Hungarie palatino, commisimus. Mandamus idcirco fidelitati vestre harum serie firmissime, quatenus statim acceptis presentibus gentes vestras, tam scilicet equites quam pedites, numerosius quo fieri poterit disponere et expedire atque easdem, postquam per dictum comitem palatinum superinde requisiti fueritis, penes eundem mittere modis omnibus debeatis et teneamini. Et aliud non facturi. Datum in civitate nostra Posoniensi feria secunda post festum beate Dorothee Virginis anno domini etc. nonagesimo sexto.

Spolja: Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis ceterisque civibus et toti communitati civitatis nostre Bartpha fidelibus nobis sincere dilectis.

195.

Ružomperk, 3. marta 1496.

Palatin Stjepan Zapoljski javlja općini varoši Prešova, da je neprijatelj suzbijen i raspršen.

Original na papiru, pečat otpao, u arhivu varoši Prešovskoj (Nr. 582).

Prudentes et circumspecti vicini nobis dilecti. Sciatis, quod inimici huius regni hoc regnum invaserant et spolia dampnaque plurima faciebant, habito cum ipsis campestri conflictu prostrati sunt per gentes nostras dei cum adiutorio et expulsi, sicuti homines vestri, quos de mandato regie maiestatis contra ipsos penes nos miseratis quos iterum ad vos remisimus, latius referre poterint. Ex quo autem vos mandato regie maiestatis in hac parte paruistis nobis gratum est et quitquid nos de cetero pro comodo et utilitate vestra facere poterimus, facere presto sumus. Et bene valete. Datum in Rosomberk feria quinta proxima ante dominicam Oculi anno domini etc. nonagesimo sexto.

Stephanus de Zapolya comes perpetuus terre Scepusiensis et regni Hungarie palatinus etc.

Spolja: Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis Eperyes, vicinis nobis dilectis.

196.

Augsburg, 17. apr. 1496.

Milanski poslanik Erazmo Brascha javlja vojvodi Lodoviku Sforza o nezadovoljstvu hercega Ivaniša Korvina i njegovih privrženika s vladanjem kralja Vladislava II.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. Est., Germania.

Illustrissimo et Excellentissimo Signore mio.[1]

(*Caeteris exmissis.*)

El duca Giovanne Corvino et li altri suoi sequaci[2] hano mandato ambassatori a questa Cesarea Maestà per significarli, quanto è accaduto li mesi passati in el reame de Ungaria ed in Croacia. Et che non è necessario scrivere in le presente per essere conforme a quello che per altre mie in diverse volte ho significato alla Excellentia Vostra. Agiongeno che la intentione del duca Giovanni et suoi amici è, de fare ogni perforzo per non lassare el governo del reame de Ungaria in mano dei presenti como è. Et quando la Cesarea Maestà li voglia dare soccorso, se mettarano in mano sua; quando anche non li voglia acceptare, sarano constrecti accordarse con li Turchi, da quali hano bona speranza et già si è scoperto uno bassa con bon numero di gente al favore loro. Et non ad altri si vogliano acostare che o alla Cesarea Maestà in prima o ad Turchi, non obstante che altri li richiedano. La Maestà Sua li ha resposto pruden-

tissimamente et longo saria scrivere el tutto, ma lo effetto è che si sforza di intertenerli che non tirano alla volta del Turco, ne anche cerca de reconciliarli con el Re de Ungaria, ma in effecto non metterà mano ad quelle cose, perchè non vole pensare ad altro che al beneficio dela sanctissima et serenissima Lega.[3]

Messer Gaspar Meckar è andato ad Civitanova et in quelle frontere sotto colore de pigliare la possessione de uno castello, quale la Cesarea Maestà li ha dato et de assetare le cose sua, ma credo che da là se transferirà in Ungaria et fuorse anche in Croacia, per vedere come stano quelle cose et tenirle redrizate alli propositi de la Cesarea Maestà.

Alla Excellentia Vostra humilmente me recomando.
Date Auguste die XVII Aprilis 1496.
Excellentie Vestre humilis servitor

Herasmus Brascha.

Spolja: Illustrissimo et excellentissimo principi et domino meo observantissimo domino Ludovico Marie Sfortie duci Mediolani.

[1] U oktobru 1494 umr'o je nenadano milanski vojvoda, mladi Gian Galeazzo. I najbliža njegova svojta držala je, da ga je dao otrovati vladohlepni stric Lodoviko Moro, već i dosada pravi vladalac milanske vojvodine. Poslije toga car Maksimilijan dao je vojvodi Lodoviku Milansku vojvodinu u leno u saboru u Wormsu 5 apr. 1495, a onda je on svečano ustoličen u Milanu 26 maja.

[2] To su bili u prvom redu hrvatski velikaši. Još u početku 1496 pročulo se, da se knezovi Frankapani i herceg Ivaniš Korvin spremaju na oružje. I zaista je potom uslijedio korak hercegov iz Poljske (up. br. 191—194), ali se herceg vratio do početka marta u Hrvatsku, jer ga nalazimo 10 marta na Modrušu (*arhiv madž. nar. muzeja; törzsanyag*). Oko toga vremena herceg se oženio kćerkom Bernardina Frankapana, Beatricom; već 26 marta Sanuto pominje hercegovo vjenčanja kao nešto minulo (Sanuto, I Diarii vol. I, 88).

[3] To je sveta Liga, potpisana 31. marta 1495. u Veneciji između cara Maksimilijana, Lodovika Mora, pape Aleksandra VI, kralja španjolskoga Ferdinanda Katol. i republike mletačke, a sa ciljem, da se obnovi papinska vlast u Italiji i Francuzi istjeraju iz Italije. Francuski kralj Karlo VIII ušao je naime 1494 u Italiju i dopr'o sve do Napulja zauzevši mnoge zemlje i gradove.

197.

Bihać, 18. apr. 1496.

Herceg Ivaniš Korvin daje Petru Derencsényju svoj posjed Berény u békéškoj županiji.

Original na pergameni u arhivu grofova Erdődy u Galgócu s utisnutim pečatom i legendom: IOHANNES † CORVINVS † NATVS † S. D. MAT. † R. † HVNGAR. † BOHEM.

Nos Iohannes Corvinus Liptoviensis et Oppaviensis dux, regnorum quoque Dalmacie Croacie Sclavonie banus, memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos ad supplicationem nonnullorum fidelium nostrorum nobis propositam . . .[1] egregii Petri de Derenchen[2] deindeque attentis et

consideratis fidelitate et serviciis eiusdem sub locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis perseverancia exhibitis et inpensis, possessionem Beren vocatam in comitatu de Bekes in districtu castri mei Gywla existentem habitam, quam possessionem Beren a prefato castro nostro Gywla sequestravimus et alienamus eidemque Petro de Derenchen suis eciam utriusque sexus heredibus et posteritatibus universis simul cum cunctis suis utilitatibu et pertinentiis quibuslibet terris, scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis molendinorumque locis, generaliter vero quarumcunque utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis dedimus, donavimus et contulimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendam pariterque possidendam, imo damus, donamus et conferimus, a dictoque castro nostro omnino alienamus sub tali condicione, quod si eundem Petrum Derenchen ex hoc seculo migrare sine heredibus contingeret, dictam possessionem Beren alicui testamentaliter legaverit aut omiserit, pro tunc nos aut domina consors nostra, aut heredes nostri pro florenis mille auri dictam possessionem ab aliis, qui tunc eam possiderent, reoccupandi omnimodam habeamus facultatem harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Bychygio feria secunda proxima ante festum beati Georgii anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto.

Iohannes Corvinus dux
manu propria.

[1] Poderano.

[2] Taj je Petar Derencsényi bio mlađi brat bana Emerika i u službi hercega Ivaniša Korvina.

DODATAK

198.

Ljubljana, 4. okt. 1491.

Kranjski zemaljski kapetan Vilim Turjaški (Wilhelm von Auersperg) opisuje nekom njemačkom gospodinu (vjerojatno Konradu Hölzelnu, nekadašnjem komandantu Njemačkoga Reda u Ljubljani) provalu Turaka u Kranjsku.

Stari prijepis među rukopisima Narodne (nekoć kraljevske dvorske) biblioteke u Münchenu; sign.: Cod. Emm. G. LII (668) S. XVII, fol. 82v—84v (Germ. Cat. II, 467, 1067).

Publikovao: P. v. Radics, Herbard VIII Freiherr zu Auersperg (1528—1575). Wien 1862, 38—40.

Ich lass euch wissen, das dy Türcken ungewarnet aller sachen an Sant-Michaelsabent[1] in die Metling[2] chommen sind; an mitwochen darnach[3] fur Mechew[4] auf das Newstätl,[5] Hopfenwach[6] gein

Weissenkirchen[7] sich mit veld gelagert und haben wellen auf Zily[8] denselben krich allenthaben, und darnach auf obern Grain,[9] darnach abwerz durch das land den sackman lassen[10]; haben sy vor wasser Saw und Gurk[11] den strich nit volbringen mögen, und das veld leit noch zu Weissenkirchen. Und haben ainen sackmann ausgelassen herauf pis gein Hasperg,[12] da wider abwerz kert um Premen,[13] das ich all mein tag solh jamer nye gesehen hab in diesem armen land, so verrer ich sehen mag. Und so verr ich mein diener ausschick und widerchomen, sagen, das umb Sant-Marein[14] zunächst oberhalb allenthalben das ganz pirg Awersperg,[15] Zobersperg,[16] Guetenfeld,[17] Nadlischek,[18] Carneck,[19] Sewsenberg,[20] Dürnkrain,[21] Reifnitz,[22] Katther[23] und an den enden alles verprennt haben und on zweifel leut und viech gefangen und genommen, das ich sorg, wo sy gewesen sein, ist also verödet, das pey menschengedechnüss nicht wider gestift wird, ursach ihr wisst, das der arm man sein frucht erst haymgefurt und hat dreschen wellen. Traid, hew und strew ist verprennet, das der arm man kain viech halten noch furen mag, darzw mit seinem weib und kindern nichtz zw essen hat, der doch darvor chumen ist. Dann umb dy andern Türcken mit de rechten hawfen ligen noch in Weissenkirchen, thuen auch mit raub, mord und prant solchen schaden, das cleglich zw schreiben ist. Sant-Bartolmsveld,[24] Hopfenbach, Newstätl, Preysek,[25] Lantstrass,[26] Werdl,[27] Meicha,[28] dye selbig Rifirr[29] ist verprennt und verödt; des sagen dye das mit awgen gesehen haben solh feur ausgeen, das sy chein anzal sagen mögen, solh jamer und not ist laider an den enden. Also ist das ganz land den strich pis auf Laybach verprennt und verödt und wartt ihr allstünd her, Got der wendts mit seine göttlichen genaden. Zwen cristen, dye sibenzehen jar hinein sein gefangen worden, sein ytzo mit den Türcken herauschummen; der ain zu dy Metling, der ander zum Werdln. Sagen, der Türcken sein ob zehentawsent und sagen, sy haben wellen eyn weyten zug thun in unsers allergenedigsten herrn land, also ist das wasser so gross worden, das das hisig land entgelten mües. Ich besorg sy haben vil leut gefangen, ursach dy Türcken sein ungewarnt in das land chummen; yederman hat gehofft, sy chummen das jar nicht. Dy zwen cristen, dy von in chummen sein, sagen, dy Krabatischen haben frid mit den Türcken ditz mals und haben in wein und prot geben; das glawb ich ganz, darumb vor haben dy Krabaten albeg geschossen und uns kuntschaft geben, de ytzo chains geschen ist. Das mögt ir dye kayserlich Maiestät etc. berichten und ob dye königlich Mt. auch do wer des gleichen furbringen bittend, könftiglich dem unfall, des wir nw täglich von den leuten gewarten sein, ir paide Mt. zu vorchummen. Wann es mit dem chain aufhörung sein wird, sonder das wir des nw furan allstünd sind gewarten, und wo wir nicht hilf haben, mües das land kurzlich in öd chummen, so dann sehen dy andern land auch auf dy dann des auch gewarten muessen sein etc. In dem allen handelt, als sich des dy gemain lantschaft zw euch

versieht. Ich sorg ob dy Türcken ytzo schon mit de verderblichen schaden haimziehen; so pald dy wassr verlawfen, werden sy wider heraus und ihrem ersten furnemen volg thun. Das unterchum Got mit seiner göttlichen genaden! Ich besorg darumb ir hinaus seyt, wird irr und ayl werden; das will ich meinenthalben Got befelhen. Mir ist nur umb das arm cristenvolk, das zunichte chain schuld hat, seinen plutigen schwais sitz jares her hertiglich mit tailt und geben hat, das es also ytzo verfurt und von aller welt verlassen ist. Und chummen dy Türcken über dy Gurck,[30] des ich grosse fürsorg hab, so werden sy das auch verprennen und veröden: das pirg Nassenfues,[31] Rettenberg,[32] Scherpfenberg,[33] Schönberg,[34] Weichselperg.[35] So das auch beschiecht, so ist das ganz land verprennt und verödt bis her und beleibt nichtz übrig dann dy herrschaft Stain,[36] Kranwurchk,[37] Ratmansdorf[38] und dy herrschaft Laybach. Dy Türcken ligen nicht so lang umbsunst zw Weissenkirchen, haben warlich weyter im sinn irem furnemen volg zw thun. Item Weissenkirchen ligt in Sant-Bartholmesveld, nahent pey Hopfenbach und Newstädl.

Also habt ir von mir bericht der Türcken halben. Got der schick all sach furan zum pesten! Datum Laybach an Sant-Franciscantag im ain und neuinzigsten jar. Got erparms!

[Wilhelm von Auersperg].

[1] Uoči Miholja, dakle 28 sept.
[2] Metlika (Möttling).
[3] 5 oktobra.
[4] Mehovo (Maihau).
[5] Novo Mesto (docnije Rudolfswert).
[6] Hmelnik (Hopfenbach).
[7] Bela Crkev (Weisskirchen).
[8] Celje u Štajerskoj (Cilli).
[9] Gornja Kranjska (Gorensko).
[10] sacman = trossknecht, plüderer, räuber (Lexer, Mittelhochdeutsches Handwörterbuch, vol. II s. v. Leipzig 1876). Od Nijemaca preuzeli su ovu riječ Madžari kao zsákmány, a od njih onda i Hrvati: žakman. Ova je riječ poznata već u XIV st. Talijanima i Francuzima (saccomanare = depopulari, vastare, diripere; saccager — Ducange, Glossarium vol. VIII s. v.).
[11] Krka (Gurk).
[12] Zajčji Vrh (Hasenberg).
[13] Prem.
[14] Šmarje (Sankt Marein).
[15] Turjak (Auersperg).
[16] Zobelsperg (Cobelsperg).
[17] Dobro Polje (Gutenfeld).
[18] Nadlišek (Nadlischek).
[19] Nepoznato (možda Koroška Vas = Karndorf).
[20] Žužemperg (Seisenberg).
[21] Dürrenkrain?
[22] Ribnica (Reifnitz).
[23] Očito: Kočevje (Gottschee).
[24] Šent Jernej (Sankt Bartlmä).

[25] Preisegg (Pristava?).
[26] Kostanjevica (Landstrass).
[27] Otočec (Wörndl).
[28] Mehovo (Maichau).
[29] Nepoznato (možda Reifnitz = Ribnica).
[30] Rijeka Krka.
[31] Mokronog (Nassenfuss).
[32] Reitenburg.
[33] Svibno (Scharfenberg).
[34] Schönberg kod Kočevja.
[35] Višnja Gora (Weixelsburg).
[36] Kamnik (Stein).
[37] Kranj (Krainburg).
[38] Radovljica (Radmannsdorf).

199.

Innsbruck, 25. okt. 1497.

Milanski poslanik Erazmo Brascha javlja vojvodi Lodoviku Moru, da pregovori o primirju između cara Maksimilijana i Turaka pretstoje.

Original u drž. arhivu u Milanu; Pot. Est., Germania.

Illustrissimo et Excellentissimo Signor mio.

(*Caeteris exmissis.*)

Li oratori Ungari sono partiti. La expositione sua per quelo che intendo dal magnifico oratore Veneto fù che la Cesarea Maestà, facendo pace col accordo col Turcho, dovesse etiandio includere li Ungari, si como hano facto li Ungari, mutua lege viventes, che in ogni tractato loro col Turco sempre hanno incluso la Cesarea Maestà.

(*Caeteris exmissis.*)

Inspruch 25 octobris 1497.

Eiusdem illustrissime dominationis fidelis servitor

Herasmus Brascha.

Spolja: Illustrissimo principi et excellentissimo domino meo duci Mediolani etc.

200.

[Budim, pretkraj 1497].[1]

Instrukcija poslaniku kralja Vladislava II., koji polazi k sultanu Bajazidu II.

Coll. Kaprinayana tom. LI (»folio«) nr. 57 pg. 108—120 u universitetskoj biblioteci u Budimpešti. Original danas još nepoznat.

Instructio oratori regio ad Turcarum imperatorem proficiscenti data.

Expectata prius debita certitudine securitatis, orator regius, cum ad caesarem Turcarum pervenerit, post praemissam salutationem dicere debebit:

Regiam maiestatem ab eo tempore, quo primitus treugae inter duas maiestates firmatae fuerint, promissam fidem, sicuti caesar ipse optime novisse potuit, semper intemeratam observasse suosque omnes finitimos officiales et finium custodes prohibuisse ab omni prorsus hostilitate, de, sub dominio regio, dominiis caesareis inferenda; hoc idem et sua regia maiestas a caesarea maiestate expectasset. Sed medio tempore plurima ex illa parte facta sunt contra subditos regiae maiestatis, quae optasset regia maiestas non fieri, vel, postquam facta sunt, debita provisione caesareae maiestatis emendari, veluti de ademptione castri [Komothyn] in regno Bosnae, de interfectione certorum mercatorum de Belgrado, quos filius Ali-beeg manu propria trucidavit et omnia bona illorum abstulit, et plura alia, quae si rectificata debito modo exstitissent, uti regiae maiestatis nomine caesareae specificabantur et sicuti in litteris treugarum compromissio continebat, regia maiestas quoque parata fuisset ea, quae fortassis subditi caesaris contra finitimos regiae maiestatis subditos et familiares questi exstitissent, dummodo ea legitimis documentis comprobassent rectificare. Sub ea namque confidentia regia maiestas pacem ipsam cum caesarea maiestate ab initio tenere exoptabat, ut subditi partis utriusque in bona vicinitate permanerent et ambabus maiestatibus inter se cum bona amicitia et pace manentibus; liceret expeditius ad alia negotia tractanda intendere; et quamvis non semel oblata sit occasio commodissima regiae maiestati pluribusque requisita fuerit per catholicos principes, quo pacem confectam cum caesarea maiestate rumperet et illorum, qui non semel adoriri voluerunt, tam per terram, quam per mare ipsum caesarem voluntati et praeparationi concurreret, regia maiestas tamen promissorum et datae fidei semper memor, maluit etiam principibus christianis pro salute totius christianitatis contra caesaream maiestatem decertare volentibus displicere et obsistere, quam operam suam ad conterendam caesaris potentiam commodare. Propter quod usque modo omnis offensio, quae a principibus christianis procul dubio facta contra ipsum caesarem exstitisset, dilata est vel neglecta et ideo nullo modo exspectasset regia maiestas a caesarea maiestate, ut stantibus eiusmodi treugis et postremo eisdem sub prioribus omnino conditionibus rursum renovatis, dum ex altera parte regiae maiestati treugas pacis per litteras et promissa observare pollicetur, ex altero latere fraternam maiestatem domini regis Poloniae regna quoque et dominia illius ita enormiter offenderet. Scire namque debuit regiam maiestatem fraternam et illud regnum, quod sibi nativum et haereditarium est, et iure primo geniturae se magis, quam ipsum dominum regem Poloniae concernit, salvo honore nulli relinquere posse et ideo exoptasset, ut caesarea maiestas tam enormem laesionem et iniuriam fraternae maiestati et per conseques maiestati suae, stantibus treugis cum caesare, saltem contemplatione regiae maiestatis et mutuae bonae vicinitatis et amicitiae non fecisset.

Item, dicat orator regius, quod si regia maiestas a principio scivisset, caesaream maiestatem difficultare velle et nullatenus assentire, ut fraterna maiestas domini regis Poloniae in treugas pacis includatur, sicuti maiestas sua id specialiter optabat, super quo etiam oratori suo instructionem dederat, in tantum ut sine inclusione domini regis Poloniae vel saltem laesione maiestatis suae et dominiorum suorum neque treugas pacis cum caesare renovare voluit; hoc procul dubio sciat maiestas caesarea, quod nec priorem nec posteriorem pacem, pro qua conficienda caesar ipse suum etiam oratorem ante ingressum ultimi oratoris ultro destinaverat, cum caesarea maiestate acceptasset. Sed credebat maiestas regia caesaream maiestatem rationem regii honoris habituram, et contemplatione regiae maiestatis non refragaturam his, quae regia maiestas a sua caesarea maiestate in hac parte affectabat. Unde et plurimum dolet, exspectatione sua hoc modo, non sine evidenti fraternae maiestatis domini regis Poloniae et dominiorum suorum detrimento se frustratum esse. Cogitare autem sua maiestas caesarea potest, apud deum impium et apud homines nefarium videri, minimeque honori et saluti regiae maiestatis consentaneum, si fraterna maiestas domini regis Poloniae in tanto periculo per maiestatem regiam deseratur et christianorum animas de dominio suo nativo et haereditario hoc modo in captivitatem abduci vel etiam regnum illud Poloniae cum regnis illi adiacentibus desolari et destrui patiatur. Idcirco optat primum damna fraternae maiestati illata per caesarem rectificari et deinceps ab incursione et invasione praefatae maiestatis et dominiorum suorum, gentes Turcorum caesaris cohiberi; praeterea si treugas tenere ulterius vult cum regia maiestate, ipsam quoque fraternam maiestatem ad eas modis omnibus includere, nam si aliter faceret et saltem deinceps ab invasione dominiorum fraternae maiestatis suas copias caesar Turcorum non cohiberet, protestatur maiestas regia, quod nec ipsa treugas ulterius cum caesare observabit, sicuti nec posset, ut supra memoratum est, salvo honore et salute sine evidenti detrimento rerum suarum observare, quin potius omni conatu et totis viribus aget, quo non solum ex hoc regno Hungariae et ex omnibus maiestati suae subiectis regnis et dominiis, sed ex omni christianitate maiestati domini regis Poloniae auxilium procurare possit, quia etiam si fraterna maiestas illa, quae nunc per caesarem opprimi queritur, non esset, si regna illius et dominia regiam maiestatem non minus quam illam fraternam maiestatem concernerent, adhuc nefarium esset, regna christiana tam vicina, tam regnis maiestatis regiae contermina hoc modo permittere per potentiam Turcorum caesaris destrui et desolari. His enim destructis, quid aliud, quam suorum regnorum destrictionem deberet expectare. Protestatur itaque maiestas regia, per ipsam nihil omnino defuisse, quin treugas initas omni prorsus studio sine omni subterfugio observaret, dummodo caesarea maiestas tales novitates contra fraternam maiestatem non inchoasset. Si quid igitur in posterum sequetur, non

maiestati regiae, sed sibi ipsi potius debebit caesarea maiestas imputare, quae stantibus treugis, cum talibus iniuriis et damnis fraternae maiestati illatis, rumpendae paci exordium et occasionem dedit, palam demonstrans, nolle cum regia maiestate et dominiis utriusque maiestatis cum bona pace et vicinitate permanere.

Si vero obiiceretur oratori regio, non per caesarem Turcorum, sed per dominum regem Poloniae pacem ipsam violatam, vel diceretur his malis, quae secuta sunt, non per caesarem, sed per dominum regem Poloniae occasionem praestitam esse, quia ipse dominus rex Poloniae regnum Moldaviae caesari magna parte et etiam domino regi Hungariae subiectum, potenti manu primus subintravit, vayvodam quoque illum caesari tributarium de regno illo eiicere voluit, imo quod est amplius, castra quoque Nester[2] et Kyllie,[3] quae sunt prope castra caesareae maiestatis, quaesiverit expugnare, respondebit orator, invasionem illam regni Moldaviae non ad ipsum caesarem, sed ad regiam maiestatem multo magis pertinere eo, quod regnum illud ab initio regibus Hungariae fuit et est subiectum, sicuti hoc in omnibus treugarum confectionibus et litteris treugarum manifeste patet; semper enim regnum Moldaviae et similiter regnum Transalpinum cum suis vayvodis penes regiam maiestatem fuit in litteris treugarum inclusum. Et idcirco, si quid ipse dominus rex in illo regno attentavit contra vayvodam terrae illius, id regiae maiestati potius quam caesari requirere pertinebat, cum iniuria regni Moldaviae regiam maiestatem in primis concernat; et praeterea cum dominia caesaris Turcorum in nullo fuerint per fraternam maiestatem laesa, nec etiam castra Nester et Kyllie fuerunt obsessa, nec de obsidione quidquam attentatum, quamquam illa quoque castra sub tempore treugarum fuerint violenter expugnata et adempta, non tam voyvodae quam regno Moldaviae, cuius regni defensionem novit ipse caesar ad regiam maiestatem pertinere.

Hoc quoque dicere habebit orator, quod optime novit caesar Turcorum et omnes bassae non ignorant, qualiter in priori et posteriori conclusione pacis cautum erat, quod sive Maximilianus rex Romanorum pacem inter regiam maiestatem et caesarem confectam acceptaret, sive non, sive etiam in conditionibus treugarum se et dominia sua includi velit, sive non, regia maiestas exercitum domini regis Romanorum ab invasione Turcorum caesaris durante pace confecta prohiberet. Similiter et caesarea maiestas promiserat, per regna et terras seu dominia regiae maiestatis in persona sua ire nolle nec exercitum suum mittere, insuper nec harambuk nec alios exercitus suos ire pateretur. Quod tamen caesarea maiestas minime observavit, quia iam non semel et signanter his diebus praeteritis exercitus sui ex Ver(h)bozania per terras et dominia regiae maiestatis, per regnum videlicet Croatiae, ad Carniolam et Carinthiam terras et dominia domini regis Romanorum et ad terras christianas in satis valida manu transierunt et inde multam hominum et rerum praedam abduxerunt regiaeque maiestati per transitum et reditum suum

in ipso regno Croatiae non parum damni intulerunt, quodque amplius est, per regnum Moldaviae, quod etiam regiae maiestati subiectum est et inter dominia regiae maiestati subiecta in primis quoque litteris pacis seu treugarum commemoratum specificatumque est, ad devastandas terras et dominia haereditaria maiestatis regiae et fraternae miestatis domini regis Poloniae transierunt, abindeque innumerabilem hominum et omnis generis praedam asportantes redierunt, et uno cum ingenti praeda redeunte exercitu alius exercitus est subsequutus.

Praeterea regii oratores, quoties mitterentur ex una maiestate ad aliam, cautum fuit in litteris treugarum, eos posse libere ire et redire sine aliquibus litteris salvi conductus et absque aliquibus obsidibus sine omni impedimento, quod etiam, qualiter servatum est, ipsi oratores testantur, quia saepius non sine lamentis queruntur regiae maiestati sub tam dira custodia illos teneri quotiescunque ad caesarem mittuntur, ac si non oratores sed captivi (vel *rob*) essent, quamvis regia maiestas pro honore suo et pro honore caesareae maiestatis nunquam mittere solita sit aliquem ad caesaream maiestatem, qui non sit de primis nobilibus regni suae maiestatis et ideo expectasset illos sine oppressione teneri et non illos per plures menses antequam ad Portam caesaris accedere permitterentur remorari, qui non solum remorati et indignissime tenti sunt, sed, ut ipsi dicunt, nescitur quibus etiam terroribus afflicti et angustiati, excepta eorum longiturna retardatione, permanserunt.

Item cavetur et hoc in speciali articulo, quod, quousque pax ista ab utraque parte perseverabit, nec caesarea maiestas per se ibit contra nostros christianos et nostrae religionis homines, nec exercitum suum mittet per terras et dominia regiae maiestatis aut *akansias* sive incursores, vel etiam commeatores, vulgo *chetas,* sine voluntate et licentia regiae maiestatis, mittere vult. Hoc qualiter et in Croatia et in Moldavia et in partibus Transalpinis et in finitimis locis ad Belgradum et castrum Temesiense observatum est, et ex praecedentibus satis cognosci potest, et etiam frequentibus iam querelis finitimorum officialium regiae maiestatis, caesarea maiestas et domini bassae satis intelligere potuerunt. Cavetur insuper in eisdem litteris pacis, quod neutra partium ultro citroque fortalitiis, castris, villis, civitatibus ac hominibus furto, tradimento, calumnia, fraude aut aliquo dolo, pace ista durante, nocere aut tradimentum inferre valeat, imo nec praesumat modo aliquali. Hic articulus quomodo sit observatus, novisse potuit maiestas caesarea. Nam post confectionem treugarum et conscriptionem huius articuli castrum Komothyn in regno Bosnae est ademptum et occupatum. Et licet oratori regio Emerico Czobor promissum fuerit caesareo nomine per bassas, castra sive fortalitia restituere, quae pace durante alienata vel occupata fuerunt, et etiam promiserint secundum iuris aequitatem revidere, utrum pace durante aut alias castra aliqua vel fortalitia seu munitiones periclitatae fuerint; id tamen usque modo factum non est.

Optaret vero regia maiestas istud adhuc revideri, et si compertum foret, sub ipso pacis seu treugarum tempore occupatum esse castrum praefatum, vel etiam alia castra, faceret caesarea maiestas rectificari et remitti.

Promiserant etiam per Emericum Czobor ipsi bassae nomine caesaris, reddere et remittere illos captivos, tam senes quam iuvenes utriusque sexus homines, qui sub tempore treugarum fuerunt per Turcos de Carinthia in captivitatem abducti eo, quod et ipsa Carinthiae invasio facta est per terras regiae maiestatis contra formam pacis, sed et eos captivos usque modo non restituerunt. Item promiserant iidem bassae per Emericum Czobor, pedites illos, qui, cum ad castrum Iaicza per regiam maiestatem durante pace mitterentur, per Turcos invasi et alii interfecti alii abducti in captivitatem fuerunt, diligenter perquirere et restituere, patratores etiam huius maleficii castigare, quod etiam promissum minime compleverunt. Questus namque est idem orator regiae maiestati, certos suos familiares violenter de hospitio suo extractos fuisse et abductos et retentos. Quanta etiam mala in confinibus per officiales caesareae maiestatis ad confinia regiae maiestatis perpetrata sunt, si videret regia maiestas iustitiam sibi et suis fideliter ex hac parte ministrari parata foret et illa omnia in registrum conscripta declarare.

Post haec omnia dicat, regiam maiestatem nisi fidem praestitam et promissa sua cum caesare facta considerasset, has iniurias non tam fraternae maiestati, quam sibi et dominiis suis haereditariis, ut praemittitur, irrogatas neque hactenus dissimulare vel utrinque tolerare voluisse. Nam etsi maiestas regia dissimulare vellet, nihilominus christiani principes, qui tantae calamitati christianae pro sua quisque parte valde compatiuntur, minime dissimularent, et hoc caesar attentando quod coepit, nihil aliud facit, nisi omnium christianorum principum animos et vires in se concitat, imo tanta atrocitate in regno Poloniae perpetrata principes christianos, etiamsi alias negligentes essent, ad defensionem christianae reipublicae contra semetipsum et dominia sua irritat. Quia hoc notorium esse caesareae maiestati potest, quod omnes christiani principes tam notabilis membri christianitatis, sicuti est regnum Poloniae, cladem et perniciem nullatenus potest, etiamsi alii non concurrerent, hanc iniuriam fradepositis et concordatis alter alterum contra ipsum caesarem provocabunt et fortassis iam de facto hoc consilium coeperunt ferventius agitare, sicuti et nuper coeperant, nisi regia maiestas propter pacem cum caesare confectam, rem illam perturbasset. Itaque regia maiestas nullatenus potest, etiam si alii non concurrerent, hanc iniuriam fratris sui tolerare. Quare, si maiestas caesarea vult illum quoque includi ad treugas, postquam iam treugae ipsae inter regiam maiestatem et caesarem semel conclusae sunt, quae tamen his novitatibus notabiliter violatae sunt, regia maiestas cum inclusione fraternae maiestatis adhuc parata est, ne fides sua frangatur ipsas treugas usque ad praefinitum tempus observare, ita tamen, ut regnis et do-

miniis utriusque maiestatis et omnium ad ipsas maiestates pertinentium omnimoda pax relinquatur; sin aliter regia maiestas ipsas treugas denunciat nolle cum iniuria fraternae maiestatis et dominiorum utriusque maiestatis detrimento amplius observare, et vult de his, si quae in posterum sequerentur, ex quo rumpendis foederibus caesarea maiestas causam dedit, omnino haberi excusata, quia in dei nomine divino confisa auxilio, decrevit omnino fraternae maiestatis et dominiorum suorum periculo quibuscunque potest modis obviare.

Si vero Turci vellent quidem includere dominum regem Poloniae ad treugas, sed ea conditione, ut in hoc casu Maximilianus Romanorum rex pacem cum Turco non habeat, nec etiam de invasione terrarum dominii illius aliquid caveatur, vel quod iam prius cautum est, refringatur, orator regius, quantumcunque potest, obsistat et omnibus modis det operam, ut articulus ille, qui positus est in litteris pacis de non invadenda terra regis Romanorum sine voluntate et licentia regia maneat in vigore. Sin autem illi assentiri nullo modo volent, dicat orator, quod saltem pro hac vice, ex quo iam conclusio pacis a principio ita facta exstitit, ut dominia regis Romanorum non invadantur durantibus treugis, res ipsa maneat, prout est conclusa. Si vero post exspirationem treugarum praesentium ulterius treugae erunt disponendae, in eo casu id fiat, quo tunc poterit inter maiestatem regiam et caesaream concordari, teneatque hanc sententiam, quamdiu poterit, regius orator fortiter; si autem ad ultimum Turci non acquiescent, ex tunc facta inclusione fraternae tantum maiestatis rem illam mittat in suspenso et polliceatur negotium illud, quoad dominia regis Romanorum referre ad regiam maiestatem et super illo articulo infra tres vel saltem duos menses responsum finale regiae maiestatis ad Portam affuturum. Utrum videlicet non incluso illo articulo de non invadendo dominio regis Romanorum, velit maiestas regia de sola inclusione fraternae maiestatis esse contenta. Post omnia, si nec his modis vellent esse contenti, si aliter fieri nullo modo potest, dummodo fraterna maiestas cum magno duce Lithvaniae, alio fratre regiae maiestatis, in treugas includatur, articulus ille de non invadendis dominiis regis Romanorum, de treugis ipsis dimittatur, sed hoc solum in treugis caveatur, quod per terras et dominia regiae maiestatis, dominia ipsa Romanorum regis non invadantur. Si vero nec uno nec alio modo fraternam maiestatem domini regis Poloniae vel etiam magnum ducem Lithvaniae Turci includere vellent, vel aliquam tributariam pensionem a fraterna maiestate domini regis Poloniae annuatim solvendam optarent, hoc finaliter dicat, quia ad hoc regia maiestas nullo modo consentiet, ut Turci tempore suo regnum suum nativum et haereditarium tributarium faciant et potius mavult omnia extrema cum dei adiutorio experiri, quam ad hoc aliquo modo consentire; et in hoc casu orator ipse redire debebit, rebus per omnia infectis et non conclusis, facta tantummodo, ut praemittitur, protestatione, quod treugae pacis et promissa per maiestatem regiam fuissent inviolabiliter

observata, dummodo ea per caesarem Turcorum non essent tam evidenter violata. Non enim sic habere vel tenere regia maiestas pacem cum caesare optat, ut per occasionem pacis huiusmodi reliqua christianitatis membra, et maxime fraternae maiestatis dominia per caesaris potentiam lacerentur.

[1] Prediduće pismo daje nam mogućnost, da ovaj važni dokumenat, koji nije sačuvan u originalu, nego samo u nedatovanom prijepisu, datirano s mnogo pouzdanosti »pretkraj 1497«. Dokumenat daje sliku i o pregovorima i tačkama ugarsko-turskoga primirja od aprila 1495; zato sam ga i uvrstio u ovu zbirku.

[2] Madžari zvali su južno-ruski Bolgrad (= Biograd) Nester-Fejérvár.

[3] Killia je na sjevernom rukavu ušća dunavskoga.

201.

Budim, 5. juna 1498.

Kralj Vladislav II. prepisuje žalbu hercega Ivaniša Korvina, koju je podnio protiv mnogih ugarskih i hrvatskih velikaša u saboru na Rákoškom polju, održanom 23. aprila 1498 i idućih dana.

Original, s utisnutim kraljevim pečatom u crveni vosak, ali veoma oštećen, u arhivu grofova Erdődy u Galgócu.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus per presentes, quod cum tempore congregacionis generalis universis dominis prelatis, baronibus et regni nostri nobilibus pridie festi beati Georgii Martiris proxime preteriti in Campo Rakos facte, per nobiles Petrum More de Muthnok, Franciscum Zempchey ac Thomam de Baxa, nuncios, familiares et procuratores fidelis nostri illustris Iohannis Corvini ducis, nomine et in persona eiusdem ducis quoddam registrum, continens in se certas acciones et querelas eiusdem ducis contra reverendissimos in Christo patres dominos Thomam archiepiscopum Strigoniensis necnon Sigismundum episcopum Quinqueecclesiensis ecclesiarum ac certos alios in eodem registro conscriptos, in presenciis dictorum dominorum prelatorum, baronum et regni nostri nobilium productum ac tandem per eosdem dominos prelatos, barones et regni nostri nobiles iudicio et discussioni nostre maiestatis transmissum, coram fidelibus nostris reverendo in Christo patre domino Dominico episcopo Waradiensis, personalis presencie nostre locumtenente, ac magnifico Iosa de Som, comite nostro Themesiensi nonnulisque aliis prelatis, baronibus et nobilibus ac magistris prothonotariis et sedis nostre iudiciarie assessoribus, per nostram maiestatem in causa earundem querelarum inter partes iudicibus deputatis, in iudicio exhibitum fuisset et presentatum, mox Leusthacius litteratus de Malyi pro antefato domino Thoma archiepiscopo ecclesie Strigoniensis cum procuratoriis litteris eiusdem in eorundem iudicum per nostram maiestatem deputatorum exurgendo presenciam paria dicti registri annotati Iohannis Corvini

in transscripto litterarum nostrarum per nostram personalem presenciam eidem domino Thome archiepiscopo dari postulavit, iuris eiusdem ad cautedam. Cuius tenor talis est:

»Reverendissimi prelati baronesque, magnifici necnon egregii electi iurati regni Hungarie, domini precolendissimi.

Reverendissimis dominis episcopis, domino Agriensi et domino Quinqueecclesiensi, dedi et donavi istas res pro banatu regni Sclavonie, ut ipsi me in prefato banatu perpetualiter conservare et tenere debeant, prout eciam polliciti fuerant et promiserant. Item, primo domino Agriensi dedi unam crucem auream, quam puto prevalere florenos quadraginta milia; iterum pacem duas cum lapidibus preciosis circumornatam, unam infulam preciosam et unum baculum pastorale de auro factum, tria iocalia, wlgo na[sfa], cum lapidibus preciosis, plura ornamenta equorum cum gemmis copiose ornata, unum calicem de auro et duas anforas magnas de argento, de quibus maiores pie memorie rex Mathias, genitor meus, maiores non habuit; possessiones eciam Sambok, Thewk, Perbar, Derechke, Polgary, Zenthmargyta. Licet eciam plura dedisse recordor, tamen factores mei iam a me recesserunt; postea autem dominaciones vestre super istis rebus ab illis sciscitari poterunt. Summa autem harum omnium rerum extendit se plusquam ad centum milia florenorum auri.

Item, domino Quinqueecclesiensi similiter dedi castrum Cherewgh et oppidum Fwt[ag] unacum pertinenciis, et fodinam Novizoliensem. Item, iterum eidem domino Quinqueecclesiensi superioribus annis certas res meas argenteas pro sex milibus florenorum auri impignoraveram, que res ultra quam sedecim milia florenorum auri in valore se extenderunt.

Qui si id allegaret, quod ego ipsum super huiusmodi rebus meis litteris meis mediantibus quittum et absolutum commisissem, causam quero coram regia maiestate et vestris dominacionibus; quándo opus erit dicam.

Item, eciam dum superioribus annis [reverendus] dominus Zagrabiensis castellum meum Rokolnok cum bombardis et aliis ingeniis bellicosis [inva]dere fecerat, tunc dominus condam Paulus de Kinys, exquo in subsidium meum gentes suas contra ipsum dominum episcopum miserat, pro serviciis illorum idem dominus Paulus Kinisy preter voluntatem meam extorserat a me et receperat litteras obligatorias ad castra mea Gywla et Hwnyad usque ad viginti milia florenorum. Ille tandem littere devenerant ad manus egregii Marci Horwath; iam vero predicti domini episcopi Agriensis et Quinqueecclesiensis ab eodem Marco Horwath quoquomodo ipsas litteras obligatorias ad manus suas receperunt et acceperunt, et cum illis litteris me infestant et turbant. Quare rogo dominaciones vestras, ut velitis apud regiam maiestatem pro me interpellare, quod ipse littere obligatioriales iterum a manibus dictorum dominorum episcoporum ad manus meas voluntate et mandato dicte maiestatis regie deveniant.

Item, prefatus dominus Zagrabiensis querit super me aliquod milia florenorum cum nonnulla calumnia sua. Constat optime dominacionibus vestris, cum quantis fatigiis et expensis meis ac morte et wlneribus familiarium meorum Alemanos de regno Sclavonie post mortem genitoris mei, et presertim de bonis dicti episcopatus Zagrabiensis, eieci et debellando expuli. Ideo iterum rego dominaciones vestras, quatenus eedem velint pro me apud regiam maiestatem intercedere, ut sua maiestas intellectis dictis causis, mandaret ipsi domino episcopo, ut non esset huiusmodi benefacti mei immemor, sed a predicta sua calumnia seu calumnios [actus] contra me cessare deberet.

Item, recordari eciam poterunt dominaciones vestre, quomodo me in campo Chonth vocato simulcum gentibus meis prostratus fui et in omnibus rebus meis predam et rapinam fecerunt, omnia eciam iura et privilegia mea super bonis meis habita ibidem ad manus alienas devenerunt, et que illis placuerunt pro se tenuerunt; que vero non placuerint, in ignem proiecerunt, vel quo ipsorum placuit voluntati fecerrunt, ita quod a me totaliter [sunt amissa et] deperdita. Nunc vero ad quorum manus devenerant, ipsi mecum procedere iure et me prosequi volunt. Propterea peto dominaciones vestras, velint eedem pro me regie maiestati supplicare, ut sua maiestas dignetur tam illa bona mea [que nunc apud me ha]beo, quam eciam alia, que per alios indebite et potencialiter tenentur, vel a me male ablata sunt, simulcum prelatis et baronibus suis nove sue donacionis titulo michi conferre graciose, prout eciam decretum regni m — — — — — quorumcumque iura vel privilegia aut igne consummuntur, aut per manus violentas accipitur vel aufertur, tenetur sua maiestas talibus bona eorum conferre.

Item, preterea maiestas regia continue tam per suos fami[liares], quam eciam per meos michi intimavit, quod in omnibus illis ad que iura et iusticiam haberem, sua maiestas me teneret et conservaret — — —. Pro eo iterum rogo dominaciones vestras, quatinus supplicare dignemini maiestati sue, ut — — — — in illo honore conservare et tenere, quem michi sua maiestas simulcum prelatis et baronibus suis ac dominacionibus vestris contulit — — — — — quia egregio Andree litterato, pronunc provisori curie castri Budensis, ex — — — [genito]ri meo, et tenuit ab eodem certa castra pro officiolatu, dederam castellum meum Bekes vocatum cum pertinenciis ad castrum [Gyulavar] pertinens, ita ut michi fideliter illa castra restitueret, tamen ille [male] fecit, quia illa castra ad manus meas non dedit totaliter, sed unum ex illis, videlicet castrum Zalonkemen — — — Gereb dedit et assignavit. Propterea dictum castellum, quod sibi de — — — i, alias eciam causas racionabiles contra ipsum Andream litteratum allegabo coram regia maiestate et vestris dominacionibus, quando — — — — rogo dominaciones vestras, quatinus velint pro me supplicare regie maiestati, quod illa bona [Andr]ee Damffy donaveram, videlicet Zenth-Andras, Zenth-

Myklos, Chabchwdy, Kiralzeg, Zenth-Wrthornya — — — — ablako vocata, in certis comitatibus existentes et habita, — — — — remitti facere et reddi graciose, quia eotunc eram in tali tenera etate, quod nemini quicquam fater — — — eciam regni iusticia requirit et decretum — — — — castrum meum Abara vocatum simulcum eiusdem pertinenciis, indebite et potencia sua mediante — — — de presenti.

Item, eciam non est super hoc memoria hominum — — — Marusii — — — christiani cum Rascianis simul habitant, decime de vino et frugibus exact — — — regni prope Thurcos sunt, nisi dominus Lucas episcopus Chanadiensis — — — exigere et ipsos qui promontorium illud magnis, tre — — —, quem habent a Thurcis, colunt, astringendo — — — propter istam decimam supplicare regie maiestati, ne sua maiestas dom — — — exigere permittat ultra consuetudinem, quia sciant, dominaciones vestre et regie maiestati sue dicere poterint, quo de ipsa — — — illud promontorium totaliter desolabitur.

Item noverint dominaciones vestre, quod castrum — — — vocatum, manibus egregii Francisci de Harazth in duobus milibus florenorum impignorative haberetur et — — plenarie et effective persolvere promptus fuissem et paratus, ac predictum [castrum] redimere, quia ipsam summam per certa tempora in capitulo Orodiensi stetit, de qua eciam ipsi domini de capitulo decimas — — lerunt, idem Franciscus dictam summam pecunie ac ipsum castrum — — — nollet, apud se retinendo potencia sua mediante. Item, idem Franciscus de Harazth sallarium suum pro conservacione — — — et aliorum ad idem pertinencium super me superhabundanter extorsit — — — it, quod scilicet sallarium suum secundario a regia maiestate illicite repetit, pro quo sallario castrum Ezzwecho vocatum — — — minus iuste et indebite retinet. Item, insupra, quod idem Franciscus universa vi — — — — castrum meum Solmos provenire debencia post redempcionem ipsius castri cum suis complicibus aufferi et asportari fecisset, potencia sua mediante.

Item, constat eciam dominacionibus vestris aperte, quomodo — — — Tharnok, vivente adhuc pie memorie Mathia rege genitore meo, civitatem Segniensem et alia castra ad id attinencia tenebat, unde non modicos proventus idem genitor meus habuit. Tamen post — — mortem eiusdem ipsam civitatem Segniensem et cetera castra manibus meis assignare noluit, donec eidem septem milia florenorum exolvere me plenarie opportuit. Intelligere poterunt tamen dominaciones vestre, quam pocius idem — — Tharnok nobis dare debebat, quam taliter super me extorquere.

Item, eciam egregius quondam Emericus Derencheny castrum meum Medve necnon castella Rokolnok et Lukawecz ad id pertinencia a me pro officiolatu preteritis annis tenebat. Tamen post

mortem ipsius consors eiusdem Emerici predictum castrum meum et castella manibus meis dare noluit, donec tria milia florenorum magnificus condam Paulus de Kinys pro me ipsi domine consorti dicti Emerici exolvit, racione cuius eciam modo oppidum meum Debreczen cum pertinenciis apud manus egregii Marci Horvath detinetur et habetur inpignorative.

Item, quod cum Alemani Sclavoniam penetrassent et ibidem commorabantur, Andreas Both, extunc partem eorundem Alemanorum tenens, superiorem civitatem Zagrabiensem ac castrum Medwe, castella Rokolnok et Lukawecz apud se habebat ac tenebat, nolui regnum Sclavonie a regno Hungarie separari, et ut Alemanos exinde melius exstirpare possem, nolui dictam civitatem et dicta fortalicia ad manus meas recipere non aliter, quam pro [duo] milibus florenorum auri, pro qua summa eidem castrum meum Lykawa ascribere me opportuit, non sponte sed coacte — — — m in Themeswar, vivente domino Paulo Kinisy, cum eodem et magnifico — — tunc ibi mecum multas violentas fassiones fieri fecissent. Inter cetera volui aut non volui specialem domum meam Soklos vocatam pro castro meo Likawa, modo premisso eidem Andrea obligatam, ac pro Kemlewk promutavi, obligor ipsi Andree Both duobus milibus florenorum auri, quos eidem reddere ad castrum Kemlewk eidem resignare presto sum et paratus. Quare supplico dominacionibus vestris, quatinus intercedere dignemini pro me apud regiam maiestatem, ut sacra maiestas sua dicta duo milia florenorum auri ac castrum Kemlewk a me tollere, dictam domum meam specialem Soklos per prefatum Andream Both michi reddere et restitui facere dignetur graciose.

Iohannes Corvinus dux etc.«

Nos itaque huiusmodi supplicacionibus ipsius Leustachii litterati per eum in persona prefati domini Thome archiepiscopi modo quo supra maiestati nostre factis inclinati, acciones et continencias pretacti registri presentibus litteris nostris patentibus de verbo ad verbum, sine diminucione et augmento aliquali, inseri transscribique et transsummi faciendo, dicto domino Thome archiepiscopo iuris eiusdem ad cautelam duximus concedendas communi iusticia requirente. Datum Bude feria tercia proxima post festum Penthecostes anno domini millesimo quadrigentesimo nonagesimo octavo.

202.

[Oko 10. okt. 1498.].[1]

Obaveze hercega Ivaniša Korvina spram kralja Vladislava II., kad se opet primio banstva.

Koncept u madž. drž. arhivu (na tri strane) MODL 38095 (nekoć u drž. arhivu u Münchenu).

Nos Iohannes dux Corvinus, regnorum Croacie et Sclavonie banus, recognoscimus et presencium tenore significamus quibus ex-

pedit universis, quod quamvis ex eo tempore, quo nobis serenissimus princeps et dominus noster graciosissimus, dominus Wladislaus dei gracia Hungarie et Bohemie rex, non solum ut graciosissimi principis et domini nostri, sed pocius ut clementissimi patris erga nos tanquam filium sibi carissimum pietate et commiseracione motus, banatum prefatorum regnorum pro officiolatu contulerat, eo potissimum respectu, ut nos multiformi adversariorum et emulorum nostrorum vexacione oppressos et per iuvenilem ignoranciam vel simplicitatem, dilaceratis undique bonis nostris hereditariis omni pene auxilio destitutos et prope modum collapsuros, relevaret et in statu honorifico pro sua in nos grata benivolencia et munificencia conservaret, plurima nobis maiestas sua ostenderit graciose in nos voluntatis sue indicia. Nos cum suggestionibus nonnullorum provocati, quia intelligebamus, non deesse aliquos, q[ui] fortassis maiestatis sue indignacionem vel alienum quovismodo animum contra nos assid[ue] irritarent, ac per hos nos ab obsequio et fidelissimorum nostrorum serviciorum erga [maiestatem] suam studio crebris comminacionibus deterrerent, plurimam de gracia sue maiestatis conceperamus dubitacione. Cum igitur nichilominus fidelitatis nostre et promisse fidei memores, qua nos olim maiestati sue ad omnimodam fidelitatem et fidelissima obsequia semper exhibenda astrinxeramus, acceptorum eciam a maiestate sua beneficiorum non ingrati, sed pocius affectantes ampliora adhuc maiestatis sue beneficia in nos cumulari, desperacionem nostram, quam ex crebris emulorum nostrorum persecucionibus conceperamus, maiestati sue tanquam graciosissimo patri nostro et domino significassemus et optassemus de graciosa in nos benivolencia sue maiestatis securari, ut videlicet, abiecto terrore et omni hesitacione depulsa, possemus confidencius fervenciusque debitum maiestati sue servitutis nostre officium exercere. Maiestas sua pro innata pietatis sue clemencia et graciosa in nos beneficencia cum tali ac tanta certitudine omnem prorsus dubietatem depulit, et ita nos de sua in nos generosa benivolencia et tanquam paternali caritate confirmavit, ut amodo in antea omni prorsus diffidencia et dubitacione remota, merito possimus et valeamus sue maiestati tanquam domino nostro graciosissimo et patri clementissimo famulari. Quia vero banatum prefatorum regnorum Croacie et Sclavonie, quem antea, uti maiestas sua recognovit, pro temporaneo nobis officiolatu contulerat, nostra tandem supplicacione mota, et ut nos ad obsequia maiestatis sue eo fervenciores studiosioresque efficeret, quo suam erga nos munificenciam et liberalitatem evidentius declararet, in officiolatum durante vita nostra duraturum contulit, nosque ad recuperanda eciam nonnulla castra nostra et alia bona hereditaria, tempore nostre puericie non satis legittime alienata et perperam ablata vel usurpata, adiuvare, immo nos in dominium illorum reponere et ea nobis liberare de manibus alienis et redimere dignata est polliceri, sicuti hoc in inscripcionalibus maiestatis sue literis clarius continetur. Idcirco, ut et sua maiestas

plenariam et omnino indubitatam de fidelitate nostra et fidelissimo nostro obsequendi maiestatis sue studio habeat certitudinis fiduciam, maiestati sue per has literas nostras denuo promittimus sub bona fide nostra cristiana et sub honore et humanitate nostra, una cum generosissima domina coniuge nostra Beatrice, spectabilis et magnifici Bernardi de Frangepanibus comitis Modrussiensis etc. filia, simili fide cristianitatis et promissorum pro nobis maiestati regie sese obligate. Item, cum omnibus familiaribus et officialibus nostris et subditis vel ad nos quomodolibet pertinentibus, in omnibus castris, civitatibus, oppidis, castellis et municionibus banatus nostri regnorum Croacie et Sclavonie, vel nunc constitutis vel in futurum constituendis, similiter et cum omnibus castris regnorum Croacie et Sclavonie, que pro officiolatu banatus eorundem regnorum a sua maiestate tenemus, et eciam cum omnibus castris nostris hereditariis, sive in regno Hungarie sive in predictis regnis nostri banatus existentibus, plenum et certum et indubitatum fidelitatis obsequium prefato serenissimo domino nostro Wladislao regi tanquam domino nostro graciosissimo et patri carissimo vel suis post mortem suam successoribus et heredi, si quem donante sibi deo, reliquerit, nec non sacre regni Hungarie corone et ipsi regno Hungarie sine ulla prorsus renitencia vel rebellione, perpetuo cum omni constancia exhibere. Omnes eciam et singulos cuiusvis status et condicionis homines sub banatu regni Croacie et Sclavonie existentes in suis iuribus et antiquis libertatibus conservare, nec aliquem regnicolarum maiestatis sue in personis vel rebus et bonis aliqua occasione adinventa, offendere preter iusticiam. Sed si qui nobis fortassis minus optemperantes essent vel adtenentes regie maiestati fidelitatem sive ad exhibenda obsequia sue maiestati rebelles, id nos maiestati regie significabimus, et quitquid sua maiestas cum talibus faciendum nobis preceperit, id faciemus. Preter voluntatem autem sue maiestatis et permissionem neminem iniuste opprimemus, exquisita vel adinventa contra eum aliqua vel occasione. Banatus quoque prefatorum regnorum per suam maiestatem nobis usque ad vitam nostram dumtaxat graciose collatos, ad omnem maiestatis sue regie et sacre regni Hungarie corone necnon prefati regni sui Hungarie fidelitatem et obedienciam in vita nostra tenere et gubernare, nec illos vel aliqua castra vel municiones ad dictos banatus vel eciam ad ius nostrum hereditarium spectancia et pertinencia, quovis quesito colore a fidelitate et obediencia maiestatis sue ullo unquam tempore alienare vel impignorare, vel quoque modo tradere et assignare in manus alienigenarum vel forensium hominum, eorum videlicet, quos manifeste constaret, hostes maiestatis sue et regno suo vel adversarios esse, nec ad ipsa castra et municiones huiusmodi forenses et extraneos intromittere, ponere vel locare, sine speciali licencia et annuencia vel permissione sue regie maiestatis. Eaque castra nostra hereditaria, que iam de facto impignorassemus vel in manus forensium hominum quocunque pacto tradidissemus, quamprimum

*

redimere ab eisdem et recuperare. Post mortem vero nostram maiestati sue, vel si maiestatem suam dei voluntate rebus humanis interim excedere contingeret, heredi suo vel successori per universitatem dominorum prelatorum et baronum ac omnium regnicolarum concordi voluntate electo et inclito regno Hungarie omnia et singula prefati banatus utriusque regni castra et castella, civitates, municiones et oppida integraliter et sine defectu libere, quiete et pacifice, sine ulla prorsus cavillacione vel subterfugio, restitui, mandare et committere, et omnem super hoc provisionem in vita nostra facere et ordinare, promittendo sub eadem fide nostra cristiana necnon honore et humanitate nostra unacum dicta domina Beatrice, coniuge nostra carissima, pro nobis et pro heredibus ac omnibus vicebanis et officialibus nostris vel nunc in castris banatuum prescriptorum constitutis vel in futurum constituendis. Quod autem omnia vicebanos nostros, quos nunc in regnis Croacie et Sclavonie habemus vel quos imposterum ad officium vicebanatus eligeremus, quos quidem vicebanos nisi homines fidedignos et hereditarios nobiles nunquam eligemus, tociens quociens illos vel aliquem eorum ad id officium eligi vel mutari contingeret, ad regie maiestatis vel sui heredis aut successorum suorum regum Hungarie necnon sacre eiusdem regni sui corone et regni Hungarie fidelitatem, subiectionem et obedienciam iurari faceremus, et se maiestati regie per literas singulorum ad suam maiestatem statim transmittendas coram testibus fidedignis et homine regio speciali, quem ad hoc deputaverit, vel eciam si plures homines suos ad hoc videndum et audiendum sue maiestati deputare placuerit, iuramento strictissimo et inscripcione singulorum ad maiestatem suam quamprimum transmittenda obligare, pro maiori quoque certitudine cum primum nos ad maiestatem regiam accedemus. Promisimus sub fide et obligacione superius annotata vicebanos nostros vel nobiscum una adducere vel post regressum nostrum a sua maiestate in Croaciam ilico ad maiestatem regiam mittere personaliter, ut iuramentum fidelitatis huiusmodi principaliter coram sua maiestate regia, dominis consiliariis suis, prelatis et baronibus, prestare et literas cum hoc inscripcionis eidem maiestati sue, modo superius expresso, dare debeant et teneantur, quod videlicet iidem vicebani cum omnibus castellanis et officialibus castrorum, castellorum seu municionum quarumcunque banatuum prescriptorum, tam presencium quam futurorum, serenissimo principi et domino nostro graciosissimo Wladislao regi eiusque heredi, si quem deo volente reliquerit, vel suis successoribus Hungarie regibus et ipsi regno Hungarie fideles et obedientes erunt, et quod durante dumtaxat vita nostra salva semper fidelitate et obediencia maiestati prefate serenissime, domini nostri regi et sacre eius corone ac regno Hungarie imprimis a nobis fideliter conservabunt, et una nobiscum eorum quilibet prefatum dominum Wladislaum regem, dominum nostrum graciosissimum, pro domino suo graciosissimo ac rege et principe peculiari, una cum ipsis castris et municionibus prefati

banatus semper recognoscet et quod tociens quociens eosdem castellanos vel officiales mutari continget eosdem, qui de novo ad castellanatus vel officiolatus castrorum vel municionum per nos locabuntur, vel nos ipsi coram vicebanis vel ipsi vicebani in persona nostra ad premissa omnia et singula coram testibus in literis inscripcionis nominandis, palam et publice iurari facere et sese obligare eciam per literas ad maiestatem regiam semper transmittendas debemus et iidem vicebani tenebuntur. Similiter et ipsi vicebani supercertificare regiam maiestatem una nobiscum debebunt et tenebuntur, quod videlicet ipsi castellani seu officiales post mortem nostram castra et municiones prefatorum banatuum sine ulla pactacione vel pecuniarum taxacione, seu debitorum suorum peticione ac occasionis cuiuslibet adinvencione, prefato serenissimo domino nostro Wladislao regi vel he[redi] suo [sive] successoribus suis et regno Hungarie fideliter resignabunt et restituent; que quidem clausu[la] de pactacione per eosdem castellanos vel quoslibet officiales non facienda, idcirco presentibus inserta est, quia regia maiestas nobis de certis redditibus suis regalibus vigore aliarum literarum suarum summam decem millium florenorum in pecuniis et iterato summam mille florenorum cum salibus exsolvendis pro conservacione castrorum dicti banatus ad racionem salarii nostri olim per maiestatem suam deputati annis singulis exsolvi deputavit, de quorum plenaria solucione nos debito modo certificare dignata est, ita ut talem solucionem a factoribus sue maiestatis infallentur recipere, non a sua maiestate debeamus annuatim postulare et idcirco de cetero non sua maiestas, sed nos ipsi tenebimur ipsis castellanis de eorum salario ex pecunia per suam maiestatem deputata semper providere, quod [minime] negligeremus; non sua maiestas, sed [nos] teneamur vel nostri heredes teneantur illis de solu[cione sala]rii eorundem respondere et liberam castrorum banatus restitucionem in manus regias vel suorum successorum post mortem nostram procurare, nisi forte contingeret ordinacionem regiam de annuo sal[ario] nobis modo premisso persolvendo per factores maiestatis sue aliquo casu interveniente negligi vel non observari, in quo casu nos et heredes nostri ad solucionem debitorum officialium, vel castellanorum, si cum probabilibus documentis constiterit, salarium nobis per suam maiestatem constitutum non fuisse exolutum, non erimus obligati, sed regia maiestas vel sui heredes et successores ad talem solucionem manebunt debitores, prout in aliis literis regalibus super hoc nobis concessis plenius est expressum. Que omnia et singula in omnibus punctis et clausulis sub premissa fide nostra cristiana et sub honore et humanitate nostra indubitanter conplebimus et perficiemus cum effectu, omni prorsus dolo, fraude, cavillacione vel quavis in contrarium allegacione vel excusacione et subterfugio semotis, et per omnia, fidelissimum et obsequentissimum servitorem et filium prefati serenissimi domini Wladislai regis, domini nostri graciosissimi, nos declarare studebimus

non tam verbo, quam sincerissimo et cordiali obsequio ac opere et veritate; nec umquam aliud contra fidelitatem vel obedienciam maiestatis sue attemptabimus vel machinabimur, immo contra eius maiestatem vel contra fidelitatem sibi debitam attemptare vel machinari aliquod volentibus et omnibus statui maiestatis sue vel honori adversantibus vel insidiantibus, toto pro posse nostro cum omnibus nobis adherentibus usque ad mortem resistemus et omnes maiestatis sue hostes et emulos pro hostibus nostris semper habebimus et illos, prout maiestati sue placuerit, persequentes. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras manu nostra propria subscriptas et sigillo nostro proprio consignatas, eidem maiestati regie, domino nostro graciosissimo, duximus transmittendas.

Datum[2]

[1] 10. okt. 1498 imenovan je herceg Ivaniš Korvin doživotnim hrvatskim banom (MODL s. d., original).

[2] Neispunjeno.

II

Zapisi

I

Zapis popa Martinca

Drugi glagolski brevijar novljanski u arhivu župnoga ureda u Novomu u Vinodolu, list 260b.

Milčetić, Hrvatska glagolska bibliografija („Starine" knj. XXXIII. Zagreb 1911) str. 63—65.

Hv(a)leno ime Is(u)h(risto)vo i vs(e)hь s(ve)tihь. Martinacь p(o)pь sie pisahь na Grobnici v' l(ê)t(e)hь g(ospod)nihь č. u. p. g. (= 1494[1]).

Azь mnogo grěš'ni Martinacь popь, plemenemь Lapčaninь, b(og)u dav'šu mi sice že priprošće dosvršihь sie knige, side v moei hiži v Grobnici, budući v plni dêli crk(o)vnomь pri častnomь m(u)žu g(ospo)dni Davidi plovani grobničkomь, vь vr(ê)me s(ve)t(a)go o(tь)ca v' b(o)zê p(a)pe Aleksan'dra šestago i v' vr(ê)me Maksimiêna krala rimsk(a)go i v vr(ê)me krala Laclava češ'koga i ugrsk(a)go i v vr(ê)me n(a)š(e)ga g(osp)dna kneza Brnar'dina Fran'kapana i nega sini kneza Matiê i kneza Kr'štofora i kneza Feran'ta i v' d(u)hovnomь n(a)š(e)go g(ospo)dna i o(tь)ca g(ospo)dna b(i)sk(u)pa Krs'topora Dubrovčanina, b(i)sk(u)pa modr'ušk(a)go i kr'bav'sk(a)go i pr(o)č(a)ê.

I azь Martinacь p(o)pь više imenov(a)ni pisahь sie crkvi b(la)ž(e)nie M(a)rie d(ê)vi i kloštru ee pod' Novimь Vinodoli. Idêže abitahu fratri reda s(ve)t(a)go P(a)vla pr'vago remeti, ih'že

vikariš' b(i)še iz'brani o(tь)cь Valen'tinь i priurь v kloš'tri semь blagi m(u)žь fratarь Fran'ko po imeni Budišićь, a plemene[m] Mogorovićь s' br(a)tiju svoju i o(tь)ci živućimi v' kloš'trihь primor'ê, m(u)ži bogoboiniimi, čьst'ni služiteli H(risto)vi zak(o)nno regulnici, ljubvenimь divicionomь svoimь obslužujućimь regulu s(ve)t(a)go Av'gustina i spêšeće napravlahu vsaka potribnaê crkvi b(o)žiei, ih'že mazda Isukrst budi i d(ê)va M(a)riê. Am(e)nь.

I b(i)še v Novomь počtova(n)i m(u)žь g(ospo)d(i)nь Petrь, plovan novograd'ski i g(ospo)d(i)nь An'drêi vikarь vinodol'ski s' svoimi ljubvenimi redovnici i s'žiteli v gradu semь, svr'šeno pomoćnici dêlu semu, ih'že imena pisana budite v knigahь životnihь. Am(e)nь. Togo radi že m(o)lju vs(ê)hь g(ospo)du redovnikovь otь b(og)a danihь o(tь)cь, tьkožde že i žakanь êko br(a)tie, sice že i č'tacevь razumnêišihь, pače mene za mnoge omr'š'ne eže prikljućiše mi se v dêli sem: ne proklnite me, da ispravite svoju počtovanu mudrostiju i čtućê bl(agoslovi)te b(og)a i učite se imeniê v(a)ša v potrêbnaê daêti b(og)u, da o nemže vzrastete v' sp(a)s(e)nie, za ne ne pisa sego d(u)hь s(ve)ti, tьkmo uboga ruka grêšniča, i k tomu budući mi v skr'bi i priobiždenь misliju vs(a)gda bihь za rati velike i nemiriê, êže prikljućiše se v' vr(ê)m(e)na n(a)ša.

Juže dvigoše Turci, sušti otь ištediê Z'maila s(i)na Agari rabine Avram'le, proti vsei vselenêi z(e)mlь i obuêm'ši vsu Grčiju i Bulgariju, Bos'nu i Rabaniju, nalegoše na êzikь hrvatski, posilajući zastupi velike voivode, sil'ne tvorahu brani mnogie s' pl'komь h(rist)ênskimь, pobiêjući se na polihь' i na pasihь i na brodihь vodь. Tьgda že roblahu vse z(e)mle hrvatske i slovin'ske do Save i Drave daže do Gore Zaprьte,[1] vse že dežele Kran'ske daže do mora, robećê i harujuće i domi b(o)žie paleće ognemь i olt(a)ri g(ospod)ne razdrušujuće, prestarih' že iz'biêjuće oružiemь junoti že d(ê)vi i vdovi, daže i kvekajućiê čeda, plk' b(o)žii pelajuće v tuze usiliê, svezani sušti želêzomь, nь i prodajući e na tržišćihь svoihь, êkože skotu običai estь. I ošće izide baša Rumanie i Vrh'bosnê i porobivь Posav'e pade v Modrušu i poče r'vati Mod'rušu, požga že og'nemь bur'gê oh(rst)nie i kloštri ošće i crkve g(ospod)ne. Tagda že g(ospo)da hrvat'ska i bani hr'vatski dvigoše voisku prot(i)vu imь, boi zastupni v poli veliemь Kr'bav'skom. I tu boriše se braniju velieju. Tagda že pobêždena bis(tь) čestь h(rist)ên'ska, t'gda že uhitiše bana hrvat'skoga ošće živuća, tag'da že ubiše kneza Ivana Fran'kapana, tьgda otpelaše kneza Mikulu Fran'kapana, tьgda že ubiše bana êêč'kogo. Tagda že padoše krêpci vitezi i boriteli sl(a)vni v premoženii ihь vêri r(a)di H(risto)vi. Ošće že i pišci izabrani boriteli tu umriše, obstrьti zastupi v plčinê pola, tuže semrtь priêše vêri r(a)di êkože družba s(veta)go Mavriciê. Tьkmo že knez Brnardinь Frankapanь izide ot srêdi boê s malimi. I tьgda načeše cviliti rodivšie i vdovi mnoge i proči ini. I bis(tь) skr'bь veliê n' v'sihь živućihь v strahь sihь, êka že nestь bila ot vr(ê)m(e)ne Tatarovь i Gotovь i Atelê nečist'vihь.

Lêt g(ospod)nihь č̄. u̅. p̄. v̄. (= 1493).

Pop glagolaš Martinac, od hrvatskoga plemena Lapčana, desio se za vrijeme boja na Krbavskom polju u Grobniku (poviše Rijeke) kod tamošnjega župnika Davida, gdje je pisao brevijar (časoslov) za pavline u Novom (Vinodolskom). Iako je radio na crkvenoj knjizi, ipak nije mogao da odoli želji, da u njoj ne zabilježi nekoliko redaka o onom, što je saznao o boju na Krbavskom polju. Taj je zapis potom prvi objelodanio (latinicom) Franjo Rački u „Katoličkom listu" god. 1857 str. 363 i 371 (br. 46. i 47.), ali netačno, jer je izgledalo, kao da su to dva zapisa, a u stvari jedan je; i drugo, što je najprije (str. 363 br. 46.) priopćio drugu polovinu zapisa, a onda (str. 371 br. 47.) tek prvu. Još prije Račkoga učinila je neka nepoznata ruka prijepis iz originala (i to glagolicom), a taj se čuvao kod novljanske općine. Po ovome prijepisu publikovao je onda zapis popa Martinca, ali pobrkano po primjeru Franje Račkoga, Ivan Kukuljević (Acta croatica. Zagreb 1863, str. 154—156). No oprezni Matija Mesić, pišući o boju na Krbavskom polju (*„Književnik"* I, 1864, str. 408—409 bilj. 1), odmah je to primijetio te skrenuo pažnju na tu zabunu ovim riječima: „Tu bilješku (kod Kukuljevića l. c.) smatraj kao nastavak bilješke pod CXLIII, odbaci pet prvih redaka do riječi „i k tomu", pa sve zatim drži bilješkom popa Martinca. Tako valja po izvorniku". Ovaj je savjet uvažio, uzevši osim toga i sam original preda se, Matija Valjavec u raspravi: „O prijevodu psalama u nekijem rukopisima hrvatsko-srpsko i bugarsko-slovenskijem", otštampanoj u *„Radu"* Jugoslavenske akademije knj. 98 (Zagreb 1889), str. 1—3. To je bilo prvo korektno izdanje Martinčeva zapisa, doduše nešto nepoznatije čak i stručnim krugovima, zbog osobitog natpisa pod kojim je zapis publikovan, ali najzad ipak lako pristupačan. Stoga je zaista čudo, kako je poslije nekoliko godina mogao Đuro Šurmin (Hrvatski spomenici vol. I. Zagreb 1898 str. 376—379) ovaj zapis opet publikovati prema rđavoj redakciji Kukuljevićevoj, odnosno Račkoga. Najposlije ga je potpuno korektno objelodanio Ivan Milčetić (l. c.), a od njega preuzeo sam ga i ja.

[1] Mons Claudius = Moslavačka gora.

2

Zapis plovana Petra Vidakovića

Ovaj je zapis ubilježen glagolicom na 25[b] listu glagolskoga misala XV. stoljeća, što se danas čuva u župnom arhivu u Novomu u Vinodolu. Učinjen je skoro poslije 1493., i to u Novomu, gdje je Petar Vidaković bio plovan (= župnik).

Korektno po originalu objelodanio ga je Milčetić (»Starine« knj. 33 str. 12) *u ćirilovskoj transkripciji.*

Leta .č. u. p. v. (= 1493.) bi rasap grada Modruše, koga Turci porobiše i popališe; iz koga pobiže častni gospodin Kristofor,

biškup Modruški ali Karbavski i s nikoliko kanonici starešimi, ki došavš[i] simo v Novi grad va Vinodol, i ustani se tu i učini sebi prebivanie i stolicu v crikvi svetih Filipa i Jakova apoštoli, i tih kanonici učini delnike od vsih prihodak te plovanie skupa s plovanom, ostavivši za se samo pol desetini, a plovanu odluči od same desetini da daju kanonici dva dela za njegov trud, ki e dužan činiti svoim podložnim dušam. Sie pisah ja pop Petar Vidaković plovan.

Prvi je ovaj zapis objelodanio Franjo Rački modernim hrvatskim književnim jezikom u »Katoličkom Listu« 1857. str. 363 (br. 46.). Glagolicom štampao ga je, prema nekom prepisu novljanske općine, Ivan Kukuljević, Acta croatica str. 155 (br. 142), a po njemu ćirilicom Đuro Šurmin, Hrvatski spomenici I, str. 377—378 (br. 250). Korektan jedino je prijepis Milčetićev (l. c.).

III

Pisci

1

Kršćanski

a) *Izvadak iz nekoga izvještaja o bitci na Krbavskom polju.*

Autor nije izrično poznat, no izvan svake je sumnje bio jedan Frankapan, možda baš Hanž, brat Doroteje udate za grofa Karla Krbavskoga. Izvještaj pisan je neposredno poslije bitke, još u septembru 1493 — ali ne znamo za koga — i to jamačno latinskim jezikom, pa je onda iz njega učinjen ovaj njemački izvadak. Čuva se u savremenom prijepisu u universitetskoj biblioteci u Göttingenu: Codex Luneburgensis 2, fol. 144.[a*]

Anno domini 1493 secunda feria post Nativitatem Marie [= 9. sept.] est in provincia Croacie facta magna strages inter Turcos ex una et barones et comites ex altera parte circa castrum Vtfachts (!),[1] ubi vix remanserunt viri apti ad bella et cetera, ut scripsit cuidam principi [quidam] comes de Croacia in hunc modum ut scitur in tota provincia Croacie:

Der alt ban ist gefangen,[2] sein son erslagen.[3] Der ander ban mit seinem son erslagen.[4] Grafe Yban von Yrtting (!) erslagen.[5] Der ban von Ytzew (!) erslagen[6] mit etlichen Wendischen herrn. Nothawitz (!), der unterban ist gewesen, erslagen.[7] Meiner swester, graf Karl gemahel, edel und pawern erslagen und gefangen V C [= 500] und etlich, graf Hansen sein gefangen und erslagen ob III C [= 300].[8] Nicolos (!) Peter mit vil mer edeln erslagen.[9] Der

gefangen sein ob XV C [= 1500]. Graf Bernhartin[10] sein erslagen und gefangen bei VI C [= 600], sed ipse septimus evasit.[11] Toter heupter hat man gefunden III M und V C [= 3500] und etliche mere[12]; den sein allen die nasen abgeschnyten.[13]

Vide, quanti in dies infirmatur christianitas!

* Fotografiju poslao mi je prof. Dr. Franz Babinger iz Berlina, na čemu mu od srca hvala.

[1] Iznakaženo mjesto Vdwin (Udbina).

[2] To jest: stariji ban, Emerik Derencsényi.

[3] Pavao Derencsényi.

[4] To je u ovoj formi potpuno osamljen podatak. Drugi hrvatski ban uz Emerika Derencsényija bio je 1493 godine, uoči bitke na Krbavskom polju, njegov zemljak Ivan Both de Bayna (Bajna je grad u ostrogonskoj županiji). Žena Bothova bila je Apolonija Csapy (de genere Baksa), no osim kćeri Jelene i sinova Ivana (1506) i Franje (1530), druga mi djeca njihova nisu poznata (up. zbirku »Post advocatos« fasc. 64 nr. 31 u drž. arhivu u Budimpešti). Ivan Both pominje se zajedno s Emerikom Derencsényjem kao hrvatski ban p o s l j e d n j i p u t a (što ja znam) u jednoj ispravi zagrebačkoga Kaptola 29. aug. 1493. (u arhivu Jugoslav. akademije u Zagrebu), dakle tako reći neposredno pred bitkom na Krbavskom polju. Prema tome nije baš tako pouzdano pričanje savremenoga Antuna Bonfina (up. niže članak c), da je ban Ivan Both pao za vrijeme opsade Frankapanskoga grada Brinja, i to mnogo ranije od 29. aug. i od Krbavske bitke (9. sept.). Ipak je značajno, da mletački izvještaji (up. gore br. 109 i dalje) ne pominju baš nijednom riječi ni opsade grada Brinja ni smrti bana Ivana Botha.

[5] Ivan Frankapan Cetinski, sin Jurja Cetinskoga, a otac Ivana Frankapana, nadbiskupa kaločkoga († 1543). Yrtting je očito iznakaženo od Zettin(g).

[6] Od juna 1493. bila su dva Jajačka bana, Baltazar Batthyányi i Mihajlo Pethkey. Budući da se Baltazar Batthyányi u ispravama pominje kao Jajački ban još u početku godine 1495., a Mihajlo Pethkey nikad više poslije 7. juna 1493., nego se pominje uz Baltazara Batthyányja kao Jajački ban 1494. Franjo Berislavić Grabarski, jasno je, da je na Krbavskom polju poginuo kao Jajački ban M i h a j l o P e t h k e y (inače meni nepoznata roda).

[7] Ovo je toliko iznakaženo, da je nemoguće ustanoviti originalnu formu. Jakov Unrest (up. niže čl. d), koji se koristio ovim izvještajem, ima formu Nawak Seytz. Spisak banovaca u Hrvatskoj i Dalmaciji ovoga vremena veoma je manjkav, bar još danas; možda se radi o kojem Novakoviću de genere Mogorović?

[8] Doroteja Frankapanka imala je dva brata: Hanža Brinjskog († 1514) i Nikolu Tržačkoga († 1523). Nikola Tržački dopao je na Krbavskom polju turskoga ropstva; dakle autor ovoga izvještaja mogao bi da bude Hanž Frankapan Brinjski, jer on nije učestvovao u bitci na Krbavskom polju, već samo njegovi ljudi. Nemoguće nije da je izvještaj napisala sestra Doroteje, Hanža i Nikole, grofica Jelena Frankapanka, koja se prvi puta udala u Kranjsku za baruna Jurja Thurna.

[9] Petar Mikuličić (up. K l a i ć, Acta Keglevichiana annorum 1322—1527, Zagreb 1917, str. XXXI Uvoda). Unrest je ovo ime korektno pročitao: Miculitzitz Peter.

[10] Grof Bernardin Frankapan Ozaljski († 1530).

[11] To znači: grof Bernardin spasao se iz pokolja s drugih šest ljudi (up. gore izvještaj papinskoga legata Fabreguesa (br. 144).

[12] Isti broj ima i Unrest.

[13] Ovo tursko zvjerstvo potvrđuju svi kršćanski i turski izvještaji i pisci.

b) **Ján Hasišteinsky z Lobkovic,** *Putování k Svatému hrobu. Dle rukopisu pražské c. k. universitní knihovny vydal Ferdinand Strejček. Praha 1902, 93–95.*

W pondielij po Svatem Mathaussi (= 23. sept. 1493), kdyz sme pluli a mieli gesstie asa XX^ti wlaskych mil do miesta Yadra, gemuz wlasky Zara rziekagij, tu se welmi vtissilo, a potom asa dwie hodinie przed polednem strh se nam dobry wijetr, a przipluli sme o nessporziech k miestu temuz Yadru. A tu sme kotwe vwrhli dwoge hony od miesta. A tu wsedsse na barky, pluli sme do tehoz miesta Yadra, a tu nam praweny zlee nowiny, kterak nesslechetnij zhaubcze krzestianstwa Turczy porazyli Charwaty na hlawu a zbili a zgimali. A to patnaczty den przed nassim przigezdem, na den Swateho Gorgonia [= 9. sept.] to se stalo.

A tijemto zpuosobem se stalo: ze geden haytman czysarze tureczkeho, gmenem Hadrem (!) bassan,[1] sebraw se s naylepssimi Turky, czoz mohl wybrati, niekolik tisycz konij mage — asa okolo dewijeti aneb XI tisycz — tahl gest przes hory charwatske do Charwat a tudy dale do zemie krale rzimskeho k miestu rzeczenemu Labach w Koryntijech, a tu w tee wssije kraginie pobrali lidi a precz s sebu hnali muze, zeny, panny y pacholata. A hrabie a pani a rytijerzstwo Charwatske sebrawsse se tahli gim w przedstihy na ty hory, kudy Turczy tam do zemie tahli. A tu se sczekawali. A w tom, kdyz se tak sgeli, yakoz toho zprawen sem, ze mieli na trzi tisycze konij a piessijch asa na VIIII tisycz, mezy kterymizto byli hrabie niekterzij a pani znamenitij charwatsstij, totizto ban charwatsky, ban z Jaycze z bosenske zemie. A tu, yakoz zpraven sem, ze krale rzimskeho haytman w Styrsstie, Czakl Jakub gmenem,[2] poslal k nim, aby sczekali a nicz nepoczinali az do geho przigezdu, ze take tahne gim na pomocz s niekolikonaczti sty konmi a s niekteraym tisyczem piessimi. Ale oni Charwati toho vcziniti nechtieli, nez magijcze nadiegi, poniewadz sau ge Turky przed tijem niekolik leth nedluho na tychz horach snad dwakrat porazyli, chtijecze radiegi tu czest sami mijeti a nadiegicze se temuz, ze ge porazye yako prwe, sobie ge Turky lehcze wazili. A kdyz Turczy o nich zwiedieli, tehdy naprzed wieznie ty wsseczky, kterez byli zgimali w tee gijezdie, sehnawsse ge do gednoho dolu, czoz bylo zmuzilych, k brani gessto by se hodyli, wssem hlawy stinali bogijecze se toho, kdyby se s Charwaty bili, aby gim nepomahali gich take biti. A tak to Turczy vcziniwsse, swee hauffy sobie zrziedili a pustili hauff geden w honcze k horam, kdez gich Charwati czekali. A na trzi tisyche konij Turkuow ti se okolo luhuow przes nieyakau rzeku newelikau przeplawili, a tiem bylo poruczeno, kdyz by Charwati gich honcze honili, aby s zadu, kdyz ge pominau w nie wskoczili, a Charwati o takowe zaloze nicz newiedieli, neb gich widieti nemohli w tychz luzyech; nez vzrzewsse honcze Turky, hned s hor tahli proti nim do polij a do rownin. A tu zacsawsse spolu harcz,

smisywsse se y bili se. A drahnie Turkuow niekteree sto zbili. A tu Turczy prchli a vtiekali na swau zalohu. A Charwati po nich tahli, magijcze dobru nadiegi po dobrem poczatku, ze se gim poczalo dobrze westi. A w tom obie zaloze Tureczke, gedni s przedu a druzy s zadu, w nie wskocziwsse, ge bili a ge na hlawu porazyli. A prawil mi o tom geden dobray vrozenay czlowiek Charwat, kteryz tu byl przigel do Jadra miesta, kdyz sem tu tehdaz byl, welmi zalostiwie o tom, ze w tee bitwie ztratil wlastnijeho bratra a ssest stryczuow przirozenych, rorzprawiel (sic!). A ze gest byl na bogissti a ze widiel ta zbitaa tiela nebozatka, a ze skuora (sic!) za mili z delij lezeli a dobrze ssirocze, yako snopowee hustie, ze by s gednoho tiela na druhee kraczel, a ze gim temierz wssem hlawy stinali a nosy gim vrzezali a ty ze s sebu nesli precz pro lehkost, neb gim gich czyesarz od kazde hlawy dawa zlattay, kterauz przinesau. Y protoz nosy vrzezawsse, na znamenije ge s sebau nesli, kolik kazday gich zabil. A prawil mi, ze zbito asa na X tisycz lidij. A tito zbiti: hrabie Gwan z Czitina, bana charwatskeho syn, czisty mladenecz a mnoho dobrych vrozenych rytijerzuow a dobrych vrozenych lidij zbito, a na sedmdesat kniezije a mnichuow takee. A wiezniowe tito ze zgimani, totizto: ban charwatsky, ban bossensky z Yaycze,[3] hrabie Mikulass z Frankrhaynu (!),[4] hrabie Wylem z N.[5] A sycz ostatek dobrzij vrozenij lidee, czoz nezbili, wsseczko zgimali a precz s sebau hnali — na patnaczte set lidij. A prawil take, ze malo lidij w tee czelee zemi zuostalo, ze wssiczkni zbiti a zgimani. Neb wssiczkni lidee werzegnie na nie tahli, ktoz yako rzkucz pro starost a pro mladost mohl domniewagijcze se gistie ge porazyti teez, yako se prwe niekolikrat gim stalo w teemz mijestie, ze gsu ge porazeli. A prawil mi dale, ze takowa neslychana zalost a placz, ze by se mohlo nayzkamenileyssijemu srdczy zzeleti gich nebozatek; ze mnohy otecz a mnoha matie ztratili swe wsseczky syny y dczery: synowe zbiti a dczery precz wedeny. Mnoha zena muze sweho ztratila, ze zabit anebo yat. A teez muzije druzy ze zeny swe ztratili, ze ge zgimawsse s sebu vedli a hnali; a ze w druhe wsy naydess piet ssest wdow s malymi dijetkami, a muzije wsseczko zbiti a zgimani. Take prawil, ze su nigda za lidske pamieti od zbroge tak prziprawnych Turkuow newidali, yako su ti byli, rownie yako krzestianee panczyerze, obogeczky, zadnije y przednije kusy y lebky na sobie magicze. A takowa bitwa a porazka stala se a poczala na den swateho Gorgonia trzi hodiny asa przed polednem w kraginie gedne charwatske, gijerz (sic!) rziekagij Charbawa, v zamku, gemuz rziekagij Udwinecz, ssedesate wlaskch mil od zamku swrchupsaneho Yadra, a nassich mil czeskych gedno dwanaczte.

Pan buoh wssemohuczy racz tiem nebozatkom zbitym hrziechy gich odpustiti a ziwot wieczny dati, a wiezniom v wijerze krzestianske setrwanije a z wiezenij wyswobozenije!

Ján Hasištejnski — praotac porodice Popela z Lobkovic — rodio se 1450. U aprilu 1493 pošao je u Svetu Zemlju preko Bavarske, Tirola i Venecije, gdje se ukrcao u lađu. Putovao je uz dalmatinsku obalu (Zadar i Dubrovnik u junu), a onda dalje preko Krfa, Kandije, Roda i Cipra do Jaffe i Jerusalima. Istim se putom i vraćao; u Zadar stigao je 23. sept. 1493, gdje je čuo kazivanje nekoga Hrvata — koji je lično pohodio bojište na Krbavskom polju — o porazu Hrvata 9. sept. Umr'o je 21. jan. 1517. Svoj putopis u Svetu Zemlju napisao je između 1504. i 1509. godine, i to po bilješkama što ih je sebi činio za vrijeme putovanja. Otale i velika vrijednost putopisa Jána Hasištejnskoga kao s a v r e m e n a historijskog izvora.

Gornji je tekst — s dosta grešaka — prvi publikovao: J o z e f J i r e č e k: Anthologie literatury české. Doba střední, vid. III. sv. II, 48—53 (u hrvatskom prijevodu Konstantina Jirečka u dubrovačkom »Slovincu« god. II). O Jánu Hasištejnskomu up. F e r d i n a n d S t r e j č e k o. c. VII—XXXII (Uvod u njegovo izdanje Jána Hajsištejnskoga).

[1] Biće da je u originalu bilo: Hadwn (= Hadum) bassa(n).
[2] Jakov Székely de Ormož et Kővend.
[3] Jajački ban Mihajlo Pethkey je poginuo.
[4] Jamačno: z Frankapanu.
[5] Meni nepoznata ličnost; možda Wilhelm von Auersperg. U tome bi slučaju i Slovenci iz Kranjske učestvovali u bitci na Krbavskom polju (up. D i m i t z, Geschichte Krains, II (Laibach 1875), 4. Ali Auersperg nije zarobljen.

c) **Antonius Bonifinius,** R e r u m H u n g a r i c u m d e c a d i s V, l i b e r II et III (edit. Sambuci, Köln 1690, 510, 514—516).

Eodem quoque mense [nov.-dec. 1491] ad Hunam amnem in Croatia ex Turcis mille et quingenti, qui in provinciam populabundi descenderant, caesi, totidemque capti, ex quibus centum et viginti ad regem, nonnulli quoque ad regiam [Budam] a bano [Ladislao de Egervara] muneris loco sunt missi. In eo bello Bernardini comitis virtus imprimis enituit.[1]

In sequenti anno, qui fuit supra millesimum et quadragesimum nonagesimus tertius ..... Kal. augustis, Friderico imperatore caesare mortuo,[2] Maximilianus filius, quem pater vivens regem Romanorum declarandum curaverat, imperium excepit.

Per quos eosdem dies insignem atque adeo memorabilem in Croatia cladem nostri a Turcis acceperunt. Croatiae Dalmatiaeque reguli iam pridem Corvini ducis imperium detrectantes et se regi duntaxat obsequuturos afirmantes, novarum rerum cupidi, partim finitimis vim inferre, partim oppida maiorum ignavia ammissa armis

recuperare vel ipso duce invito instituerant, inito a Ioanne Frangepano, qui principatum quondam in provincia obtinuerat, introducto. Quibus Corvinus conflictatus incommodis provinciae imperium regi renunciarat, Iaiczae maxime periculo conturbatus, quam se adversus quotidianum imminentium Turcarum impetum posse defendere desperaverat. Ita provincia Emerico Drenceno, summae industriae singularisque consilii viro a rege commissa, bellum vehementer utrinque geri erat coeptum. Cum autem Emericus Bernardinum in lapidea maritima regione castellis quatuor occupatis, adiuncto fratre ad obsidionem Segniae profectum, magna vi ad sua inde se oppida recipere coegisset; universam inde in Frangepanum belli molem apparatumque converterat, qui Breniam,[3] ut avitam possessionem, per dolum occupatam, se repetenti regi redditurum esse negarat, motisque adversus eum castris Breniam obsidione premere, rebus in eum annum cum proximo Turcarum praefecto compositis, instituerat. Dum autem arcem, quae natura magis quam arte munita oppido imminebat, diligentius ipse cum collega suo Bothlano[4] oppugnat, factum est, ut Bothlanus pila aenei tormenti percussus misere occubuerit, cuius morte ipse aliique omnes gravissime perturbati maioribus opibus animisque oppidum oppugnandum aggressi eo Frangepanum adduxerunt, ut postquam se resistere diu non posse vidit, cum proximo Turcarum bassa secreto pepigerit, ut si ad avertendos a Breniae obsidione Hungaros cum delectis equitum turmis Carniolae et Carinthiae fines populabundus inisset, ipse pro tanto beneficio in perpetuum Baiazethis ditioni imperioque subiectus esset.

Tum bassa haud sibi tanta spe obiecta cessandum ratus, confestim cum octo milibus expeditissimorum equitum per Croatiam regnicolas Germanorum infestus incursat et ad Juliam et Petoviam usque praedas facit ac Cilianum agrum continenti prope populatione deformat. Quibus incommodis occurrere cupiens Drencenus Frangepanum sibi reconciliat, et soluta obsidione magnum ex tota provincia delectum habet, cum ad eum non reguli solum frequentes, sed etiam ex Illyrico plurimi convenissent, et ex pagis magna contracta manus, quamquam inermis, et ad ferenda arma parum idonea accessisset. Ita bassae cum ingenti praeda citius quam statuerat metu copiarum Maximiliani, quae imminere populantibus dicebantur, redeunti, Hungari se Drenceno duce ad provinciae fines obiiciunt atque a fronte exitum intercludunt, nam a tergo Iacobus Zechel cum quingentis equitibus magnis auxiliis succedentibus Germanorum instabat. Quae ubi bassa in Modrusiensium progressus agrum cognovit, per nuncios Drencenum inprimis admonet, ut pactis stare velit, neque enim se Hungariae provinciae detrimenti aliquid attulisse neque si quo ipse alienum agrum incommodo affecerit, eius ad illum vindictam iniuriae pertinere, quam si quemadmodum ostendit, armis persequi pergat, se deos violatae fidei acerbos semper vindices invocantem ac sibi affuturos sperantem alacriter quamcumque pugnae

aleam subiturum. Non desunt, qui addant, bassam a Drenceno etiam incolumem inde exitum precio redimere volentem; aequi nihil ab eo impetrare potuisse, cum diceret, se a rege mandatum habere, ut christianos captivos quacunque ratione posset e servitute eriperet. Itaque si captivos ille dimitteret, nullo ei se impedimento futurum, sin minus, se regis iussa exequentem praelio pro illorum libertate decertaturum. His bassa conditionibus superbe repudiatis, haud sibi diutius in silvis, per quas iter faciebat, morandum existimavit simulque veritus, ne dum cunctantius ageret, adauctis magis christianorum copiis a fronte et a tergo interclusus foedissime caederetur, succissis arboribus iter per silvam aperit.

Egressuris iam ex silva Turcis et se in apertum campum cum universis copiis effusuris, variis inter nostros duces de re gerenda disputari sententiis coeptum est. Drencenus, qui eos quoad se campo committerent, invadendi causa extra saltum expectaverat, cum se ab iis equitum numero et robore superari videret, prorsus iam a conserendo praelio abhorrebat; esse enim novem Turcarum milia, omnes belli militiaeque peritos et longo tempore laboribus militaribus induratos compererat, sibi vero vix septem milium summam adesse conscius erat, ex quibus quingenti tantum equites; reliqui aut collecticii milites aut evocati aut rustici essent, qui raro gladio, nulla lorica galeaque, sed pedali tantum scipione ferro praefixo ligneaque clava aut rudi arcu armati, operam haud praeclaram ut adversus tantum hostem navaturi essent, quos ipsos expeditissimo Turcarum equitatui obiicere, loco praesertim sibi ad pugnam iniquissimo inconsulti ducis esse, aut parum de suorum salute cogitantis, arbitrabatur. Ab hoc diversam Bernardinus Frangepanus sequutus sententiam, pugnandum omnino atque audaci conatu tantam praedam et tam multos christianos de manibus hostium extorquendos dicebat atque eius officii curam maxime ad Drencenum Croatiae praesidem pertinere contendebat, quod si ille lenius atque remissius ageret, se suo consilio usurum et in quemcunque fortunae casum hostes metu (ut satis apparebat) exanimatos aggressurum et christianos captivos vel sui capitis periculo e barbarorum foedissima servitute pugnando exempturum, quo in praelio si quid forte acceptum detrimenti fuisset, eius omnem culpam penes ipsum, qui pugnam detrectasset, futuram deque ea re et regem et patres se maxime (si inde vivus evaderet) accusante, in iudicio cognituros. Quibus rebus victus Drencenus tandem respondit, se, quod salutare in praesens consilium duceret, id ipsum in medium attulisse, verum quando illi omnino certum fixumque pugnae consilium sit, se eundem, ne ignavia certamen refugere videatur et caput suum et filii unici et fratris amantissimi, quos secum habeat, in apertissimum periculum pro salute et libertate christiani nominis adducturum, unum illud a Deo omnibus precibus petere, ut coepta sua, praecipiti potius audacia quam maturo subnixa consilio, secundaret.

Dum haec inter nostros consilia agitantur, iam Turcae ex silvis egressi, explicatis in campo ordinibus ad praelium se instruxerant. Contra quos nostri confestim, quadratis tribus agminibus ductis et immissa prima acie fortiter manum conserunt. Cum utrinque constanter et non timide pugnaretur, bassa suos iam inclinatos animadvertens, ex geminato subsidio submisit agmen, hinc Bernardini aciem Drencenus opponit, ipse subsidium sibi deposcit et ab utroque latere peditatum disponit. Urgentium hostium impetum cum Bernardinus sustinere non posset, fuga salutem petere contendit ac suos in prima acie laborare pugnando defatigatos deserit suaque fuga secum perturbatos ordines trahit. Fugientibus instant Turcae profligatisque primis in laborantem aciem irruunt atque inclinatas turmas nullo negotio pellunt. Qua re cognita Drencenus, ab ultimo agmine clamitans, fugientes retinere et in hostem convertere nititur et Bernardinum, praelii huius auctorem, et mortis periculum gloriose et iactanter verbis paulo ante contemnentem identidem increpat et incusat, qui pristini decoris et antiquae laudis oblitus, effusissime fugiebat. In summa vero rerum omnium iniquitate ac prope desperatione, melius esse pulchre mori, quam incruentam hosti victoriam relinquere arbitratus, extremum agmen in hostes promovit, et in confertissimam invectus aciem, multos interficit, a multis ipse petitur, donec suffosso quo vehebatur equo, pedes manum conserere cogitur. Quod cum strenue aliquanto temporis spacio, multis circum se vulneratis ac stratis fecisset, tandem gladii capulo facto, ab hoste circumvenitur. Cui cum filius una cum fratre paucisque aliquot militibus subvenire periclitanti properaret, ipse una cum sociis obtruncatur. Drencenus vivus ab hostibus comprehenditur.

Ita fugato demum ac profligato exercitu, Ioannes Frangepanis, vir strenuus et ingenio corporeque praestanti caesus et ex eadem familia Nicolaus captus, et Carolus dux equitatu magna ex parte exutus est. Alii turmatim strati fugatique quocunque se conferebant, ibi cum insequente hoste certamen instaurare coacti, pari fortunae eventu aut necati aut in servitutem omnes abstracti sunt. Ex nostris quinque milia et septuaginta septem, ex hostibus mille circiter cecidere. Hungaris omnibus nasi amputati, ut in certum victoriae argumentum ex nasorum numero non dubius caesorum hominum numerus colligeretur. Clades V. Id. septembris accepta.[5] Captivorum inde turba in unum coacta, nobiles multi notati, inter caeteros autem dux ipse Drencenus vinctis post tergum manibus in bassae conspectum adductus, omnium in se ora oculosque convertit. Qui cum inter coenandum filii fratrisque capita sibi iussu bassae in mensam apposita cognovisset, altissimo dolore perculsus: »Cur non me potius — inquit — vita spoliasti, quam hoc diro foedoque spectaculo affecisti?« Cui ille: »Iure — inquit — haec pateris Emerice, qui prior fidem fefelleris, ac tot strenuos milites fortissimosque duces in discrimen adduxeris; quid enim in provinciam ego tuam incommodi importaram, cur tu tam infesto armorum conatu meum reditum

impedires? Quamobrem noli sperare, te aerumnis his morte finem impositurum; ego enim ad tuas augendas cumulandasque miserias dabo operam, ut tua in longinquum vita mea maxima diligentia protrahatur.« Itaque cum paulo post cum caeteris captivis Constantinopolim subligatis equo pedibus et custode adhibito veheretur, idemque provocandi in suum exitium ferocis et iracundi hostis gratia, custodem extracto e proximi militis latere gladio necavisset, eum tamen bassa interimi vetuit, quod diceret diuturnam ei vitam quacunque morte duriorem atque acerbiorem futuram. Post autem ad Bajazetem adductus, cum pristinam in vultu suo ferociam retineret, iussu eius in satis mitem carcerem est coniectus. Deinde cum duobus familiaribus in parvam insulam relegatus, ibi tribus post mensibus ex pestilentia aëris, vel (ut fama quoque fuit) veneno extinctus est. Socii partim in Gemonias conditi, partim centurionibus et praefectis bene meritis distributi.

Rex tanta audita clade, aeque et ducis et exercitus fortissimi tristem casum ac miserum deploravit, et iustitio indicto de ulciscendo tanto incommodo cogitare instituit. In Croatia plena omnia luctus et lamentationum fuerunt, cum alii patrem, alii filium, alii fratrem, alii alium lugerent, ut sibi quisque sanguine et amore coniunctus erat; et cum nemo extaret, qui aut populantibus hostibus resisteret, aut aliis publicis necessitatibus consuleret, magna iam rerum omnium inopia afflictabantur, quae mala ut quoquo modo possent curarent, sese in provinciam, quae inter Savum et Dravum sita est, retulerunt atque ita vim et impetum incursantium hostium evitarunt. Alexander pontifex maximus, in cuius manu Baiazetis frater erat, Hungarica accepta clade permotus, Bajazetem, ut Drenceni vitae parceret, obsecravit. Eodem anno legati Venetorum cum ad regem venissent, ab eo liberalissime atque honorificentissime habiti sunt. Hi prosperos fortunae accessus humanissime gratulati cum vires ac facultates reipublicae suae omnes pro rege regnique salute detulissent, regia iura in parte Dalmatiae, quam ipsi ante armis occupatam possidebant, cumulate sibi remitti postulant; quam rem, etsi non impetrarunt, renovato tamen antiquo foedere amici discessere atque inde Poloniam transgressi ac regi Alberto novam dignitatis accessionem vetere civitatis exemplo gratulari, antiquam cum Poloniae regibus societatem instaurarunt. Post hos Epidauriorum[4] legati accessere, qui pro vetusto societatis et clientelae iure debitum Hungaris, ut patronis legitimis, obsequi officium praestiterunt et aurea argenteaque magni precii pocula dono cum annuis tributis attulerunt, nec minore animi propensione a rege accepti, sed magnificis contra donis exculti et equestri praeterea dignitate ornati pristina societate redintegrata dimissi sunt.

Antonio Bonfini (rođ. 1441 u mjestu Ascoli u Srednjoj Italiji) bio je profesor retorike u Rimu. U službu kralja Matijaša I. stupio je 1485 sa zadatkom da napiše potpunu historiju Ugarske. Djelo je

dovršeno tek za vladanja kralja Vladislava II. do godine 1495. Bonfini umr'o je 1502. Partiju o bitki na Krbavskom polju pisao je kao savremenik, skoro poslije događaja sama. Opaža se u njega izvjesni žalac protiv porodice Frankapana i osjećaj sklonosti za bana Emerika Derencsényja. Osim usmenoga pričanja, Bonfini se bez sumnje služio i nekim izvještajima, koje je lako mogao da dobije u ruke u dvorskoj kancelariji u Budimu. Up. o njemu i njegovu djelu: Helmár A., Bonfiniusnak mint történetírónak jellemzése és müve kútfőinek kimutatása s birálati méltatása. Bp. 1876.

[1] O ovoj bitci kod Vrpila up. gore br. 84, 89 i bilj. 1., a niže kod pisaca Unresta i Tomašića.
[1] Brinje, glavno sjedište Hanža Frankapana Brinjskoga.
[2] Ivan Both de Bayna (Both János > Bothlanus?). Up. gore str. 122, bilj. 4 i str. 157, bilj. 1.
[3] 9. sept.
[4] Dubrovčani.

d) **Iacobi Unresti,** theologi et sacerdotis Carinthiaci, Cronicon Austriacum. Pars posterior Friderici III imperatoris vitam luculenter descriptam imprimis exhibens (ap. Sim. Frid. Hahn, Collectio monumentorum veterum et recentium ineditorum, tomus I, Brunsvigae 1724, 750—751, 793—795).

Als man zalt tawsent vier hunder und ains und newntzig [1491] jar, zehen tag vor Sand Michelstag, kamen die Turgken gar unbewart und an[1] wissen gen Krain. Vonerst warn sy umb Agram, umb Gurckveld, darnach bey dem Newnstetlen, und das volg an den endn vast aufgevangen und der maist tail hewser verpranndt sind wordn; und warn die zeit die wasser Saw und Gurck nicht gros gewesen, sy hettn unmaslichn schadn getan; aber sy habn nicht daruber gemuegt und habn doch vil und oft daran versuecht und sind undter Mitrich[2] vil ertrunkn. Der ist aller geschatzt wordn auf X oder XI tausend. Sy sind etlich tag zwischn Landstras und Newstettl zu Sand Bartholome im veld gelegn und habn ain grossen sackman[3] vor das Newstettl und vor dy Ainöd[3a] gen Krain gelassn; da habn sy grossen schadn getan mit auffahen des volks und mit dem prant. Und uber etlich tag ist der Turcken ain grosser sagman komen in ain tail nicht ver von Laybach, gnant in der Grusnitz[4]; da ist die gemain pawrschaft aufgewesen und niemants mit in, dan zwen edlman mit sechs pherdn. Und habn dy Turgken hinden und vor angriffen und etwevil erschlagn; etlich habn sich in dem wald verporgn, die andern all erschlagn und die gefangn kristn all erledigt. Pald nach dem hat sich rech hauf des Turckn mit vil gefangner kristen aufgemacht und aus dem land zyhn welln. Do kam

der wan in Windischn landn[5] mit seinen helfern und hat den Turcken auch ain niderlegn gethan. Dapey ist die gemeine sag, als ir hochster hawbtman wer gen Wossen[6] komen, het an seiner zal gemanglt zway tawsent und III hundert. Umb den sig solln wir Got lobn und den frumen lewtn, die gestrittn habn, danken.

—

Zu derselbn zeit schreib kunig Maximilian ainen tag aus gen Wurms an unser Frawntag zu lichtmes [2 febr. 1495], und erfordert all furstn des reichs da furzunemen, wie man den Turckn widerstand tet, das die kristenhait nicht als swerlich von in getempft wurd, und unter andern betracht der gemain phennig yederman, edl und unedl, geistlich und weltlich, also wer das hiet an ligundn und varinden guet, das tawsent oder daruber wert wer, ain fl., und daruber was in sein gewissn ermanend. Wer aber hat funf hundert fl. wert, sol IIII ss. gebn, und all die zu XV jarn alt wern X pf. Das solt ain yeder pfarrer in seiner pfarr mit zwain frumen manen abnemen und antwurtn nach geschaft und ordnung des kunigs Maximilian.[7]

Hienach volgt der klaglich schad, den die Turckn zu Krabatn, zu Mokritz,[8] als man zelt tawsent vier hundert und in dem drew und newnzigistn jar [1493], an Sand Iheronimustag [= 30 sept.][9], getan habn mit tod und vanknus an kristenlichen graven, herrn, edlleutn und gemainem volk.

Als dy Turckn desselbn in Krabaten komen mit grosser macht, da entgegen sameltn sich dy kristngraven und herrn, der man in Windischn landn und andern, edln und unedln dazu nam, zu rettung ires lands. Do warn die Turckn so valschlistig und liessen die geraisigen mit allem irm volk furzien ungeirrt; und als sich dy kristn wider wenttn und mit den Turckn trafn, da warn die Turckn den kristen zu stark und umbzogn die kristn und legten sy laider nider. Do wart gevangn der wan,[10] der doch vor vil guets wider dy Turken tan hat; sein sun war erslagn,[11] der unte[r]wan wart auch erslagn mit sambt seinem brueder[12]; graf Niclas wart gefangn,[13] graf Yban von Zetin wart erschlagn, der wan von Geytze wart erschlagn und etlich Windisch herrn mer. Nawack Seytz,[14] der vor unterwan was gewesn, wart erschlagen, graf Karls sun wart auch erschlagn[15] und wurden dan sein edllewt und pawr gefangn funf hundert und mer. Graf Hansen sun wart gefangn und seiner edllewt und pawr drey hundert,[16] graf Lienhart wart gefangn und seiner edllewt und pawr erschlagn bey VI C [= 600].[17] Der Miculitzitz Peter wart erschlagn und vil edllewt mit im. Da wurdn gefundn dy von den Turckn enthawbt warn III tawsent V hundert und etlich mer. Dy obbeschrybn herrn graven und edllewt mit irn trewen dienern habn den kristn vor schadn vor oft beystand getan. Darumb geb Got den dy noch in leben synd frid und gnad, den todn die ewig rue. Und der frum man, der wan, ist ge-

*

storbn in der vanknus bei den Turcken; dem verleich Got die ewig frewd, Amen.

Nach solhem schadn als man zalt 1494, bald nach Sand Barthelmes tag [24 aug.], kamen die Turcken in Sager,[18] geschatzt auf funf tawsent. Am erstn nahent bey Agram liessen sy ainen sagman aus in die wanschaft, und an Samabar und am Krwtz[19] da haben sy geprent und ubereyltn das volk. Der Turckn ertrunckn etwe vil in der Saw und vil kristn, dy gevangn warn, mit in. Da warn dy Turckn vast gut und leicht nidergelegt wordn, es wil aber das kristenlich swert noch nicht schneidn; das machn unser gros sund.

Darnach in demselben jare, am suntag nach Sand Michelstag [5 okt.], kamen die Turkn aber vor Mokritz und Agram heraus und zogen vor Landstras, und vor das kloster Plemach,[20] vor Manpreis,[21] vor Studenitz,[22] fur Peilnstain,[23] fur Suessenhaim,[24] in die Nider Fewstritz,[25] fur uber Seytz,[26] da vingn sy den prior vor dem kloster selb drittn. Sy komen auch fur die Newstift[27] zum turlen[28] an die Krapping[29]; da war jarmark, da vingen sy das volk auf, das von dem jarmarkt gieng. Derselb sagman zoch wider hinder sich und prent vast zwischn Peilnstain und Kunigsperg[30] und Kaysersperg,[31] daselbst am maistn volk gefangn.

Nu lagen an denselbn endn des romischn kunigs hawbtleut und etlich landlewt mit ainer anzal volk zu widerstat der Turcken. Es lagn im land zu Crain nicht weit von den endn, da dy Turckn schadn tetn, des kunigs soldner landsknecht bey XII C [1200] und wurdn doch fur drey tawsent gerait. Die tetn armen lewtn schadn und warn zu kainem nutz; damit habn sy irn solt verdient, wan sy wordn wider dy Turckn ny ermont noch erfordert, sunder die ein wenig wolltn die Turckn schrekn, dy wurdn gefangn und warn der Turckn spot durch irs schnodn gewant und langn stangn willn. Dy andern hettn kainen Turcken ny gesehen.

Jakov Unrest, rođ. između 1420 i 1430, bio je župnik u Koruškoj nedaleko od Vrbskoga jezera (Wörtersee); umr'o je oko 1509 godine, svakako poslije 1500. Njegovo se gore pomenuto djelo odlikuje težnjom da kaže istinu, kako ju je čuo od svojih savremenika, no kadgod je to moglo da bude, Unrest se koristio i pisanim spomenicima. O njemu up. Fr. Krones, Die österreichische Chronik Jakob Unrest's *(Archiv für österr. Geschichte*, vol. 48, Wien 1872, 421—530).

[1] an = on (ohne).

[2] Ne znam koje je to mjesto uz Savu oko Krškoga, ako je Mitrich uopće ime nekoga mjesta.

[3] sacman up. gore br. 198 bilj. 10.

[3a] Soteska (Einöd).

[4] Hrušica (njem. Birmbaumer Wald).
[5] Ladislav Egervarski (up. o tome gore br. 89).
[6] Bosna.
[7] O Wormskom saboru 1495 up. Huber, Gesch. öster. III 332.
[8] Greškom mjesto *zu Vdwin* (Udbina).
[9] Datum nije ispravan; trebalo bi da bude 9. sept. (dan Sv. Gorgonija).
[10] Emerik Derencsényi.
[11] Pavao Derencsényi.
[12] Ko je tada bio hrvatski banovac (unte[r]wan), ne znam; ovo mjesto u izvještaju (up. gore str. 277), a iz kojega je crpao Unrest, glasi »der *ander ban mit seinem son erslagen.*« Teško je punom pouzdanošću odrediti, koji je tekst ispravan.
[13] Grof Nikola Frankapan Tržački; njega je iz turskoga ropstva iskupila žena Jelisaveta Petthő de Gerse (up. Lopašić u »Starinama« XXV, 330—332).
[14] Up. gore str. 278, bilj. 7.
[15] Grof Karlo Krbavski († 8. jula 1493) imao je sina Ivana Karlovića († 1531). Ovo bi dakle bio jedan inače po imenu nepoznati nam stariji sin grofa Karla. No gore pomenuti izvještaj ne govori ništa o sinu grofa Karla, već samo o njegovim ljudima (upr. str. 277), što izgleda tačnije i vjerojatnije.
[16] U izvještaju (gore str. 277) kaže se »Graf Hansen *sein* gefangen«, to jest od njegovih je ljudi zarobljeno njih trista, a ne njegov sin.
[17] U izvještaju kaže se »Graf Bernhartin sein erslagen und gefangen bei 600«, što je ispravno; neki »graf Lienhart« uopće nije postojao. To dakle nije drugo nego rđavo pročitano Bernhart.
[18] Hrvatsko Zagorje; up. gore br. 184, 186, 189.
[19] Križevci; up. gore br. 189.
[20] Pleterje nedaleko od Kostanjevice.
[21] Planina (njem. Montpreis).
[22] Studenice (njem. Studenitz) na Dravinji (Drann).
[23] Pilštanj (njem. Peilenstein).
[24] Žusem (njem. Süssenheim).
[25] Bistrica između Piljštanja i Planine. (njem. Feistritz).
[26] Žiče (njem. Seitzdorf), danas je samostan u razvalinama.
[27] Ne znam što je i gdje je. Na mjesto Nova Štift kod Gornjega Grada nije moguće pomišljati zbog prevelike udaljenosti od Žiča.
[28] turlen = turmeln (Lexer o. c. II sv.)?
[29] Ne znam što je i gdje je. Mislim ipak da bi se na potok Krapinicu (u Hrvatskom Zagorju) moglo pomišljati, jer su se Turci potom opet vratili do Pilštajna, pa onda pošli do Kunšperga i Cesargrada.
[30] Kunsperg (njem. Königsberg).
[31] Cesargrad u Hrvatskom Zagorju.

e) Ritter **Florian Waldauf von Waldenstein.**

Als nachmals im monat junii des dreiundneunzigisten jars weilent hochloblicher gedechtnuss kaiser Friderich und kaiser Maximilian, diezeit in seiner Römischen kuniglichen wirde, als vater und sun, mit irn kaiserlichen und kuniglichen instruction und credenzbriefen herrn Hannsen von Wulfelsdorff ritter und dem stifter,[1] von Lyntz aus in potschaften geschickt haben zu kunig Wladislaen zu Hungern und Peheim gen Ofen mit bevelch unter anderm, das herr Hanns von Wulfelsdorff und der stifter von baider kaiserlichen Majestät wegen mit kunig Wladislaen zu Hungern und Beheim handlen und sliessen solten ainen gewaltigen und mechtigen zug und furnemen von dem heiligen Römischen reich und der ganzen

cristenhait ze thun gegen den veinden und ächtern cristenlichs gelaubens, den Thurcken, welcher werbung und handlung der kunig zu Hungern und Beheim und die Hungerischen fürsten und herrn grösslichen erfreuet warden, die alle Gott dem almechtigen zuvoran und darnach kaiser Friderichen und auch kaiser Maximilian in zeit seiner kuniglichen wirde lob, eere und dank sagten, das sy den tag erlebt hetten, das durch ir baider kaiserlichen Majesteten, das heilig Römisch reich und die gemain cristenhait ein solicher loblicher geweltiger zug wider die veinde cristenlichs gelaubens, die Thurcken, solte furgenommen und beslossen werden, des sy dann alweg begert hetten und darzu sy dann gern all ir vermugen thun wolten. Die redten auch weiter zu den zwain kaiserlichen gesandten reten und botschaften, das inen der almechtig Got in dem ain sundere grosse gnad getan hette, das der besluss solicher loblichen und cristenlichen grossen handlung zwischen baiden kaiserlichen Majesteten und dem heiligen Römischen reiche an ainem und sein dem kunige und den reichen zu Hungern und Peheim am andern tail aus schickung Got des almechtigen durch sy als die gesandten rete und potschaften paider kaiserlichen Majesteten geschehen solte. Und wiewol in zeit solicher handlung dem kunige zu Hungern und Beheim eilende schriften gen Ofen kamen, wie kaiser Friderich am sechzehenden tag des monets augusti[2] des gemelten dreiundneunzigisten jars zu Lyntz von diser welt verschiden were, als auch geschehen was, des seele der Allmechtig gnedig und parmherzig sein welle, so liessen sich doch herr Hanns vom Wulfelsdorff und der stifter, als die gesandten kaiserlichen rete und potschafter, denselben abgang mit tode nit irren, sunder handlen zu besluss der sachen, und warde auch also die handlung nach bevelch, wille und gevallen beider kaiserlichen Majesteten mit den kunige und den reichen zu Hungern und Beheim beschlossen. Wiewol nachmals durch den abgang mit tode gemelts kaiser Friderichen hochloblicher gedechtnuss etwas irrungen und verhinderungen der sachen einfielen, dadurch solicher geweltiger zug und loblich cristenlich furnemen auf dieselb zeit nit mocht furgang haben, und nach besluss derselben cristenlichen loblichen handlung und in ansehung [der] grösse der sachen und was dem hailigen Römischen reiche, auch den kunigreichen Hungern und Beheim und darzu der ganzen christenhait daran gelegen was, ward kunig Wladislaus zu Hungern und Beheim und darzu auch die Hungerischen fürsten und herrn, herrn Hannsen von Wulfelsdorff und dem stifter als gesandten kaiserlichen reten und potschaften zu allen gnaden gunst und guetem willen bewegt.

Djelo piščevo (rukopis) nosi natpis »*Heilhumsbüchlein*« i čuva se u originalu u župnom arhivu u Hallu kod Innsbrucka. Stvar se odnosi na zadužbinu piščevu u tom mjestu, ali ima i drugih stvari u spisu. Pisac bio je službenik i protonotar kralja (onda cara)

Maksimilijana, i kao takova poslao ga je u Budim kralju Vladislavu II. u julu 1493., da s njime sklopi savez protiv Turaka. Waldauf je umr'o 1510., a napisao je svoje djelo 1508—1509. Iz rukopisa publikovao ga je G a r b e r, Das Haller Heiltumbuch mit den Unika - Holzschnitten Hans Burgkmairs des Älteren (Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses. Band XXXII, Heft 6 (Schluss). Wien 1915; gore pomenuti ulomak nalazi se na strani LXVIII—LXIX).

[1] To je sam autor, Ritter Florian Waldauf von Waldenstein.

[2] Zapravo 19. aug.

f) **Donado da Lezze,** Historia Turchesca (1300—1514).

Publicată, adnotată, împreună cu o introducere de Dr. I. Ursu. București 1910, 190—195.

L' anno 1490 morì re Matthias, re d' Ongaria, et essendo fra li baroni divisione, il detto Turco corse in quel paese et menò via anime infinite et, acciocchè sappiate la divisione, se ne farà un poco di discorso, avanti che si divenghi al resto delle cose del Turco.

Morto che fù re Matthias, fù gran differenza fra li elettori chi si dovesse elleger. Parte alcuni volevano Massimiliano, alcuni un figliuoli che fù del re Matthias, et altri il re di Boemia, figliuolo del re di Polonia. Tandem post multa deliberarono di far il re di Boemia, et cosi fù fatto di consentimento di tutti, qual haveva nome Ladislao.

In questo, mentre Turchi, come ho predetto, corsero nell' Ongaria et dopo per trattato hebbero un castello che si chiama Naratana ch' è nella fiumara di Narenta,[1] nel qual castello erano cinque cento Ongari, et per denari si dettero, poi dal Turco furono tagliati a pezzi.[2] Dette fiumara è grande che si puol andar con galee sottili sin alle mura del detto castello, si puol far grandissima quantità di legni, per esser ben forniti di boschi atti a tal' essercitio. Il castello è miglia 15 dentro della bocca[3] sopra una isola fatta per il fiume. Il Turco doppo abrugiato, lo redificò et all entrar della fiumara sono due isolette, che vien a far tre boche. Per li due dalle bande puol entrar una buona fusta et per quella di mezzo puol entrar ogni buona galea, nella qual fiumara si potria tener tutta l' armata del mondo, senza alcun pericolo, et li legni potriano star 100 anni nel fiume mai si guastariano.

L' anno 1492 il Gran Turco [= sultan] ritrovandosi in pace con la Signoria di Venetia cercava etiam pace da Ladislao re d' Ongaria et non potendo farlo a suo modo, dubitando che cri-

stiani non li mettess' il fratelo[4] adosso, fece essercito grandissimo et venne in persona a Sofia. Fece etiam armata a Constantinopoli et alla Valona con intentione di venir a tuor Corfù, se lui poteva, et gionto, come ho detto, in Sofia, dov' erano con lui due ambasciatori dell' Ongaro per la pace,[5] li quali non potevano far alcuna cosa, perchè erano in differenza di certi capitoli, et per voler astrengere detti ambasciatori a far quello [che] lui voleva, fingeva di voler mandar in Ongaria. L' essercito era di persone 100 M (= 100,000); n' anche per questo l' ambasciator Ongaro non volse consentir a capitolo alcuno et un giorno fece montar l' ambasciatori sopra una colle, acciocchè vedessero l' essercito, volendoli metter paura et loro non vollero far niente.

Vedendo esso Turco che non poteva esseguir cosa alcuna con li ambasciatori Ongari, stato per mesi 3 in detto luoco, deliberò di tûor l' impresa d' Albania et Corphù. — — — — — — —

In quest' anno medesimo il Signor Turco mandò parte del' essercito che haveva in Sofia a correr sopra quel dell' Ongaro, et fù di giugno.[6] Corse fin sulle porti di Segna[7] et menò via anime infinite et toccò etiam alli sudditi dell' Illustrissima Signoria, come fu a Castelnuovo et altri luochi dell' Istria, dove che menarono etiam di quel della Signoria assai anime. Fu mandato per quelli di Capo d' Istria ambasciatori a quel sangiacco, qual ne fece restituir alcune, ma ne menò assai via, si che ogni giorno ne menava via infinite da ogni parte.

Le gente Corvatte rotte da Turchi.

Del 1493 a dì 16 agosto passò il fiume dell' Uin,[8] Cadaunbassa eunuco con cavalli da 8 M, tutta gente eletta, le qual gente erano venute a posta per combatter con Corvatti, et scorrendo dette gente alla volta di Sagabria[9] et altri luoghi lì vicini depredando da ogni parte. A quel tempo si trovava ban de Crovatia et la Sclavonia Derenzi[n],[10] Ongaro, qual fece mandar mandati per tutte quelle parti, che ciascuno si dovesse metter in ordine et far tutte quelle gente li fosse possibile, et che tutti volantissimo si trovassero in [Crovatia?],[11] dove venne detta gente iuxta il mandato suo, la qual gente furono cavalli tra Ongari et Crovatti da 6 M et pedoni 10 M. Le gente Turchesche, intesa l' adunanza di dette gente, se ne ritornarono a dietro et gionti a una montagna detta »Vragov Verech«,[12] che vuol dir »Montagna del diavolo«, la qual montagna divide li Crovatti da Corbavia. Inteso questo per Crovatti, come Turchi erano gionti in detto luoco, fatto consulto insieme, deliberarono di passar avanti et andar alla volta del piano di Udvigna,[13] luoco della Corbavia et sopra quel piano grande far giornata. Il conte Giovanni da Citin[14] della famiglia de' Frangipani et molt' altri voivoda, et da Voch, despoti della Servia,[15] il qual etiam lui fu d'opinion che non si dovesse far giornata nel detto piano, ma

pigliar li passi della detta montagna, li quali sono passi forti, et lì far il fatto d' arme, perchè le forze de' Crovati erano nelle fantarie et le Turchesche nelli cavalli, dove furono molte parole, et tandem detto conte Giovanni, il qual haveva grand esperienza et corazzo, et tanto grande et famoso, quanto fosse già pur assai anni in quella; il qual' usò queste parole: »Voi sarete rotti et disfarete la Crovatia et tutti questi regni, et io con li gentil' huomini et huomini da bene restaremo morti con tutte queste povere fantarie.« Dove che in questo contrasto Turchi passarono il monte et fecero tre battaglie delle sue gente: la prima hebbe Tui Ismael,[16] la seconda Corcaillia voivoda,[17] con li Cheverschi,[18] la terza il prenominato Chadunbassa. Il prenominato ban Derenzin ordino etiam tre battaglie, de' cavalli et l'antiguardia diede a Ferena(z) Berisburch,[19] con tutte le gente della Schiavonia ch' è messa fra due fiumi Sava et Drava. La seconda battaglia fù data al prenominato Signor conte Giovanni da Citino con tutte le gente Crovatte che si trovavano, prima due bandiere negre No. 400, che furono del questo conte Carlo, il quale in quelli giorni morì, che fù padre del conte Giovanni da Corbavia, detto Ciovachovit,[20] che in lingua latina vuol significare Torquato, et conte Nicolò et conte Bernardin et tutta l' altra nobilità della Crovatia et Corbavia, ut infra; queste battaglie poi etiam erano partite le fantarie in tre battaglie: la retroguardia fù ban Derenzin et accostatise dette gente. L' antiguardia Turchesca si messe con gran impeto et veniva a trovar l' antiguardia di Schiavonia, guidata per Ferenaz,[21] la qual non volse aspettare et si ridusse verso il monte lasciando quelle povere fantarie, et mal' in ordine, dove fugati, detti fanti fuggendo verso il fiume Bloraut,[22] il qual' ha le ripe molto alte, et per la fuga grande si buttavano li dentro, et uno sopra l' altro, tanto che si soffogavano, et l' antiguardia Turchescha trovò la battaglia Crovatta, dove fù fatto gran strage, et fù buttato da cavallo detto conte Giovanni da Citino, il quale tandem morì gloriosamente con la spada in mano. Fù trovato attorno di lui da 30 Turchi morti. Tutti li Crovatti furono morti et presi, a tanto che la seconda battaglia Turchescha dette agiuto all' antiguardia, et retroguardia Turchescha andò a ritrovar gli Ongari, dove fù fatto strage grande de christiani, et morti quasi da 1500 Ongari col figliuolo di ban, et fatto prigione detto ban; le fantarie predette fuggendo per salvarsi ad castello di Udvigna, si buttavano nella Morava,[23] et era tanto piena che li cavalli passavano di sopra et molti cavalli si salvarono in Udvigna passando sopra detti corpi, resa la campagna a' Turchi, et la vittoria. Et detto bassa fece tagliar molte teste et nasi, et quali mandò a Constantinopoli et furono No. 7686. Et la testa del figliuolo del ban, et ogni volta che mangiava, si faceva appresentar detta testa.

Il conte Bernardino Frangipane fù delli primi a fuggir, et s' intende che fù causa di questo conflitto, attento che 'l detto ban haveva commissione dalla corona Ungarica di cacciar detto conte

et tuorli il suo stato, per molte tiranie [che] lui fece, et lui consigliò quella giornata tutto al contrario, et fù causa del conflitto. In questa giornata fù buttato per Turchi a terra il conte Michiel delle Danizze pur Frangipane,[24] il quale nella percossa fece in terra si scavezzò una gamba et il suo cavallo il collo, et arrivato un suo gentil' huomo, dismontò da cavallo et aiutò a cavallo il suo Signor, dicendo che de' suoi pari se ne trovava assai, ma Signori sono pochi, et che li riccomanda un suo figliuolo, il quale lui haveva; et dette queste parole et messo il suo Signor a cavallo, et già fuggendo la furia Turchescha li venne adosso, et lì fù morto, per quanto s' intende dopo che lo servì d' ingratitudine grande che poco si curò di tanto benefitio et del figliuolo.

Donado da Lezze rodio se 1479 u Veneciji. Bio je već 1505 providur grčkoga ostrva Zante, gdje se u njega razbudi interes za prošlost i prilike u susjednoj novoj Balkanskoj velikoj sili, Turskoj. Sa Zanta pošao je u državnoj službi najprije u Cividale u Furlaniji, onda (1509) na ostrvo Cipar, pa u varoš Rovigo nedaleko ušća rijeke Po (1512), onda (1514) u Padovu, pa (1519) u istarski Kopar (Capo d' Istria). Potom je bio pozvan u Veneciju (1522—1526), otkud je pošao opet na Cipar, gdje je u oktobru 1526 umr'o. Negdje oko 1509 uzeo je Donado da piše svoje djelo »Historia Turchesca«, koje ide od godine 1300 do 1514. Od njega sačuvane su dvije kopije, obje danas u Parizu, jedna u Bibl. Nationale, a druga (bolja) u biblioteci ministarstva inostranih poslova (*Turquie Nr. 2*). Po ovim rukopisima priredio je Donadovo djelo za štampu profesor universiteta u Jašiju među izdanjima Rumunjske akademije nauka, I. Ursu, s natpisom: »D o n a d o d a L e z z e, Historia Turchesca 1300—1513). Publicată, adnotată, împreună cu o introducere. Bucureşti 1910.« Glavna mu vrijednost leži u tome, što je Donado u nj unio u cjelini memoare svoga starijega savremenika Ivana M. Angiolella o sultanu Mehmedu II, Osvajaču Carigrada, između 1468 i 1481 godine. Donado da Lezze produžio je doduše djelo do 1514 godine, ali više sumarno. S Angiolellom upoznao se za svoga bavljenja u Padovi i od njega primio njegov rukopis. Za pričanje o bitci na Krbavskom polju Donado se očito služio nekim savremenim izvještajem iz Hrvatske, i zato je ono od velike važnosti, iako ima u njemu dosta netačnosti, što ih je očito unio po kazivanju nekih docnijih ljudi. Ovaj je Donadov izvještaj zato važan, jer — kako se čini — on je potom ušao u sve druge pisce talijanske uticajne sfere (tako Pavla Giovija, Židova Kohena i našega Tomašića).

O Donadu da Lezze i njegovu djelu up. Predgovor prof. Ursija u njegovu pomenutom izdanju i Jovan Radonić, Donado da Lezze i njegova »Historia Turchesca« (Godišnjica Ćupićeva knj. XXXII, Beograd 1913, 302—337.

[1] Castrum Neretva pominje se u ispravi kralja Matijaša, izdanoj u Varoši Jajcu 6. dec. 1463, a kojom je kralj potvrdio hercegu Ladislavu, sinu hercega Stjepana Kosače, neke posjede u Uskoplju, Prozoru i Hlijevnu, kao nagradu za pomoć pruženu u ratu s Turcima poslije pada Bosne. *Ovom prilikom herceg Ladislav predaje kralju grad Neretvu* (Thallóczy, Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter, München 1914, 195—196, 420). Ovaj je grad nekoć bio na jednom ostrvu u Neretvi nedaleko njena ušća (docnije možda mletački Fort Opus = Opuzen).

[2] Grad Neretva, kao i sav onaj kraj uz donju Neretvu, pao je u tursku vlast još 1482 (Thallóczy o. c. 243).

[3] To jest: ušće Neretve.

[4] Džem sultan.

[5] Jedan je bio Mihajlo Czobor, docniji beogradski ban.

[6] U junu 1493 Jakub paša spremao se da osvoji Jajce.

[7] I savremeni mletački senator Dominik Malipiero kaže pod godinom 1493: »A 20 zugno... per occupar Segna, ghe ha mandà 5000 Turchi...« (Annali Veneti dall' anno 1457 al 1500 del senatore Domenico Malipiero, u »Archivio storico italiano, tomo VII, parte prima, Firenze 1843, 319).

[8] Una.

[9] Zagreb.

[10] U rukopisu greškom nekoliko puta redom De Renzi, onda korektno Derenzin.

[11] Praznina u oba rukopisa, znak da prepisivači nisu umjeli da pročitaju ime nekoga mjesta u Hrvatskoj.

[12] U rukopisima Uragou Verech = Vragov vrh; zapravo »Vražji Vrtal = Hortus diaboli, Teufelsgarten«, danas Plješevica kod Korenice.

[13] Ursi je pročitao *Vzuigna*, ali domeće da nije siguran za svoje čitanje učinivši uza nj znak pitanja. To je očito Vduigna = Udvina (Udbina).

[14] Cetin.

[15] Ovo je neispravno, jer je srpski despot Vuk Grgurević Branković umr'o još 16. apr. 1485. Međuto, ono »da Voch...« može se shvatiti i kao »potomak Vukov« ili »Vukov čovjek«, a to bi mogao da bude Ferenac Berislavić, drugi muž Vukove udovice Barbare Frankapanke, kćeri Žigmunda Frankapana sina bana Nikole Frankapana († 1432), koji je zaista učestvovao u bitci na Krbavskom polju. Despot Vuk darovao je 1482., još za života, ženi Barbari Frankapanki grad Bijelu Stijenu (Fejérkő) u križevačkoj županiji i distrikt Totuševinu kod Siska. Barbara Frankapanka preudala se za Ferenca Berislavića još prije bitke na Krbavskom polju, jer on je očito pošao onamo kao rođak Frankapana. Odmah poslije boja nalazimo ga na gradu Bijeloj Stijeni (gl. gore br. 183).

[16] Njega pominje i Paolo Giovio: »Hismael bey sangiaco di Servia« i Tomašić: »Hismael beius Servie saniacus«. Olesnicki (K historiji Krbavskoga boja, »Hrv. revija« 1934, 33) kaže, da »o Ismail begu, srpskom sandžaku onoga vremena, turski historici nemaju nikakih vijesti,« i drži, da je »Ismail beg bio po svoj prilici sandžak Kruševački,« jer Smederevski sandžak bio je i prije i poslije boja na Krbavskom polju Ali beg Mihaloglu. Ne znam što je ono »Tui«; da nije rđavo pročitano za »bey«, kako imadu Paolo Giovio i Tomašić?

[17] Paolo Giovio ima »Carvilia vayvoda«, pa i Tomašić »Carvilie woywoda«. Olesnicki (l. c.) ispravno objašnjava ime Carvilia kao »Karlova

zemlja«, turski Karli-eli ili Karlo-eli. Ovim imenom zvali su Turci sandžak, koji je bio stvoren oko polovine XV st. od zemalja južnoga Epira, koje su pripadale despotu Karlu I Toccu († 4. jula 1429) i njegovu nasljedniku i nećaku Karlu II Toccu (1429—1448) i nazvan po njihovu imenu.«

[18] Prema ovoj iznakaženoj formi, ne znam šta je: očito se radi o ljudima iz nekoga kraja.

[19] Tako iznakaženo za »Ferenaz Berizlow« — Ferenac Berislavić, kako je već dobro odredio Ante Šimčik, Dubrovačka bugarština o Krbavskom razboju (Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slovena, knj. XXVIII, 2, Zagreb 1932, 50—55). Up. gore bilj. 8.

[20] Iznakaženo za Karlovich; naime radi se o grofu Ivanu Karloviću, sinu grofa Karla Krbavskoga († 8. jula 1493). Da Karlović ne znači latinskim jezikom Torquato, nije potrebno napose isticati.

[21] Ferenac Berislavić; ovdje korektno napisano i pročitano: Ferenaz.

[22] Ovo je toliko iznakaženo, da se ne da objasniti. Na Krbavskom polju ima samo jedna riječica (potok) imenom Krbava (ponornica), koja izvire pod Udbinom. Kod izvora sama dosta su joj strme obale, ali ima malo vode, osim za jako kišovita ljeta, kakovo je bilo 1493. (up. kazivanje biskupa Divnića, gore br. 146).

[23] I ovo je rđavo pročitano još iz originalnoga rukopisa; rijeke Morave nema i jamačno nikad ni bilo nije u Krbavskom polju. Očito ima da bude: Corbava.

[24] To je grof Mihajlo Frankapan Slunjski († 1499); otkud ono »delle Danizze«, ne znam.

g) **Ludovici Tuberonis** Commentariorum de temporibus suis lib. IV § VI et lib. V § VIII (Schwandtner, Scriptores II, 171, 200—201).

Hederius banus feliciter contra Turcas pugnat.

Per idem fere tempus,[1] iam enim Hungaris laetior fortuna affulgere coeperat. Ladislaus Hederius,[2] Dalmatarum praefectus, quem banum Pannonii appellant, adversus Turcas in regione cui praeerat rem satis prospere gessit; progressis enim finibus suis ad incursandum Charabaviensium Hungaricae ditionis agrum[3], praedam quam abegerant, eripuit, trecentos in proelio occidit, ducentos vivos cepit atque ad regem Vladislaum una cum quinquaginta nobilium Turcarum capitibus caesis, corporibus demptis, quo maior victoria appareret, misit.[4] Rex vivos Turcas fodiendis lapidibus destinatos, partim in Boemiam, ut eo quoque huius victoriae fama perveniret, duci iussit, partim Budae cum caeteris eius nationis captivis retinuit. Nempe, more a rege Matthia Hunyade tradito, in fabrilibus ministeriis mancipiorum opera domus regia utitur.

Derencinus banus infeliciter pugnans, simul cum nobilitate Croatica, a Turcis paene deletur.

Nondum ad Danubium ad recognoscendas, uti constitutum erat, Transistranas[5] regiones traiecerat Vladislaus, quum ei nuntiatum est, Derencinum Dalmatiae praefectum, quem banum appellant, in Corbaviensi agro, non procul ab Albio monte,[6] adversus

Turcas male pugnasse exercitumque nostrum occisione paene deletum, quum temeritate atque imperitia ipsius praefecti, tum proditione, ut fama est, quorundam Chorvatorum principum, quos ferunt Derencinum ad conferendas cum Turcis manus alieno nostris loco per fraudem impulisse, veritos sane, ne banus, quem ob quaedam eorum admissa a se alienatum suspicabantur, superatis Turcis, in se arma converteret. Quae quidem clades an dolo illorum Chorvatorum principum accepta sit, tametsi nondum est pro comperto, illos tamen ex eo proelio magnum conflasse odium, nulli dubium est; qui scilicet e medio pugnae ardore inter caedem effugerant, et quia visi sunt vix proelio commisso terga hosti vertisse, et quia, quod in primis odium accendit, ea strage nobilitas Chorvatica fere deleta est, agri vero, abacto pecore, una cum agricultoribus paene deserti.

Maxime autem haec clades trium clarissimorum virorum clade insignis fuit, morte Ioannis Frangepanii Zethinensium principis, Georgii Vlatchovi[ti]i nobilis adolescentis e Narisio agro oriundi interitu,[7] captivitate ipsius praefecti.[8] E quibus Ioannes Frangepani, animadvertens equos suos, quod sane robur fuit in nostro exercitu, paene omnes cecidisse paucosque labore ac vulneribus fessos, adhuc in acie locum suum magis tenere quam pugnare, malleque mori quam hosti terga dare, ne tantae cladi superesset, quum fuga periculum vitare posset, pugnans interficitur. Georgius [Vlatchovitius] vero, primam tunc iuventam attingens, dum obtruncat quendam, qui se ei in agmen hostium iuvenili ardore invecto obiecerat, tria vulnera lethalia a circumfusis undique hostibus in dexterum accepit latus, nec tamen animum deiecit, verum adhortatus est suos iam fugam spectantes, ne terga verterent, donec deficiente sanguine concideret, hostium telis obrutus. At praefectus dolore amissi filii, qui adolescentia atque animi magnitudine inconsultius pugnans ceciderat, haud satis compos mentis, dum hortatur pugnantes, pericula pariter adeundo, dum fugientes revocat, dum proelium restituit, ab hostibus capitur yivusque ad Baiazetem Turcarum regem adductus est; a quo neque blanditiis neque crudelissimae mortis denuntiatione impelli ad perfidiam potuit, quum eum per se Turca diu verbis fatigasset, uti a christiana religione ad mahometani ritus deficeret vitia, quo eo milite adversus christianos uti posset. Itaque in custodiam ultra Hellespontum missus, veneno, ut ferunt, ab hostibus est necatus.

Atque inquirenti mihi, qua nam potissimum causa, quave nostrorum culpa, praedatoria Turcarum manus, ab Hungaris fundi facile assueta, tantam ediderit stragem, compertum est, praedae maxime aviditatem nostris exitio fuisse. Nam cum Derencino nuntiatum esset, Iahiam Turcarum satrapam[9] cum sex millibus delectorum militum inferiorem Dalmatiam, quam nunc Chorvatiam dicunt, ingressum gloriaque incitatum, non tam ad praedam quam ad proelium faciundum venisse, et ipse, licet strenuus miles, dux tamen novus, occasionem gloriae sibi quoque oblatam ratus, statuit haud satis exploratis suis adversaeque partis iuxta viribus confestim ad hostem

pergere. Pervenerant iam Turcae ad montem inter Illyricas Alpes asperitate ac silva ex proceris arboribus insignem, Gosdenum[10] incolae vocant; eo loci triduum se continent incerti, utrum in patentem campum descenderent, an ibi hostem operirentur. Acceperant enim ab exploratoribus suis, haud contemnendam Hungarorum manum in proximo consedisse. Hungari quoque cum aliquamdiu consultassent, quo nam in loco Turcis occurrerent, atque hinc metu periculi, hinc praedae gloriaeque aviditate distracti, sententias variassent. Quidam enim censebant et hoc profecto salutare fuisset consilium, in monte pedestribus copiis hostes invadendos, nec ullo modo sinendum eos, equitatu pollentes, campum attingere. Nam quum in nostro exercitu mille tantum et quingenti equites essent, numero longe superiorem hostium equitatum haud quaquam sustinere potuerunt pedestribus copiis nostris, ad primum statim proelium ineuntium clamore perterritis ac perturbatis, haud quaquam ad duodecim fere millia peditum Slavenorum in acie tunc fuerunt. Caeterum cum ex agris nuper collecti essent, feroces illi quidem erant, sed paene inermes, nec signa sequi, nec ordines servare, nec demum in acie hosti oppositi stare assueti. Qui profecto, si in montibus proelium fuisset commissum, eminus hostem fundis confecturi fuissent, sed quoniam, si agrestes victores extitissent, praeda etiam potituri essent, idcirco maior pars equitum, qui fortitudinem temeritati et avaritiae praetendebant, magna contentione in patentem campum e montibus certamen traxere. Profecto quoniam auxilia cataphractorum equitum propediem ventura expectabant, nequaquam primo permittente mox universis proelium poscentibus non ausus repugnare, in aciem copias eduxit, maxime ne, ut sunt Hungari elatioris spiritus, pugnae subterfugiendae suspicionem Chorvatis praeberent. Hungari nimirum et Chorvati perpetuas de virtute controversias inter se habent, neque enim Dalmatae, quorum pars potior est Chorvatia, vi aut armis coacti, sed cognationis iure in Hungaricam concessere ditionem.[11] Itaque dum tuto consilio, in quo sane vera gloria consistit, temeritas ac avaritia anteferuntur, Chorvaticum nomen prope extinctum est.

Aliquot interiectis diebus rursus Turcae, superiori illecti fortuna, regionem illam adorti sunt, sed non eadem felicitate usi, plurimos ex suis praeda nequicquam tentata, amiserunt. Et quoniam quidam Turcarum hac in expeditione a Dalmatis excepti sunt, factum memorabile duorum captivorum, Hallai et Mechmetis, silentio non praeteribo. Qui quamvis obscuro loco in Dardanis[12] essent nati, nobilium tamen virorum sunt imitati virtutem et quae christianis etiam admirationi simul et documento sit futura.

Ludovicus de Cerva, u literaturi prozvani Ludovicus Tubero, rodio se u Dubrovniku 1459 godine od stare poznate porodice Zerva, Cerva, slovenski Crević, Crijević, koja se u dubrovačkim ispravama pominje već u prvoj polovini XIII st. Poslije humanističkih nauka

svršenih kod kuće, pošao je na dalja studija u Pariz, gdje je — po tadašnjem običaju pariskih akademija — dobio časni rimski pridjev Ludovicus Tubero. Kad se poslije svršenih nauka vratio kući, stupi u benediktovački red (1484) i pođe u samostan na ostrvu Svetoga Andrije nedaleko od Dubrovnika, o kojem se kaže da su ga osnovali njegovi pređi još negdje u XIII st. Na Svetom Andriji ostao je Tubero dvadeset i dvije godine baveći se naukom, a naročito savremenom historijom i prošlošću svoga rodnog grada. Oko 1506 izabran bi opatom drugoga dubrovačkog benediktovačkog samostana Svetoga Jakova u Višnjici ispred Ploča; osnovali su ga još 1222. dubrovački patricij Ivan Gundulić (Gondola) i njegova žena Dobroslava. Kao opat Svetoga Jakova pošao je Tubero iz nepoznata razloga u Ugarsku, gdje se duže vremena zadržavao u Baču na dvoru kaločko-bačkoga nadbiskupa Grgura Frankapana (1503—1520), brata Jurja Frankapana Cetinskoga, koji je pao u bitci na Krbavskom polju. Vrativši se kući umr'o je 1527. i bi sahranjen u samostanu Sv. Jakova u crkvi. Još prije polaska u Ugarsku Tubero je bar od česti počeo da piše svoje historijsko djelo »Commentarii de temporibus suis«, u kojem je obrađivao savremenu historiju od smrti kralja Matijaša I († 1490) do smrti pape Leona X († 1522); svršio ga je, dabome, tek u Dubrovniku pred smrt. Nema sumnje da je iz Ugarske ponio mnogo podataka pokupljenih od savremenika o ugarskim i hrvatskim prilikama; pa i od nadbiskupa Grgura Frankapana lako je mogao da čuje koji detalj o Krbavskoj bitci.

Djelo je prvi i drugi puta štampano u Frankfurtu na Majni 1603 i 1627 godine, a treći puta u zbirci Schwandtnerovoj (Scriptores rerum Hungaricarum vol. II, Viennae 1748, 107—381).

[1] U kasnu jesen 1491.

[2] Ban se zvao Ladislav Egervarski; Tubero je očito zamijenio Egervár sa Hédervár.

[3] Charabaviensis ager = Krbavsko polje. Vrpile su zaista blizu sjevernoga ruba ovoga polja (up. niže članak j) »Ljetopis fra Ivana Tomašića«, str. 306, bilj. 3.

[4] Ovo potvrđuje kralj Vladislav II svojom ispravom od 24. marta 1492 (up. gore br. 89).

[5] Transistranae partes = krajevi s one, desne, obale Dunava (Ister).

[6] Obje Kapele i Plješivica (Lička).

[7] Juraj Vlatković je stariji sin hercega Vlatka Kosače (sina hercega Stjepana Vukčića Kosače † 1466). Herceg Vlatko oženio se jednom princezom Aragonskom (unukom napuljskoga kralja Alfonsa I), sestrom Luize Aragonske, žene grofa Bernardina Frankapana; on se poslije pada Hercegovine (1482) dao pod mletačku zaštitu i naselio na ostrvu Rabu, gdje je umr'o 1489. Kako se herceg Vlatko oženio (drugi puta) 1474. godine, sin Juraj Vlatković mogao je 1493. imati oko 18 godina. U boj je jamačno pošao sa rođakom grofom Ber-

nardinom Frankapanom. I Tubero kaže za nj da je bio »nobilis adolescens« i na drugom mjestu »primam tunc (1493) iuventam attingens«, a »e Narisio agro (= Humske zemlje uz Neretvu) oriundus«. Ovaj sin hercega Vlatka nije bio dosada poznat, već samo mlađi potalijančeni Ivan (Iuan), koji je živio i umr'o u Italiji (još je živio 1546).

[8] To jest: bana Derencsényja.

[9] Ovo je netačno mjesto Iacuppes; Jahja-paša bio je nasljednik Jakub-pašin.

[10] Gvozd = Kapela planina.

[11] Veoma značajne riječi; iz njih se jasno vidi da su Madžari već onda tvrdili, da su Hrvatsku osvojili na sablji, a Hrvati opet da su s Ugarskom došli u državnu zajednicu na osnovu rodbinskih veza hrvatskoga dvora s ugarskim.

[12] Srbija, odnosno sjeverna Maćedonija.

h) **Paolo Jovio,** Commentario delle cose de Turchi di Paolo Jovio vescovo di Nocera a Carlo Quinto imperadore Augusto. Basel 1532.

Paulus Jovius Turcicarum rerum commentarius Pauli Iovii episcopi Nucerini ad Carolum V. Imperatorem Augustum. Ex italico latinus factus Francisco Nigro Bassianate interprete. Argentorati MDXXXVII.

Ovih rijetkih knjižica nema nijedna od zagrebačkih biblioteka. Služio sam se zato primjercima biblioteke madžar. nar. muzeja u Budimpešti (talij. original sign. Balc. 729; lat. prijevod: Balc. 3428). Obje su knjižice štampane kurzivom i nisu paginirane.

Baiazeto fece poi pace con il soldano (sc. Cait-beo al Cayro) et voltò l' arme verso Albania et prese la città di Durazzo presso alla Velona.[1] Mandò poi nel MCCCCLXXXXIII Cadum bassà prestantissimo capitano à correre in Ungheria, et stracorse fin' a Zagabria con otto mila cavalli, predando ogni cosa con estremo terror' di quelli popoli. Per tanti danni ricevuti et quali si potevano ricevere, si unirono li Signori bani di Croacia, di Schiavonia et di Ungheria con grande essercito. Il che fece ritirare Cadum bassa fin' alla Montagna del Diavolo,[2] la qual' divide la Croacia da la Corbavia. Il conte Giovanni, per cognome Torquato,[3] come huomo esperto et valoroso di mano et di consiglio, non voleva condurse al'

Baiazetes autem, inita post eam cladem cum sultano pace, in Albaniam arma convertit ac Dyrrhachium prope Velonam[1] situm cepit. Quumque iam annus humanae salutis MCCCCXCIII ageretur, Cadumum bassam, praestantissimum ducem, in Ungariam misit, qui cum octo millibus equitum Zagrabiam usque profectus, non sine maximo populorum illorum terrore, omnia depraedatus est. Quam ob rem Croaciae, Sclavoniae atque Ungariae principes, quos banos vocant, habita tam damni nuper illati, quam quod in futurum inferri poterat ratione, magnum simul exercitum compararunt. Id fuit in causa, ut Cadumus usque ad Diavoli Montem,[2] qui Croaciam a Corbavia dividit, suos retraxerit. Caeterum Ioan-

combattere con Turchi in campagna aperta, ma con l'avantaggio de monti et luoghi stretti persequitargli. Il conte Bernardino Francapane, più bravo in consiglio che nel' menar' delle mani, persuadea la giornata, et così dicea il bano d' Ungheria dispregiando li nimici, per il che si venne alle mani appresso al' fiume de la Morava.[4] Cadum bassa fece tre squadroni: il primo dette ad Hismael bey sangiaco di Servia,[5] il secondo a Carvilia vayvoda,[6] il terzo tenne per se; cosi feceron' li christiani compartendo le fanterie con tre battaglie di cavalli; la prima hebbe Ferdinando Berisburch[7] con le genti Schiavoni, le quali erano del' paese in mezzo del Drava et dela Sava, la seconda guidava il conte Giovanni Torquato con li Croati, la terza fù del' conte Nicolo et del' conte Bernardino Francapane. Hismael dette con tanta furia dentro alla squadra prima ch' a Ferdinando fù forza di rincularse, et rinculando si misse in disordine et abbandono le sue fanterie, le quali furno rotte et cacciate con sanguinolenta fuga fine nel' fiume de la Morava, nel' quale per le ripe alte si buttavano per paura delle mazze Turchesche. Hysmael, havendo fracassato la prima banda, si rivoltò alla seconda sopra qual in un tempo diede etiamdio Carvilia vayvoda et quasi in un' momento di tempo rupperon' et taglioron' a pezzi tutte le genti del' conte Giovanni, il quale scavalcato, doppo haversi fatto un' cerchio di Turchi morti d' intorno, fù ammazato. Ne Cadum bassa perdette punto di

nes comes cognomento Torquatus,[3] vir prudens armisque et consilio valens, non in patenti campo cum Turcis congrediendum, sed eos in angustioribus locis, ubi etiam montes auxilio esse possent, arctandos atque impellendos censebat. Verum Bernardinus Frangepanus comes, plus audaciae in consulendis, quam virium in peragendis rebus bellicis habens, aperto marte dimicandum suadebat; idem Ungariae banus, inimicos contemnens, iudicabat. Quorum sententia quum praevaluisset, iuxta Moravam fluvium certatum est. Cadumus tripartito exercitum diviserat ac primam partem Hismael beio Serviae saniaco,[5] secundam Carviliae vaivodae[6] commiserat, tertiam sibi ipsi servarat. Hoc idem et christiani suos pedites inter tres equitum alas aequa portione dividentes effecere. Primam, quae Sclavinos loca inter Dravum et Savum fluvios incolentes continebat, Ferdinandus Berisburchus[7] regebat; secundam Croatas continentem Iohannes Torquatus ductabat; tertia sub Nicolao et Bernardino Frangepanis erat. In hunc igitur modum exercitibus ordinatis, Hismaelbeius tanto impetu primas nostrorum cohortes invasit, ut Ferdinandus e suo ordine deturbatus, non tantum cadere, sed etiam suos pedites derelinquere coactus sit. Unde ii statim in foedam et cruentam fugam usque ad Moravam acti ob insequentium Turcarum timorem se ipsos in fluvium praecipitarunt. Hismael beius vero prima hac acie devicta secundam

tempo in dar' l' incalzo a l' Ungheri, con li più eletti suoi soldati, per virtù de quali sbarattò ogni cosa, in modo tale che in men' d' un' hora fù presso il Signor bano et ammazzato il figliuolo. Guadagnata una bella vittoria con poco danno de suoi, riconobbe li morti et mandò al Signor Gran' Turcho molte teste et moltissimi nasi in sequal' della gran strage de christiani, li quali al' numero fatto per la resegna passorno sette mila.

aggressus est, quam etiam Carvilia eodem temporis momento invadens, Torquati milites ad unum trudicarunt; Torquatus autem pluribus circa se Turcis interfectis et ipse tandem occisus est. Porro neque Cadumus occasionem insequendi Ungaros omisit, nam virtute fortissimorum militum, quos in hoc sibi delegerat, adeo omnia dissipavit, ut in spacio prope modum unius horae, capto principe bano eiusque filio interfecto, egregia victoria, paucis e suis amissis, potitus sit. Numerari deinde cadavera interfectorum iussit atque in testimonium stragis christianis illatae, multa capita ac nasos quam plurimos ad imperatorem suum misit; enim vero qui occisi fuerunt, septem millium numerum excessere.

Paolo Giovio (u literaturi Paulus Iovius) rodio se u gradu Como (u sjev. Italiji) 1483 godine. Učio je medicinu u Padovi i u Paviji, a 1516 nalazimo ga u Rimu kao praktičnoga ljekara, a potom i kao universitetskoga profesora. Od sada radi Paolo Giovio najviše na publicističkom polju i na historiji. Godine 1528 imenovao ga je papa Klement VII biskupom južnotalijanskoga grada Nocere (nedaleko od Napulja); 1550 preselio se iz Rima u Firenze, gdje je i umr'o 1552. Glavno je djelo Pavla Giovija »Historiarum sui temporis libri XLV« (od provale Karla VIII u Italiju 1494 do godine 1547), ali fale knjige V—X (1498—1513) i XIX—XXIV (1521—1527), kojih autor nije nikad ni napisao. Djelo je prvi puta štampano u Firenze 1550—1552. Dalje je Paolo Giovio napisao više biografija čuvenih Talijana svoga i ranijega vremena, i brošuricu »*Commentario delle cose de Turchi*«; štampana je prvi puta 1532 u Baselu (možda još 1531 u Veneciji, ali je ja nisam našao), a onda je 1537 izišla i u latinskom prijevodu u Strasbourgu »*Turcicarum rerum commentarius*«. Svoj prikaz bitke na Krbavskom polju napisao je Paolo Giovio na osnovu onoga istoga izvještaja iz Hrvatske, kojim se služio još prije njega Mlečanin Donado da Lezze.

Očito je ovaj, inače danas još nepoznati izvještaj u originalu, tada cirkulirao u Italiji u različitim prijepisima, pa otale je i razumljivo, da su tolika naša lična imena ili geografski nazivi onako varvarski iznakažena. Kako je spis Paola Giovija izišao štampom 1532 (1531), odnosno 1537, on je postao izvorom svima docnijim piscima, naime našem fra Ivanu Tomašiću i Židovu Rabiju Josipu ha Kohenu.

O Paolu Gioviju up. Eduard Fueter, Geschichte der neueren Historiographie. München 1925², 51—55.

[1] Valona.
[2] Vražji Vrtal (Teufelsgarten), sada Lička Plješivica.
[3] Neispravno; Torquato uzeli su u svoje ime Krbavski knezovi, kao tobožnji potomci rimskoga junaka Manlija Torquata, a ne Frankapani.
[4] Ove rijeke nema i nikad je ni bilo nije; up. gore str. 296, bilj. 22.
[5] Up. gore str. 295, bilj. 16.
[6] Up. gore str. 295, bilj. 17.
[7] To je Ferenac Berislavić; up. gore str. 296, bilj. 19.

i) **Iohannis Cuspiniani,** De Turcorum origine, religione ac immanissima eorum in christianos tyrannide deque viis per quas christiani principes Turcos profligare et invadere facile possent. Liber iamprium natus et ad utilitatem reipublicae christianae aeditus Ioanne Cuspiniano autore. Res nova et christianis auribus inaudita. Antverpiae apud Ioan. Steelsium in scuto Burgundiae. Anno 1541. str. 46.

Chimerinis itaque ad imperium retractis, Baiazethus retro pacatus abiit, nihil molesti Venetis (quia pacem violare noluit) inferens. Dehinc est maxima clades a christianis in Liburnia (quam nunc Croatiam dicimus) accepta, cum septem millia hominum sunt uno praelio interfecta. Conflixerunt enim in ea pugna novem millia Hungarorum Croatorumque, quorum terram assiduis excursibus vastabant Turci. Sed Turcis vincentibus, caesa est christianorum acies, ex parte multo maxima. Vix duo millia media strage dilapsi, per saltus et nemora in pacatum abierunt. Victor hostis, ut caesorum numerus commodius iniretur, nares iacentium exactas baltheolisque insertas secum extulit.

j) **„Ljetopis Ivana Tomašića"** (Chronicon breve regni Croatiae Joannis Tomasich minoritae).

Originalni rukopis u arhivu Jugoslavenske Akademije u Zagrebu (nekoć u biblioteci knezova Auersperga u Logensteinleitenu u Gornjoj Austriji).

Štampao ga Kukuljević *u »Arkivu« knj. IX (Zagreb 1868) 22—24.*

Anno domini 1491 Skayn bassa[1] ex Bosna exiens cum XVII millia equitum, versus Carniolam usque ad Aquas Gradatas seu Bile

*

Vode[2] per mensem tardarunt, expoliant ac vastant flama et ferro. Banus vero Corvatie, Ladislaus nomine de Egrivar, cum universa Crovatia castrametati sunt in Verpilla prope Udvinam.[3] In quatuor acies erant ordinati; primam vero aciem Ioannes Cetini [et] Michael Zluni, comites de Frangepanibus, regebant. Non [ut] homines, sed ut leones ferocissimi trucidabant Turchas. Ibique conflicti sunt miserime Turche: IX millia Turcas occiderunt, XVIII millia captivos liberarunt.

Anno humane salutis 1493 agendo Cadunum bassam, prestantissimum ducem, in Ungariam misit [sc. sultanus Baiazetes]. Qui cum octo millibus equitum Zagabriam usque profectus, non sine maximo illorum terrore depredatus est. Quam ob rem Crovatie, Sclavonie atque populorum Ungarie principes, quos banos vocant, habita tam damni nuper illati, quam quod in futurum inferri poterat ratione, magnum simul exercitum compararunt; id quod in causa fuit, ut Cadamus Turca usque ad Diavli Montem seu *Vraži vrtal*, qui Crovatiam a Corbavia dividit, suos retraxerit. Ceterum Ioannes comes Cetini, vir prudens armisque et consilio valens, non in patenti campo cum Turcis congrediendum, sed eos in angustioribus locis, ubi etiam montes auxilio esse possent, arctandos atque inpelendos censebat cum multis nobilissimis Corvatie. Verum banus Derencin, plus audacie in consulendis quam virium in peragendis rebus bellicis habens, aperto marte dimicare suadebat. Idem banus Derencin inimicos contemnens iudicabat; Crovati vero obstabant, quia pauci erant. Banus inquit: »*Ha Hrvate! Vazda ste bili strašljivice!*« Respondit Ioannes comes Cetini: »*Danas hoćemo viditi ko je bigavica. Ti budeš danas začetak raspa hrvatske zemlje. Bane! Nî ti to [kao] po Ugrih od grada do grada jahati ter se hartati. Hoćeš danas viditi, kako Turci boj biju.*« Banus vero inquit: »Probabo«. Cuius sententia prevaluisset [et] iuxta Moravam fluvium certatum est. Cadamus bassa tripartito exercitum diviserat ac primam partem Hismael beio, Servie saniaco, secundam Carvilie woywode commiserat, tertiam sibi ipsi servat. Hoc idem et christiani suos pedites inter tres equites alas equa porcione dividentes effecere; primamque Sclavinos — loca inter Dravum et Savum fluvios incollentes — continebat, Ferdinandus Berisburchus regebat, secundam, Croatas continentem, Ioannes Cetini ductabat [et] terciam Nicolaus Terzacchi et Bernardinus Frangiepani [ductabant]. In hunc igitur modum exercitibus ordinatis, Hismael beius Turcha tanto impetu primas nostrorum cohortes invasit, ut Bernardinus e suo ordine deturbatus non tantum cedere, sed eciam suos pedites derelinquere coactus sit. Unde ii statim in fedam et cruentem fugam usque ad Moravam acti, ob insequentium Turcarum timorem se ipsos in flumine precipitarunt. Hismael beius prima hac acie devicta, secundam agressus est, quam eciam Carvilie woywoda eodem temporis momento invadens, Cetini milites ad unum trucidarunt; comes Cetini, pluribus circa se Turcis interfectis, et ipse tandem occisus est.

Porro neque Cadamus bassa occasionem insequendi Ungaros omisit, nam virtute fortissimorum militum, quos in hoc sibi delegerat, deo omnia [permittente] dissipavit, ut in spacio prope modum unius hore, capto principe bano Derencin, eiusque filio interfecto, egregia victoria paucis e suis amissis, potitus sit; banoque in prandio et in cena in mensa ponebant ante eum caput filii sui. Numerare deinde cadavera intefectorum iussit atque in testimonium stragis christianis illate multa capita ac nasos quamplurimos ad imperatorem suum [mittere] iussit. Enim vero qui occisi fuerunt XIII millia numerum excessere. Hec est prima destructio regni Corvatie ibique tota nobilitas corruit Corvatie, anno salutis 1493.

O fra Ivanu Tomašiću, nažalost, ne znamo upravo ništa; bio je franjevac i živio je u polovini XVI st. Više je nego samo vjerojatno da je bio iz kraja koji je pripadao Frankapanima, jer očito pokazuje spram ove odlične hrvatske porodice veliku sklonost, pače moglo bi se čak kazati da se služio njenim spisima, jer on zna začudo o Frankapanima da priča više negoli o ijednoj drugoj familiji. Tomašićev Ljetopis ide od smrti hunskoga kralja Atile (453) do godine 1561, dakle nije dugo vremena poslije ove godine i napisan. Rukopis — bez sumnje original — napisale su dvije različite ruke; drugi dio pisao je fra Ivan Tomašić, koji se i potpisao na kraju, ali nažalost bez datuma i oznake mjesta gdje je radio. Zato i nije nemoguće, da je fra Ivan Tomašić samo k o p i r a o jedan stariji predložak, i da on sam nije autor kronike. Gore pomenuti natpis je dao Kukuljević; u originalu ne samo da ga nema, već je original baš u početku manjkav; otkinuto je naime dva tri lista. No bilo kako bilo, mi ćemo našu kroniku i dalje zvati: T o m a š i ć e v i m l j e t o p i s o m.

Već sam imao prilike da pokažem, kako se autor obilno služio literaturom i da je svoje izvore budi doslovce prepisivao budi prerađivao ili dopunjao (up. moju raspravu: O smrti hrvatskoga kralja Zvonimira, »Vjesnik hrv. arheol. dr.« N. S. VIII, 1905, 23—27). Tako je i s njegovim opisom bitke na Krbavskom polju, koju je on, tako reći, doslovce prepisao iz latinskoga prijevoda gore pomenutoga »Komentara« Pavla Giovija, štampana 1537, ali od česti i dopunio veoma značajnim čisto hrvatskim podacima, o čijoj se provenijenciji sada ne može ništa pouzdano kazati; vjerojatno su to bili neki zapisi u kojem frankapanskom arhivu. Međuto, o njihovoj vjerodostojnosti ne može ni časa da bude sumnje. Katastrofa na Krbavskom polju bila je znatnim dijelom i katastrofa familije Frankapanske, i zato se uspomena na ovaj tužni dan i dobro čuvala.

[1] To je: Hasan beg Mihaloglu s pridjevkom Šahin paša (dialektno Šain = sokô osobito plemenite vrste). Up. Olesnicki, K historiji Krbavskoga razboja (»*Hrv. revija*« 1934, 32).

[2] Bele Vode (njem. Weisswasser) u Štajerskoj blizu nekadašnje koruške granice, u srezu Slovengradecu (njem. Windischgraz), na sjeveru od Mozirja na Savinji.

[3] Vrpile su i danas mjesto na putu između Korenice i Krbavskoga polja.

k) **Nicolaus Istvánffy,** Regni Hungarici historia libris XXXIV exacte descripta, Coloniae Agrippinae anno MDCXXXV, 11, 18—20 *(lib. II).*

a) Interea a Turcis, qui duces ac milites ad obsidendam Albam[1] vocatos didicerant, variae fiebant excursiones; vicisim Ungarorum etiam alae et cohortes, quae praesidii causa domi remanserant, in Turcarum ditionem ultra Istrum[2] oblatis occasionibus excurrebant. In quibus ut Turcae raepe repulsi et victi, ita nonnunquam, uti evenire plerumque solet, victores evadebant. Nam cum Taurunum[3] et Temesvarum nocturna expeditione urendo agros et populando excurrissent ac Stephani Bathori villas rapinis incendiisque deformassent, abductisque multis incolarum millibus, non longe a Varadino[4] actis praedis essent reversi; illud incommodum Emericus Derencenius[5] Illyrici praefectus, quem banum Ungari vocant, cum Bernardo Frangepano Caroloque Corbaviae comitibus aliisque Croatiae regulis maiorique hostibus illato detrimento rependerunt. Cum enim Turcae ad Hunam fluvium,[6] qui e Dalmatarum montibus ortus, sinnoso cursu per intima Croatiae defluens, modo lenis et placidus, modo citatis aquis celerior, sub arce Dubicia Savo miscetur,[7] Croatia a Sclavonia dividit, magno numero populando vagarentur, a nostris, quos modo nominavimus, occidione deleti sunt, captis hostium mille quingentis totidemque caesis, reliquis in profluente Huna submersis. In ea quoque Illyrici parte, quam modo Sclavoniam vocant, Corvinus, qui sincera et inconcussa fide Vladislai partes sequebatur, Zagrabiam, quaese hostibus dediderat ac a sexcentis Germanis militibus custodiebatur, obsidione cinxerat, ne illinc a caesarianis[8] assidue rapinae fierent ac frumentariae convectiones interciperentur. Cum autem Iacobus Siculus,[9] quem ad caesarem redditis ei Petovia et Racospurga[10] defecisse docuimus, obsessis auxilio venisset, ab eodem Corvino fusus fugatusque fuit, et Zagrabienses spe deiecti omissaque pertinacia deditionem fecerunt, Germanis incolumibus in patriam ire permissis.

b) Iohannem Corvinum, Mathiae regis filium regnique competitorem, Vladislaus Beatricis reginae et Stephani comitis Scepusiensis[11] consilio, armis pecuniaque adiutus, non procul a Budae campis victum ac copiis omnibus exutum, ad amplectendas pacis conditiones ac renuntiandum regno coëgerat eique, ut supra retulimus, omnia quae a Dravo flumine usque ad Dalmatiae fines et Hadriatici maris litora sita sunt, regia prorsus potestate utenda contulerat. Erant in eo

Illyrici tractu complures Italici atque Romani sanguinis proceres[12]: Frangepani, Ursini, Torquati, quos vulgo Slunios, Blagaios ac Carlovicios olim vocabant, sed qui iam maiori ex parte stirpitus interciderunt ac alii maiorum gentium comites, quibus Bela rex patria extorris et in eas Adriatici litoris insulas a Tartaris pulsus, ante quadringentos annos, quod eorum opibus armisque sublevatus regnum repetiverat, amplissimas opes, latifundia arcesque et civitates atque insulas, beneficiorum memor liberaliter dederat; lata lege perpetuae immunitatis, ne ii eorumque posteri ad tribunalia quorumcunque magistratuum ad dicendam causam cogerentur, sed privato solius regis iudicio et cognitioni reservati conserentur. Ortis igitur inter Frangepanos comites Bernardum Ioannemque privatarum simultatum causa controversiis, quum saepe inter eos crudelissime armis certatum fuisset, idque Corvinus deinceps praecavendum iudicaret, eis ut positis armis, lites et disceptationes suas, patriis legibus decidendas permitterent, saepissime ac summa cum severitate iniunxit. At illi veteri Belae regis indulto subnixi, neminem se praeter regem, qui ipsorum lites dirimat, ne sibi ipsis praeiudicent, recognituros respondebant, quem gravissimis curis et bellorum tumultibus occupatum, privatis litibus decidendis vacare non posse satis intelligebant. Et Corvino, ut remissius ageret, occasionem obtulerat, contrahendae cum Bernardo affinitatis cogitatio, ut qui non multo post filiam eius Beatricem ex Veneta matre, elegantis et decorae formae virginem sibi in coniugem ducturus erat; quandoquidem Blancae Ioannis Galeacii principis Mediolanensis sororis nuptiae, Mathia mortuo, irritae fuerant[13] eaque Maximiliano caesari collocata erat. Interea Iaicae praesidio, quae Corvini ditioni erat attributa, Turcae dies et noctes, tam aperta vi quam occultis insidiis adeo imminebant, ut nisi Ioannis Guilani praefecti labore, vigiliis et industria, eis occursum fuisset, qui militibus stipendii et cibariorum inopia laborantibus, quod omnis circa regio diffugientibus agricolis, vastata desertaque esset, de suo providebat, civitas et arx incomparabilis structurae ac munitionis, una cum iliis propinquioribus locis, quae eodem in discrimine versabantur, fame et rerum necessariarum penuria compulsa hostibus facile cessisset. Quibus rerum difficultatibus adactus Corvinus, omni Illyrici imperio ac magistratui cessit, illudque Vladislao reddidit, contentum se fore affirmans oppidis clientelisque suis et ditione, quam privato iure, usque ad eum diem tenuisset.

Mittitur itaque in Dalmatiam eique coniunctas Croatiam et Sclavoniam Emericus Derencenius, qui cum collega Ioanne Botho eas regiones administret iurique dicundo simul et tuendis finibus praesit. Quod genus praefecti banum maris proprie Ungari olim vocitabant, sicuti Hispani almirantem; vocabulo tamen postea ad alias etiam praefecturas, quae in mediterraneis habentur, pedetentim derivato. Hi igitur infelicibus auspiciis in partes Illyrici cum copiis delati, quanquam Turcas ad Hunam fluvium excurrentes aliquot

secundis praeliis submovissent primisque initiis fortunam coeptis arridentem experti fuissent; ea tamen, ut semper est varia mutabilisque in deteriorem versa, infelices eventus sortiti, ambo brevi interiecto tempore hostium armis periere. Prius autem quam caetera aggrederentur, reiecta in praesens importuna fori et tribunalium perplexitate, Bernardum Frangepanum, indomito animo hominem, Segniae maritinae urbis obsidioni incumbentem, armis illatis ad officium reducendum censuere. Quibus rebus ille intellectis, Segnia relicta, ad sua defendenda redire ac ad Briniae arcem se recipere fuit compulsus. Ea est non procul a mari, cum subiecto oppido vetusti operis, quam cum Derencenius cum Botho collega perlustraret, qua parte commodior foret oppugnatio, et Bothus prope moenia incautius versaretur, plumbea glande ex arce emissa ictus e vestigio concidit. Eius morte Derencenius collega ac caeteri ordinum ductores exacerbati, multo maiorem oppugnationem instituendam decrevere admotisque tormentis Frangepanum ad accipiendas deditionis conditiones compulere, eo quidem properantius, quod Turcam ulterioris Bosniae praefectum, nomine Iacuppem, exactae virilitatis spadonem, magno exercitu ad vastandas depopulandasque Illyrici Carnorumque regiones, quae erant in propinquo, irrupisse, audivissent. Sunt qui illum ab obsesso Briniae Frangepano clam evocatum prodiderint ea conditione, ut si illa in Carnos excursione Briniae obsidio solveretur, se in fidem clientelamque Turcarum concessurum promitteret. Verum quoniam ipse paulo post adversae pugnae, quae cum Iacuppe pugnata est, in prima acie cum fratribus interfuit,[14] neque in Turcarum annalibus quicquam tale, quo tanti viri nomen merito suggillari possit, reperire est,[15] nos illum potius excusandum atque adeo tantae culpae infamia liberandum censemus eiusque temeritati potius quam perfidiae, infaustae pugnae exitum tribuendum; ut qui antiquo ac nobili Romano stemmate progenitus multos postea annos vixerit, neque tam indigni facinoris nomine a quopiam vel inimicissimo in suspicionem adductus aut insimulatus fuerit. Confluxerant ad Iacuppem evocati ab eo e Thracia et Macedonia equites, qui a Turcis acangii[16] vocantur, ita ut decem millium equitum numerum copiae eius excederent, cum quibus tanta adhibita celeritate versus Carnos urbemque Labacum irrupit, ut prius ingentem miserorum populorum numerum abduxerint, quam quisquam hostes adventare aut adesse audivisset.[17]

Erat in partibus Maximiliani caesaris Iacobus Siculus, qui contracta celeriter quingentorum equitum ala ac non aspernandis Germanorum peditum auxiliis hosti occurrendum statuebat, sed ille incredibili usus celeritate, abductis captivis, eodem quo venerat itinere redeundum vitandamque, si qua fieri posset, pugnam omnem sibi proposuerat. Iam hostes in Modrusiensem agrum revertendo pervenerant, valles potius dixeris, praealtis montibus in oblongae coronae speciem circumdatas, cum se a Derencenio, cum omnibus copiis tam suis quam auxiliariis, parato ad dimicandum animo expectari

didicit. Aderat cum Derencenio Bernardus comes Frangepanus, paulo ante, ut diximus, hostis, iam vero socius; ac Nicolaus et Ioannes eius fratres[18] (quae una res illum ab omni suspicione Turcicae societatis facile liberare videtur) cum suis Dalmatici et Illyrici nominis militibus. Carolus quoque Corbaviae comes,[19] e Torquatorum illustri familia, ac Petrus itidem comes de Zrinio cum multa nobilitatis earum regionum parte, nec tamen supra agrestium manum octo millium numerum excedere dicebantur. Ferunt Iacuppem, quod multo maiores hostium copias esse existimaret, non parvo metu perculsum, a Derencenio per nuncios e captivorum grege delectos, tutum sibi ac exercitui iter postulasse, quod eam irruptionem non in partes praefecturae eius subiectas, sed in Carnos fecisset; illum vero, non nisi dimissis captivis, concessurum respondisse, cumque convenire nequaquam possent, tum vero ad arma deventum. Porro Derencenius, quum se et copiarum numero inferiorem, nec equitatus robore parem hostibus animadverteret, vitandum omne praelii discrimen testabatur ac pedem referre et castra ad Modrussiae moenia reducenda, donec id ab ipsis integris ac silvarum et montium commoditate adiutis fieri posset, prudenter consulebat: nec verendum esse, ut in eo receptu a Turcis impedirentur, qui nequaquam pugnae avidi, satis se lucri reportaturos arbitrarentur, si cum captivis ac praeda domum redire permitterentur. Haec a Derencenio singulari prudentia rectissimoque iudicio praevisa erant, nisi fortuna sanis consiliis successum eripuisset. Namque Bernardus Frangepanus pugnandum omnino et in perfidos hostes audacter irruendum captivosque et praedam omnem ab eis extorquendam, idque ad officium eius pertinere disserebat, utpote, qui omnibus copiis cum imperio praeesset. Quod si ipse inani metu consternatus pugnam detrectet, se suis saltem cum copiis hostem exanimatum pavore onustumque praeda et precario iter petentem, invasurum; eum omnis accepti detrimenti culpam subiturum, seque eius apud regem et principes, si fata e praelio salvum reduxerint, reum peracturum. Nonnulli etiam praefecti et centuriones Illyrici eum petebant, ne militum virtuti diffidere vellet, qui superiori anno, ipso duce, ad Hunam flumen eosdem hostes fere ad internecionem delevissent[21] et non exiguum rei militaris usum habere viderentur. Quibus verbis irritatus Derencenius, se ea, quae de vitando praelii periculo disseruisset, non suae sed exercitus saluti consulendi studio, in medium attulisse; quando tamen omnibus tam fixum et certum ineundae pugnae ardorem esse videat, ne insolitae formidinis aut ignaviae nota perstringatur, se quoque necessitati et infausto, ut quidem animus praesagire videretur, certamini manus dare, precarique Deum Optimum Maximum, ut qui modo in castris tantopere feroces et praefervidi fuerint, eundem in acie animum, eandem in dimicando constantiam retineant.

Dum haec a ducibus disputantur, Turcae quadam veluti rabie efferati, e densioribus silvis, per quas iter fecerant, egressi, acie instructa explicatisque signis nostros provocare ad praelium coepere,

quod metuerent, ne Iacobus Siculus (sed is iam redierat) cum Germanicis copiis adventaret ipsique a fronte et a tergo circumventi et velut indagine clausi manus conserere cogerentur. Itaque Derencenius tribus agminibus, quae in quadrata latera densarentur factis, attolli signa et explicari, tubas canere et primum agmen in hostes irrumpere iubet. Pugnatur diu et magna contentione; et Iacuppes suis laborantibus iamque inclinatis, recenti equitum subsidio sine mora suppetias ferens adcurrit. Contra Derencenius magna voce Bernardum comitem appellans: »Nunc — inquit — fortissime vir, nutantem hostium aciem, ardenti animo invade, et qui pugnae auctor fuisti, victoriam etiam invicta virtute nobis praesta.« Nec mora, Bernardo in hostes se acriter inferente, atrox et cruentum certamen instauratur, quo diutius protracto, dum utraque pars ardentissime praeliaretur ac Derencenius, ubi plurimum periculi imminere videbatur, adcurrendo et suos cohortando aciem restitueret, ad extremum Ioannes Frangepanus Cetinensis, egregie pugnans, ab hastatis Turcis traiicitur. Eius cadaver dum nostri, ac imprimis Georgius Blatcovicius Narisii in Dalmatia regulus,[22] eripere conarentur Turcis contra auferre illud conantibus, cadente Georgio, pugna magis ac magis recrudescit. Postremo nostri viribus impares, cum ipso Bernardo terga vertunt et foede profugiunt. Quae res totam aciem ordinesque, qui adhuc Turcarum impetum vimque fortiter sustinebant, mirum in modum perterre fecit secumque in praecipitem fugam traxit. Derencenius cum tertio agmine, quod in subsidiis collocaverat, adhuc viribus integer adcurrere, vociferari, fugam retentare conatus, dum frustra omnia esse seque nihil proficere videt, in confertissimos hostes irruit eique cum fortissimis familiarium acerrime pugnanti equus lancea confoditur, quo cadente, pedibus non minus acriter dimicando se tuetur, donec gladio, quo peritissime utebatur, capulo tenus perfracto, ab hostibus circumventus, non sine vulnere capitur. Cui quum laboranti filius, quem unicum egregiae indolis habebat ac frater opem ferre vellent, cum paucis familarium, qui supererant, equitum adcurrere. Sed neque illi iam ab hostibus capto quicquam opis attulere et ipsi ambo circumventi atque crudelissime interfecti sunt. Cecidere ex nostris praeter Ioannem Frangepanum et Georgium Blatcovitium nonnullosque clarioris nominis tribunos, 5000 hominum et 77. Omnia signa amissa, ex hostibus mille aut eo amplius desiderati, plurimi etiam vulneribus acceptis debilitati, domi vitam finivêre. Derencenius ipse banus et Nicolaus comes Frangepanus cum multis nobilioribus equitibus Ungarici atque Illyrici nominis, inter captivos fuere; hic demum multo auro se redemit, illum autem Iacuppes Byzantium ad Bajazetem principem cum aliis captivis quamplurimis ac signis omnibus dono misit. Ubi in carcerem Septem Turrium[23] coniectus, tribus post mensibus moerore animi ob amissum exercitum ac filium et fratrem trucidatos contabuit vitamque cum morte commutavit.

Eius cladis temeritate Frangepani acceptae fama quum Budam allata esset, Vladislaum incredibili dolore affecit, neque enim ignorabat plerosque omnia adversae fortunae incommoda, eius negligentiae atque socordiae tribuere, omniaque eius dicta et facta in diversum interpretari. Quod unum in praesens auxilium perditis rebus ferre poterat, ne provincia praefecto careret, Ladislaum Canisianum[24] in Illyricum misit, qui illis regnis et orae maritimae cum potestate praeesset; simul et Iaicae ac Segniae tuendae curam gereret; eique haud contemnendum equitum et peditum numerum in supplementum eorum, qui clade Derenceniana perierant, attribuit, et ut qui primo quoque tempore illuc contendere maturaret, in mandatis dedit. Nec multo post insignes Venetae reipublicae legati Budam venerunt, Marcus Dandulus ac Paulus Capellius, qui Vladislaum ad inferenda Turcis arma, certis conditionibus nomine senatus, hortabantur.[25] Quod, firmata veteri cum senatu amicitia, amplis muneribus donatos, dimisit; postulatum tamen in Turcas sociale bellum nec negare in praesens neque polliceri visus est, spem haud dubiam offerens, se brevi ea quoque in re aequissimis eorum petitionibus locum daturum. Inde legati Cracoviam, ut Alberto delatos regni fasces gratularentur, profecti, cum eo quoque de inferendo Turcis bello consilia contulerunt. Nam Turcae illis diebus Dyrrachio potiti,[26] aliis etiam eorum urbibus terra marique magnis apparatibus imminebant. Et quum eodem tempore Bajazetis quoque legati inducias petentes adessent, diu suspenso animo Albertum tenuere, quid sibi agendum, quidve decernendum et utris gratificandum foret. Ad extremum Vladislai fratris consilium sequutus, certis de causis, Turcarum legatis triennales inducias dedit eosque dimisit. Iisdem diebus Vladislaus Epidaurios, civitatem maritimam et suis legibus utentem, qui nunc Ragusini vocantur, id per legatos postulantes in fidem clientelamque recepit, quum illa a multis saeculis Pannoniae regum amicitia patrocinioque suffulta,[27] clara potensque evasisset.

Nikola Istvánffy — najčuveniji stariji historik ugarski — rodio se 8. dec. 1538 u Kisaszszonyfalva u Baranji (nedaleko od Pečuha) na obiteljskom dobru. Učio je u Pečuhu, Padovi, Bologni i u Štajer. Gracu. Bio je neko vrijeme učitelj sigetskoga junaka Nikole Zrinskoga, onda sekretar ostrogonskoga nadbiskupa Nikole Olaha; iz ove službe preuzeo ga je sebi u službu, u dvorsku kancelariju, kralj Maksimilijan (1572). Kralj Rudolf učinio ga je (1576) pravim kraljevskim savjetnikom, a 1581 propalatinom Ugarske (u stvari zamjenikom palatina, jer ova je čast bila vakantna od 1564 do 1608). Kad je opet izabran 1608 palatin (protestant Stjepan Illésházy), Nikola Istvánffy povukao se iz javnoga života na svoje dobro u Vinicu, u Hrvatskom Zagorju nedaleko od Varaždina, gdje je 1. apr. 1615. umr'o i u tamošnjoj župnoj crkvi i pokopan.

Djelo njegovo »*Regni Hungarici historia libri XXXIV exacte descripta*« štampano je prvi puta nastojanjem docnijega ostrogonskoga nadbiskupa i kardinala Petra Pázmánya u Kölnu 1622, a potom još češće. Ide od smrti kralja Matijaša I do Bečkoga i Žitvatoročkoga mira (1490—1606), a odlikuje se ne samo klasičnom latinštinom, nego i velikom objektivnošću, učenošću i istinoljubljem. Prikaz bitke na Krbavskom polju napisan je na osnovu Bonfina i Tuberona, ali ima i nekih podataka, kojih je mogao da sazna budi iz drugih izvora, budi po usmenoj tradiciji.

Up. o njemu: Holub József, Istvánffy Miklós históriája hadtörténelmi szempontból. Szekszárd 1909.

[1] Maksimilijanove su čete zauzele Stolni Biograd (Székesfehérvár) 17. nov. 1490, dok se Zagreb sam pridružio Maksimilijanu (u dec.). Ali poslije mira sklopljena između kralja Vladislava II i njegova brata princa Alberta (u Košicama 20. febr. 1491), Ugri i Hrvati su se dali na to, da istjeraju Maksimilijanove čete iz Ugarske i Hrvatske. Herceg Ivaniš Korvin prinudio je biskupski Zagreb i zagrebački Gradec (gornji grad) na predaju (u julu 1491), a Stjepan Báthory pošao je s glavnom vojskom na Stolni Biograd i uzeo ga potsjedati (u prvoj polovini juna 1491). Najposlije predao se Stolni Biograd ugarskoj vojsci 29. jula.

[2] Dunav.

[3] Taurunum je Istvánffyju greškom Beograd (a ne Zemun, kako bi trebalo da bude).

[4] Veliki Varadin (Nagy Várad, danas Oradea u Rumunjskoj).

[5] Trebalo bi da bude: Ladislav de Egervara, jer Emerik Derencsényi postao je hrvatskim banom tek u martu 1493.

[6] Una; ali boj nije se zgodio na Uni, nego kod Vrpila (up. gore str. 304).

[7] Nije tačno; Una ulazi u Savu kod Jasenovca (ili bolje Uštice), oko 15 km dalje od Dubice.

[8] Privrženici cara Fridrika III, odnosno njegova sina Maksimilijana Habsburgovca.

[9] Jakov Székely de Ormož et Kővend.

[10] Radgona (njem. Radkerspurg).

[11] Stjepan Zapoljski.

[12] Docnije izmišljotine hrvatskoga plemstva.

[13] Up. gore ispravu pape Aleksandra VI (str. 205, br. 151).

[14] Istvánffy — kako vidimo — nije znao razlikovati pojedine članove Frankapanske mnogobrojne porodice; drugo je lice Ivan Cetinski, a drugo Anž Brinjski.

[15] Istvánffy dakle nije poznavao djela Sâd-ud-dinova, što i nije čudo, jer je sam autor možda još onda živio, kad je Istvánffy pisao ove retke.

[16] akindžije.

[17] Jakub paša, prešavši Unu kod Ostrošca, poletio je najprije do Kupe, koju je prešao jamačno kod Metlike, pa pošao plijeneći prema Ljubljani, a onda je okrenuo na istok do Celja i Ptuja, pa se Hrvatskim Zagorjem pored Sutle spustio do na domak Zagreba i Turova polja, pa pošao dalje na jug do Krbavskoga polja.

[18] Istvánffy kao da kaže, da su grofovi Bernardin, Nikola i Ivan bili braća; to je netačno. Bernardin je sin Stjepana Ozaljskoga († 1481), dok su Nikola i Anž bili braća, sinovi Bartolovi († 1458), a Ivan Cetinski bio je sin Jurja Cetinskoga († 1466).

[19] Grof Karlo Krbavski nije učestvovao kod tih stvari, jer je umr'o još 8. jula 1493.

[20] Grof Petar Zrinski, sin Petra Zrinskoga († o. 1440), imao je za ženu Jelenu groficu Blagajsku.

[21] Up. gore bilj. 5.

[22] To jest: potomak vladalačkoga doma Kosača u Hercegovini; up. gore str. 299, bilj. 7.

[23] Jedikule, jugozapadno od Carigrada na Mramorskom moru.

[24] Ladislav Kaniški (de Kaniza, Kanizsay), up. gore br. 163.

[25] Ovaj podatak o mletačkom poslanstvu u Budim (budi pretkraj 1493 budi u početku 1494) nema inače još arhivske potvrde, no njegovoj autentičnosti nema prigovora. Treba uvažiti, da je, nažalost, mletački državni arhiv upravo za mnoge partije XV st., izgorio 1574 i 1576 (up. Baschet, Les archives de Venise. Paris 1870, 161—164).

[26] Drač pao je u turske ruke (iz mletačkih još od 1392) tek 17. aug. 1501.

[27] Dubrovnik došao je pod suverenitet ugarsko-hrvatskoga kralja 1358 godine.

2

Turski i židovski

a) **Nepoznat turski pisac** iz prve polovine XVI st.

Rukopis čuva se u zemaljskom muzeju u Sarajevu (br. 552). Prijevod s turskoga saopćio je Aleksandar A. Olesnicki u »Radu Jugoslav. akademije nauka« knj. 245, 211—213, i još ga je popratio veoma instruktivnim objašnjenjima.

Potom preminu bosanski paša.[1] Njegovo mjesto dadoše Jakub paši i opremiše ga na Bosnu.[2] On dođe na Bosnu [i] pripravi akin.[3] Hasan beg, sin Ali bega,[4] bio je pod zapovijeđu Jakub paše. Ovaj mu povjeri akin i dade mu, kako pričaju, pod zapovijed mnogo ljudi. Ovaj, došavši, prijeđe sa svojim odjelom rijeku Kuban.[5] Oni poharaše mnogo neprijateljskih vilajeta i uzeše plijen.[6] Potom se vraćajući dođoše iznova k brodu na rijeci Kubanu.[7] Kažu, padala je kiša; rijeka se razlila preko obala i nije dala mogućnosti prijelaza.[8] Pođoše dalje.[9] Lutahu oko izvora rijeke Kubana i rasuše se po njenim gorama.[10] Slučajno ih nevjernici opaziše, kako nisu prešli rijeke radi njene poplave i kako su se posakrivali po gorama oko njenih izvora. Jednom, noću, beg od Kubana[11] natjera iz okolnih mjesta raju, zapovjedi [joj] isjeći tu goru i pohvata putove [kojima se] pristupa k njoj. Potom on sam s vojskom stade na [glavnom] prolazu u tu goru. S ove [turske] strane Hasan beg, vidjevši da je postalo takvo stanje, odmah sam udari na te nevjernike (ćafire). Nevjernici ih obasuše kišom strijela, strijeljahu na njih iz pušaka i pogubiše mnogo ljudi. Pravovjerni vidješe da je položaj takav, i zatim napeše svu snagu da bi se spasli. Junaci (đigiti) konjanici, otevši se odavle umakoše, a ko osta [u boju] pješak, ostavi svoga konja i nalutavši se u šumi, izađe na suprotnu stranu šume. Mnogo

ljudi izgibe. No i sa strane nevjerničke mnogi padoše.[12] Zatim, pošto se i Hasan beg spasao iz toga boja, svi koji bjehu pješaci, strčaše se k njemu. Put im bješe preko neprijateljske zemlje. Odmah beg od Kubana posla čovjeka k sinu kraljevu.[13] Taj kraljev sin obično življaše u Budimu. On [mu] kaza: »Što stojiš [i ne dolaziš u pomoć]? Turci dođoše i opustošiše naš vilajet. Ja s moje strane odvratih Turcima na isti način i pobih mnogo njihovih ljudi. Zašto ih ne bi i ti uhvatio straga? Vojska je njihova iznemogla i ti bi je svu uništio.« Kad sin kraljev dozna za takav položaj, hitro skupi oko sebe mnogo ljudi i sakri se u neku malu busiju.[14] Netom muslimani dođoše na to mjesto, oni mahom, izašavši iz zasjede, udariše na njih sa četiri strane.[15] Šta da urade pravovjerni? Umorni, iznemogli, goli vojnici! Snage da se biju nisu imali. [Nevjernici] uništiše ih sve, samo neke zarobiše. Hasan beg sa dva ili tri čovjeka pobježe u dubinu šume [i] spase se, a ostali svi izgiboše. To se dogodi [896] godine po Hidžretu.[16] Hasan beg spasavši se dođe i izvijesti Jakub pašu, kako je bila stvar. [Ovaj] odgovori: »Što može [čovjek] učiniti? Sve je po Alahovoj naredbi [emeru].«

Prođe ta godina. Na godinu Jakub paša skupi opet sve bivše svoje podređene ljude, koliko god bješe spahija i akindžija. Postara se vrlo za jako naoružanje. Svega skupi četiri [tisuće] ljudi. Imaše tajnu namjeru, da se iznova ogleda s tim nevjernicima. Zatim potrča. Na ovoj [neprijateljskoj] strani beg od Kubana dobi glas, da na nj ide bosanski paša Jakub paša. Taj glas on priopći sinu kraljevu, prokletom Dijanu.[17] Dijan, i kralj također,[18] kolikogod imahu vojnika, [sve sabraše]. Svega sakupiše petnaest tisuća ljudi. Došavši zatim, oni su se skobili licem u lice s Jakub pašom. Zametnuše velik boj. Treći dan nevjernici, ne mogući više odolijevati pravovjernima, budu ametom razbijeni. Sin kraljev Dijan, videći taj poraz, dade se u bijeg. Gazije dovedoše toliko sužnjeva, da je svaki čovjek dovukao po deset robova. [Zajedno s time] oni razgrabiše i uzeše sav njihov tabor. S takvim veseljem vratiše se i padoše [u tabor] u rodnim mjestima. Zatim Jakub paša preda svojim ratnim drugovima izvještaj o pohodu i otpravi ih zajedno sa sužnjevima u Istambul k sultanu Bajazidu. Došavši oni stadoše pred sultana Bajazida. Sultan Bajazid, obradovavši se, nagradi pridošle junake zadovoljivši sve njihove molbe. Taj radosni događaj zbio se [898] godine po Hidžretu.[19] Kazivahu, da su [pravovjerni] zarobili jednoga bega po imenu bana Derendžila. Njega sultan Bajazid posla u tamnicu u Kara Hisar.[20]

Ovo kazivanje nekoga nepoznata turskog ljetopisca iz prve polovine XVI st. možemo podijeliti na dvije različite česti. U prvoj govori se — očito po pričanju učesnika i savremenika — o stradanju Turaka, kad su se u kasnu jesen vraćali iz pljačkaške vojne po Kranjskoj, koja se zgodila pretkraj septembra i na početku oktobra

1491 godine, kroz Hrvatsku i naišli najprije oko gornje Kupe na čete grofa Bernardina Frankapana Ozaljskoga, a onda (krajem oktobra ili na početku novembra) na čete hrvatskoga bana Ladislava Egervarskoga negdje kod Vrpila, mjestu i danas poznatu između Korenice i sjevernoga ruba Krbavskoga polja (up. Ljetopis Tomašićev, gore str. 304). U ovom kazivanju turskoga anonima ima nekoliko novih i očito pouzdanih podataka, a glavno je to, da se tačno razlikuju d v a t u r s k a p o r a z a: oko gornje Kupe i kod Vrpila. Drugu čest anonimova pričanja sačinjava sumaran prikaz bitke na Krbavskom polju (9 sept. 1493), bez veće vrijednosti i originalnosti, kojom se odlikuje prva čest.

[1] Sinan beg; njega drže domaći bosanski pisci Hercegovcem. Umr'o je 895 po H. = 1490 (O l e s n i c k i o. c. 213 bilj. 1).

[2] O Jakub paši up. niže.

[3] akin = pljačkaška vojna; vojnici zvali su se akindžije.

[4] Gazi Hasan beg Mihal-oglu mlađi sin Ali bega Smederevskoga; up. o njemu O l e s n i c k i o. c. 214—216 bilj. 4. Tomašić zove ga »Skayn paša«; gl. gore str. 306, bilj. 1.

[5] Očito Kupa; iz pisma Wilhelma Auersperga znamo, da je Hasan beg prešao Kupu kod Metlike 28. sept. 1491. Up. gore str. 255.

[6] Interesantno je, da turski anonim prešućuje ovom prilikom poraz kod Hrušice (up. gore kazivanje Unrestovo str. 286).

[7] Očito kod Metlike.

[8] Da su vode nabujale — dabome, uslijed velikih kiša — kaže i Wilhelm Auersperg (up. gore str. 256) i Jakob Unrest (up. gore str. 286).

[9] To jest: uz vodu u pravcu izvora.

[10] Po svoj prilici oko Broda na Kupi.

[11] Grof Bernardin Frankapan Ozaljski, spahija u onomu kraju. Up. i K l a i ć, Frankapani, vol. I, Zagreb 1901, 266 i O l e s n i c k i o. c. 216—217 bilj. 8.

[12] Ovaj sukob valja tražiti oko Broda na Kupi, otkuda je vodio (i danas vodi) put preko Delnica (staro: Dilnice), Ravne Gore, Vrbovskoga i Ogulina kraj Modruše do Korenice i Vrpila, pa dalje u Bosnu.

[13] Ivaniš Korvin bio je tada herceg hrvatski.

[14] Sve je ovo izmišljeno; anonim zamjenjuje hercega Ivaniša Korvina s hrvatskim tadašnjim banom Ladislavom Egervarskim.

[15] Ovo je sukob kod Vrpila.

[16] »U rukopisu piše 994 godine = 1585, što je očevidna pogreška« (O l e s n i c k i o. c. 212 bilj. 5).

[17] Herceg Ivaniš Korvin; »prokleti« zato, jer je »nevjernik« (kršćanin).

[18] Niti su herceg Ivaniš Korvin, koji se još na početku 1493 odrekao hrvatskoga herceštva, niti kralj Vladislav II Jagelović učestvovali u bitci na Krbavskom polju. To je tursko pretjerivanje da se uzveliča pobjeda.

[19] »U rukopisu piše g. 904 = 1498, ali to je pogrešno« (O l e s n i c k i o. c. 213 bilj. 7).

[20] Kara Hisar - i Sahib u vilajetu Brusa (O l e s n i c k i o. c. 219 bilj 23). bilj. 23).

b) **Rabi Josip ha Kohen.** Kronika o francuskim kraljevima i o turskim carevima Osmanovićima (Venecija 1554).

Történelmi tár 1880, 345—346.

Godine 1493 pošlje (sultan) Bajazid svojega vojvodu Kadun pašu sa nekih 8.000 konjanika na Ugarsku. Došli su sve do Zabadiah-a[1] i putem sve su oplijenili. Stanovnike zemlje spopao je strah od Boga i jako su se bojali. Sada su održali vijeće velikaši Hrvatske, Slavonije i Ugarske; sklopili su savez, skupili su borce i pošli protiv njega. Kadun se nato povuče natrag do Diabolo-gore, koja je između Hrvatske i Krbave (Corbova), i tamo je udario tabor. Skobili su se ondje pored rijeke Morave. Kadun je u tri vojske podijelio svoje ljude. Ismael, vojvoda prve vojske, otvorio je bitku; potjerao je [dušmane], koji se dadoše u bijeg i gonio ih je do rijeke Morave. U bijegu padali su s visokih stijena i na mjestu ostali su mrtvi. Sada se Ismael povratio i sudario s drugim taborom [neprijateljskim], koji je u isto vrijeme napao i drugi [turski] vođa, Karibolo vojvoda, i oni su tabor grofa Ivana Torkvata[2] razbili; ovaj je sišao s konja da se bije i ubili su ga. Kadun paša opet sam sudario se s Madžarima, ove je potukao, tako da su se i oni dali u bijeg. Hrvatskoga bana su zarobili, a sina mu ubili. Toga je dana poginulo mnogo naroda. Turci, od kojih je samo malo njih palo, pretražili su mrtvace i otsjekoše otmenijima glave i poslaše ih Bajazidu u Tursku. U ovoj je bitci do 7.000 ljudi popadalo, svi za jedan sat.

Josip ha Kohen jedan je od najboljih židovskih historika poslije Josipa Flavija. Rodio se 1496. u Avignonu, a već 1501. preselio se s roditeljima u Genovu. Kad su 1516. odavle bili istjerani, pređe u Ligurski Novi, no 1538. opet se vrati u Genovu, otkud je i opet bio primoran 1550. da seli u susjedno mjesto Voltaggio, gdje je do 1568. vršio ljekarsku praksu. Umr'o je nešto poslije 1575. u mjestancu Costelleto. Napisao je dva historijska djela, koja se odlikuju jasnoćom stila i ljubavlju za istinom. Prvo je djelo »Kronika o francuskim kraljevima i o turskim sultanima Osmanovićima«, izišlo na jevrejskom jeziku prvi puta u Veneciji 1554. (dakle još za piščeva života), a drugi puta u Amsterdamu 1733. Na naslovnom listu kaže se izrično, da je djelu »autor čuveni rabi Josip ben Jehosea ben Meir ha Kohen ha Sefardi«.[3] Djelo priča ponajviše o sukobima između kršćana i Turaka od početka (od prve krstaške vojne) dalje do njegova vremena, a među tim podacima ima i jedan o boju na Krbavskom polju 1493. Drugo djelo »Dolina žalosti«, s historijskim podacima do 1575., ne tiče se nigdje našega pitanja.

Sve podatke iz ugarske i hrvatske historije izvadio je i preveo je sa jevrejskoga jezika (po amsterdamskom izdanju) na madžarski Dr. Samuel Kohn, i taj prijevod štampao u madžarskom historijskom časopisu »*Történelmi tár*« za godinu 1880. Podatak o bitci na Krbavskom polju štampan je na str. 345—346, a otale sam ga ja preveo na hrvatski.

[1] To je Zagreb Paola Giovija (up. gore str. 300).
[2] Trebalo bi da bude: Cetinski.
[3] ha Sefardi znači Španjolac; otac mu je naime bio Španjolac, ali protjeran iz zemlje naselio se potom u Avignonu.

c) **Johannes Löwenklau,** Historiae Musulmanae Turcorum de monumentis ipsorum exscriptae libri XVIII. Francofurti 1591, col. 634—636.

Secundum haec missus fuit in Bozinensem provinciam Iacupes bassa spado, qui cum profectus eo fuisset, diversas in partes excurrendo, christianorum agros depopulatus est. Gerebantur haec autumni tempore; qua quidem ex causa non procul a fluminibus et aquis discessum. Aderat Iacupi bassae socius expeditionis Chasan begus, Alis begi filius,[1] cui praecepit, ut et ipse christianorum fines ingressus, praedas ageret. Illectus spoliorum cupiditate Chasan begus ad iter absque mora se comparavit, flumineque Copa[2] traiecto milites suos praedatum emisit, qui maxima sane vi spoliorum potiti fuerunt. Ad suos inde redituri veniunt ad eum locum, quo Copa fluvius eis transeundus erat. Sed quod amnis interea, dum abessent ipsi, pluribus aquis auctus intumuisset, non iam transiri amplius vado poterat. Itaque capto ex tempore consilio, versus fluminis fontes sursum progredi atque ibi demum transire decreverunt. Sed iis in locis christiani, caesis arboribus, vias impeditas reddiderant ipsasque silvas, Turcorum adventum exspectantes, infederant. Itaque delatus ad ea loca Chasan begus cum animosis commilitonibus suis, volens nolens coactus fuit eos adgredi. Ex altera parte christiani magnam sagittarum copiam in eos excusserunt, caesisque nonnullis, alios vivos in potestatem redegerunt. Omnino pauci equites evasere, ceteri suos illic equos relinquere coacti fuerunt. Quotquot incolumes ex hostium manibus elapsi erant bellicosi iuvenes, ad Chasanem begum se collegerunt. Christiani vero, qui hos profligaverant, nuntiavere suis, iam antea Turcorum invadendorum causa coactis, iam caesos esse Turcos opera sua et exiguum ad numerum redactos. Reliquias ipsi conficerent, nec ullum elabi sinerent. Tum vero banus Kiraloglius[3] (de duce Ioanne Corvino, tunc Croatiae, Dalmatiae Bosinaeque bano,[4] Matthiae regis non ita pridem extincti filio noto, Turci loquuntur) milites suos coactos in occulto loco quodam abdidit et reliquiarum Turcici exercitus adventum exspectavit. Turci vero

quum ad locum insidiarum pervenissent, ab erumpentibus ex insidiis christianis undique circumdati et intercepti fuerunt. Quid facerent adversus recentes et armatos, laboribus exhausti, armis et equis exuti, caesi denique iam ante a christianis? Nimirum solus Chasan begus, Alis begi filius, cum duobus aut tribus suorum, in montuosos saltus fugae beneficio se recipiens, ex silvis in silvas, ex montibus in montes penetravit ac tandem salvus hostium manus evasit; ceteri milites omnes a christianis capti fuerunt, anno Muhametano DCCCXCVIII [= 898].[5]

Veris initio proximi, quo damna Iacupes bassa superiori anno a christianis accepta, maioribus vicissim illatis malis, compensaret, exercitum collegit, quo continebantur equites ispachii,[6] quotquot eorum habere potuit, et akenzilari[7] sive volones, et voinuchi,[8] quo nomine veniunt rustici quidam Graecae originis, in locis Bosinae regno finitimis habitantes et religioni adhuc christianae addicti, sed misera servitute oppressi, facere coguntur, quidquid eis a Turcis imperatur. Erant instructorum egregie militum ad IIII M, cum adparatu necessario rerum omnium, ut congredi cum hoste, siquidem ita res posceret, quocumque loco et tempore possent. Christiani de profectione et instituto Iacupis bassae certiores facti, regi Ungaro nuntiarunt, Bosinensem begum Turcicum magnis cum copiis eius regnum invasurum, idque gravissimis adfecturum detrimentis. Quapropter kiral sive rex Ungarus, banum vel beglerbegum suum, regnorum Turcis vicinorum praesidem, admonuit, ut adversus irruptionem Turcorum se muniret. Simul e militia sua partim palatina et ordinaria, partim e provinciis evocata, quosdam limitaneis istis adiunxit, ut in universum ad XV M Turcis, alienos fines ingredientibus, opponi possent. Hi quodam in campo, quem Kirbacum[9] vocant, Turcis occurrerunt. Acceptum inter ambos utrimque proelium, quo strenue quatuor illa millia Turcorum, quindecim millia christianorum adgrediendo, tam acriter in eos dimicarunt, ut impetum adversae aciei sustinere non possent, adeoque primi terga darent equites, quos insecuti Turci partim occidere, partim cepere vivos. Equitatu christianorum dissipato, septem vel octo millia peditum, in qua pugnatum erat planicie, substiterunt; et quia viam fugiendi securam omnino nullam sibi reliquam videbant, ibidem in acie manserunt. Hi gravissima clade adfecti misereque caesi a Turcis fuere, quorum alii septem vel octo, plures alii captivos, invicem alligatos inter se, victoria potiti abduxerunt. Inde missi quidam Constantinopolim ex praecipus mancipiis ad sultanum Baiasitem, et in eis banus ipse Direnzilis, cum litteris, quae gestae feliciter rei seriem explicabant. His conspectis singularem e victoria Baiasites voluptatem cepit et banum catenis ferreis illigatum trans mare Cara-chisarinam ad arcem[10] misit, ut istic exsularet suisque militibus, quotquot eo proelio fortem navarant operam, annonas auxit et timaria tribuit. Accepit autem famam pugnae prosperae Baiasites anno Muhametano DCCCXCIX [= 899].[11]

Johannes Löwenklau (Lewenklau, Levnclavius) rodio se u mjestu Amelbeuern (u Westfalenu) 1533 godine. Živio je poduže na Savojskom dvoru, potom bio je u Heidelbergu učitelj grčkoga jezika i pravnih disciplina, a proputovao je i Ugarskom, Srijemom i Turskom. Umr'o je u Beču u junu 1593. Napisao je više djela, ponajviše iz oblasti turske historije; tako: Pandecta historiae Turcicae (Frankfurt 1588) i Newe Muselmanische Historie turkischer Nation (Frankfurt 1590), većma cijenjeno i poznato u latinskom izdanju: Historiae Musulmanae Turcorum de monumentis ipsorum exscriptae libri XVIII. Opus Io. Levnclavii Amelburni, lectu dignissimum, quod gentis originem, progressus, familias et principatus diversos, res Osmaneas a Suleimane Schacho ad Suleimanem II memoriae nostrae, cum aliis maxime raris et hactenus ignotis, continet. Francofurti MDXCI.

Löwenklau, potpuno vješt turskom jeziku, napisao je ovo djelo isključivo na osnovu turskih izvora, što ih je sebi pribavio u vrijeme svoga bavljenja u Turskoj; zato sam ga i uvrstio — po sadržini i njenom karakteru — amo među turske pisce. Kako je on radio u drugoj polovini XVI st., dobio je od česti u ruke bolje i starije rukopise od onih što ih mi danas poznajemo. Otale su u njega geografska imena bolje tradirana, a i hronologija (po muslimanskom kalendaru) pouzdanija i preciznija.

[1] Up. gore str. 306, bilj. 1.
[2] Ovdje je jasno određeno, dok je u Anonimu iznakaženo Kuban (up. gore str. 313).
[3] Kraljev sin, t. j. kralja Matijaša (Ivaniš Korvin).
[4] Ivaniš Korvin bio je tada herceg u Hrvatskoj, a ne ban.
[5] Trebalo bi da bude 896; up. gore str. 314, bilj. 16.
[6] spahije.
[7] akindžije (= pljačkaši).
[8] voinuchi = vojnici, pomoćne kršćanske čete, koje su vozile komoru i vodile brigu oko carskih konja. Kad treba idu i oni u borbu.
[9] Valjda: *Kirbavum* = Krbavsko polje.
[10] O Kara-Hisaru up. gore str. 315, bilj. 20.
[11] Trebalo bi da bude 898; up. gore str. 314, bilj. 19.

d) **Sa'd-ud-din** zvan **Hodža Efendi,** Tadž ut-tevari (= Kruna ljetopisa).

Rukopisa ovoga važnoga djela turske historiografije krajem XVI st. ima sačuvanih veoma mnogo, a djelo je izišlo i litografirano u Carigradu 1863. Tako isto ima i više prijevoda, od kojih sam se ja služio za prvu čest Sa'd-ud-dinova kazivanja (I) madžarskim prijevodom Josipa Thuryja *(Török történetirók, vol I.*

Bp. 1893, 173—175), a za drugu veću čest (II) odličnim prijevodom iz turskoga originala, prema pariskim nekim bolje sačuvanim rukopisima, Aleksandra A. Olesnickoga, *otštampanom u »Nastavnom Vjesniku«, knj. 43, Zagreb 1935, 197—208. Olesnicki popratio je svoj prijevod i mnogobrojnim veoma instruktivnim bilješkama, koje su od česti i meni dobro došle, kako sam to i označio u bilješkama.*

I. Rat padišahov protiv Arnautluka.

Kad je ugarski kralj Janko[1] otišao u pakao, godine 907[2], stigla je od emira pograničnih krajina Porti vijest, da on osim jednoga nezakonitog sina, rođena od nevjerničke djevojke,[3] drugoga potomka nema, a banovi, kojima je bio povjeren nadzor nad Ugarskom, stideći se da svoju glavu sagnu pred ovim opskurnim potomkom, dovedoše iz razloga susjedstva sina poljskoga kralja i postaviše ga na prijestô Ugarske,[4] dok banovi, koji kod toga dogovora nisu učestvovali, ne htjedoše priznati ovaj izbor i počeše se buniti. Zbog toga nasta među velikašima, koji su se dali u đavolsko društvo,[5] velika buna. Prilike u Ugarskoj bile su veoma zapletene, a namjere njihovih banova zbog nesloge ništave. I tako je osvojenje ugarske zemlje zavisilo samo od toga, da sultan krene svoju vojsku onamo. Upravitelj Smedereva, hadum[6] Sulejman paša, koji je bio susjed Ugarske, saznavši za tamošnje međuvlađe *(interregnum)*, pošlje zapovjedniku Beograda[7] susjedsku i dobronamjernu poruku govoreći ovako: »U vašoj zemlji nema dostojna čovjeka da zasjedne prijestô; i zato je ona potpala pod vlast stranaca. Ako beogradsku tvrđavu, koja je povjerena tvome čuvanju i paski, a leži između Bogom čuvane države (Turske) i Ugarske, predaš sultanu, siguran budi da će ti on vratiti upravu i da će ti još u leno pridodati Aladža-Hisar[8] i Zvornik. Nema sumnje da će pod uzvišenim šahom tvoj rang i dostojanstvo biti mnogo veći od sadašnjega, a tvoja čast preći će svako očekivanje.« Zapovjednik Beograda brzo je prihvatio ovu ponudu i poslao ovaj povoljni odgovor: »Ako vazda pobjedonosni padišah ovo mjesto (Beograd) počasti svojim dolaskom, sigurno je da ću mu postati slugom. Na tabli mojih misli to je već davno napisano.

Sreća je onoga koji postane sluga šahov,
Biti u njegovoj službi, za pametna je čovjeka čast.
I ja tražim prilike da mogu biti slugom šaha, čiji je čitav svijet.
Ali uzvišeni šah neka na svaki način amo pošlje svoju vojsku,
A ja ću mu vršiti službu i za nj žrtvovati svoj život.«[9]

Sulejman paša, javljajući na pragu sreće odlučno ovo obećanje beogradskoga bana, hrabrio je uzvišena sultana da zauzme Beograd i ne propusti ovu priliku. Pošto je zauzeće Beograda služilo ključem za sticanje gradova i pokrajina, postade on središtem želja. Karak-

terni šah sakupivši vojsku, upravi uzde svoga nastojanja prema ovim krajevima i saopći emirima, da se čvrsto riješio da povede vojnu. Ali pošto je razum padišahov draškala misao da džaursko obećanje može da bude i lažno, reče velikodostojanstvenicima ovo: »Vjerovati danom obećanju poganina, koji se hvali svojim lupeštvom i buntovništvom, i povesti beskorisnu vojnu, nije običaj pametna čovjeka. Škodilo bi dobrom glasu i bila bi sramota, kad bismo — slušajući riječ neprijatelja — pošli s tolikom vojskom i pratnjom onamo, a onda se praznih ruku vratili. Zato neka nepobjediva vojska zatvori preko mora Arnautluk (Albaniju); ne uspije li nam zauzeti Beograd, možemo onda vojnu okrenuti na onu stranu.«

Tako sultan zapovjedi tadašnjemu kapudan-paši, Sinan paši, da sa 300 brodova pođe u Avlonu na arnautskoj obali i da ga ondje dočeka. Čim su vojne pripreme bile svršene, pođe 8 džemazi-ulakira iste godine prema Sofiji sa zastavom sreće.[10] Tek što se sultan utaborio na sofijskom polju, dođe glasnik od Sulejman paše i javi da su nevjerni banovi, čim su saznali za dolazak pobjedonosnoga šaha [u Sofiju], zamijenili svoju neslogu savezom i da su se u pitanju izbora sina poljskoga kralja i u pitanju uspostave reda u Ugarskoj svi složili, a doznavši za ševrdanje beogradskoga bana, pozvaše ga u prijestônicu [u Budim], a na njegovo mjesto imenovali su drugoga.[11] Čim je stigla vijest da nema nade za predaju Beograda, odlučeno bi osvojenje Ugarske. Ali pošto je novi kralj, položivši temelje svoje pokornosti preko svoga poslanika, koji je nosio kraljevske darove, izjavio, da se po dosadašnjem običaju obavezuju na plaćanje danka, upravivši uzde vojne prema Arnautluku, pođe (sultan) iz Sofije bitoljskim (monastirskim) putom prema arnautskoj zemlji.[12]

II. O tom, kako je Jakub-paša dobio pobjedu nad Derendžilom banom.

Moćni vladar, osvajač zemalja, pokorivši Arnautluk, izvolio se sada vratiti u svoju čestitu stolicu i prebivao je bez prekida šest godina u dobro čuvanom gradu Istambulu [= Carigradu]. Međuto ugarski kralj[13] pogazi [mirovni] ugovor i sva svoja nastojanja upravi na konjičke najezde na dobro čuvane oblasti [države ove]. Kad je o tom ka podnožju previšnjega prijestola dostavljen izvještaj, njegovu veličanstvu bilo je ugodno istog tariha [= datuma] upravitelju smederevskom, Alibegu Mihalogliji, sa dvadeset tisuća junaka naložiti osobiti zadatak protiv ugarskih pokrajina i u tu svrhu dati mu izvanredne punomoći. Tada Alibeg, slušajući previšnju zapovijed, pristupi k izvršenju ovoga zadatka i prešavši Dunav poduze konjičku kaznenu ekspediciju u ove krajeve.[14] Akindžije usredotočiše misli na otimanje plijena, što je [uopće] cilj težnjâ njihove vojske. Zato su prodrli duboko [u zemlju] do ugarskih gradova i zabavili se kupljenjem plijena, nijemoga i govornoga; pri tom su podlegli napasti neodoljivog čuvstva pohlepe, koja po-

tamnjuje razum. Dok su se akindžije zabavili time, ugarski kralj zauzme [sa vojskom] teritoriju iza njih, učvrsti se na putovima kojima su se imali vraćati, i vrebajući čas njihova kretanja na povratak, utvrdi klance kroz koje ih je vodio put natrag.[15] Kad su akindžije, koji su učinili rasap i jagmu, krenuli natrag, nerazumno opterećeni plijenom, u jednome od pomenutih tjesnaca pali su u busiju neprijateljskoga lukavstva.[16] Veći dio boraca, koji su učestvovali u svetom pohodu protiv nevjernika, padoše kao šehiti[17] od ruku neprijatelja vjere u Jedinoga Boga. Samo oni od njih, koji su bili [obilno] nadijeljeni žučju,[18] i oni kojima je bila dana u dio [neizmjerna] hrabrost, poslije tisuću muka i patnja pod zaštitom svojih mačeva, koji su sijevali kao voda, našli su ujedinjenje sa spasenjem. Akindžije kod toga pogubiše sav plijen, koji su na nesreću bili nagrabili sa tolikom pohlepom.

Kralj zlikovac, koji je [prvi] dao poticaj za raspaljenje požara razdora, sada, netom je dobio radostan glas o potpunom porazu pravovjerne vojske,[19] prešao je u dolinu samopouzdanja i stao praviti planove o odmazdi konjičkom grabežnom najezdom u islamske zemlje. Naumivši rasuti i oplijeniti zemlju Bosnu, zaište pomoć od kraljeva, svojih rođaka i prijatelja, a tako i od onih vrhovnih vladara koji su bili s njim jedne vjere. Ti prezreni učine sve što je bilo u njihovoj snazi, i blagonaklono primivši njegovu molbu, poslaše i svoje [od Boga] odmetničke vojske od mnogo tisuća vojnika, predodređenih za pakao, i koji doista pretstavljaju ono, kako kaže Kuran:

»Ovi su zaista čete šejtanove.«[20]

Na prvom mjestu car,[21] glavni zapovjednik *[cesar begi serdar]* vojske koja je zabludjela s pravog puta, slijedeći i dalje putove vjerolomstva, posla šest tisuća konjika. Od pape rimskoga *[rim papa]*[22] dođoše dvije tisuće ljudi. Pošto je papa vrhovna glava kršćanskih vladara, to su oni [papski vojnici], kako [obično] nemaju sreće [prema vjeronauci su i djela], [ovaj puta] nosili pobožno pred sobom kao sretan biljeg križ i stijeg poslan od pape. I od franačke i hrvatske vojske također dođe preko mjere konjika i pješaka, i svi se skupiše na jedno. Svega pet banova sasta se na jednom mjestu i u pitanjima spletaka protiv dobro čuvanih oblasti [ove] države postaše svi jedno srce i jedan jezik. Prvi od njih, sin kraljev,[23] drugi Grgurević *[Ghrghur oghlu)*,[24] treći kir Nikola,[25] četvrti gospodar vilajeta modruškoga,[26] a peti Derendžil ban, koji bješe sin kraljeva brata,[27] glavara zablude. To je on, onaj za pakao predodređeni heretik, koji je ametom porazio Alibega Mihalogliju.[28] Radi toga i bješe ljubimac i pouzdanik kraljev i njegov vjerni pomoćnik, upućen u vođenje poslova. Zato upravo imenova ga sada kralj serdarom nad dvanaest tisuća [na pravovjerne], i dodavši mu [druge] banove, koji dolažahu u pomoć, posla ga na osvajanje bosanskog vilajeta.

U to vrijeme u hrvatskom vilajetu, koji je pogranična krajina, i koji leži među Ugarskom i Bosnom, bila su dva bana. Jednoga od njih zvahu Kir Karli.[29] On je katkad izražavao poslušnost gospodaru islama, katkad opet, podloživši se ugarskom banu, pokazivao prema ovoj [turskoj] strani tvrdoglavu nepokornost. Pri ovoj [gore izloženoj] okolnosti on je, kažu, temeljio svoje vladanje na nepokornosti i tvrdoglavstvu, i iskazavši ugarskom kralju poslušnost pokazivaše [prema padišahu] znakove bune i uskrate pokornosti. Tada zapovjednik Bosne, Jakub paša, koji je nekoć bio u Amasiji kapuaga[30] njegova veličanstva padišaha, a poslije za sultana Šehinšaha,[31] po pripovijedanju, bio je beglerbeg karamanski, posla k previšnjemu prijestolu potanki izvještaj o pokazanom odmetništvu od strane Kir Karlija i [najponiznije] zaiska nalog za izvršenje konjičkog trčanja u njegovu [Kir Karlijevu] zemlju. Dobivši previšnje odobrenje, skupio je u tu svrhu pobjedonosnu vojsku. Drugoga od pomenutih banova zvahu Kir Andža.[32] On je, kažu, s punim pouzdanjem prihvatio skut pokroviteljstva padišahova i oslonivši se s punim povjerenjem na sreću i uspjeh, koje Bog dariva pravednom i pravom sultanu, odmetnu se od ugarskoga kralja i otme od Kir Karlija neke njemu podložne gradove. Kir Andža posla tada k Jakub paši svojega ulaka, koji je jaukao i molio od paše pomoć.[33] Tada paša sa svojim vojnicima, koji su bili nadareni [velikim] jetrima[34] i koje je prije već on bio skupio za brzo trčanje u hrvatsku zemlju, skočiše na svoje hitre plemenite konje, obikle svetom ratovanju s nevjernicima, i obratiše svoje pobjedničke zastave, koje su se visoko vijale, put Jajca i njegova okružja, što je pripadalo ugarskim zemljama.

Pomenuti grad za pokojnoga, nastanjenoga sad u raju, šaha Muhamed-hana — bila s njim milost i milosrđe Višnjega — ulazio je u sastav dobro branjenih oblasti [ove] države, no [zatim] je zbog odlučne pobjede ćafirske opet postao, kako pripovijedaju, mjesto usredotočenja neprijatelja islamskih.[35] Na uspomenu toga, paša, osvajač gradova, i jest pao na konak upravo na onom mjestu, gdje je nekoć bio razapet ponosni sjajni šator onoga sultana osvajača mnogih nevjernih zemalja. Zatim paša svom snagom prionu potsjedati grad [Jajce] i pustošiti i uništavati [ovu] krajinu ugarskih zemalja. I evo, po predaji, na ovom blagosovenom mjestu, gdje je paša imao boravište, padoše s visoka neka svijetlom obasjana tijela. Osobito se mnogo govorilo o onom koje je palo na pašin čador i bilo viđeno izbliza i izdaleka. Osim toga [kod pitanja višnjih znakova] ispadoše, kako kažu, neki ajeti[36] [Mudrog Kurana] i pokazaše se neka [čudesna] znamenja, od kojih je svako za se, budući srećni znak, davalo spoljašnji biljeg blage vijesti o pretstojećoj pobjedi naroda Muhamedova i o sjaju vječnog blaženstva [koje mu je pripravljeno]. Stanovnici Jajca bili su glavom svjedoci snage navala i odlučne pretežnosti islamske vojske. Vidjeli su također, da se njihovi zapovjednici, kao [žene] koje sjede za

zavjesom, kriju za kamenim uglovima [grada]. Najzad, pošto razumješe da će neizbježno biti [svakog] belaja [kod pada] u bezdan propasti, prema mudroj rečenici »utopljenik hvata se svake slamčice«, u svojim jadima i nemiru pribjegoše k skutu mantije jednog redovnika, koji im je bio svećenik i uznosio molitve gore, a oni su ih svi za njim ponavljali. Radi posredništva, pod krinkom poniznosti, oni ga poslaše [k Jakub paši]. Redovnik hiteći s darovima dođe pred pašu i izjavi ove riječi: »Ako osim osvajanja ove zemlje [tebe] vodi još želja da skupiš dragocjeni plijen i da time zadovoljiš svoje požude, obvezujem se namaknuti takvo blago, koje će potpuno zadovoljiti svaku pomisao i fantaziju.« Pri tom monah, pokazujući svakovrsnu smirenost i poniznost, doda: »Samo da se ne uništuju pokretna dobra i da se ne obraćaju u pepeo i prah kuće svih onih, koji će drage volje i iskreno uložiti dušu da predadu blago za otkup.« Nato je paša dao ovaj odgovor: »Mihal, koji je vojni ban grada[37] — koja bitna zabluda! — jednom je zamislio u sebi znakove hrabrosti, i u prisutnosti kralja pohvalio se svojim junaštvom; zbog toga, kako kažu, sad je i došao u ovu krajinu. Još se ushvalio, kako sam čuo, da će, uzevši zemlju Bosnu, uhvatiti u svoje ruke pašu, imenovana da u njoj vlada.« Evo pjesme koju je sam Jakub paša načinio:

E pa evo, mi dođosmo; nek se i on amo potrudi,
Neka licem u lice stane [s nama] na bojnome mejdanu,
I ako je junak [pravi], neka dođe ovamo, neka upozna
[pravu] borbu.
Neka se ne sakriva ko lisica u jazbinu;
Koliko se godijer pijetao pehlivani i junači,
Kad dođe sokô, on je kraj njega opet [samo plašiva] nevjesta.

U dugobradog redovnika srce je bilo ranjeno, jer je bio odbijen u svojoj besjedi. Sa tisuću bojazni vrati se natrag i ispripovjedi o oštrini i žestini pašinoj, a isto tako o onim biljezima sreće, koji su se vidjeli na njegovu čelu. Čim je redovnik počeo razvijati [Mihalu] nit izvještaja o tome, kako ga je paša lično pozvao na mejdan i kako ovaj brižni pancijerski meštar sam sebi plete ratnu opremu, a ono onaj naduveni prokleti kaurin *[gebr]*,[38] izišavši silovito iz grada, učini priprave za smrtni boj. Tada i ovaj paša, kojega prati sreća, iziđe ususret ovoj heretičkoj vojsci. Kao što se od uzdušnih struja atomi najsitnijega praha raspršuju na sve strane, tako se pomiješaše i rasijaše [nevjernici] pod [pritiskom] navale gazija, koja je nalik bila na vihar sarsar,[39] koji sve smeće s puta. Blještavim zrakama mačeva [pravovjernih] ovi nesrećnici, darovani crnom sudbinom, bili su potlačeni kao što je gusti crni mrak potlačen kod susreta sa zrakama [zore], koje sinu noseći blagu vijest [bliskog dana].

No evo, dušmanin pretrpje gubitke i iznova uđe u zidove [gradske]. Još u samom početku [ratne operacije] ruka pobjede nije stigla raščešljati perčine[40] na pravovjernim stijegovima, a zablještavani sjaj pobjedne sreće svojim bljeskom obasjati prijesto i carstvo padišaha, kad paša, koji se bio [već] proslavio u svetom ratu s nevjernicima, dobivši nebrojen plijen, diže se ispod Jajca i stade tražiti ubojni sastanak s banom Derendžilom. On pođe k rijeci po imenu Uni, prošavši putem koji vodi do grada [*qala*] Os[t]rošca[41] i prijeđe u zemlju Sloviniju *(Islovinja vilajeti)*,[42] koja je sastavni dio Ugarske *(Ungurus)*. Ovdje dade pobjedonosnoj vojsci zapovijed da počne trčanje,[43] i gazije uzeše obilno nositi svakojaki plijen. Otuda uđe u zemlju cesara padišaha,[44] koji je bio poslao vojsku u pomoć Derendžilu. Ovu zemlju [carevu] zastr'o je zavjesom prašine od kopita [svojih konja].[45] Zatim prebrodi[46] veliku rijeku po imenu [Drava],[47] koja teče oko grada po imenu Hukarvina,[48] preko koje, kažu, do to doba, u cilju svetog rata protiv nevjernih, niko od muslimana još nije bio prelazio.[49] Čim je prešao tu rijeku stupi u zemlju Hrvatsku. Petnaest dana plijenio je tu krajinu i rušio njene zgrade, kod čega se potpuno izdovoljio grabežem dragocjenog plijena. Otuda upravi onamo gdje se nalazila stolica bana Derendžila.[50] On podmetnu oganj pod stvari, koje su bili pokretno vlasništvo banovo, i ugrabi razne haljine koje nikako još nisu bile upotrebljene. Zatim opljačka i razori sav okolni kraj.

U te dane bio je Derendžil zauzet potsadom gradova Kir Andžinih. Netom dobi glas da je njegova stolica pogažena kopitima konja gazijâ, brzih kao potoci, i o onoj šteti što je pri tome pretrpio njegov raskošni dvorac, on skupi svoje rasute odrede [vojske], koji su prije toga bili rasposlani od njega protiv razasutih gradova Kir Andžinih i trudili se svom silom da ih što prije osvoje. Zatim Derendžil žurno pođe ususret Jakub paši. Paša međuto opustoši zemlju prezrenoga Derendžila, sepehdara[51] nad vojnicima koji kvare sveti smisao Indžila,[52] i poruši goleme crkve i stare manastire gnusnih ćafira. Zatim dođe do klanca, koji se zove Sadar.[53] Pošto je ovaj klanac po dubljini i širini bio zakrčen kamenjem i drvljem, i bilo je bez broja [toga] kamenja i drvlja, koje je teško pomicati i premještati, postane nužno stati ovdje za neko vrijeme. Poslije tisuću različitih teških napora uspjelo im je ukloniti i odmaknuti zapreke prolaza, i oni prođu kroz ovaj za prolaz mučni uski tjesnac. Zatim su prolazili bogatim krajem, punim gradova, kraj jednoga cvatućeg naseljenog varoša, gdje je bilo u obilju pripravljeno različitih predmeta raskoša i neizmjerno mnoštvo robe i novaca.[54] Za grabljenja u jednom potajnom mjestu — nije drugačije nego je sreća pokazivala put — nađeno je bilo mnogo tisuća kratkih kopalja, bradatih sjekira i svakoga drugog bojnog oružja. Sve to, sa znanjem paše, koji okiva svoje neprijatelje, bilo je razdijeljeno među gazije. Pripovijedali su, da je zlotvor Derendžil bio pripravio ovo različito oružje snujući [zlo] vojnicimâ, koji vode sveti rat u ime

Jedinoga Boga; no pošto je sudbina bila prijazna gazijama, to se [ovaj nalaz] smatrao za dobar znak i posta navještaj [pretstojeće] pobjede pravovjerne vojske.

Kad sreća obrati ka kome bilo svoje lice,
tada njegovi poslovi svagda napreduju.

Netom je moćni paša dobio vijesti da je blizak čas tako željenog sukoba s ćafirima, on strastvenim govorom probudi u vojsci, ukrašenoj već pobjedama, gnjev protiv neprijatelja vjere u Jedinoga Boga, poslije čega učini sve nužne priprave za vođenje svete borbe. Premda je bilo očigledno da broj neprijatelja dva puta nadilazi broj pobjedonosnih pravovjernih gazija, prema mudroj izreci:

»Smrt bogatašu nastupa u časti kao njegov život,
no život njegov prolazi u preziru kao njegova smrt,«

ubojni junaci znali su da je u dubini tuđe zemlje bolje poginuti da skrate muke, nego da budu sužnjevi i da izgube slobodu. Osim toga videći svu taštinu životnih dobara, oni pokazaše plamenu želju da se obogate [vječnim] darovima za dušu i radi toga vruće se predadoše kupljenju [božanskih] milosti, koje se mogu zaslužiti [samo] džihadom.[55] Postoji predaja kako je jednoć na osvitu vrijedna zora jezikom ognjenih zraka sunčanih donijela onamo, gdje su bili sabrani borci za sveto djelo vjere, blagu vijest:

»Ovog dana blagočastivi
dobiće nagradu za svoje blagočašće«.

I tako je [tada nevjerna] vojska, obučena u crne poput noćnog mraka haljine, kao da je goni sunce koje rasipa oštre kao mač zrake, navalila na [posljednji] svoj put, koji je vodio ka potpunom mračnom raspu. Pripovijedaju, da se nevjerna vojska otvoreno, ali sakrivena pod sjajnim gvožđem, pojavila na mjestu zvanom Krbava.[56] Izgledala je kao naoružana gomila, koja je izazivala tako odvratan dojam, da bi se i samim persijskim junacima, Samu i Nerimanu,[57] poremetio um, kad bi bili vidjeli tako veliku hrpu tih [izroda], koji ne znaše milosti i koji puštahu iz svojih pancira i oklopa munjama slične zrake. Paša, proslavljen u svetim borbama s nevjernicima, iziđe na mejdan sa znamenitim svojim mačem i srčano učini juriš na neprijatelja. Ovaj mač, kako pripovijedaju, zadobio je svoj glas po neprekidnim legendama, vrijednim povjerenja, koje je predavala pašina ratna pobožna okolica. Na blistavoj površini toga blagosovenoga maća, zbog njegovih djela, kao da je bilo sačuvano svjedočanstvo: slika pobjedâ tajnih sila nebeskih. I sinula je oštrim bljeskom slika ovih dobića u tom zrcalu [stvorenom] za odražavanje pobjeda.

U zoru je kao pučina uzavrela vojska,
i visoko dižu glave zmajeviti stijezi.
U navali trepte njihovi mači kao zvijezde u padu,
i rasuše se čete vražje [ispred četâ] vjere u Jedinog.

Uz pomoć i [tajno] učešće Višnjega, neprijatelj, koji je zlo namišljao protiv pravovjerne države, bio je svladan, a njegova kovarna zamisao, poput sreće njegovih vojnika palih u boju, bila je oborena. Jedno od tajnih nebeskih znamenja, koja su se javila u tom svetom boju s nevjernicima, a koji povećava radost, bilo je i ovo: U početku boja tri ptice slične ptici simurgu[58] lebdjele su nad pravovjernom vojskom raširivši svoja krila i perje. Zatim udariše na sedam crnih orlova, koji su letjeli nad neprijateljem prave vjere. Poslije upornog sukoba tri ogromna grabežljivca, koji su lebdjeli nad vojnicima, a koji ispovijedaju pravu vjeru u Jedinoga, svojim jakim čaporcima rastrgaše na komade krila i perje onih sedam orlova. Čim gazije vidješe tu čudesnu sliku, mahom zacijelo razumješe, da će se zbiti doista što je rečeno u svetom ajetu Kurana:

»Koliko je puta malen odio predobivao velik odio!«

Poslije toga junaci nađoše da su za njih iščezle podloge straha i užasa, i mačevima kao srpovima požeše plodove života ovih besplodnih heretika, a ognjem mačeva svojih, koji bacaju iskre, uništiše gumno [puno snopova] njihovih tjelesa.

Kad silni vojnici, ne razmišljavajući, staviše sebi pancijer na grlo, junaci mjesto štita protiv rane od handžara isturiše svoj obraz.

Potoci krvi ćafirske i pravovjerne pojaviše se poput rijeka paklenih i rajskih. Jedan je tekao nalik ljekovitoj vodi rajskoj, a drugi nalik gorkom kropu džehenemskom.[59] Pojava pravovjernih hrabrenika u očima ćafirskim kao da nije imala mjesta: oko nije stiglo trenuti od časa kad gazije udariše do susretnog sraza njihova sa neprijateljima prave vjere, i nisu se dospjele za ovaj tren povući vođice odlaska nevjerničkog sa bojišta.

Islamska vojska povrvi putem pobjede.
Ovo je čvrsta vojska, u koje nema uzmicanja i koje neće razbiti sudar [s dušmaninom].

Pripovijedaju, da je ćafirima, koji postojaše [pred navalom], na razbojištu bilo dopušteno kušati plodove [smrti] sa koplja i mačeva pravovjernih vojnika, no zabranjena je bila ta čast onima, koji su tražili spas u bijegu. No i šije onih ćafira koji su pokušali bježati, [na posljetku] podvrgoše se jarmu ropstva i sužanjstva.

Zabranjeno je njihovim kopljima probadati onoga koji dade pleći,
no vrh njihovih kopalja o prsa se lomi.
Bez ozljede su sapi[60] svih konja gazijskih,
no vratovi i prsi im se izraniše.

[U boju] namjeri se na Derendžila, još za njegove uzmožnosti, licem u lice jedan ubojni junak. Poslije duge borbe on ga obori sa gizdavoga [visokog kao] brda gospodskog ata, koji je u njega bio pod sedlom, i dovuče ga svezana preko ruku i za vrat k paši.

Ban Derendžil bi uhvaćen sred boja,
Dugo je igrao, ali je naposljetku izgubio igru.

Javi se sumnja, da će to biti Derendžil. No [sužanj] svaki put kad [mu] je bilo stavljeno ovo pitanje, ponovno je davao niječan odgovor. Međuto, kako pripovijedaju, među momcima pašinim bio je jedan, koji, dok je još sam bio nesvjestan o prednosti vjere u Jedinog Boga, poznavaše ovoga ćafira.[61] Čim je [formalno] sa zapisom u sidžil[62] posvjedočio da je to doista Derendžil, bude zapovjeđeno dželatu — da bi se učinio kraj tvrdoglavosti i poricanju [sužnja] — da ga smakne. Tada sužanj očitova i prizna sve. Paša zapovjedi da ga okuju u teške okove. Zatim da bi uzeo od njega obavijesti o stanju njegovih vojnika, palih i živih, paša naredi da ga na konju u znak propasti bezslavno provedu po mjestima gdje su bili [na okupu] i sužnjevi i poginuli. I eto, u okove i verige, koji su bili pripravljeni za pravovjerne borce, bila je okovana ova heretička rulja. Na ovaj način njihovi [kovarni] planovi bili su obraćeni protiv njih samih, a njihovi stjegovi bili su naopako pozabadani u zemlju.

Što sve po moći Islama ne podnosi u to vrijeme [njihova] šija,
Sudbina, koja im je suđena, vodi ih u tamnicu s okovima o vratu.

U ljetopisima otmanskim zabilježeno je, da od glava poginulih ćafira podigoše dvanaest munara. Paša, koji okiva dušmane u okove, zapovjedi, da nanižu na vrvce uši i nosove od ovih poodsijecanih glava i skupa sa prokletim Derendžilom, koji je zajedno sa ostalim sužnjevima tapao pješke, kao oznaku sjajne pobjede pravovjernih opremi ih na Vrata Sreće.[63] Osim toga posla na previšnje mjesto sve ono od predašnjeg plijena i od divnih skupocjenih stvari, što je bilo dostojno da bude prikazano na čestiti prag. Bio je izdan previšnji ferman da se zatvori taj prokleti sužanj u tamnicu u Kara Hisar-i Sahibi. U ovoj tamnici on pogibe od obilja tuge, žalosti i ogorčenja.[64]

Ovaj sveti boj s nevjernicima bio je u petak, sedmi dan mjeseca zilhidždže 898 godine.[65] Jakub paši pripada pjesma koju je on bio sastavio dosta neprisiljeno za opis ove svete pobjede nad nevjernicima, a koja očarava srce. Ova pjesma veoma je poznata.[66] Ona

pripovijeda, bez osobitih preuveličavanja i hvaljenja, o ovoj svetoj pobjedi, koja se bila dogodila u gore prikazanim prilikama. Evo nekoliko bejtova iz nje:

Kad se susretosmo s dušmaninom na Krbavi,
stiže Glas: »Satri [ih] na ovoj ravnici.«
[I evo], po naredbi Višnje Istine dobih takvu pobjedu,
kakvu zadobi još samo Murat han na Kosovu.
Dok udarasmo mačem po šiji ćafirskoj,
meleci[67] u uzduhu vezaše bojne redove.
Je li baš čudo ovo čobiće, kad su tajni muževi [nebeski]
naši pomoćnici na zemlji i na nebu?
Nabrojeno je bilo na bojištu [palih] devet tisuća i još pet stotina.
Ostavi još druge koji ostaše [nenađeni] po [okolnim] poljima.
Živih pohvatano je bilo deset tisuća,
Svi su oni bili zasužnjeni na ovom mjestu.
I Derendžil ban, kraljev beglerbeg,
zajedno sa mnogim banovima bio je zarobljen ondje.
Sad ti prokletnici u zemlji cara nad carevima
u tamnici leže u okovima i u belaju.
Ostavi ih nek tegle nevolju, tugu i belaj!
Pristoji se džahilovoj[68] duši da prebiva u kazni.
Pred Crvenom [gradinom] nagnaću u bijeg
[samog] kralja,[69] ako [mi] Bog da [dosta] pješaka.
Pozabadaću stjegove nevjernika naopako,[70]
previsoko uzdigavši islamski sandžak.[71]
Sav nevjernički iklim[72] predaću jadima
dok god bude postojao na ovom propadljivom svijetu.
Vrći ću najnižega slugu moga za vojvodu,
ako Bog da zgodu, u Biogradu.[73]
Daću konja, novce i pružiću ruku pomoćnicu,
čim vidim kojeg mu drago gaziju u nesreći.
Sve što imam u rukama razdaću i raspoklanjati,
da ne mislite da kŭpim zemaljska blaga.
Što se čovjek treba skrbiti za blago,
kad mu ne može biti dio sreće veći nego mu je određen Odozgo?
Za mog zemana oborih cijenu sužnjevima,
trg nevjernih pojeftini radi nestašice kupaca.
[Za sve to] prebivalištem odrediće mi dženet Edenski,
nadam se, Onaj Bogati u vječnome svijetu.
Kad me sultan Bajazit, sin Muhamedov,
udostoji svoje milosti, zadovoljiše mi se sve moje želje!
Ja sam derviš Jakub, beg bosanski,
s Božjom pomoću udostojah se ove svete pobjede nad nevjernima.

Čim se [bojna] služba Jakub pašina na carskom dvoru udostolala premilostivog odobrenja, njegovo veličanstvo izvoljelo ga je

počastiti poslavši mu mač ukrašen zlatom i dragim kamenjem, i usrećiti ga darom dragocjenih raskošnih haljina i tako obilnog mnoštva zlatnika, da bi do vrha napunili kesu [svih njegovih] maštanja. Osim toga njegovo veličanstvo blagoizvoljelo je iz svojih vlastitih konjušnica darovati Jakub paši pod zlatnim sedlom jednoga od bojnih čistokrvnih konja, namijenjenih pod njegov blagosoveni stremen. Zatim, pošto je Skendar paša,[74] učinivši [potrebne] priprave, dao [najpokorniji] izvještaj o tome, da je Jakub paša zaslužio povećanje previšnjih milosti, njegovu veličanstvu [svidjelo se] dati rumelijskom beglerbegu Jahja-paši bosanski sandžak,[75] a Jakub-pašu priznati dostojnim zvanja rumelijskog beglerbega. Po izmaku kratkog vremena Jakub paša posta zatim vezir od Čestitih Vrata.

Sa'd-ud-din Mehmed ben Hasan ha fiz Džemal ud-din, rođen u Carigradu 1536, a umr'o 2. okt. 1599, bio je iz persijske familije, koja se iz Ispahana doselila u Carigrad. Prema tome bilo je pravo ime njegovo Mehmed, a Sa'd-ud-din (= sreća vjere) bilo mu je samo docnije počasno ime, koje je pisac primio zbog svojih zasluga za islam. Učio je u Carigradu i onda bi 1574 imenovan odgojiteljem princa Murata, namjesnika u Magneziji (u Maloj Aziji); od toga vremena zvali su ga »hodža«, to jest učitelj. Kad je Murat III stupio na prijestô, u decembru 1574, ostao je Sa'd-ud-din uza nj i dalje kao njegov savjetnik s titulom »hodža-i sultani«, učitelj sultanov. U ovom je položaju ostao ne samo za vrijeme čitava vladanja sultana Murata III, nego još i za njegova nasljednika Mehmeda III, koji ga u martu 1598 imenova šejh ul-islamom, dakle vjerskom poglavicom. Umr'o je naprasito 2. okt. 1599 i bi sahranjen u groblju kod čuvene Ejjubove džamije. Svoje djelo »Tadž ut-tevarih« (Kruna ljetopisa) dovršio je 1584 godine. Služio se starijim izvorima, od česti i veoma dobrim, koji su mu kao visokom državnom dostojanstveniku kod Porte bili lako pristupni. Nas smeta njegov bujni i kićeni način pisanja, pun različitih vjerskih refleksija. No uza sve to Sa'd-ud-din važan je izvor za prikazivanje bitke na Krbavskom polju, već zbog toga što donosi tursku versiju, često savremenu samom događaju, ponajviše po turskoj tradiciji.

O njemu up. Franz Babinger, Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke. Leipzig 1927, 123—126.

[1] Tako piše Sa'd-ud-din mjesto Matijaš, koji je bio sin Janka Hunyadija.

[2] I to je neispravno, jer 907. godina po Hidž. odgovara našoj 1501., od 17. jula do 6. jula 1502. Vjerojatno je htio da napiše godinu 897, jer docnije govori o događajima godine 1492 naše ere.

[3] Ivaniš Korvin (gl. gore br. 6, str. 6—7 sep. ot.).

[4] Iz toga se vidi da Sa'd-ud-din nazivlje sve glavne ugarske državne velikaše prosto banovima.

[5] To jest: koji su kršćani.

[6] Hadum je u prvom svom značenju uškopljenik (eunuh), a onda dvorski službenik uopće.

[7] Ne znamo, nažalost, ime komandanta grada Beograda u času smrti kralja Matijaša († 6. apr. 1490). To nipošto nije bio herceg Lovro Iločki, kako je greškom uzeo Hammer, Gesch. des osman. Reiches, vol. II, 302, a po njemu Fessler-Klein, Gesch. von Ungarn, vol. III, 249, jer herceg Lovro bio je ban Mačvanski još od 1479. pa do 1496.

[8] Aladža-Hisar je Kruševac u Srbiji. Ni Kruševac ni Zvornik nisu pripadali mačvanskoj banovini.

[9] Ova je pjesmica, kao i sve druge, samo Sa'd-ud-dinov stilski ukras.

[10] Dan 8. džemazi ul-akira 907 odgovara našem 19. dec. 1501., što je nesmisao. Nasuprot ovaj datum u godini 897. odgovara našem 7. aprilu 1492. I zaista, iz Dubrovnika javljaju 2. juna 1492, »como il Turcho è ad Sophia cum grandissimo exercito et za ha commenzato ad mandare il campo verso il Danubio contra l' Ungaro et monstra andare ad Belgrado. El campo del Turcho è persone centocinquanta millia« (Thallóczy-Áldásy, Szerbia, Bp. 1907, 288—289).

[11] Up. gore br. 104 i bilj. 3 pa br. 163.

[12] Josip Thury je u svome prijevodu izostavio sav stilski ukras Sa'd-ud-dinov i sve beznačajne fraze i epiteta ornancija; otale i razlika prema prijevodu Aleksandra Olesnickoga, koji se — kako je i pravo — vjerno držao turskoga originala. Pored toga Al. Olesnicki imao je i bolje i potpunije rukopise djela Sa'd-ud-dinova pred sobom nego li Josip Thury, koji se pored bečkih rukopisa držao prvenstveno litografirana izdanja djela Sa'd-ud-dinova.

[13] Vladislav II Jagelović (1490—1516).

[14] Upravo u Erdelj.

[15] Ne kralj Vladislav II Jagelović, nego tadašnji (1481—1498) erdeljski podvojvoda Stjepan Telegdy (de genere Csanád), koji je umr'o 1514.

[16] To je bio poznati klanac Crvenih Kula (Vöröstorony szoros, Rotenturmpass), kojim protiče rijeka Olta (Aluta).

[17] »šehit, od arap. šehid, znači: svjedok i mučenik za vjeru« (Olesnicki, o. c. 191 bilj. 19).

[18] »Istočno vjerovanje objašnjava hrabrost u čovjeka time, što on ima velika jetra i veliko mnoštvo žuči, jer takav čovjek može razvijati protiv neprijatelja žestoku srdžbu i mržnju, i zbog toga pokazivati u borbi junaštvo i hrabrost.« (Al. Olesnicki, o. c. 197 bilj. 40).

[19] Ova turska pljačkaška vojna (»akin«) zbila se pretkraj decembra 1492 i na početku 1493 godine.

[20] šejtan = đavo.

[21] Fridrik III († 19. aug. 1493), odnosno njegov sin i suvladar Maksimilijan I.

[22] Aleksandar VI.

[23] Herceg Ivaniš Korvin, koji uopće nije imao nikakva uticaja na hrvatske poslove još od marta 1493, kad se odrekao herceštva hrvatskoga.

[24] To bi imao da bude srpski despot Vuk Grgurević Branković, ali on je još 1485 umr'o. Zato držim da je Sa'd-ud-din pomišljao na Ferenca Berislavića (up. gore str. 295, bilj. 15). Teško je kazati, otkud Sa'd-ud-dinu ova vijest, koju smo našli još samo kod Donada da Lezze (up. gore str. 292), a ovaj nije nikako mogao da bude poznat udaljenom turskom historiku. Up. mišljenje Al.

Olesnickoga, o. c. str. 192—193. On kaže da svi rukopisi osim pariskih, pa i litografirano izdanje, imadu Ghara-oghlu, a to bi bio knez Gorjanski. Kako je poznato posljednji knez Gorjanski, Job, umr'o je još 1481. Olesnicki misli da je Sa'd-ud-din preuzeo lažnu vijest o Vuku Grgureviću Brankoviću »od zapadnih historika«, što mi se čini upravo nemoguće.

[25] Grof Nikola Frankapan Tržački.

[26] Grof Bernardin Frankapan Ozaljski.

[27] Ovo je, dabome, nesmisao, izmišljen samo zato da se uveliča Jakub pašina pobjeda.

[28] Ovo je i opet neispravna tvrdnja Sa'd-ud-dinova da se uveliča pobjeda i osveta Jakub pašina. Emerik Derencsényi nije ni učestvovao u Telegdyjevoj vojsci; on je tada bio ban Jajački.

[29] Grof Karlo Krbavski (de genere Gusić).

[30] »Kapu-aga (qapu-agha), dvorski maršal« (up. Olesnicki, o. c. 199 bilj. 43).

[31] »Šehzade (carević) sultan Šehinšah, stariji sin Bajazita II. Rođen g. 869 (1464—1465) umr'o je g. 919 (1513—1514)« (up. A. Olesnicki, o. c. 199 bilj. 44).

[32] Grof Anž Frankapan Brinjski. Slabiji rukopisi imadu formu Kir Alha (up. Olesnicki, o. c. 193).

[33] Da je grof Anž Frankapan stupio, ili bar kušao da stupi u vezu s Turčinom, ne potvrđuje samo savremeni Tubero (up. gore str. 297), nego u punoj mjeri i više dokumenata iz mletačkoga arhiva (up. gore br. 112 i dalje).

[34] Up. gore bilj. 18.

[35] Sultan Mehmed II osvojio je Jajce krajem maja 1463, ali ga je već na Božić iste godine 1463 natrag predobio kralj Matijaš I i onda organizovao Jajačku banovinu (ili »regnum Bozne« ugarske dvorske kancelarije).

[36] ajet = mudre rečenice.

[37] Ovo je osobito dragocjen podatak kod Sa'd-ud-dina, jer nam potvrđuje da je tada bio u Jajcu ban Mihajlo Pethkey; up. gore str. 122 bilj. 6.

[38] Naime: Jajački ban Mihajlo Pethkey.

[39] Nešto kao naša bura.

[40] »Perčem, persijska riječ, perčin: čuperak crne strune konjske, privezan za stijeg ili koplje kao ukras« (Olesnicki, o. c. 201 bilj. 47).

[41] Mislim da je to svakako grad Ostrožac na Uni; Olesnicki (o. c. 193—194) nešto se kod toga koleba, ali mislim bez valjana razloga.

[42] Hrvati su tada govorili: Slovinje, a ovoj se formi približuje i turska forma (*Islovinja* vilajeti i *Islovin* vilajeti).

[43] pljačkanje (akin).

[44] Naime: u Štajersku.

[45] Ponajviše oko Celja i Ptuja.

[46] Na povratku (krajem augusta).

[47] Up. o tome Olesnicki, o. c. 194—196.

[48] Toliko iznakaženo da se sada ne da punom sigurnošću ubicirati. Vjerojatno radi se o Ptuju ((Petovio, Pettau) ili Varaždinu. Up. Olesnicki, l. c.

[49] U njenom gornjem i srednjem tijeku; ove jasne riječi potpuno isključuju i pomisao na rijeke Kupu ili čak Unu.

[50] Dolazeći iz jugo-istočne Štajerske i Hrvatskim Zagorjem, Jakub paša morao je proći kraj Zagreba, ovdje preći Savu i onda pored turopoljskoga grada Lukavca (i Velike Gorice) poći dalje na jug. Grad Lukavac bio je tada, u aug. 1493, u vlasti bana Emerika Derencsényja (up. gore str. 268), i zato i onaj objekt

banov, koji su turske čete opljačkale. Da je Jakub paša prolazio u ovo vrijeme kraj Zagreba, potvrđuju i zapadni (kršćanski) pisci.

[51] »Serdar, također sepehdar, persijske riječi, znače: glavar, glavni zapovjednik vojske« (Olesnicki, o. c. 198 bilj. 42).

[52] »Indžil, indžil-i šerif, evanđelje, plemenito evanđelje« (Olesnicki o. c. 202 bilj. 49).

[53] Sadar klanac mislim da je klanac između mjestâ Dabar (sjeveroistočno od Otočca) i Plaški, dakle klanac preko Male Kapele.

[54] Ne znam koja bi to varoš mogla da bude. Zar Korenica? Svakako je Sa'd-ud-dinovo pričanje tendenciozno uveličano.

[55] džihad = sveti rat za vjeru Muhamedovu.

[56] Krbava (Castrum, urbs Corbavia), tamo gdje je danas Udbina.

[57] Sam je junak persijskih priča, a Neriman je bio njegov otac.

[58] Simurg ime je neke orientalne legendarne ptice, o kojoj se mislilo da žive u Kavkazu.

[59] džehennem = pakao.

[60] »sâpi, sápi f. pl. das Kreuz des Pferdes, clunes equi. Rj. u konja stražnji dijel hrpta blízu repa« (Broz-Iveković, Rječnik s. v.).

[61] Dakle: neki hrvatski ili madžarski renegat.

[62] »Sidžil, registar, zapisnik, protokol kadijinih presuda« (Olesnicki o. c. 205 bilj. 56).

[63] »Der-i devlet, Vrata Sreće, to jest Carski dvor (Olesnicki, o. c. 205 bilj. 58).

[64] Up. gore str. 315, bilj. 20.

[65] Odgovara po Olesnickom 20. sept. (a po Hammeru i dr. 19. sept.) 1493, što je neispravno. Petak je očito uzet zato, da se uzveliča turska pobjeda. Kod turskih su historika hronološke greške nešto obično.

[66] Ovu pjesmu preveli su: Hammer (Geschichte der osman. Dichtkunst, vol. I, Pest 1863, 326) na njemački, a na srpsko-hrvatski G. Elezović, Turski izvori za istoriju Jugoslavena (*»Bratstvo Sv. Save«* knj. XXVI, Beograd 1932, 89—90) i Fehim Spaho, Jedan turski dokumenat o Krbavskoj bitci 1493 (*»Napredak«*, Sarajevo 1931, 11), a sada Aleks. Olesnicki po treći puta, tačno od riječi do riječi, bez obzira na pjesničku formu. Jakub paša poslao je ovu pjesmu, kao svoj izvještaj o bitci na Krbavskom polju, sultanu Bajazitu II.

[67] »Melek (ar. riječ) znači: anđeo, poslanik nebeski« (Olesnicki, o. c. 207 bilj. 65).

[68] »Džahil (ar. riječ), onaj koji ne zna, osobito onaj koji ne zna vjere u Jedinoga Boga« (Olesnicki, l. c. bilj. 66).

[69] Jakub paša se ovdje hvali da će osvetiti poraz u klancu Crvene kule (Vöröstorony szoros) od god. 1491 (up. gore bilj. 16).

[70] »Kod Turaka je bio običaj da zabadaju poslije pobjede zaplijenjene stjegove naopako u zemlju« (Olesnicki, l. c. bilj. 69).

[71] Sandžak = barjak, stijeg vojnički.

[72] »Iqlim (arapska riječ od grčke klima) znači: 1. klima i 2. jedan dio zemlje« (Olesnicki, l. c. bilj. 70).

[73] Jakub paša hvali se, kako će on osvojiti Beograd (Olesnicki, o. c. bilj. 71).

[74] »Gazi Iskender (Skender) paša, vezir Bajazita II, dobar poznavalac Bosne i njenih prilika« (Olesnicki, o. c. 208 bilj. 72).

[75] »Jahja paša, rodom Bošnjak; bio je dva puta beg u Bosni. Umr'o je 1506 u dubokoj starosti« (Olesnicki, l. c. bilj. 73).

[76] O Jakub paši gl. Hammer, Osm. Dichtkunst, vol. I, 321. O njemu sprema Olesnicki osobitu studiju. U ovu studiju ući će i neki izvještaji ranijih turskih ljetopisaca, koji su služili Sa'd-ud-dinu kao izvor, a čuvaju se u rukopisima u pariskoj Narodnoj Biblioteci. Mislim da se sadržinom neće bitno razlikovati od onoga, što je još 1591 publikovao Ivan Löwenklau (gl. gore str. 317—318, članak c).

Zaključne riječi

Tužni i žalosni dan 9. sept. 1493 održao se dugo u pamćenju hrvatskoga naroda. Tako je hrvatski Sabor, kad se 17. jula 1558 sastao na gradu Steničnjaku (nedaleko od desne obale donje Kupe, danas Sjenićak), u svojim zaključcima donio i ove riječi:

»Intellexerunt eciam hoc ipsi domini status et ordines (regni Croacie) a suis veteribus et predecessoribus, in campo Kerbawa, qui verius in wulgari »Kerwawo polye« nominatur, latina vero lingua »sanguine perfusus«, septem cum Thurca conflictus fuisse et pertulisse«[1]

Za ovaj događaj saznali su i Srbi ćak u Crnoj Gori, jer Getinski ljetopis donosi pod rđavom godinom 1495 (mjesto 1493) ove ove riječi: »Plêni Jagu[p]-paša Harvate, i bana Derenžula živa uhvati na Krbave.«[2]

I nešto docniji hrvatski ljetopisac, Antun Vramec (1538—1587), ubilježio je u svoje djelo »Kronika vezda znovič spravljena kratka slovenskim jezikom«, štampano u Ljubljani 1578, ovako: *»1491.* Turci pobijeni jesu od Ladislava Egervary, bana hrvatskoga«; *»1494* (!). Turci Jemriha[3] Derenčina bana na Udvine pobiše i posekoše vnoge; i bana vloviše živa Turci, a sinu mu glavu otsekoše.«[4]

Ovako se, originalno, pisalo u XVII st. U XVII već su naši historici i ljetopisci pod uticajem literature, jer ne valja smetnuti s uma, da je Tubero prvi puta štampan 1603, a Istvánffy 1622. Tako se zagrebački kanonik, historik Juraj Rátkay Veli-

[1] Gl. Šišić, Hrvatski saborski spisi, knj. III, Zagreb 1916, 22.

[2] Ljub. Stojanović, Stari srpski rodoslovi i letopisi. Sr. Karlovci 1927, 258 (= Glasnik srp. učen. dr. knj. 53, 104).

[3] Emerih (= Imre). Tek su Iliri u XIX st. od Emerik (Imbro) učinili Mirka.

[4] Antonii Vramecz: Kronika. Edit. V. Klaić, Zagreb 1908, 52—53 (izdanje Jugoslav. akad.).

kotaborski (1612—1666), poslužio u svome djelu »Memoria regum et banorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae« — štampanom prvi puta u Beču 1652, a drugi puta 1772 — za prikazivanje bitke na Krbavskom polju isključivo Istvánffyjem, koga je upravo doslovce prepisao.[5]

Mnogo je interesantniji Senjanin Pavao Ritter Vitezović (1652—1713). U svome prvom ovećem historijskom djelu, napisanom hrvatskim jezikom, a s natpisom: »Kronika aliti spomen vsega svieta vikov«, štampanom u Zagrebu 1696, Ritter donosi i nekih originalnih podataka, poglavito — kako se čini — na osnovu senjske historijske građe.[6] Zato se oni mogu korisno upotrebiti.

Ali i narodna tradicija dobro je upamtila boj na Krbavskom polju vežući ga s imenom bana Emerika Derenčina (Derencsényija). Već je hrvatski pjesnik, Hvaranin Hanibal Lucić (* o. 1485 † 1533) u svojoj poznatoj »Robinji« istakao, kako u narodu postoje pjesme o banu Derenčinu, i to na dva mjesta:

»Čuo si pojući Derenčina bana,
da vitez izući naših je bil strana«,

i

»Vas svit Derenčina, tvojega još dida,
i hrabra i smina u pisneh povida«.[7]

I zaista; prvi je takovu narodnu pjesmu ubilježio još u XVII st. već pomenuti Senjanin Pavao Ritter Vitezović,[8] a onda je druga jedna ubilježena u Dubrovniku u XVIII st., koju je potom publikovao Valtazar Bogišić.[9] No pjesme o banu Derenčinu žive još i danas. Jednu je takovu narodnu pjesmu meni poslao još godine 1893 pok. Luka Bervaldi Lucić iz Staroga Grada s ostrva Hvara, a ja sam je onda štampao među »Prilozima« moje početničke radnje »Bitka na Krbavskom polju«, Zagreb 1893 (o

[5] Up. drugo bečko izdanje str. 102—106.

[6] Vitezović P. R., Kronika s. a. 1491—1494.

[7] Up. o tome: Branko Drechsler, Postanje Lucićeve »Robinje« (»Rad« Jugoslav. akad., knj. 176, Zagreb 1909, 110).

[8] Rukopis čuva se u zagreb. univ. bibl.; publikovao ga je Drechsler o. c. 110—111.

[9] V. Bogišić, Narodne pjesme iz starijeh, ponajviše primorskijeh zapisa. Knj. I, Beograd 1878, 218—220 (br. 78). Up. o tome: Ante Šimčik, Dubrovačka bugarštica o Krbavskom razboju (Zbornik Jugosl. akad., knj. XXVIII, Zagreb 1932, 45—63).

400-godišnjici toga događaja).[10] Drugu pjesmu poslao je g. Dr. Ante Peravić pok. prof. Dr. Branku Drechsler-Vodniku, a on ju je potom štampao u 176 knjizi »Rada« Jugoslav. akad.[11] Najposlije ima i zbornik »Matice Hrvatske«, »Hrvatske narodne pjesme«, knj. VI (Ženske pjesme sv. 2), jednu narodnu pjesmu o banu Derenčinu iz zbirke pok. Anta Mažuranića iz Novoga Vinodolskoga.[12]

Sve nam ovo jasno pokazuje da je bitka na Krbavskom polju ostavila dubok trag u duši hrvatskog naroda.

---

[10] Šišić, Bitka na Krbavskom polju, Zagreb 1893, 33—38.

[11] o. c. 111—112.

[12] Hrvatske narodne pjesme, knj. VI (uredio Nik. Andrić), Zagreb 1914. 43—45 (br. 19).

Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkoga kolegija u Zagrebu

(1606—1772)

Priopćio Dr. Franjo Fancev

(Svršetak*)

Annus 1721, Collegii 116.

P. B. Chernkoczy r., cui successit 17 April. P. Franc. Janešić, A. Stancker mtphys., Fr. Janešić reg. sem., cas., praef. schol. alt. usque ad 17 April. dein vero B. Chernkoczy sem. rexit, G. Posavec phys., Ign. Zanetti cas., praef. sch. inf., J. B. Darić cas., Joan. Donati bibl., Jos. Wivicz log., Prof. inf. sch. P. Fr. Sušnik rh., M(agistri): Franc. Carina poe., Balth. Darić syn., soc. reg., Jos. Locatelli gr., Georg Mulih princ., Marc. Irmell parv.

Res scholasticae. Quantos et Academia Zagrabiensis progressus in studijs fecerit, quotannis palam dedêre historici, isthoc vero sua hic excoluêre ingenia auditores 600, ex his praelectiones Theologiae moralis partim promoti ad ordines, partim proxime promovendi exceperunt 36, et quidem ex his sacerdotes 5, supra denos. Assertiones ex Universa philosophia sub elegantibus iconibus expressa Augustanâ coelatura sanctorum ectypa repraesentantibus octoni; liberales nacti Mecoenates non vulgari cum commendatione propugnavêre, nec satis hinc sibi accessisse gloriae rati, ni contributo aere nomina sua darent posteritati, et praecellentem D. Indiarum Apostoli imaginem in futuros defensurorum usus depingerent atque illam facultati philosophicae in sempiternum mnemosynon deferrent. Logica quos residuo philosophiae decursu paritura est fructus, commonstravit, dum proemiales suas Augustâ petitas non communi sub icone palam distribuit. Praeter consvetas a Rhetoribus et Poetis declamationes, reliquae singulae classes, auditores suos cum non vulgari tum instruentium, tum instructorum laude in theatro habuêre. Suprema Grammatices classis exhibuit Simulationem, in orbe triumphantem, sed ab Argo detectam, et Sinceritati subiectam. Media in scenam dedit Tantalum poma captantem, sive Solidanum patris

* V. Starine, knj. XXXVII (1934).

regnum ambientem et ob id condigne punitum. Ordo superior infimae classis induxit sub themate: Sangvis Martyrum, semen Christianorum, sive Venantium suo martyrio complures Camertes ad fidem Christi convertentem. Ordo demum infimus Grammatices spectandum dedit Aureum velus, seu Innocentiam de insidiantis Plutonis faucibus ope Angeli tulelaris, tenera in juventute victricem.

Elogia mortuorum. Elogium P. Joan. B. Darić. Praematura falce ternos de Collegio nostrate demessuit flores odiosa pluribus Libitina, unus erat P. Joannes Bapt. Darić, qui dum ignarus mali, sensim interiora sine sensu depascentis, non Epilepsiam, ut erat, sed deliquium ratus saepius assurgebat, quoad eveniret ut concidat nec resurgat. Ab honestis progenitoribus primam Zagrabiae conspexit lucem; anno supra millesimum sexcentesimum, octoagesimo sexto 13 Aprilis, tyronibus Scttis adnumeratus, in principe Austriae urbe Viennae 1701 27 octobris, ubi sanctissimis ad Instituti nostri normam documentis imbutus est adeo, ut veteranus etiam miles pulcherrimarum virtutum ubi degeret, spargeret odorem, sic jactis in schola virtutis fundamentis, humaniora repetijt Leobij post quae philosophiam diligenti excepit calamo triennio, quadriennio theologiam, ea ubique laude, ut utriusque positiones palam propugnare dignus sit habitus. Datus subinde discipulis Mgr. Zagrabiae et Varasdini mediam Grammatices classem et supremam annis ubique singulis, et anno sacerdos iterum explicuit Zagrabiae et poesim, Varasdini rhetoricam Dein sublimioribus praefectus est philosophiae quaesitis Zagrabiae triennio, et uno casibus, quibus adeo indefessam navavit operam, eoque cum fructu, ut saepius vir solidae scientiae audiret. Tanto labori studiorum, conjunxit non minorem rerum spiritualium curam, ut nihil utrisque vellet detractum, morum gravitati affabilem conversationem, ut omnibus placeret, animi demissionem, ut non efferetur. Inter servata religionis vincula, quo illi obedientia esset loco, tum alias, tum in extremo morbo specimen dedit, quaerens: cur hoc? illudve ageretur? aut mitteretur? ubi inaudijt, sic superiores, sic medicum velle; quam resignatus esset ostendit, dum ad locum, ad omne officij genus quam promptissimum se esse non solum diceret, sed et videretur; ad confinia mortis sensim properanti dum preces et sacrificia pro valetudine recuperanda offerentur, gratias egit quidem, at! ait: facite, quod vobis placet, Deus quod sibi, praestaret tamen bene disposito mori. Post Deum filiali erga Bssman Virginem affectu ferebatur, cujus cultum ferventibus exhortationibus, frequentibus colloquijs, quotidiana corollae recitatione, sabbathinis jejunijs, verbo denique et exemplo promovere satagebat, ob quas et alias superis optime cognitas virtutes, visus coelo maturus, in optima aetate 2da ab inchoata ascesi octiduana, crebris convulsionibus, accedente cholica et febre maligna, prius tamen omnibus morientium sacramentis rite praemunitus, in comprecantium nostrorum corona vivere desijt.

Annus 1722, Collegii 117.

P. Fr. Janešić r., B. Chernkoczy reg. sem. et chori, Dan. Pitton log. G. Posavec mtphys., Ign. Zanetti cas., Joan. Donati bibl., praef. sch. inf., J. Wiviz phys., N. Živko cas., praef. sch. alt., Prof. inf. schol.: P. Fr. Sušnik rh., soc. reg., hist., M.: B. Darić poe., J. Locatelli syn., Georg Mulih gr., Ant. Kanižlić princ., cur. rer. comic., Steph. Adamy parv.

V Sodalitates... Tres pariter Congregationes sub Mariae labaris militantes, qua Marianorum coetuum frequentia, qua amore et veneratione in Deiparam, qua denique virtutum caeterarum exercitio antecessoribus non fuere absimiles. Utrique studiosorum ex munificentia Gregorii Šubarić xenium obtigit: Majori quidem Thoman Kempensem distribuere placuit, Minor vero libellum in tres partes divisum, cujus 1mae titulus est: *Panis quotidianus*, 2dae *Panis menstruus*, 3iae *Panis hebdomadarius*. Ambo comparati sunt 155 Rhen.

Res scholasticae. Frequentarunt lycaeum Zagrabiense hoc anno studiosi 581, ex quibus baro unus, perillustres, praenobiles, nobiles copiosi, sacerdotes 18, clerici non sacerdotes 12, relicto seculo ad arctius institutum Paulinorum transierunt 2, Capuccinorum unus, unus item ad nostram Societatem; mortui in Domino 12, proscripti novem. Defenderunt sub augustano emblemate Universam bini metaphysici, logicus proëmialem. Rhetores et Poëtae ordinarias suas declamationes laudabiliter produxerunt. Grammatistis placuit actio, cui titulus: Triumphus Crucis in Florindo barbarum regem in signo Crucis convertente. Principistis vero Pro Deo et Rege, sive Croatiae semper integra in Deum fides, fidelitas pro domo Austriaca. Utraque quaemadmodum scriptum invenio, plausum reperit.

Elogia defunctorum. Elogium P. Joan. B. Živko. E sociorum numero duos beatae transmisimus aeternitati. Primus fuit P. Nicolaus Živko (Sivko) Croata Središčkanus, mundo natus anno septuagesimo septimo supra millesimum sexcentesimum die 21 Maij. In Sctem cooptatus Zagrabiae, anno Dni 1695 octobris mensis die 23 Viennae Austriae tyronibus adnumeratus est, ubi solidarum virtutum jecit fundamenta, iam tunc praeludens religiosae perfectioni, ad quam citato cursu properabat. Expleto laudabiliter tyrocinij biennio, mansvetiores literas repetijt Leobij anno uno. Subinde missus Graecium ad severiora studia inchoanda, philosophiae cursum triennio, theologiae quadriennio decurrit, utrobique ea scientiae et probatae virtutis laude, ut successu temporis ad gradum 4 vota professorum promotus fuerit Zagrabiae die 2 Februarij 1713. Ex discipulo factus Mgr evocatur Varasdinum ad imbuendam literis juventutem, ubi anno uno docuit cum Principijs scholam elementarem, quam ante philosophica studia praelegerat

adolescentibus Zagrabiae; ibidemque mediae et supremae classis Grammatices praecepta tradidit annis singulis. Deinde sublimioribus tradendis scientijs admotus Aristotelis placita et theologiae moralis quaestiones quadriennio explanavit. Denique Seminario Varasdinensi et Zagrabiensi regendo impositus utrique duobus annis praefuit, quo tempore rem oeconomicam, adolescentum studia et pietatem mirifice promovit; Conatum nempe suum et diligentiam P. Nicolaus posuerat, ut muneris sibi ab obedientia collati partes omnes expleret, ita ut minime recederet a regularum observantia. Et vero ad primum campanae signum mox e lectulo prosilire, ad vellatum sub pane Deum inter primos advolare, varijs licet curis occupatus et non nunquam latentis morbi molestijs afflictus propria tamen manu cubiculum verrere notatus est. Silentij regulam ita commendatam habuit, ut nisi necessitatis ratio, aut charitas vel utilitas postularet, loqueretur nihil, eluxit tamen amplius legum nostrarum observantia in usu rerum spiritualium, quibus potiores partes tribuere visus est; Officium Divinum juxta regulae praescriptum debito, quoad fieri potuit, tempore, mentalisque orationis pensum flexis genibus persolvere animadvertebatur, caeteraque pietatis exercitia cum magno spiritus fervore peragere assvetus. Unde auditus est dicere; nescire se, quomodo (verba defuncti sunt) homines possint Deum offendere; si bene sua spiritualia obeant, debent necessario amare Deum. Hinc vir Deo conjunctissimus nihil aggrediebatur, maxime majoris momenti, nisi praemissâ actuali intentione, qua opera sua ad Deum, ceu ultimum finem suum referebat, et licet quaevis actio plurium virtutum exercitio conjuncta fuerit, in id tamen totus incumbebat, ut datam Deo per vota religiosa fidem sancte inviolateque servaret. In victu et corporis cultu commoditatum contemptor singulare admisit nihil, imo gaudebat religiosae paupertatis incommoda experiri. Huic generoso singularitatum contemptui junxtit comitem mortificationem Corporis, internamque sui victoriam; nam praeter repetita, quibus in corpus suum animadvertebat flagra, in reprimendis motibus naturae, quam ferventiorem sortitus fuerat, victor egregius exstitit. Puritatem sequebatur Angelicam, quam accurata sensuum custodia illibatam servasse, eamque tumulo intulisse creditur. Superiorum nutus veluti Dei jubentis excipiebat imperia, nullum illi officium tam vile, nullum tam arduum, et inclinationi naturali repugnans, quod libenti animo non suscepisset, majora semper pro Dei gloria agere et pati anhelans. Majorem tamen eum reddidit intima cum Deo coelitibusque familiaritas; peculiari siquidem devotione ferebatur in Eucharisticum numen, quod frequenter adoraturus in Choro visitabat, hujus amore et reverentia antequam ad celebrandum sese accingeret, praemissa prolixa praeparatione, dimidiam circiter horae partem in gratiarum actione ponebat: Hinc mirum non est quod ad recipienda coelitus dona tam bene dispositus interni amoris dulcedine adeo repleretur, ut cuidam suo familiari dixerit: se tempore illo, quo sacris ad aram operabatur, vix a

lachrymis posse temperare. Post Deum V. Matrem, quam pridiano festorum ac sabathino jejunio constanter coluit, D. Indiarum Apostolum venerabatur, cujus auxilio a gravissima infirmitate, in qua de salute recuperanda iam conclamatum fuerat, liberatus est, et voti reus in S. sui liberatoris Xaverij pervigilio solo pane et aqua contentus vivebat. Longe majora virtutum exempla posteritati transmitteremus, nisi illa hominum oculis subdixisset, quâ praestabat, animi demissio. Verum quanto in occultandis virtutibus ingeniosior, tanto oculatior in detegendis animae maculis; facta enim quam exactissime totius anteactae vitae confessione tempore Iubilaei, et paulo ante quam ad Apostolicas missiones ex obedientia proficisceretur, innocentem a(nim)am sacramentali denuo confessione expiavit, quasi futurorum praescius conscientiae suae directori haec dixit: Rde Pater fors ultima vice poenitentem me audiet. Dein vale a Collegialibus amantissime accepto, in Collegij bonum Planinense concessit, ubi apoplectico fulmine ictus vixit.

Alter vita longiore dignissimus fuit P. Balthasar Črnkoci (Chernkoczy). Primam lucem aspexit in Černkovec nobilis familiae arce anno praeterlapsi saeculi (16)74, 5 Januarij, qui uti a nobilibus parentibus oriundus, ita ad omnem vitae morumque honestatem informabatur, crescente deinde aetate, Graecium ad excolendum humanioribus literis animum mittitur, ubi ob placidam morum indolem et mentem virtutis ac scientiarum capacem, ad Scttem, quam ennixe ingredi postulabat susceptus est; anno postmodum 1690 18 Novembris Viennae tironum domicilium ingreditur, in quo biennium integrum ad normam nostri Instituti sanctissimis instructus doctrinis praeclara virtutum suarum posuit tironibus exempla. Sic jacto religiosae virtutis fundamento Aristotelis trieteridem laudabiliter Viennae in Collegio absolvit. Divi vero Aquinatis arcanis quadriennium Graecij ea sui commendatione impendit ut theologicas positiones palam propugnare sit meritus, etiam a virtute et scientia vir longe probatissimus 4 votorum professione Zagrabiae 2 Februar. anno 1708 arctiori Sctti vinculo adstringi. Varia subinde munia obivit, in quibus iam non sui (erat enim insigni demissione animi praestans) sed Dei gloriam unice quaerebat. Et Mgr. quidem literis moribusque probus juventuti datus, docuit Zagrabiae infimam et mediam grammatices classes annis singulis, mox Sopronij Poesim anno uno, ac dein sacerdos factus in magnum animarum ac Divinae gloriae zelotem evadere contendebat; quadriennio enim integro, qua Dominicis qua festis diebus in D. Marci ecclesia parochiali fervens divini verbi praeco ad populum dixit, totidem annis praecipua Divinae legis elementa parvulis tradidit. Evangelico huic muneri totam vitam lubens impendisset, nisi molesta pectoris aegritudo ac superiorum voluntas obstitissent. Ab ecclesiastica ad philosophicam vocatus cathedram Aristotelis arcana diligens praeceptor discipulis exposuit; et quia naturae donis

ad regendum videbatur instructus admovetur gubernio, et quidem Seminarium Zagrabiense rexit biennio, Varasdinensi Collegio et Zagrabiensi, Roma virtutum ejus teste Rector, triennio ubique praefuit, cum pari moderatorum suorum ac subditorum satisfactione; ac tandem Seminarium Zagrabiense iterato in 2um annum rexit, cui et imortuus est die 10 Septembris circa mediam 8^{vam} matutinam apoplexia forti in sinistra parte prostratus. Iam vero ut vitae ejus religiosae acta carptim delibemus, placet a summa in Divinam bonitatem initium sumere; et profecto nihil videbatur tam difficile, nihil naturae tam arduum, quod non secundum eiusdem vota cessisset; referebat enim omnia ad paternam numinis providentiam, sive enim prospera affluerent, sive adversa premerent, aequali semper excipiebat animo, certo omnem sui suarumque rerum dispositionem Superiorum voluntati permisit, nullus locus tam abjectus, officium nullum tam vile, quod ambabus ut ajunt ulnis non amplecteretur, inter lucra reputans si quae offerretur sui despiciendi occasio. Ex hac plena in Deum resignatione, inter podagrae dolores et variarum infirmitatum quibus nonnunquam afflictabatur molestias, omnem doloris sensum reprimebat, nec verbo quidem conqueri animadversus est, sed saepius dicere: fiat voluntas Dei, cum quo semper conjunctissimus fuit, nihil non agens, in arduis maxime negotijs, nisi prius per mentalem orationem, cui apprime deditus erat, Deum consuluisset. Unde processit heroica illa animi magnitudo ac fortitudo, quae seposito omni respectu, quae pro gloria Dei et subditorum utilitate futura praevidebat, aggrediebatur fortiter, et ad finem usque perducere conatus est. Pupillam religionis charitatem fovit tenerrime, nam svavi agendi consvetudine et exterorum sibi conciliabat animos, et domesticorum affectus devinciebat, potiores reliquis, quos sive scientia, sive nobilitate superavit partes deferens. Unde charus omnibus, molestus nemini audijt. Quare mirum non est si viro tantâ animi demissione praedito liberalissime Deus sua dona impertijt. Animi puritatem colebat sanctissime nihil admittens, quod vel a longe ejus candorem offuscare potuisset. Huic accedebat teneritudo illa conscientiae, qua in sacro tribunali non sine animi anxietate conscientiae suae naevos exponebat: Verebatur enim omnia opera sua, et quod bonarum mentium est, ibi inveniens culpam, ubi vix deprehendebatur imperfectio. Paupertatem velut matrem coluit; quaemadmodum enim sui contemptor erat egregius, ita rerum temporalium aspernabatur commoda, indignum se reputans, quidquid religiosam paupertatem non spiraret. Denique amore in Deiparam ferebatur tenerrimo: huic praeter varia virtutum exercitia, correspondebat quotidiana corollae Marianae recitatione, jejunio tum sabathinis diebus, tum pervigilijs omnibus servato quam exactisime et frequenti ad gradus D. V. oratione. Et profecto hujus Virginis patrocinium in extremo vitae suae termino expertus fuisse creditur: postquam enim a Conscientiae suae directore sacramentalem absolutionem accepisset,

interrogatus, num Corollae Marianae pensum exsolvisset? num Virginis confideret Patrocinio? annuentis signa dedisse visus est: Cujus beato iam frui consortis non dubitem.

Annus Domini 1723, Collegii 118.

P. Fr. Janešić r. a 17. April. 1721, Dan. Pitton phys., Franc. Lainwather log., Georg. Grčić reg. sem., G. Posavec praef. sch. inf., Ign. Zanetti cas., praef. schol. alt., Joseph. Ravina cas., Jos. Wiviz mtphys., Prof. schol. inf. M.: Joseph. Grueber rh., Anton Galjuf poe., A. Kanižlić syn., Ign. Sabalić gr., St. Adami princ., soc. reg., Sigis. Patačić parv.

Res scholarum. Secundus alias Palladis Zagrabiensis cursus hoc anno ab inobedientibus quibusdam logicis non nihil perturbatus est; at postquam negato per aliquot hebdomadas professore a studijs satis vacâssent, revocatis tandem sub disciplinam melioribus, seditionis vero corypheis gymnasio exulare iussis pax iterum scholis tranquilitasque pristina redijt. Caeterorum, in quibus cum pietate studium literarum viguit, numerata fuere nomina 627, ex his 20 iam sacerdotio initiati theologico-morales, alij duo philosophicas praelectiones excepere. Bini Patrum Capuccinorum, totidemque Franciscanorum, unus Societatis nostrae Institutum sunt amplexi. Proëmiales logicae positiones sub eleganti cupro Augustano defendit nobilis ac rdus Antonius Paravičić. Reliquae autem philosophorum disputationes, eundem quem superiorum annorum temporibus, cursum tenuêre. Sed et mansuetioris litteraturae classes eruditionis suae ediderunt specimina. Rhetorica quidem ex praescripto quater declamavit; Poesis quinis suis haud contenta, sextam adiecit declamationem. Aliae quatuor minores scholae suum quaequae exhibuere dramation: suprema quidem grammaticae classis in thema assumpserat Exilium Melancholiae ex Vtopia. Media Catharotin captam, sive pulsam orbe sinceritatem in conubio Politophyli cum Lytopia spectandam dedit. Infimae Lusus divinae providentiae in Bella Colomani regis filio complacuit. Scholae demum elementari Prodigus filij amor in adolescente Polgoreto Atheniensi, patrem exulem proprij capitis periculo visitante materiam scenae praebuit. In rebus caeteris ab anteriorum tempore consuetudine haud quidquam diversum accurrit.

Annus Domini 1724, Collegii 119.

P. Fr. Janešić r., cui successit in Junio R. P. Jacob. Pettinati, Dan. Pitton metaphys., Franc. Leinwatter phys., reg. chori, Franc. Ruckh cas., praef. alt. schol., Georg. Grčić reg. semin., cui ad claves Varasdini evocato successit P. Georg. Posavec, Jos. Wiviz cas., Luc.

Bakranin log., hist. domus; M. Ant. Galjuf rhet., Ant. Kanižlić poe., Ign. Sabalić synt., Balth. Gregorić synt., Joan. Prus princ., socius regentis Semin., Petrus Koren parv.

Res sodalitatum, praecipue solemnitates. Facile ex his quis assequatur qua magnificentiâ reliquae per annum solemnitates, quo apparatu fuerint a nostris obitae, praesertim quas sodalitatia Deiparae in tutelares sibi proposuere. Congregatio Major B. V. ab Angelo Salutatae, faesto suo principe ad aras operante infulato Rmo Dno Dumbović, cathedralis huius canonico, libellum Partheniis sodalibus distribuit munificentiâ Rmi Dni Thomae Kovačević, canonici senioris et custodis nec non Parthenii rectoris, comparatum, cui titulus: Campanula salutis nuntia, ut Rmmi munificam manum numen renumeraretur, eum non longe post intervallo ad coelestia praemia evocavit...

Res scholarum. Hactenus sudores in proximorum commoda sociorum retuli, nunc quae in literaria arena gloriose a nostris acta sunt, breviter in medium adducam. Habuêre hoc anno scholae nostrae cursum bonum, et praeter superiorum annorum morem admodum tranquillum, unicus duntaxat ex omnibus classibus repertus est, qui ob admissum gravius delictum carceri mancipatus, ex eoque seu incuriâ, seu industriâ profugus publico programmate lycaeo nostro exclusus est. Juventutis porro scholasticae numerus sexcentesimum trigesimum uno (631) superavit; ex his charactere sacerdotali insignes fuêre viginti et unus, clerici non sacerdotes duodecim, barones tres, perillustres octodecim, nobiles centum triginta quatuor; ex his Franciscanorum fune praecinctus est unus, duo Capucinorum, tres ad divi Pauli Eremum concessêre, unus in Societatem nostram admissus tempore consveto, alius in alterius alibi suscepti et deficientis locum tardius in Xbri successit. Theses prooemiales logicae sub eleganti Augustana icone Neo-Praesuli Zagrabiensi dedicatas propugnarunt non sine ingenij commendatione perillustres duo adolescentes Balthasar et Adamus Križanić (Crisanich) Croatae Carolostadienses; disputationes vero ordinariae philosophiae consvetum cursum tenuêre. Humaniores vero scholae in Theatro proluserunt omnes, Rhetorica declamationes quatuor, Poësis quinque exhibuit, reliquae dramate quaeque suo juventutem in dicendo exercuêre, et Suprema quidem Grammaticae classis proposuit Metamorphosim, sive Eulogii e divite Aulico in pauperem Latonium conversionem, Mediae placuit Victima fidei, sive Pancratius pro religione Christiana occumbens, Infima Gloriosum fidei trophaeum septem Ephesinorum germanorum fratrum in testimonium fidei a Deo post longissimum summum excitatorum in scenam dedit. Elementaris demum ludo suo titulum praefixit Inconstans semper puerorum animus, in sua tamen inconstantia constans.

Elogia defunctorum. Inter has rerum vicisitudines mutuo sese excipientium bini e nostris naturae cessêre, primus horum

fuit P. Franciscus Plemić Croata Berdovicensis mundo datus 1660 in Augusto, inter magna Collegij nostri lumina merito recensendus, in quo ad seram quasi aetatem nobilissimis virtutum exemplis praeluxit, ut et nostris esset incitamento, exteris admirationi. Scttem nostram vir hic ingressus est 1678 26 Octobris, in qua inter coadjutores spirituales valetudinis solius causa theologica studia relinquere coactus cooptatus anno 1693, 15 Augusti. Naturam, quam a Deo ad dicendum aptissimam acceperat, ita excoluit, ut sua aetate nemo melius eo locutus crederetur: nullus profecto hominum status aut conditio, qui viri eloquentiae non subscribat, plurimasque animarum accessiones ab hujus ore factas non depraedicet. Ut laboribus tantisper parcerent superiores iteratis curis eum Varasdinensi Colegio praefecerunt non sine domus illius emolumento, quae et Spiritum a capite suo hauriebat, et temporalia augeri emolumenta a diligenti cura et sollicitudine est gratulata: Laboribus iterum apostolicis admotus eos in seram usque aetatem produxit, pro concione annis quinque et viginti ad confertum dixit auditorem, sodalitia vero septemdecem rexit fructu ubique pari, ac tantae viri existimationi respondente, nemo unus ex optimatibus fuit, ex infima plebe nemo, qui viri fervorem non depraedicaret, dolore e vivis erepto non parentaret: aegeni tamen prae caeteris viri apostolici mortem gravius sensisse visi sunt, quorum necessitatibus opitulari dum viveret, nunquam destitit, ita ut afflictae fortunae jam pene non recordarentur, cui tam benigna Patris manus obviabat; neque numerato duntaxat aere egestatem redimebat, sed et telam aliaque plurima, quae panosis lacernulis usui essent, large suppeditabat operae pretium imponens binas aut etiam plures corollas marianas, quas de benefactorum mente recitarent: haec inter subsidia sui semper memor P. Franciscus silentium, quod pauperum egestas intercoeperat, postquam tamen huic occurisset, imponebat, ut nulli praeter Deum munificentia pateret, a quo uberiorem aliquando mercedem praestolabatur, aegris vero peculiari cura providit, ut nunquam etiam extremos inter dolores soli et absque consolatoribus relinquerentur, qui et corpori, tum et animae, ubi opus esset, succurerent, quare omni ex numero certos aliquos tum viro, tum etiam foeminas decrevit, quorum vita spectatissima, mores integri, quos suos infirmorum curatores identidem compelabat, id porro in comissis habebant, ut morbo prostratis, aut ultimum agonem decurrentibus prompti adessent, atque omni ratione depressos erigerent, solarentur, quos hac de causa in ijs etiam instruxerat, quae necessaria, et peropportuna difficillimo illo tempore essent aegris, si praesens ipse adesse non posset, obijcienda non absque magno animarum quaestu, quarum plurimas hac ratione a praesenti exitio revocavit. Atque hos pro proximo foris susceptos labores domi accuratae regularum observantiae coniunxit, quam ad omnem amussim complexus est. Vir erat moderatione insigni, externae observationis tenacissimus, cibi permodici, commoditatum omnium neglector, providae mentis in rebus arduis

aggrediendis, in consilijs felix, in oeconomicis industrius, dicendi peritissimus, sanctorum Patrum aemulus, atque his rationibus omnigenas jure meritissimo laudes sibi vindicasse visus est. Dum vehementioribus esset viribus, et magnorum domos et pauperum casas a quibusvis magnopere expetibus die noctuque concursabat; fatiscente iam aetate extra cubiculum et templum vix unquam visus; sermones ejus erant non nisi de Deo, caelo, et virtutibus ad quarum sese amussim totum formaverat, ita, ut omnibus Sanctus, Apostolus, Singularis denique vir et esset, et haberetur. De re nulla conqueri, nulli unquam obloqui animadversus, officiosus in omnes, totoque Croatarum regno a meritis et laboribus apostolicis celebratus, ad quos illum divina providentia miris vijs praeparaverat. Ultimum de passione Domini sermonem ingenti prorsus contentione dixerat Dominica Palmarum a prandijs, inde mox accensa est in pretioso sene febris et catarrhus, qui tota mole illi incubuit, omnemque medellam superavit, octava demum die omnibus prius morientium sacramentis munitus rationis ad extremum usque compos transijt in refrigerium, et ut plane confidimus, auxit coronam Patrum e Limbo liberatorum feliciusque cum redivivo Salvatore vivere coepit anno aetatis sexagesimo quarto, initae Sctis quadragesimo sexto. Cujus memoria, ut in hoc collegio vigeat in perpetuum, praeter tot munia et labores in eo gestos vel ex eo dignissimum est, quod omne emolumentum ex bonis a perillustris ejusdem fratre, nominatissimo hujus triregni Protonotario et pientissima thori eius consorte Catharina Barbara ex Bedekovichijs nata Collegio et Seminario legatis proventurum, unicae propemodum illius agendi dexteritati ac directioni debeat adscribi.

Alter quem tumulo intulimus fuit aetate quidem paulo inferior, meritis tamen ac omnibus religiosae vitae ornamentis suppar P. Ignatius Zanetti Dalmata Corcyrensis mundo natus anno reparatae salutis 1667, die 17 Januarij, in Scttem receptus Flumine, quam et Leobij ingressus est 1686, in qua 38 annorum stipendia promeruit. Scientias severiores philosophiam nempe ac theologiam in Sctte ea ingenij commendatione decurrit, ut et positiones utriusque publice defendere et postea Ragusae quatuor vota Professorum Catalogo adscribi sit promeritus. Officia quod attinet, docuit literas humaniores Flumine triennio, et post explanatam Zagrabiae Aristotelis trieteridem laboribus apostolicis applicitus, zelosus in Dalmatia missiones obivit annis omnino quatuor, totidemque Residentiae Poseganae et uno Petrovaradiensi Superior praefuit. Varasdini exhortator Marianus et cathechista fuit anno dimmidio, quod munus Flumine altero dimmidio anexa Congregationis Agoniae cura prosecutus est. E sacro pulpito Illyricè ad populum verba fecit Quinque Ecclesijs annis 6, indeque ad cathedram scholasticam reversus theologiam moralem Zagrabiae annis quinque praelegit. Eluxit ubique in viro religiosissimo fervens et acre omnigenae perfectionis studium cum insigni rerum terrenarum, suique ipsius contemptu etiam cum rigida votorum ac regularum omnium, regularum

inquam omnium observantia conjunctum. Erat adhaec sui victor eggregius, in externa compositione gravis, ac modestus, in sacro poenitentiae tribunali cum omnium admiratione perpetuus, in dicendo vehemens, in familiari alloquio placidus, jucundus, et affabilis, verbo in omnibus religiosae demissionis observantissimus: Invictam nonminus patientiam praesetulit in adversis, quibus jactabatur, ac praesertim in diuturnis podagrae doloribus, qui nullum etsi vehementissimi essent, a viro patientissimo, nec signum quidem exprimebat. Zeli denique animarum luculentum nobis reliquit exemplum: cum enim ab omni remotus esset officio, ut valetudinem eo praesentius curaret, a sacro tamen tribunali nunquam, etiam inter extremos dolores recessit illud identidem ingeminans: afflige Domine, quantum placet, modo vires non aufferas, quominus ad confessionale progredi valeam. Majo demum ineunte alterum malum viro zelosissimo febris nempe cum catarho incubuit, quo invalescente, vimque omnem medicam elludente morientium Sacramentis, quae ipse ardentissime expetierat, munitus est, ac paulo post placidissime animam suo reddidit Creatori.

Annus Christi 1725, Collegii 120.

P. Jac. Pettinati rect., Ant. Terzi log., histor. domus, Franc. Janešić cas., praefect. alt. schol., Franc. Leinwatter metaphys., Georg. Posavec reg. sem., Jos. Wiviz cas., Lucas Bakranin phys. praef. infer. schol., Jos. Novoselić ret., M. Joan. Roić poeta, Philip. Schnedicz synt., cur. rer. comicar., Petr. Koren gram., soc. reg. sem., Math. Laurenčić princip., Jos. Smole parv.

Cultus SS. Ignatii et Francisci Xaverii. Divo Patriarchae Ignatio Panegyricum tenuit Adm. R. D. Nicolaus Čeh Civitatis Zagrabiensis in Monte Graeco parochus; quanta vero in hunc sanctum vulgus promiscuum fiduciâ teneatur inde liquet, quod ipso die festo 14 urnarum vas, aqua Sancti hujus lypsanis consecrata, vacuum fuerit. Exculti praeterea complures Neo-mystae octiduana Manresa. Magni Indiarum Apostoli honoribus per novem dies in ara summa erectum stetit sepulchrum ad imitationem Goani: ejus sancti vitam et merita populo exposuit veterana sua eloquentia R. P. Stephanus Fratrum Capucinorum Superior, editis concionum libris percelebris.

Scholae. Licei nostri altiores classes frequentârunt alumni 146, literis mansvetioribus operam dederunt 413, universim 559. Hos inter praeter duos barones, nobilitatis reliquae tum mediocris, tum inferioris juventus sane copiosa. Ex Rhetoribus religiosum statum amplexi sunt quaterni, unus societati nostrae adlectus est, duo S. Pauli Eremitae, unus S. Francisci observantium secutus est regulam, qui post item unum traxit e logicae spinis. Prooemiales conclusiones unus sub geminis; Universam philosophiam quaterni sub singulis imaginibus augustani scalpri defenderunt. Coronis tandem imposita a duobus physicis, qui pro sua physica, quam per

annum audiêre, in arenam contra rdssimos duos canonicos descenderunt. Distributus in hoc actu libellus cui titulus: Mensis chronologicus, seu universa Chronologia, lectionibus nunc duabus supra 30, perspicuâ facilique methodo comprehensa a P. Francisco Wagner[1]: dignum opus iterum ac tertio recudi. Rhetorica et Poësis singulae sunt auditae quinquies, posterior etiam in theatro ante saturnales ferias, nescio, quid, ludens spectari voluit: sub idem t(em)pus syntaxis Viatorem Hyerichuntinum a latronibus male acceptum exhibuit. Grammatica Innocentiam coronatam, sive Egicanem post varias sortis adversae vices in patrium solium repositum dedit. Elementari Pietas filialis immortalitate donata in justo puero pro patre et fratre mortem oppetente placuit. Ne infima grammatices classis prodiret, sinistra magistri valetudo obstitit. Caeterum scholae omnes quietum cursum tenuêre; quaternis, quorum mores non admodum probati, exesse jussi.[2]

Memoria defunctorum. E sociorum numero unum libitina 14 Aprilis sustulit charum in Christo fratrem Marcum Lovretić (Lauretich) Croatam Chernomlensem. Natus is erat 1663, 25 Aprilis, susceptus Zagrabiae et ingressus Scttem Viennae 1685, 24 Novembris, in coadjutorem temporalem formatus Zagrabiae 1696. 2ª Februaarii...

Annus 1726, Collegii 121.

P. Jac. Pettinati rect., Ant. Terzi phys., Franc. Janešić prof. et decis. cas., praef. alt. schol., Franc. Leinwatter prof. cas., Georg. Posavec reg. sem., Jos. Novoselić log., hist. dom., Luc. Bakranin metaphys., praef. infer. schol., M. Sigis. Patačić rhet., Sigis. Petričević poeta (postea dimissus), Petr. Koren synt., Jos. Majorani gram. (postea dimissus), Jos. Smole princ., soc. regentis, Ferd. Konščak parv.

Conciones et missiones...

Religioni mihi ducerem, si injurioso silentio praeterirem, quod singulariter facit ad commendationem pietatis nationis germanicae, quae sicut hic sub uno communi Carniolorum nomine per contemptum vocitatur, ita pro sui nominis gloria germana vere devotione Croatarum hoc in gente studia, si non superavit, aequis

[1] Ovaj Wagnerov »Mensis chronologicus« štampan kao drugo umnožano izdanje u Zagrebu (typis Joannis Barthol. Pallas, 1725, 12⁰ str. 332) posvetila su dva brata »perillustres, ac eruditi DD. Balthasar, et Adamus Križanić de Heszna, Croatae Carolostadienses etc. etc.« prepoštu S. Benedikta de Kaposfo« i zagreb. kanoniku Jurju Dumboviću sa svojima »Assertiones ex universa physica generali« za javnu disputaciju od 28. kolovoza 1725. u c. i kr. zagreb. gimnaziju družb. Isusove pod predsjedańem P. Luke Bakranina.

To zagrebačko izdańe umnožano je, kako čitamo na str. 315. »chronologiâ duntaxat Ungariae, Dalmatiae et Croatiae«, a po Ivanu Luciću, Ivanu Tomku (Mrnaviću), Ljudevitu Tuberonu i Jurju Ratkaju i drugima (isp. str. 315.)

[2] Ove iste godine štampana je za zagrebačke isusovačke škole i ova knńiga: Compendium arithmeticae practicae generalis, ex Cursu mathematico R. P. Gasparis Schotti, e Societate Jesu. Editio nova. Zagrabiae, typis Joannis Bartholohaei Pallas. Anno M.DCCXXV. 12⁰ str. 96.

certe passibus quamvis pusillus illorum comparatione grex), assequi contendit, Croatis cesserat parochiale templum et forum cum duobus missionariis linguae patriae peritis, germanis autem templum nostrum utcunque laboribus gypso-plasticis impeditum, ad quod statis horis matutinis et pomeridianis viri foeminaeque plenis utrinque subselliis querientes (?) piis cantibus praeveniebant Patrem missionis superiorem, qui eam, quam tot annis in hoc sacro ministerio comparavit eloquentiam et peritiam, luculentissimis concionibus et sermonibus exercuit a cathedra primum, et deinde in publicis duelibus praesertim poenitentiariis aliisque consuetis huius octidui functionibus, quae pro germanis speciales et separatae erant, exemplo et opere probavit non sine ingenti suo solatio et ferventissimae nationis emolumento, quod sane non tantum patuit ipso missionis tempore, quo ad se ipsosmet nationales theutonici idiomatis gnaros attraxerant, sed longe magis residuo post missionem ante vindemias bimestri; dominicis namque et festis diebus processiones publicas cum cantibus iterabant, et subinde ad exhortationes professoris nostri et operarii germanici zelo inceptas nullo habito irridentium aut calumniantium respectu frequentes aderant, quo factum, ut ab his initiis salubris ea intentio prodierit, ut de instituendo ad praesentis et futuri hac in urbe, prout in multis aliis habetur, germanici populi utilitalem Mariano coetu Romae agatur; liberalis praeterea Germanorum pietas elegantem Labaci pingi curavit, quam vocant, missionis imaginem, eamque pro perpetua rei memoria inauratae ligneae regulae inclusam et parieti gypseo labore parato insertam ad latus altaris S. Ignatii collocavit: feliciori sane sorte quam devotus femineus sexus croaticus, cuius impensis rudiore hujate pennicillo expressa, eadem icon et in templo parochiali exposita quosdam, ut aiunt senatores iconomachos (obstupescite coeli tam execrandam in regno Christi grassari haeresim) experta est, quibus iubentibus e templo asportari atque in latebras securiores interim recondi debuit, nam ipsos pudebat tam sordide liberales v(el) tam liberaliter sordidos fuisse. Denique nihil evidentius sacrarum missionum in Croatia habitarum fructus commendavit, quam processiones jubilaei tempore ad ecclesiam cathedralem deductae, ex quarum Sacris cantionibus, ordine, modestia, cultu, incessu et confessionibus cum admiratione publica discriminabantur paroeciae per missionarios excultae ab incultis.

Scholae. Pallas nostra haud minus gloriosa superioribus annis erat, quae praeter copiosum, quem in suis scholis recensebat discipulorum numerum (erant autem 482) unum hoc addidit gloriae suae argumentum, quod raro hactenus exemplo octonos e stagyra in publicam arenam produxerit, qui severiora Aristotelis placita non subtiliter modo sed et gloriose sub elegantibus augustanis emblematis non sine praeclaro haustae apud nos doctrinae specimine propugnârunt; singularem inter istos comemorationem merentur perillustres ac generosi domini fratres Balthasar Kostai-

niczensis jam in confinnio vexillifer et Adamus Križanić, qui conclusiones philosophiae universas celsissimo S. R. I. Principi et arciepiscopo Strigonensi Emerico Esterhazy dedicatas insigni coronide, ut prioribus annis logicas et physicas, propugnârunt et nobilis pariter juvenis Christophorus Svetanović (Zvetanovich), cuius defensionem egregiam tota simul Illustrissima, Rvndissima et perillustris familia Patachichiana ut in suum patrocinium recepit, ita cum plausu ipso Rndssimo Abbate Gabriele Patachich doctissime clientem impugnante spectavit; reliqui defendentes quoque sub magni nominis praesidio prodierunt nimirum sub Excellentissimorum Generalis et vicegeneralis aliorumque Illssimorum officialium Carolostadiensium, unus sub abbatis campililiensis tutela, cuius et habitum induit, alter societatem nostram amplexus est; denique ipsemet adeo gloriosae philosophiae professor, quod trienniô zelosis verbis et exemplis suos docuerat, opere ipso perfecit: dum primus inter omnes pro Paraguariensi missione competitores in singularis et solidae virtutis et scientiae frustra ab aemulis exercitatae et accusatae praemium indice et teste Roma electus, non sine dolore et lachrimis omnium nostrorum aeque ac externorum, quibus in amoribus erat, orbi nostro valediscit, atque in novum abiit solis lucrandarum deo animarum studiis apud remotas illas gentes insudaturus.

Nec minus praestitêre inferiorum classium moderatores, singuli enim (unum si parvistam excipias) tenerum gregem suum variis tum vinctae tum solutae orationis declamationibus more alias instituto exercuere, queis non modo copiosum et eruditum accivêre auditorem, sed et nostrorum de ipsis expectationi abunde satisfecêre; media classis gramaticae ipsam philosophiam non sine murmure inauditae, ut aiebant, novitatis et audaciae non imitari sed eius gressus et vestigia allambere voluit institutâ ad leges nostras, nec non (ut de visu retulêre nostri) in aliis universitatibus et gymnasiis habitâ taliter academiâ: nimirum positiones regulis suis accomodatas publice propugnandas proposuit defendentibus duobus insignioribus ex schola iuvenibus sub iconibus crucifixi et beatae Virginis dolorosae exilitate sua et classis et defendentium parvitati proportionatis, quorum prioris ex perantiqua nobilitate scilicet Georgii Malenić suo nomini inscribi, et eleganti argenteo propugnantem donare praemio dignatus est Illmus et Rdmus loci ordinarius, quod exemplum quia reliquae inferiores classes magis carpere quam aliquo saltem moderatiori, si prior non probabatur, modo sequi maluerunt, altiori iudicio discutiendum relinquimus, an reipsa peccaverit, mediumque excesserit media Grammaticae classis? et si peccavit, an non consultius sit et aequitati convenientius alienos excessus attemperatô ad leges domesticas factô corrigere, quam invidis et ad externos propalatis sermonibus vellicare et arrodere.*

* Poslije školskih knjiga izdanih u 17. v., i to filozofskih predavanja o. Fr. Jambrehovića »Philosophia peripatetica«, (1669), »Dikcionara« o. Jurja Habdelića (1670), zagrebački je kolegij češće izdavao i školske

Memoria defunctorum. Alter quem fatales Parcae bonis omnibus dolentibus, utpote qui magnum quondam (uti sperabatur) patriae lumen futures erat, abripuere, fuit charissimus in Christo frater Mgr. Sigismundus Patachich; natus is erat ex praecipuo inter croaticam nobilitatem stemate, cuius titulis et spebus contemptis aliisque non levibus obstaculis superatis Scttem ardentissimis et constantibus votis expetijt, vel ideo praecipue, ut alterius sui ex Sctte recedentis consagvinei stationem, prout aiebat, occuparet, et firmiter ad mortem usque teneret, quod abunde omnino praestitit, quandoquidem post absolutum magna cum laude tyrocinium Deo et Sctti per religiosa vota devinctus adeo in arrepto religiosae vitae tenore fixus stetit, ut inde nec diuturnis morbi semper ingravescentis molestijs, nec obvenientibus sibi post defunctos parentes et fratrem haereditatibus, nec contrarijs externorum suasionibus vel in minimo dimoveri potuerit, imo cum aliquando etiam inter nostros quaedam animo suo valde ardua experiretur, ea omnia sanctae vocationis amore etiam cum valetudinis afflictae detrimento glorioso silentio concoxit, solitus peculiari quotidiana oratione sanitatem, vitam, se, suaque omnia ad divinae voluntatis nutum in perpetuum sacrificium offerre. Eiusdem innocentiam ex oris totiusque corporis compositione micantem, gratam omnibus morum comitatem, singularem iudicii perspicaciam, ac prudentiae maturitaem, aliasque virtutes, quibus merito sperabatur Sctti nostrae in hac patria plurimum profuturus omnes, quibuscum vixit, et suspexerunt et praedicarunt. Emensa Graecii magna sui comendatione philosophiae trieteride Zagrabiam ad instruendam teneram iuventutem translatus, hinc Varasdinum missus Grammaticam, Syntaxim ac Poesim docuit, ac subinde ad nos reversus eloquentiae leges non sine praeclaro ingenii ad magna nati specimine explanavit. Sicut autem inter domesticos parietes cum exacta legum et disciplinae observantia coniunxit religiosum et omnibus gratum conversandi agendique modum, ita et in scholis et foris cum externis adeo mature et caute se gessit, ut pios et reverentes morigeros et eruditos effecerit discipulos, attemperata cum rigore benignitate sibi apud omnes aestimationem et benevolentiam conciliarit, quas naturae

---

knjige tek od 18. vijeka, tako već pomenutu »geografiju« o. Jak. Pejačevića (1714), »aritmetiku« o. G. Schotta (1724—1725), »hronologiju« o. Fr. Wagnera (1725) i t. d. Zacijelo kojemu od nastavnika zagrebačke isusovačke gimnazije ovih godina (možda o. Jos. Novoseliću [† 1752], koji je izrađivao i jedan hrvatski rječnik) valja u zasluge pripisati i školsku knjigu, štampanu ove godine: Sillabus vocabulorum grammaticae Emanuelis Alvari e Societate Jesu in Illyricam, Siue Croatis & Sclavonibus vernaculam conversorum... Zagrabiae, Typis Joan. Barth. Pallas, 1726«.

Nagađanja, da je autor te knjižice A. Jambrešić, potječu upravo iz Baričevićeva »Kataloga u Zagrebu štamp. knjiga g. 1690—1800«, ali ona su bez temelja, jer Jambrešićev nastavnički rad počinje škol. god. 1729/30, a god. 1726 bio je još u novicijatu u Beču.

*

dotes ut supernâ gratiâ perficeret, solidae devotionis tenerum iunxit divinae sapientiae cultum, cuius aeternae magistrae ductu per omnem vitam affectiones omnes, intentionesque suas licet naturaliter obluctantes superiorum ordinationibus, obventurisque in Scte ministerijs servata interna externaque pace accomodaret; quod brevi tempore ita videtur assecutus, ut inter difficilia morbi insensibiliter viscera depascentis incommoda, et nunnulla iustis eius votis adversantia sibi semper constans suique victor, celerior, ac aetas iamque in melius vergens, valetudo praeseferebat, obedientiae victima ceciderit, itaque velut fructus coelo maturus, laboribusque scholasticis, magisque virtutum intenso studio consumptus et consumatus die pervigilium S. Borgiae praecedente, sacramentis omnibus rite munitus sub horam nonam matutinam inter crebros virtutum theologicarum actus hectica tabe ab huius vitae arbore decidens in felicem, ut speramus, aeternitaem translatus est, cuius memoria specialem et indelebilem meretur characterem ab hoc collegio, utpote cuius munificentiae debet flor. 400 in templum et singulariter in elaboratum eleganti gypsatura S. Borgiae sacellum impensos, cuius festum sicut in aeternitate celebraturus praecessisse, ita et mortales exuvias sub eiusdem ara sepultas posuise non humana sed altiori quadam remunerantis numinis destinatione videtur: sed et post fata beneficus nobis futurus speratur in flor. 126, ipsi ex defuncti fratris haereditate obvenietibus, quos in pium pro eius animae opus applicandos superstites fratres persolvent.

Annuae Collegii Zagrabiensis Anni 1727 [Colleg. 122].

P. Jac. Pettinati rect., Andr. Ilija log., praef. infer. schol., hist. domus, Ant. Grebner phys., Ant. Terzi metaphys., Franc. Janešić prof. canon., praef. alt. schol., Georg. Posavec reg. sem., Ivan Kaugg cas., Jos. Malschander cas.; Profess. infer. schol.: M. Adam. Pecsi rhet., Jos. Mazorani poet., Jos. Smole synt., Franc. Fonzelter gram. soc. reg., Franc. Klešćić princ., Ivan Volantić parv.

Solemnitatis Sanctorum. Postremo adumbranda foret solennis Neo-Sanctorum nostrorum Aloysii et Stanislai devotio, sed quoniam ea ab Apolline nostro nunc svadam professo eruditiori calamo descripta est typisque vulgata,* illam, ut in publicum prodiit, adnectere placet synoptica narratione ...

... Ut ornatui hujc excellentior musica responderet, curae fuit, ut praeter ordinarios Collegii musicos, alii advocarentur: et missi sunt ab comite Josepho Rhabatta Carolostadiensis confinij generali tubicines proprii, et campestres quinque cum equestris turmae generalis antesignano excellenti tubicine, et Varasdino,

* Taj opis štampan je pod natpisom: Descriptio S. apparatus pro solemnitate canonizationis novorum sanctorum Aloysii & Stanislai in Acad. S. J. Collegio Zagrabiae.

pariter duo, quibus se adjunxit strenuus Dominus Joannes Aichmar veteranus variae musicae artifex.

... A meride absolutis vesperis itum est ad Theatrum Scholasticum, in quo Poesis Drama apparaverat hujus argumenti: Floralia a magna Pale in duobus lilijs sanctificata. Magna Pales Romam, Flora Societatem Jesu, lilia novos sanctos designabant. Quod ad novum Theatri apparatum & miram invenit gratiam ...

Scholae. Florentissimum in Illyrico Gymnasium nostrum universè alumnos numeravit 586, in quo etiam, hoc primum anno jus Pontificium legi coeptum est; cui, quemadmodum & casibus enodandis operam navabant 36, praeter eos qui intra annum ad vineam Domini pro operariis missi sunt. Aristotelem profitebantur 114, ex his unus sub imagine S. Joannis Nepomuceni defendit theses proemiales logicae. Positiones autem ex universa philosophia sub augustanis cupris propugnârunt 8. Duo demum qui legibus scholasticis obtemperare renuerunt, publico programate scholas nostras extremum salutare jussi sunt. Caeterum concertationes phylosophiae cursum ordinarium tenuêre. Mansuetiorum Musaram alumni erant 434, quos inter barones tres, perillustres complures, nobiles plurimi, quibus accessit unus Minorita sacerdos. Vitam saecularem exosi complures eandem cum religiosâ & quidem Societatem nostram duo amplexi, plures fune S. Francisci praecincti, tres ad solitudinem S. Pauli Eremitae primi se contulerunt.

Praemissis declamationibus privatis in schola Rhetorum & Poetarum et cum applausu spectatorum more solito peractis, quorum aliquas ipsi discipuli cum praeclara sui ingenii commendatione instruxerunt, secutae sunt etiam inferiorum scholarum publicae, et quidem Elementaris thema habuit: Periculum pravi consortii. Infima Grammatices: Verecundia exulans, a studiosa literarum juventute hospitio excepta. Media: Salutis oriens in gloriae occasu, seu ex casu firmior Thomas Pondo. Suprema tandem: Clementia de tyranide victrix, sive Pupenus Romanorum imperator occiso Maximino: Sub cujus finem proemia bene de re literaria meritis distributa sunt ex munificentia R. P. Rectoris; quae sibi plura, quam caeteri omnes scholares, ij qui in domo S. Josephi ceu in virtutum & literarum seminario degebant, domum retulêre. Praeter has adjecit etiam suam menstruam Bachanalisticam Rhetorica et Poesis, & posterior quidem in S. Abbate Simeone lusit: Stultum propter Xtum; utraque plausum tulit.

Historia Collegii Zagrabiensis Soc. Jesu anni 1728 [Colleg. 124]

P. Franc. Xan. Barci rect. a 17 Nov. 1727, Ant Grebner metaphys., Balth. Darić log. hist. dom., Frider. Tillner cas., Franc. Janešić can., praef. alt. schol., Joan. Bapt. Šimatić praef. infer. schol., Jos. Kraljić reg. sem., Jos. Malschander cas., Jos. Novoselić bibliothecar., Mich.

Schez phys.; prof. infer. schol.: M. Jos. Mazorani rhet., Math. Laurenčić poet., Thom. Pribinović synt., Dan. Valvasor gram. soc. regent., Ioa. Volantić princ., Nicol. Pilepić parv.

Singulare quidpiam habuit hoc anno Festum S. Joannis Baptistae 24 Junii, quem S. Praecursorem sibi patronum noviter elegit Rudimentorum schola. Innocentes animulae spectaculo sane jucundo, nec antea hic loci viso progrediebantur longa serie candidis vestiti praetextis et agninis pellibus praecincti. Praecedebat Genius divi praecursoris et ipse vestitu candido portans signum crucis, addita inscriptione: Ecce Agnus Dei, manuque dextera ducebat agnum inauratis cornibus spectabilem. Novum hunc patronum eadem schola depingi affabre curavit, qui et ad summam expositus aram fuerat, ad quam primitias obtulit Neo-Mysta, Joannes Baptista nomine, quo etiam magister insignitus, et quotquot poterant colligi ejus nominis pueri, praeter eos non alius alio nomine sacerdotibus minister est datus.

... Dixit ordinarius noster in exequiis Perillustris Dni Vice-Bani Danielis Rauff (!), supremi comitis Zagrabiensis et Chrisiensis panegyrim funebrem coram nobilitatis flore Regni Croatiae ...

Scholae. Res litteraria belle processit. Sex classes inferiores numerarunt discipulos 451, e quibus tres erant L. B., perillustres 15, praenobiles et nobiles 160. Minorita unus, clerici duo. Rhetorica 4 exhibuit declamationes, earum una plausum prae reliquis tulit in suburbano horto S. Xaverii proposita, cum Rdssimus et Illmus D. episcopus Viennâ redux exciperetur. M. Rhetorices recitavit ipse dedicatoriam, porrexitque gratiosissimo hospiti actiunculam nitidiore calamo descriptam, legendam. Placuit Praesuli optimo et DD. canonicis ibidem frugali prandio exceptis. Unam et alteram declamationem etiam ipsi Rhetores concinnarunt datto illis themate a magistro; is morem induxit, ut qualibet hebdomade bis declametur a discipulis ultro se offerentibus ad hoc munus. Thema pro libitu quisque sibi seligebat pro concione habenda, et visa est res placuisse.

Nec Poesis defuit suis partibus, lusit saepius, illusit nulli. Grammatices Pater tum quidem Regentis in seminario socius in scenam dedit Paradisum Alabideni[1] feria 5 antecinerales praecedente. Grammatica protulit in theatrum: Amicitiam scelere ruptam, pietate restauratam in duobus Taurinensibus adolescentibus, Blandophilo et Bonamico. Principiorum magister ipso die S. Joannis Baptistae, de quo superius mentionem injecimus, drama exhibuit, cujus inscriptio: Felix infelicitas S. Joanni Gostomili, Croatiae Regis filii,

[1] Štampano pod natpisom: Paradysus Alaodini ab illustrissima, perillustri, praenobili nobili accingenua Seminarii S. Josephi juventute ludis Saturnalibus exhibitus Zagrabiae 1728 mense Februarii (Baričević, Catalogus).

lusu finito bene meritae juventuti praemia sunt distributa. Denique et elementaris schola in theatrum prodiit argumento addito: A m o r l u d e n s i n P i l l i n d o e t P i n d i l l o, actione finita distributa sunt bene meritis praemia, quae magistrum Moecenatem praedicarunt. Qui clericalem vestem assumpserunt juvenes, numerantur octo, totidem fere S. Francisci religionem sunt amplexi.

Scholae superiores hoc anno numerarunt alumnos tres supra centenos et octuaginta. Ex his proemiales defendit theses Logicae unus, tres vero ex Universa philosophia in arenam prodierunt: alter quidem sub eleganti cupro Augustano, imago referebat S. Joannem Bapt., reliqui duo simplici typo doctrinae specimen egregium exhibuêre. Disputationes menstruae et alia scholastica exercitia consuetum cursum tenuerunt. Unus e metaphisicis ad nostram receptus est Societatem praeclarae spei adolescens idem, qui emenso philosophiae curriculo ingenii doctrinaeque suae prius praebuit exemplum sub praecursoris Domini auspiciis universa placita Aristotelis propugnando.

E l o g i a d e f u n c t o r u m: P. J o a n. D o n a t i. E sociis 32 mors, decimas decerpens, abstulit tres nostros: et quidem primus coeli ut speramus atria ingressus est ipso die S. Joannis ante portam latinam 11. Maij P. J o a n n e s D o n a t i. Is natus est mundo 1684, Sctti Viennae 1703. Humanioribus literis probè imbutus, philosophiae operam dedit Viennae triennio; parvulis deinde Mgr datus eos optimis moribus et bonis simul artibus imbuit annos complures. Theologiam excepit Graetii annis 4. adeo feliciter, ut anno 1721 inter 4 vota professos adlectus sit 2da Februarii, cum exacto tertiae probationis anno denuo Rhetoricae docendae in alterum annum admotus fuisset Zagrabiae, prosā et metrō felix. Varia deinceps munera suscepit: verbi divini praeconem et operarium strenum varijs egit in domicilijs, ubique magna laude tum in Croatia tum in Slavonia. Praefuit juventuti scholasticae ea dexteritate, ut omnes eum velut optimum patrem et timerent et amarent. Seminarij alumnos rexit mira svavitate, illorumque commodis solertiâ non vulgari prospexit sedulus Regens, intentus maxime, ut morum elegantiâ, probitate vitae atque studijs praesertim alios excederent. In concionibus id agebat, doctrinam ut Christianam planè omnino traderet, Evangelij textu iuxta omnes artis regulas explanato. In conversatione peramoenus erat, quin et facetus interdum, nunquam rigido supercilio, nunquam aliorum fastidiosus censor, paucis: aparuit solerter in eum advertentibus, quam multae in eo uno collectae essent dotes, quas sparsim subinde in alijs admiramur. Obedientia erat ad superiorum nutum exacta, patientiâ vero singulari. Hujus ea dedit documenta in annos plures diuturnis chyragrae et podagrae doloribus divexatus, ut omnibus esset exemplo et aedificationi. In supremo morbo diebus multis, quibus decubuit, seu potius insedit strato propter summos cruciatus, quos maxime experiebature jacendo, visus est in equuleo versari perpetuò

ex convulsionum frequentia, et somni fuga, quibus demum accessit hydrops, ipsa morte molestior. In omnibus hisce tormentis illaesa vero constitit animi tranquillitas, neque unquam abhorruit a summendis varijs naturaeque reluctantibus medicinis. Exercebat interea temporis tenerrimos affectus resignationis sui in divinam voluntatem, frequentissimos actus mixtos lachrymis, nunc contritionis, nunc amoris, nunc fidei, nunc fiduciae in divitiis divinae bonitatis. Atque ita P. Joannes paupertatis sanctae cultor assiduus, et solidè humili pietate in deum, et Deiparam insignis catharo suffocante ademptus est nobis, magno sui desiderio apud omnes relicto, quod testabantur gemitus et lachrymae hominum amantissimi viri jacturam deflentium, quae si unquam alias, hic certe pondera vocis habent.

Elogium P. Jos. Sušić. Alter ipsa die 8va sine labe conceptae Virginis a prandio hora tertia, secundum iter aeternitatis ingressus est P. Josephus Sušić (Szussich). Manè ordine praescripto cum ad aram fecisset, a sacro dicto non nihil male habere coepit, post octava hora apoplectico ictus fulmine inter phrennesis convulsiones, animo prius probe expiato, ritè ad agonem unctus, vivere desijt. Varasdini primam aspexit lucem anno 1691 15 Martij, admissus Zagrabiae Scttem nostram ingressus est Viennae ad S. Annae 1709. 6 Maij. Humaniora repetijt studia Leobij, philosophiae operam dedit Graetij, 4 annos Tyrnaviae impendit theologiae, ubi praefectum etiam egit philosophorum et theologorum socius Regentis annis omnino tribus ad S. Adalberti. Exacto tempore probationis tertiae adhibitus est sacro pulpito orator Posegae, ubi et gradum coadjutorum spiritualium accepit 1722. 2. Februar., cum antea Mgr sedulus impigro labore docuisset teneram juventutem annis 4. Conlucebat in illo inter alia animi ornamenta insatiabile quoddam desiderium inserviendi pro viribus animarum saluti. Has modis omnibus juvare et ad meliorem semper frugem deducere est conatus. Indoles illi mitis admodum et suavi submissione animos non solum domesticorum sed magis etiam externorum capiebat, licet nonnihil essent a nobis alienati. Patientiae campum nactus longe uberrimum, eundem apertis licet non vero vulnere pedibus, decurrebat pugil strenuus, semper et ubique sui victor. Nullae querellae, quin et facetiae interdum innocentes audiebantur in summis doloribus. Votorum quam maxime observans obedientiae singulariter specimina edidit, non contemnenda. Adversam sibi auram hic loci nocere experientiâ edoctus, ad amicum ea de re mentionem inijcientem dixit: Pater mi! fiat voluntas Dei; sufficit quod superiores ex me id scant, hoc erit pro salute animae meae. Paupertatem Matris instar habebat, ejusque fructus degustandi occasionem frequentem est nactus; pro minimis superiorem domus facultatem submisse rogabat. Non multis ante obitum diebus postulanti antiquos calceos clerico respondit: nihil se habere proprij, omnia esse Religionis. Humilitas lapis lydius virtutis solidae illi per omnem vitam, in delitijs erat, et quolibet objecto velo, perlu-

cebat tamen in eo, tanto quidem conspectior, quanto reconditior. Solertia peculiari valebat ac dexteritate ad animos inter se dissidentes colligandos, facilis in omnes, in se unum durus et asper.

Prolixum illud ac dissolutum dicendi genus, aut nimis pressum respicere visus; noverat enim debili plebis stomacho non digeri cibos et affatim ingestos aut raptim devoratos non bene concoqui: econtrariò alimenta pauca, simplicia, nativo duntaxat sapore condita non adsectitijs fucata delitijs, prodesse plurimùm. Hinc factum ut ab ore dicentis plebs penderet attonita; illorum sese genio accomodans, non plausum captabat, sed fructum referebat uberrimum P. Josephus. Zagrabiensis civitas, de qua optime meritus fuerat, concursu magno, luctu, lachrymis etiam ejus funus celebravit. Sodalitium, cui praefuit, accensis facibus longo ordine praecedebat, sequebantur nostri, post cives, qui Praesidem suum humeris suis tumulo inferre petierunt comitantes, pullis induti vestibus seni cum accensis facibus sandapylam funeris bajulam, PP. etiam Franciscani et Capucini, studiosa juventus et devotus sexus foemineus agmen claudebat. Atque ita tumulo est illatus ad aram lateralem, cum locus non superesset in crypta, in eo felix, quod absque diuturno morbo nulli molestus, ut antea saepius optaverat, extremum clauserit diem.

Annuae litterae Coll. Zagrab. Soctis Jesu 1729 [Colleg. 124]

P. Fr. Xan. Barci rect., Ant. Terzi cas., Balth. Darić phys., Franc. Janešić can., praef. alt. schol., Frider Donati cas., I. B. Šimatić praef. infer. schol., Joan. Bat. Wenger log., Ios. Kraljić reg. sem., Jos. Fleischer hist. dom., Jos. Novoselić biblioth.; Mich. Schez metaphys; profess. infer. schol.: P. Ant. Säck rhet,, Franc Schalck poet., M. Jos. Slivec synt., soc. reg., Elias Widmayr gram., Nic. Pilepić princ., Franc. Xav. Pejačević parv.

Bonarum artium studia cursum suum constanter tenuêre, in lectione canonum simul ac casuum conscientiae numerabantur alumni 52. Metaphysicus 44 discipulos ad finem usque conservavit. Unus aliquis eorum seminarii alumnus musicus defendit Universam philosophiam sub Augustano emblemate; isque ad nostram Societatem admissus est. Alius ex illis S. Pauli institutum P. Eremitae amplexus; alius demum ad Capucinos adjecit animum. Physici 46 recensentur, erant initio 80; sub annum dilapsi domum innata levitate reliqui concesserunt. Logicus numerat inter suos 46, atque adeo majores studiosi universim 198. Disputatum de more acriter in scholis et privatis circulis.

Humaniorum literarum studiosi fuerunt 426, quos inter barones 4, perillustres 29, numerus deinde nobilium et de vulgo amplissimus. Rhetores declamârunt quinquies, Poetae rarius; Syntaxis in scenam dedit seminarii n(omi)ne ipsis saturnalibus Speramungum; deinde proprio Marte in triumpho Vetsilae in Belampto prodivit. Ex Rhetoribus unus aliquis ad S. Pauli

Eremitas concessit, unus & alter ad P. P. Franciscanos, 5 alii in seminario Venerabilis capituli induti et tonsi sunt in clericos.

Decor domus Dei auctior factus hoc anno, erecta e marmore ara nova honori S. P. N. Ignatii. Jam inde ab Anno 1727 cum artifice Labacensi conventione facta; is eggregie quod promiserat, praestitit, fidemque suam liberavit, e diverso Italiae marmore totum opus elaboratum prostat; ad latera symulachra S. Xaverii et B. Joannis Francis. Regis, in medio vero imago S. Parentis nostri eminet. Altius conspiciuntur aeterni Patris et Filii statuae candidissmo marmore effictae, Tabernaculum vero singulare quid habet, nondum erectum ob interruptum hyemis rigorem, sternendum restat totum Sacellum variegato marmore, cancelli item erigendi, quae omnia jam sunt in promptu, et omnibus singula arridٍent mirifice. Praeferet ara Cels. & Rev. Principis Archi-Episcopi Strigoniensis Emerici e Comitibus Esterhazy de Galanta insignia, perpetuum futurum ejus Moecenatis monumentum, cujus sumptibus et ipsum sacellum gypso per fornicem & latera variis figuris jam antea, dum hic praesidem ageret, exornatum fuit. Pretium duo florenorum millia opere penictus absoluto artifici persolvendum.

In Diaetali congressu inter resolutiones regias ante bimestre spatium Posonii ad postulata Regnorum Dalmatiae, Croatiae & Sclavoniae descriptas placuit Regi nostro facultas collata Episcopo Zagrabiensi praesenti Seminaria juvenum tam clericorum quam saecularium in terris illis fundata visitandi, rationes administrationis proventuum exigendi, ac utrum fundationibus illis satis fiat inquirendi.

Annuae Collegii Zagrabiensis 1730 [Colleg. 125]

P. Fr. X. Barci rect., Ant. Sack log., Ant. Terzi cas., Balth. Darić metaphys., Franc. Janešić can., praef. alt. schol., Frider. Donati cas., I. B. Šimatić reg. sem., praef. infer. schol., I. B. Wenger phys., Jos. Fleischer hist. dom., Jos. Novoselić biblioth.; profess. infer. schol.: P. Joan. Prus rhet., M. Jos. Slivec poet. (dimissus Graecii), Petr. Novak synt., Nic. Pilepić gram., Andr. Jambrešić princ., Joan. Bapt. Cambesi parv.

Ut muneris nostri est praeter christianae virtutis studia bonis juventutem artibus imbuere, ita professores et magistri scholarum suam in eo genere operam, industriamque minime passi sunt desiderari. Scholae altiores septuaginta quatuor supra centenos (174) numerarunt alumnos demptis subinde aliquot ex illis seu turbulentis, seu suspectos mores praeseferentibus. Ex Metaphysicis duo, totidem ex Logica S. Pauli Eremitarum, unus item S. Francisci Ordinem est ingressus. Designatae pariter in Menses certos disputationes habitae sunt pro more consveto. Proemialis logicae quaestiones sub distincta imagine Augustano scalpro elaborata defenderunt duo, alter sub auspiciis comitis Ioannis Draskovich, Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae locumtenentis, alter Illmi & Rdssmi D. Eppi Zagra-

biensis. Felix hoc anno logica duos e suorum numero adolescentes Viennam Societati nostrae submisit.

In scholis inferioribus quadraginta super quatuor centurias (440) numerabantur, pars magna nobiles, aliquot etiam clericelli Rasciani, quos unitos vocant. Rhetorica quinquies lusit praeclare, duos suorum D. Pauli Eremitis submisit, quinque alios Capitularium clericorum seminario dedit. Poësis quater cantum renovavit. Syntaxis produxit C o d r u m. Grammatica in festo S. Laurentii suos instruxit ludos deditque H y m e n a e u m S a c r u m L a u r e n t i i C o r s i n i S. R. Ecclesiae cardinalem cum Romana Ecclesia junctum, cui Illmus et Rdssimus Episcopus cum octo canonicis interfuit spectator. Infima Grammaticae classis et elementaris pariter in medium prodiverunt. Singulis his ludis praeter dominos canonicos copiosi etiam externi accesserunt auditores, qui miris laudibus tum magistrorum solertiam et puerorum in agendo dexteritatem commendarunt.

Seminarium aluit hoc anno ad voluntatem fundatorum alumnos et numero pleno pietate ac litteris praestantes, fuerunt aliqui, quorum nomina inter primos legebantur in declamationibus. Philosophi vero disputantes in circulis et publice praeclara sedulitatis et ingenij specimina ediderunt.

E c c l e s i a S. C a t h a r i n a e. Si unquam alias, hoc certe anno strenue desudatum est p r o d o m o D o m i n i, nam et emendata sunt, quoad fieri potuit in templo nostro saxa pavimenti notabiliter exesa ne deinceps vestigia certa fallerent, et arae S. Barbarae, ubi ingressus ad Sacellum Lauretanum patet, stratum lateritium antea, marmore exaequatum, et quae desiderabantur ad perficiendum novum altare S. Ignatii (ut superiore anno commemoravimus) rite sunt addita superposito eleganti ac pretioso tabernaculo marmoreo, et cancellis e polito rubro marmore collocatis. Altare hoc cujus pretium ascendit ad 2200 flor. sequenti forma constructum spectatur.

Attolitur in ipso ingressu gradus, seu limen marmoreum nigrum trabis instar ad unum ex alio muro deductum, basis cancellorum ex marmore rubro suppallido vermiculatim cinericio et flavo, columnae reliquum onus sustinentes, partim ex eodem, partim pario ex marmore superior lapis incumbens utriusque (nam in medio cratibus ferreis clauditur vario colore pictis) velut reclinatorium ex eadem rubea et mixta est petra. Pavimentis saxis albis et nigris in sexagoniam elaboratis constratum, in medio habet lapidem quadratum cryptae impositum, colore nigro, cui superne inserta est stella e rubro et albo marmore.

Gradus ad ipsam aram sunt e marmore variegato rubro, basis ex eodem immixtis vario de lapide figuris, antependium refertum est marmore gallicano rubro et flavo Veronensi, et alio rubro et flavo orientali, utrumque latus ex albo, flavo, nigro fulcitur, et duos refert Cherubinos sese mutuo respicientes.

Arca Sctsmo Eucharistiae sacramento servando parata seu tabernaculum opus D. Francisci Roba Veneti, ut omnia reliqua, mirifice artificis commendat manum. Totum quantum est de lectissimo marmore surgit, pars inferior sive basis conficitur ex albo marmore Carariensi, cui inseritur ornatûs causa rubrum ex Gallia, item Affricanum antiquum et novum. Assurgunt deinde quatuor columnae flexuosae ex lectissimo Gallico rubro, bases et capitella ex marmore albo inter columnas anguli nigri angelos sustinent albo ex marmore geminos habitum adorantium referentes. Arcae portula ex cupro inaurato exhibet morientem in cruce Servatorem nostrum, et adstantem hinc Virginem Matrem inde vero S. Joan. Evang. in parte vero intima ad ipsum altare prostant duo genii ex petra alba, duo in fronte visuntur aureis thuribulis instructi, quasi incensum offerentes Mariae Virgini divinum infantem in sinu gestanti, et insidenti nubibus, quas erigunt evolantes Cherubini. Tegitur arca marmore albo, quem parergis variis distinguit rubrum Gallicanum et flavum Veronense, in apice duo Cherubini quasi evolantes se mutuo amplectuntur alis. Pluribus abstineo quod superiore anno de reliquis actum sit, quae quidem rudis meus calamus non assequitur, ita ad vivum omnia sunt expressa praesertim gemina e lateribus simulachra S. Francisci Xaverii et B. Joan. Francisci Regis, et in summitate Ssmae Trinitatis e candidissimo Carariensi marmore elegantissime formata et excisa. In arae medio S. Ignatius artifice penicillo pictus, habitu sacerdotali indutus oculis in coelum conversis et expansis manibus visitur, infra genius exhibens imaginem Matris divinae emortuum Servatorem sinu foventis, circumdat imaginem limbus proximior inauratus, alter remotior e marmore rubro Gallicano. Atque haec hactenus restabant describenda.

Vetustior aedes Lauretana ad omnem elegantiam hoc anno quasi novam faciem et vitam recepit. Exteriora ambulachra tegulis exequata internis qua longe et late patet ex lapide rubro albo et nigro constat hexagonam referens figuram, in cujus medio de marmore nigro surgit gradus flectentibus ad aram oportunus. Pes altaris ad normam Romanam facti, firmatur marmore rubicundo, flavescente subinde et desinente in maculas cineritias, niger est lapis cui sacerdos insistit et refert stellam insertam e rubro et candido marmore. Antependium inflexam affabre, in morem Veterum Romanorum exhibet urnam, ex marmore albo Carariensi insertis figuris variis praecipue in medio eminente lapide Affricano latus utrumque parergis ex Affricano additis flavo et albo elevatur. Urnae basis et fulchra sunt ex albo Genuensi marmore; ex rubro Gallico in ipsa arae mensa utrinque attolluntur duo quasi gradus, quibus incumbit imago Sanctae Annae cum parvula virgine et Sancto Joachimo, imaginis limbus ovalis ex flavo est marmore, supra eminent duo volantes Cherubini ex marmore pario, dependent hinc atque inde ex eodem artifice scalpro elaborati florum fasciculi

ovalem figuram claudentes. Ad urnae basin geminae erectae sunt portae circumeuntibus aram apertae. Sunt ex marmore rubro variegato, fulchra et arcus sunt ex eodem lapide ad crates usque inargentatas pertinentes et se mutuo claudentes. Interior ara omnio renovata est pictoris penicillo, quo artifex fictum referre voluit marmor, duae lampades argenteae, duo item angeli volantes candelabra manu praeferentes mirifice ornant statuam Virgineae Matris. Parietes ipsi veteri detracto situ et squallore, calce vino confecta, quo diutius retineatur veras referunt tegulas albo colore subinde distinctas ad artem architectonicam. Verbo dicam, nihil elegantiae, ut nec mensurae desideratur isthic ad similitudinem et proportionem Sanctae domus Lauretanae, nec melius impendi poterant septingenti Rhenen., quos expendere opportuit in rem totam benefactore Rdmo Dno Augustić canonico capitulari iam vita functo.

Annuae Collegii Zagrabiensis 1731 [Colleg. 126].

P. Fr. X. Barci rect. ad 18. Oct. 1731, inde P. Franc. Zdelar rect. a 18. Oct. 1731; Andr. Ilija cas., praef. infer. schol., Ant. Sack phys., Fr. Janešić can., praef. alt. schol., I. B. Šimatić reg. sem., I. B. Wenger metaphys., Joan. Prus log., J. Fleischer dec. cas., hist. dom., Sigis. Prembsl cas.; profess. infer. schol.: P. Ant. Galjuf rhet., M. N. Pilepić poet., Jos. Fabijančić synt., Lud. Bužan gram., cur. rer. comicar., I. B. Cambesi princ., soc. reg. & praef. chori, Matth. Barašić parv.

Scholae. Propago generis, spes posterorum, flos et soboles ingenuae juventutis, seminarium Reipublicae pectora generosa, et ad laudem, atque decus nata ut bonis excolerentur artibus, iam inde ab eius exordio societati nostrae semper curae fuit. Enimvero istuc est recte sapere, non quod ante pedes modo est, videre; sed etiam illa, quae futura sunt. Factum hoc egregie in scholis nostris. Sacris Canonibus et conscientiae nodis evolvendis sedulam navârunt operam quatuor et sexaginta, pars iam sacris initiati, pars reliqua in sortem Domini designati. Lectiones metaphysicas excipiebant unus et triginta, physicas duobus plures, logicas 45. Censi universim auditores disciplinarum altiorum 173. Theses logicae proemiales chartae impressaes (nempe ibant, qua poterant) defendit alumnus musicus e seminario S. Josephi D. Josephus Grueber. Duo alii universam philosophiam sub imaginibus Augusta Vindelicorum allatis propugnârunt: alteri nomen D. Josephus Klon, alteri Nicolaus Mihelić. Concertationes scholasticae pro more sunt habitae, nec sine aestu animorum mutuo disputatum est a philosophis. Quamvis vero ex inolito iam civium odio querellarum, nescio quid contra studiosos allatum sit; futiles tamen, et vanas lamentationes esse, reapse penitius inspecta ab iis, ad quos pertinet, compertum est.

Humaniorum alumni literarum numerabantur 408, inter quos L. Barones, perillustres et clerici Rascianorum. Paucos admodum suo in palatio regina animorum eloquentia recensuit; sed

virtute, et aemulandi contentione praestantes. Ter declamârunt non sua, quater Marte proprio singulari P. Professoris commendatione, qui praeter argumentum suppeditatum, et dispositionem in omni dictione suum nihil cognovit: fuit etiam perillustris quidam, qui l i b r u m tum oratoriis, tum poeticis artificiis plenum Magistro suo in contestationem grati animi dedicaret. Neque minor illis pietas, quam literarum amor. Sub anni scholastici exitum ab istis (quos et Poetae imitabantur) decem dierum Veneris devotio ad magnum Indiarum Apostolum instituta est: hanc plerique omnes confessione de universis vitae totius maculis vel auspicabantur, vel terminabant arbitro conscientiae usi eodem, quo in ludo literario Moderatore. Die constituta dabatur media hora narrationi de rebus gestis Sancti, post hora integra lectioni sacrae impendebatur, addita explicatione de horrore peccati et Divinae gratiae praestantia, denique sub finem scholarum rectâ in sacellum B. V. Lauretanae concedebant, ubi sacris operante Professore magna adstantium aedificatione sacra refecti sunt Eucharistia. Nimirum non perditur, sed lucro apponitur tempus, quod inter studia literarum virtuti tribuitur. Fructus erat, quod plures adijcerent animum fallacibus mundi blandimentis nuncium remittendi; et remiserunt sex: unus D. Pauli Eremitarum primi solitudinem, quinque S. Francisci paupertatem elegerunt; caeterorum vota (fortuna dicam, an infortunio) in aliud tempus sunt dilata. Poetae quater heroicum carmen cecinerunt, quorum unus praesentibus nostris et exteris de suo fundo enatos obtulit flores, olim non infacetus Vates. Magistri Syntaxeos, Grammatices et Principiorum sua quoque d r a m m a t a non sine spectantium plausu exhibuêre. Interfuêre Rdssimi DD. Canonici et semel ipse Illmus et Rdssmus D. Episcopus. Haec de scholis.

S o l e m n i t a t e s. ... Idem Praesul a novo R. P. Rectore invitatus pro festo S. Catharinae, qua die patrocinium templi celebramus, ad aram se lubens stitit, disertis affirmans verbis: sibi deinceps semper, si modo per vires liceat, cordi fore curam apud nos solemnium sacrorum ... Hac die coepit initium novem dierum devotio Xaveriana deinceps volente sic Provinciae praeside semper peragenda ... Concionem habuit ordinarius noster concionator egregie facundus; aderat D. Eppus et canonici et religiosi, qui postea mensae accumbentes cibo, m u s i c a, d r a m m a t e rhetorum sunt refecti. Pro ipso S. Xaverii die festo Illmus Eppus, nam eo tempore veteri ritu Rorate ut vocant, ad S. Regem habuit, in sui locum substituit praepositum majorem L. B. a Sinisperg; Panegyrim dicente ... canonico capitulari Marcelović, qui etiam kalendis Januariis insigni eloquentiae commendatione dixerat, tum quidem ad aram operante Eppo, quibus de more appositae sunt epulae frugales.

I n c e n d i u m. Hoc itidem anno, ut superiore, at longe maius in urbe incendium subito exortum est 30 Maij circa 10mam verspertinam; nondum quarta pars horae abierat, et iam flammis

circumdati nos quoque eramus undique: arsit enim vero Ucalegon et omnis vicinia et Seminarium S. Josephi, domus templo proxima et scholis, altera Collegio contigua, simul aedes infra nos ad montis radices, hospitale et longa civium series, PP. Franciscanorum turris, coenobium, aedes sacra, canonicorum tecta in Urbe inferiore omnia flammâ a vehementi vento portata miserum in modum depascente. Fors apicem turris nostrae scintilla infelix corripuerat, cui restinguendae urceus aquae par erat, si quis ausus esset periculum facere, sed ut plerumque fieri assolet, cum ultimi discriminis tempus adventat, neque consilium neque imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc novus identidem metus: hi scripta, libros colligere et ad cellam vinariam deferre, hi attonitis similes fugam circumspicere, alii foras erumpere futuri adiutores opem inclamantium; alij in templum progressi sacras vestes, vasa, calices, candelabra, statuas argento elaboratas in criptam commodum eam ob rem ad aram S. Ignatii nuper extructam promiscue recondere. Turris tectum igne concepto latius fundere incendium coepit, quod priusquam posset occurri, inferiora opera et fulcimenta aeri campano sustinendo posita comprehendit: corruit ea moles tota horrendo fragore edito, tegulis instar grandinis undequaque disiectis. Minores duae campanae amisso deinceps sono ob plagam acceptam et si levem fornici incubuere, quem tamen maior suo pondere diffregit minaci limbo in subjectum ambitum prominens; coeterum flammarum victrix pristinaeque retinens dignitatis multorum iudicio post ingentem cladem multo sonantior. Interim dum impigram damus operam extinguendis delapsis trabibus ligneae tabulae obtegendo horologio circumdatae penitus exarserant, proximae itidem fores ad ingressum Bibliothecae, tectum ipsum Collegii locis plane diversis et fenestrae ad ambitum medium crepitabant flammis, quibus praesertim P. Procuratoris opera, et impigro labore utcunque restinxit. Deerant scala quibus opus erat alicubi ad tectum ardens pertingendi: impetu igitur in suppetias verso, eminentia sociorum quidam saltu complexi fulcra, ut ad luem grassantem pertingerent, alius aliud levantes ascenderunt, et malum, ne serperet latius aqua mutuis operis suppeditata non sine multo sudore cohibuerunt. Sed enim nondum tragoediae finis. Magnam anterioris versus Occidentem partem tecti Pharmacopaeus noster vitris, radicibus, herbis asservandis accomodatam occupat: ibi per hiantes fenestrarum rimas non observatae prius scintillae irrepserant, et iam vasis herbarum integris, ut est materia concipiendo igni aptissima, absumptis proxime ab exitio praesentissimo aberamus; sed et isthic labore, et cura, magis vero superum in nos favore liberati sumus. R. P. Rector in ea trepidatione, ut anno superiore, ubi dammo nullo sumus affecti, vota conceperat ad B. Virginem in Eremo dictam, ad S. Josephum et S. Franciscum Xaverium adiecto etiam jejunio. Postridie supplicatio habita in templo nostro hymmusque Ambrosianus decantatus est: erat dies octava corporis Christi, ut vocant, qua recollitur quotannis apud

nos alias Sanctissimae Eucharistiae memoria a civibus universis. Et damnum quidem, quae Dei praepotentis in nos erat bonitas, pro periculi magnitudine, ex comparatione cum aliis, et si ingens, intra modum tamen stetit. Seminarium foede devastatum est: ex tecto quidem omnino nihil remansit, exusta sunt in superiore ambitu dormitoria et cubicula belle instructa, fenestrae omnes ad plateam confractae sunt. Pulverem forte pyrium suas inter merces venalem exposuerat vicinus civis, idemque mercator, is concepta favilla misero totam disrupit domum, et in cellam Seminari vinariam impetu digressus ignis Alumnorum et Musicorum vestes, sarcinas instrumentaque musices paucis aegre admodum retentis in cineres redegit. Egregiam nobis operam in restinguendis flammis PP. Capucini contulerunt; ipsi de suo claustro securi vento aliorsum vergente madidos attulerunt ad templi nostri portam centones et tectum ex adversa parte ad minorem portam lignis tectam voracibus flammis eripiendum demoliti sunt. Primà ab incendio die memores beneficii generosum illis vinum abstergendo a fumo gutturi submisimus; nos strenue ieiunavimus et singuli per vices concepta vota persolvimus.

Post tristes ruinas utcunque remotas curae intendebantur omnes, ut imposterum omnia melius instruerentur.

Annuae Collegii Zagrabiensis 1732 [Colleg. 127].

P. Fr. Zdelar rect., praef. alt. sch., Ant. Kanižlić praef. infer. schol., Ant. Säck metaphys., Balt. Darić reg. sem., Jacob. Kurz cas., I. B. Prus phys., Jos. Fleischer decis. cas. & hist. dom., Jos. Wivicz can., Matth. Rachenperger log., Sigis. Prembsl cas. & biblioth.; profess. infer. schol.: M. Fr. X. Pejačević rhet. cui Posegam misso inde veniens success. P. Petr. Koren, M. Ioan. Bapt. Volantić poet., Lud. Bužan synt., Nic. Lovrenčić gram., Matth. Barašić princ., Ant. Meisl parv.

Scholae. Pallas nostra hoc anno recensuit alumnos 543. utut eidem multum subtraxerit Philosophia Fluminensis, e quibus 158 severioribus, reliquos vero mansvetioribus imbuit disciplinis magno et in pietate et in literis profectu. Praeter complures statum ecclesiasticum amplexos, undeni Christo sub vexillo crucis militaturi religiosa castra sunt ingressi; quini quidem ordinem FF. Minorum S. Francisci de observantia, bini ordinem S. Pauli primi eremitae et quaterni tyrocinium nostrum Viennae ad S. Annam. Illud vero potissimum sibi gloriae et honori Pallas severior duxit: quod menstruae concertationis agonothetam spectaverit, R. P. Provinciae Praesidem, qui vestem domesticam indutus, pileoque quadrato tectus, primo loco considens in ordine, eidem interesse est dignatus. Suam quoque praesentiam indulsit Academiae Historicae, quam media Grammatices classis magno cum spectatorum plausu et approbatione exhibuit. Argumentum erat: Regnum Sclavoniae in chartam topograhice conjectum, de cujus comitatibus, urbibus, oppidis, regibus, pro-

regibus, initiis progressuque fidei, pueruli digna adultiori etiam aetate eruditione praeclare disseruerunt, qui omnes a R. P. Provinciae praeside laudati et praemio quisque suo sunt donati. Metaphysici hoc anno in publico siluêre, qui etiam primi propudiosi inter philosophos silentii, teporisque in disputando occasionem dedêre, cum enim ipsis, nescio quâ de causa a moderatore suo vetitum fuisset in physica, ne seu cum metaphysicis seu cum logicis disputarent, factum: ut hi viso illorum silentio sibi quoque silendum putarent, cum praesertim nullus impugnator alia ex schola adesset, et quod semel silentium adamaverant, in eodem perseverarent, quamvis perpetuo omnibus cogitabilibus motivis in contrarium excitarentur. Logica assertiones suas prooemiales sub icone Augustana dedicavit Excell. ac Illustriss. Dno Bano, quas egregie tuitus est: perillustris dnus Adamus Patachich. Rhetores et Poetae pro more stylum et facundiam non sine plausu probavêre. Suprema grammatices classis actione sua finem scholis imposuit, sub cujus finem ex munificentia Illustriss. dni Comitis Emerici Erdödy, praemia in benemeritos de literis sunt distributa. Ejus argumentum: Princeps pro populo victima, sive Divus Vladimirus Podgoriae Rex et martyr. Quod eleganti metro compositum omnibus placuit, atque cumprimis Illsimo dno Mecoenati, qui cum interludiorum loco res a majoribus suis in utraque republica praeclare gestas historice recenseri audisset, magno id sibi vertit honori, atque mox pro futuro anno Mecoenas factus, pecuniam deposuit. Media Grammatices classis secundum majori cothurno in scenam prodiit, in qua exhibuit: Joannem Draskovichium Illyrici vindicem avum moderni proregis, plausum ingentem ab eruditione tulisse poterat, nisi eum prolixitas, quae non exiguo auditores taedio affecit, atque interludia parum grata concepissent, adeo verum est eandem rem saepe uni risum, alteri stomachum bilemque commovere. Infima tum propter argumenti gratiam, tum propter actores egregie suas partes obeuntes plurimum placuit. Argumentum erat: Rudimenta novae sanctiorisque disciplinae mundum fugiendo vincendi, a Joanne Baptista parvulo magistro Maximo olim exemplo tradita, nunc ab infima Grammatices classe scenis explanata.

Seminarium. Seminarium, quod anno priore prope totum triste in bustum abierat, hoc anno prope totum se instauratum laetatur. Jam non solum in infimo et medio ambitu cubicula omnia ad habitationem commoda sufficienter sunt instructa; sed etiam in supremo cubicula pro capellanis et angulare versus portam Civitatis pro hospitibus eleganter ornatum. Dormitorium item unum in suas concamerationes distinctum, totaliter refectum et alteri laquear impositum. Quo factum: ut licet ad anni initium paucos incolas haberet, sub initium tamen veris et quosdam alumnos ex fundationibus et convictores octo aere suo victuros susceperit; quorum non pauci suae industriae testimonium praemia in fine

anni retulerunt. Murus quoque ex parte, ex qua ignis seminarium corripuerat nempe domui Dni Sander vicina, ab imo tecti usque ad summum est productus, expensis in haec omnia supra bis mille Rhenensibus. Unum calcis, plures laterum fornaces exussit, qui partim in usum domesticum adhibiti, partim divenditi, magno emolumento domui fuerunt.

Annuae Collegii Zagrabiensis 1733 [Colleg. 128].

P. Fr. Zdelar rect. & praef. alt. schol., Ant. Galjuf log., praef. infer schol., Georg. Egerer cas., Georg. Posavec reg. sem., I. B. Prus metaphys. & hist. dom., Jos. Wivicz can., Mat. Rachenberger phys., Sigis. Prembsl cas., bibl.; prof. infer. schol.: P. M. Lovrenčić rhet. (dimissus), M. Lud. Bužan poet., Nic. Laurenčić synt., Ioan. Galjuf gram., soc. reg., Ant. Werntle princ., Ioan., Jutrović parv.

Scholae. Quod vero praecipuo semper studio complexa est Societas, ut juventus disciplinae suae credita syncerum cum literis in animum pietatis, religionisque gustum transmitteret, id eâ praestitum est solertiâ, ut nec altiorum scholarum Professores, nec inferioris minervae choragi quidquam in hoc genere a se passi sint desiderari. Juri Pontificio, casibus conscientiae et Aristoteli vacabant hoc anno in scholis nostris 148, Cyprianum et Alvarum audiverunt 416. Inter quos praeter nobiles quam plurimos duo Illmi sangvinis numerum ornabant magis, quam augebant. Pugnae in Peripato singulis mensibus acriter semper exarserunt: utpote emmeritum nactae agonothetam, et sacris profanisque clarum laureis R. P. Collegii Rectorem *γέροντα* certe *αἰχμετὴν* (!) *οὐδὲν τοῦ Νέστορος ἀγενέτερον* Logicà prooëmia sua Illmo et Rdmo Dno Georgio Branyugh Eppo Zagrabiensi in folio obtulit, et publico dein plausu propugnavit. Metaphysica sub anni finem etsi jam relato inter sydera Praeside suo, sub tutela altiorum scholarum Praefecti ternos in arenam produxit. Duos quidem sub eleganti Augustana icone: alterâ Excellmo et Rdmo Gabrieli Hermanio e Liberis Baronibus a Patatich Archiepiscopo Colocensi: altera Illmo et Rdmo loci hujus ordinario inscriptâ.[1] Tertius libellum sacro cuidam curioni dedicavit. Diversos sacros coetus subiverunt universim 10. Et societati quidem 3 nomen dederunt; praeter 4^{tum} qui ad curanda Marthae munia ex pharmacopeae est sublectus. Quaterni Paulo, terni Francisco se addixerunt. Ad capituli Zagrabiensis item seminarium 3 promoti sunt; et noveni sacris initiandi ordinibus prius in collegio ascesi Ignatiana praeparati.

Hoc quoque anno juventus nostra in socco et cothurno coram nobili plerumque auditore in theatrum prodivit. Rhetores quinquies more solito declamarunt. Poetae in schola, in refectorio domestico

[1] Ovaj drugi je »eruditus ac perdoctus dominus Jacobus Kunecz, Croata Varasdinensis«, koji je P. Ivana Bapt. Prusa »Memoria beneficiorum a Collegio Soc. Jesu Zagrab. acceptorum ... Zagrabiae 1733« posvetio zagrebačkomu biskupu Juraju Branugu.

coram Illmo et Rdmo urbis praesule, eoque excelsi officii banalis locumtenente; in horto suburbano coram Excellmo et Rdmo archiepiscopo Colocensi et nobilissima utriusque sexus corona singulis vicibus spectati sunt. Syntaxitae D. Quirinum Sisciensem antistitem religionis odio Colapis potatum fluctibus in scena exhibuerunt. Grammatistae sub anni finem spectante R. P. Provinciae praeside et Illmo comite Emerico Erdödio in alterum jam annum juventutis scholasticae Mecoenate munifico Croatiam theatrum virtutis Erdödianae poesi heroica elegiaca et tragica adamarunt. Auditi sunt magno omnium sed eo cumprimis Illmi Mecoenatis assensu, ut is in sequentem quoque annum praemia bene meritis constituerit. Iidem porro Novembris initio vix inchoato anno scholastico, ad supremam jam Grammatices classem promoti in arce episcopali Exccellmo Croatiae Bano Comiti Esterhazi praesente etiamnum praecipua regni nobilitate remotis mensis dramation instruxerunt. In argumentum operis assumpserunt: Sopitas Croatiae spes a morte Excellmi decessoris, fama virtutis Esterhazianae excitatas: Eride et terroribus qui per somnum illis illuserunt, metu et stupore magnanimitatis in saxa dirigescentibus. Principistae Jasonis cum Medea ex Colchis profugi hyberna in colle Graecensi pene Zagrabiam in theatro ingenti spectatorum approbatione celebrarunt.

Seminarium. Seminarium S. Josephi inter busta et ruinas post luctuosum anni 1731 incendium alebat juvenes, convictores 5, alumnos 16, qui omnes sub diligenti disciplina profectum etiam in literis non mediocrum fecerunt. Tectum novum domui impositum. In dormitorio majori, in quo pavimentum et tabulatum penitus flamnis interierat, utrumque reparatum est, impensis in id 200 florenis. Inter detrimenta numerat, quod in praedio domestico morsu rabidi canis duo animalia cornuta interierint.

Elogium P. Joan. B. Prus. Uni expleta mortalitate suprema solvimus officia 28. Maij. Fuit is P. Joannes Bapt. Prus (Prusz). Primam lucem aspexerat Metullae in Croatia 1695 1ª Junij. Post absoluta humaniora studia Varasdini et logicam Tyrnaviae, ibidem ad societatem admissus, quam ardenter expetierat, tyrocinium Trenchinij inijt 1ª Octobris 1717. Quô magna cum laude absoluto philosophum egit Graecij eâ virtutis et ingenij commendatione, ut primo loco eam propugnare meritus fuerit. Subinde absoluto tertiae probationis anno Judenburgi, Zagrabiam rursus ad docendum destinatus, anno uno rhetoricam, triennio Aristotelem ea commendatione explicavit, ut nihil sive profectum in literis sive institutionem in bonis moribus spectes, in eo quisquam desideraret: Binos interea elucubravit libellos: passim cum plausu exceptos. Alterum »Memoriam beneficiorum a Collegio Zagrab. acceptorum complexum, jam inde ab anno 1606, quo primum Societas in Croatiam atque adeo Zagrabiam venit. Alter

continebat artem cryptographicam, noviter ab eo inventam, cujus fama mox Belgium et Galliam pervagata eam operis aestimationem excivit, ut ab ejus obitu plurimae eruditorum juxta ac nobilium virorum, imo et ministrorum epistolae datae sint, quibus sibi declarationem artis, quam integro suo opusculo passim non inseruerit, flagitarent. Gloriam hanc et nominis celebritatem videtur Deus post mortem in proemium contulisse singulari ipsius humilitati ac omnis gloriae contemptui: quâ fiebat, ut latere summopere ambiret, nec unquam de se quidpiam honorifice dici, minus dicere vellet. Vixit Deo semper conjunctissimus, orationique mentali, quam statotempore facere constanter est animadversus, singulariter addictus. Et quamvis valetudine plerumque misera uteretur somnum ultra 4^{tam} extrahere nunquam est deprehensus. Votorum observantissimus et quidem ita pauper, ut praeter scripta, crucifixum, instrumenta mortificationis ac tritos paucos pios libellos nihil haberet suum. Osor omnis commoditatis ac singularitatis ne in morbo quidem praecipuum aliquid, licet oblatum admittebat. Zelo animarum praeditus erat ardentissimo. Assiduus in audiendis confessionibus, rigidissima quantumvis hyeme. Per festa majora plerumque missiones agebat in villis et pagis Collegio subjectis. Anno vitae ultimo ipse expetijt curam Congregationis S. Isidori, quae quot mensibus certisque anni diebus ad S. Spiritum in vicinia Zagrabensi a ruricolis habetur: quam etiam in meliorem ordinem redegit, et copiosioribus sodalibus auxit. Cubiculi custos erat diligentissimus: extra quod, nisi ad chorum, vel ad scholas aut triclinium (quod tamen ad pomeridianum haustum non accedebat) eundum foret. Collabentibus tandem viribus absolvere cursum philosophicum non nihil maturius instituit, ac curare valetudinem. Unde etiam Varasdinum ad consulendum medicum missus, redire jussus approbante Varasdiensi omnia, quae Zagrabiensis ad curandum eum adhibuerat, tandem lenta tabe consumptus est, omnibus Ecclesiae sacramentis ad subeundum fortiter agonem rite praemunitus anno aetais 37, religionis initae 16, nondum 4 vota, ad quae tum eximia virtus, tum eruditio illum aptaverat, professus. Meritus, cui hoc elogium ipse R. P. Collegii Rector suo calamo adornaret.

Annuae Collegii Zagrabiensis 1734 [Colleg. 129].

P. Fr. Zdelar rect., praef. schol. alt., biblioth., Ant. Galjuf phys., praef. infer. schol., Ant. Popović log., Franc. Borg. Mayr can., G. Egerer cas., G. Posavec reg. sem., M. Rachenperger metaphys., Nic. Mrzljak hist. dom., Sig. Prembsl cas., prof. infer. schol.: M. Ant. Meisl rhet., Joan. Bapt. Zalec poet., Joan. Galjuf synt., Ant. Werntle gram. soc. reg., Andr. Salaj princ., Matth. Igjanović parv.

Res scholasticae. Academia haec excoluit in Canonibus (Professores casuum puncta nulla attulerunt) ingenia 45, e quibus ad Sacros ordines 21, ad animarum curam 14 promoti sunt, in residuis altioribus scholis complevêre numerum 200, in

inferioribus vero 407, universim 607. Ex his octoni supra denos circiter, fatis Libitinae in solos scholasticos saeviente, septeni aute religiosa secuti castra, terni inter alumnos S. Francsci Seraphici de observantia sunt cooptati, totidem sequacibus S. Pauli primi Eremitae adlecti, et unus in Societatem nostram admissus, plures clerum adauxêre.

Rhetores 5 loco consveto, semel quidem in Triclinio spectante nobilissimâ hospitum coronâ prodiverunt, Poetae 4ter cum plausu auditi sunt, nec sine ingenti sui commendatione, Apolline ipso ternis per annum missionibus nobiles musas, pro ignobilibus commutante plebeis. Suprema Grammatices, sub ipsas ferias saturnales, in theatrum dedit Tragoediam Orodis Parthorum Regis, a Phraate filio interempti. Media grammatices Augurium pacis, Infima grammaticae miram Paterni amoris vim in Lycambro Patre Leandrum filium ad frugem revocante spectandam exhibuit, sub cujus finem de re literaria bene meritis ex munificentia Illmi Dni Dni Comitis Georgii Emerici Erdődy, distributa, oblata fuêre. Magistri vero aptas Dramatibus suis laudes tulerunt.

Seminarium. De juventute, quam Seminarium anno hoc scholastico instituit, dici in universum potest: eam prima in classibus fere omnibus subselia occupasse, cujus rei argumento sunt praemia, in arena literaria victoribus decerni solita, quibus fere ad unum omnes donati abscessere. Philosophiae operam navantes, magna sui commendatione, ejusdem placita quot mensibus propugnaverunt. Quod vero habitationem concernit, ad residuam partem tecti, tegulae impositae, et per totum male cohaerentibus imbricibus, propeque medietatem decidentibus (quod fit dum, modo fiat et videatur contendimus, non item ut bene satagimus contenti si minus impendamus male, quam plus expendamus, sed melius oeconomiam praetexentes ignari, dum totum perdimus avari) substitutis novis optatum induit amissa fuligine novam faciem seminarium. Subtus dormitorij tabulatum quod forum versus subsiderat, incendio ad id coactum, erectum expectat incolas utpote labore suo plastico invitans, et munditie, plura hinc inde vigori reddita alumnos distrahunt. Sanctus Josephus novo horeo impendio circiter 100 R praeter ligna a potiori dono habita est adauctus.

Hoc anno fundatio duorum presbyterorum ab Illmo Dno L. B. Gotthal advenit, at quo fructu sive Collegij sive Seminarij? viderint ij nostri, qui se boni quid per hoc egisse gloriantur, hoc certum: onus novum Collegio idque non mediocre (quo utinam et in alijs quibusquam fundationibus careremus) accesisse.

Elogia mortuorum: Tertium P. Balthasarem Darić collegij nostri biennalem et indefessum procuratorem ad requiem aeternam nec juveni a laboribus debilitato, parsum volens inculta Mors, detulit 19 Decembris circa secundam noctis vigiliam, prius tamen aeternitatis viatico, extremâ unctione et repetitâ

sacramentali absolutione (quae omnia ipsemet ardenter expetijt) munitum ac ante paucos dies sacro exercitiorum usu praeparatum.

Extinctus est tabe hesticâ, quae aliquot jam annos permolesta in multos et variarum virtutum, ac praecipue patientiae, fructus, pulchre effloruit. Natus is erat ante annos 37 Zagrabiae, ubi et susceptus, humaniores ibidem literas quadriennio, philosophiam triennio docuit, ubi etiam 15 Augusti 1730 professis 4 votorum adscriptus est. Deinceps hic, munus zelosi ministri uno, uno item accurati Regentis, postremis denique duobus annis procuratorem egit industrium, ita ut superioribus mire et satisfaceret et perplaceret. Ab omnibus etiam veri, probi planeque religiosi laudibus celebraretur. Mortuus pridem mundo, mori non timuit, qui dum prope agonem accederet, quae vigilia sit noctis? an secunda quaesivit? dumque paullo post, undecimam sonum daturam percipit, reddit: ad quietem igitur me verto, versus tantisper, quiescenti similis, requievit in aeternum Amen.

Historia Collegii Zagrab. Soc. Jesu anni 1735 [Colleg. 130].

P. Jac. Pejačević rect. a Nov. 1734. praef. alt. schol., A. Galjuf metaphys., praef. infer. schol., Ant. Grebner cas., A. Sack cas., Ant. Popović phys., Franc. Obermayr can., Franc. Sušnik hist. domus, Georg. Grčić reg. sem., Jos. Smole log., Matth. Črnić biblioth.; profess. infer. schol.: M. Jos. Bapt. Žalec rhet., soc. reg., Jos. Kastelic (Castelliz) poet., Ant. Cobavio synt., Joan. Untersinger gram., Franc. Slavić princ, Jos. Horvat parv.

Domus Dei. Quae hic facile nitore est princeps quot annis suis suevit conspicua esse accrementis illa isthoc compluribus aliis superior annis fuit domus Domini, dum praeter denas et quinque albas iconem unam novam S. P. Ignatii eleganti elaboratam penicillo in vicem prioris non ita commendatae non vulgari e marmore Arae impositam, et legatum quoddam Illmae cujuspiam de familia Auspergica Herulae non exiguis diu obnoxium difficultatibus, litibusque peculiari ac indefessa capitis nostri industriâ atque ad id gratiosissima excellmi dni Josephi Ezterhazi Croatiae Pro-Regis opera in R 1000 accepit incremento, itaque quidem ut ipse Excellmus summam ad se in consuetum censum annuum super bono Rasinja nuncupato, et Collegio pendendum ultro assumeret.

Res scholasticae. Altiorum disciplinarum auditores universim in numerato fuere 163, ex his juri canonico addicti 42 eâ diligentiâ et fructu, ut ni desideria eorum Mecoenatis frustati fuissent, haustam ex ijsdem doctrinam juris publici non unus dumtaxat fecissent.

Qui Aristotelis placita constantes trienniô integrô exceperant censi sunt tres supra triginta, quos inter ita in peripato exarsêre pugnae ut in publicum sub coelatura Augustana quaterni non minore adstantium admiratione et plausu, atque ingenii sui comen-

datione de palma decertarent. Quintus, ut magis prodesset, Diarium Sanctorum P. Grossecz[1] suis distribuit spectatoribus.

Scholae inferiores praeter copiosam patriae nobilitatem duos Illssmi sangvinis barones servabant, singulaeque annuum persolverunt pensum et Rhetorica quidem sexies cum plausu declamavit, quinquies privatos inter parietes, et semel in loco recreationis suburbano, cum Excellmus Croatiae Prorex ibidem nos gratiosissimâ suâ praesentiâ dignatus fuerat, praeterea sub finem anni senos de melioribus audiendos proposuit, qui elegantibus sanè a se constructis Orationibus auditorum expectationi fecerunt satis. Poesis quater tantum, idque privatos inter parietes audita est. Suprema Gramatices classis S. Ivanum Croatiae Regis filium solitudinem Aulae delitiis praeferentem ludo scenico exhibuit, dum consvetâ Illssmi Dni S. R. I. Comitis Emerici Erdődi de Monyorokerek &c. &c. munificentiâ benemeriti in Arenâ literariâ victores praemiis donarentur. Media Grammaticae classis Brodenum Jarmerici, Regis Daniae filium, adversis fortunae casibus jactatum, in scenam dedit. Ab infima Toraldus Huningi Regis filius de novercae tyranide ad astra triumphans exhibitus in theatro est. Elementaris Libertum adolescentem cum aliis novem ejusdem Collegij adolescentibus, ad severius vitae genus traductum, spectandum voluit. Gymnasii hujus incolae complexi sunt numerum universim 620.

Seminarium. Seminarium hujas duos nostros ac praeter totidem capellanos duos alios ex nova fundatione Illmi Dni l. B. Gottal ejusdem ac priores conditionis sacerdotes accedentes et ternos de quadraginta alumnos, quos inter bini Illmo Baronum sangvine agebant decori, aluit, at quo virtutis, literariaeque rei emolumento reddit clarum vel ipsa postrema actio proemialis, in qua et plurima et potiora ingenti cum spectatorum acclamatione praemia retulere.

Historia Collegii Zagrab. Soc. Jesu anni 1736 [Coleg. 131].[2]

R. P. Jac. Pejačević rect., praef. alt. sch., J. Malschander prof. cas., Ant. Galjuf prof. cas., praef. infer. schol., Ant. Grebmer prof. cas., Ant. Popović metaphys., Fr. Sušnik historicus, Georg. Grčić reg. sem., Jos. Smole phys., reg. chori, Mat. Črnić bibl, Petr. Koren log.; profess. infer. schol.: M. Joan. Galjuf rhet., Ioan Untersinger poet., soc. reg., Mat. Igjanović synt., Franc. Slavić gram., Mich. Valinčić princ., Franc. Xav. Haller parv.

Scholae. ... Reliqua adhuc gymnasia numerum Musophilorum suggerunt, de quibus ... 127 Posega, Varasdinum trecentos

[1] Štamp. u Zagrebu g. 1729 »Typis Joan. Weisz«.

[2] Katalog lica u ovoj »Građi« za g. 1736, 1737, 1740—1743 nadopunjen je iz isusovačkih štampanih kataloga »personarum et officiorum Prov. Austr. Soc. Jesu«, a detalji iz prošlosti zagrebačkoga kolegija za god. 1736 i 1737, kojih zagrebačka »Historija« nema, iz provincijskih anua bečke Narodne biblioteke (Cod. Nr. 12130 i 12131).

duos de sexaginta, Belgradum sexaginta sex. Ex his varia religiosorum ordinum secuti sunt instituta: Flumine 5, Varasdini 15, Zagrabiae 10, ..., duo denique Belgradi.

Demum in unum rursus, ut anno superiore, cumulum aggero dramata in theatris exhibita:

Flumine: Aloysius de mundo et patria victor, Toxilus servus Philarchiri stillo Plautino.

Posegae: Selymus paricida.

Varasdini: Iesualdus, Josephus, Pastor et Pollux.

Zagrabiae: Selymus, Genesius martyr, Antonius adolescens, Lydericus, quod spectaculum omnium oculos animosque tenuit. In epilogo Zagrabiensis Pallas Illmi D. comitis Emerici Erdeodi cujus munificentia quinquenio in benemeritos de re litteraria praemia dispertita fuere, acerbo funeri lacrimis parentavit gentilitio ejus scuto astris inserto.

Elogium P. Franc. Janešić. Zagrabia binis vita ad coelum patuit. Alter erat vir doctrina et virtute illustris P. Franciscus Janešić. Vivere hic loci coepit anno superioris saeculi (16)73, 7 octobris. Ibidem religioni nostrae assertus, Leobii anno (16)88vo, 22 octobris tirocinnim ingressus est. Quo cum laude absoluto politiores Musas repetiit, audiit Aristotelem et D. Thomam, quem et palam in quinquaginta positionibus propugnare et 2 Februari anno labentis saeculi (170)7 quator vota Professorum catalogo adscribi est meritus. Docendo inferiores classes decurrit omnes, philosophiam explicuit quinquenio, Theologiam moralem annis quatuor, octo sacros canones, ea commendatione, ut nihil sive profectum in literis, sive institutionem in bonis moribus spectet, in eo quisquam desideraret. Rem oeconomicam curabat anno uno, ad populum sacris de pulpitis magno fervore dicebat annis quinque, pluribus inferiorum et altiorum scholarum praefectum egit. Demum meritis et aetate gravis spiritui nostrorum praefuit annis quatuor Insigniverat viri vitam insignis patientia, non pauca passus, tulit plurima..

Historia Collegii Zagrab. Soc. Jesu anni 1737 [Colleg. 132].

R. P. Jac. Pejačević rect. praef. alt. schol., biblioth., Ant. Grebner prof. can., Andr. Jambrešić log., Ant. Galjuf prof. & decis cas., Fr. Sušnik histor., Ioan. Kaugg cas., Jos. Smole metaphys., Mat. Črnić reg. sem., Petr. Koren phys.; profess. inter. schol.: M. Joan Untersinger rhet., Ant. Wiser poet., Jos. Carina synt., Jos. Percajić gram., Joan. Milunović princ., soc. reg., Joan. Jutrović parv.

Scholae. Pallas Zagrabiensis literis et moribus imbuit 625. Bini logicis disputationibus praeluserunt sub iconibus Augustanis. Metaphysici 10 scientiae Aristotelicae quam triennali labore hauserunt, publicum dedêre specimen, dum unus sub libello, 9 vero sub emblematis Augustano scalpro laboratis assertiones suas

philosophicas scite propugnarunt. Rhetorica quinquies, toties quoque Poesis declamavit. Reliquae classes in theatrum eduxerunt: geminos Croatiae heroes: Petrum et Joannem Patatichios gloriosius de se quam de hostibus suis triumphantes, utpote quos devictos in intimam familiaritatem admiserunt; Kamhi Sinarum Imperatoris filium et Imperii haeredem de fratris Sunchi invidia victorem; Abimecum Osmani Turcae filium Christianae charitatis miraculo ad fidem conversum, denique Tabacam Reginae herbarum titulo insignem. A suprema et media grammatices classe adjectae sunt exercitationes academicae. Tres duntaxat intra domos religiosas se receperunt, clero adlecti 25.

Scholae reparatae et earum ambitus albario induti. Vestes comicae complures comparatae Venetiis.

Elogia defunctorum. Duos mors ad plures abduxit. Prior erat chssmus in chr. Fr. Andreas Scherzer Bojus... Alter P. Petrus Koren Petrinii in Croatia prognatus anno 1699. Audita Tyrnaviae logica ad nos venit, Trenchinum probandus. Expleto probationis biennio, Cassoviam se transtulit ad excipienda Aristotelis placita, dein erudiendae juventuti datus magister quadriennium impendit. Sublimiora de Deo arcana scrutando dignus habitus est, qui universas D. Thomae positiones palam tueretur. Exacta vixdum probatione tertia, sacram primum exedram Quinque Ecclesiis conscendit festis diebus, Dominicis vero doctrinam Christianam explanavit. Superstes etiamnum ac frequens in Quinque Ecclesiensium omnis aetatis ac condicionis animis est P. Petri memoria. Subinde sinistra cum tentari coepisset valetudine, ad Patriam auram remissus, Zagrabiae et arctius solemni quatuor votorum vinculo Societati obstrictus est, et Aristotelem in annum jam alterum praelegit, assumptis quoque per verni jejunii tempus dictionibus sacris. Vir erat P. Petrus, cujus labores omnes tum apostolici tum scholastici utrumque Societatis finem adeo spectabant, ut incommoda omnia, valetudinem et vitam ipsam infra animarum lucra haberet...

Annus 1738 [Colleg. 133].

P. Andr. Ilija rect., praef. alt. schol., gub. a 16 Jan. 1738, Jos. Wiviz interim prof. cas., Andr. Jambrešić phys., A. Galjuf can., praef. infer. schol., Franc. Xav. Petriš metaphys., Joan Kaugg cas., Matth. Baxa log., M. Črnić reg. sem.; profess. infer. schol. P. Nic. Pilepić rhet., M. Ign. Conti poet., Franc. Slavić synt., Matth. Krznerić gram., Joan. Jutrović princ., soc. reg., Andr. Briglević parv.

Catecheses et conciones. Circa catecheses in templo nostro habitas illud anno hoc notatu dignum est, quod P. Missionarius apud nos hybernans et catechistae munus obiens, ut eo plures ad excipiendam doctrinam christianam adduceret, instituerit aliquam

disputationem vere theologicam, quam catechesis tempore in Ecclesia nostra hoc modo exhibuit. Posuit imprimis ad chartam ea doctrinae Xtianae capita, quae homini ad salutem maxime scitu sunt necessaria, quia vero in dictis capitibus erant multa, quae fidem concernebant, eaque per Dioecesim Zagrabiensem dispergi debebant, per 3 nostros patres deputatos facta revisione doctrinam christianam in plures digestam theses typis dare constituit suamque intentionem Illmo et Rssmo Eppo loci ordinario communicavit, qui adeo sibi in hoc complacuit, ut se Mecoenatem ultro obtulerit; impressa igitur sunt exemplaria 1200, ex quibus 200 sibi Eppus ipse reservavit, reliqua distributa sunt tempore disputationis.

Scholae. Academia nostra hoc anno numeravit scholares tum in altioribus tum in humanioribus scholis scholares 594, ex quibus complures relicto saeculo ad varia religiosorum castra et ad statum clericalem convolârunt. Rhetores bini societatem nostram ingressi sunt, 3 ordinem S. Pauli primi Eremitae elegerunt, 3 item ordinem seraphicum S. Francisci, Clero adscripti sunt 24.

Metaphysica in publicum eduxit duos, qui sub eleganti Augustano emblemmate universam Philosophiam defenderunt, sub Patrocinio et auspiciis duorum Illmorum et Rdssmorum Epporum scilicet Zagrabiensis et Segniensis, quorum primus hanc publicam thesium propugnationem etiam gratiosa sua praesentia condecorare dignatus est.

Proemiales Logicae theses defendit quidam e clero seminarii Venerab. Capituli Zagrabiensis Alumnus sub auspiciis Illmi et Rdssmi Dni Praepositi hujatis capituli.

Rhetorica quater, Poësis toties declamavit, reliquae scholae non sine plausu in theatrum publicum prodiêre. Syntaxis sub anni finem spectandam dedit tragico-comoediam in Vitoldi (et Attolphi Berobaei) Daniae Regis filiis, in hujus actionis fine ex liberalitate Rdssmi Dni Francisci Thauszy Cathredr. Ecclesiae Zagrab. canonici bene meritis praemia distributa sunt. Media grammatices classis Nicomedem de Patris impietate triumphantem exhibuit. Infima Vindictae Christianae modum in Alphonso Lusitano docuit. Elementaris demum Agazimbum puerili ludo adoptavit. In hac, uti et in aliis seminaristae primos et praecipuos sibi honores comparârunt.

Aluit Seminarium hoc anno praeter domesticam, et suburbanam familiam juvenes 47, ex quibus humanistae sicut publice in theatro, ita privatim in scholis reliquis condiscipulis suis palmam praeripuerunt, et praemijs 15 donati sunt. Ex ijs vero qui severioribus disciplinis operam dabant, 4-ternis menstruas disputationes habuerunt. Unus universam philosophiam defendit. In feriis antecineralibus Avaritiam et Prodigalitatem ludo scenico exhibuerunt.

Annuae Collegii Zagrabiensis 1739 [Colleg. 134].

P. Andr. Ilija rect., praef. alt. schol., A. Jambrešić metaphys., A. Galjuf can., praef. infer. schol., Fr. Xav. Pejačević log., Joach. Summatinger cas., J. B. Kaugg cas., M. Baxa phys., M. Crnić reg. sem.; profess. infer. schol.: M. Petr. Rodojčević rhet., histor. biblioth., Ant. Meisl poet., soc. reg., M. Krznerić synt., Lad. Grošić gram., A. Briglević princ., Lad. Lukavski parv., dimissus, duxit uxorem.

S. Xaverii dies solennes. Gemina S. Franc. Xaverij festa et multiplici apparatu, et donis coelitus in mortales collatis, illuxerunt. Ac quidem festam ipsius Sancti lucem celebriorem reddidit libellus vernaculi idiomatis,* typis editus et in populum large distributus: complectitur ille originem Xaverianae devotionis et quadruplicem hanc obeundi metodum: tum ex epistolis huius magni animarum zelotis, et ex SS. Patrum monumentis depromptas sententias, pro motivis et norma vitae agendae, aut emendandae suggerit. Opus quidem mole exiguum, sed diu desideratum et fructu spirituali cum tempore, ut spes est, multiplici operam authoris impensas liberales Mecoenatis Rdssmi D. Dumbovich Cathedralis huius Ecclesiae Custodis repensurum.

Scholae. Quos Pallas tum severior, tum mansvetior excoluit, sexcentesimum propè numerum aequabant: omnes morigeri, ac tumultus quoslibet perosi, quae tranquillitas non immeritò piis illis commentationibus Ignatianae Asceseos adscribenda est. Obiverunt has potior pars verni jejunii tempore, eo animarum fructu, ut melioris vitae imbuti principiis, non pauci dicere auditi sint: se omnino aeternum perituros fuisse, nisi ex his exercitijs meliora sapere didicissent: alii haec ipsa in poenae prius, sed mox in gratiae loco ponebant; omnia illi optima precantes, qui ejusdem author fuit.

Classes superiores. Et literarius profectus in altiorum classium solitis concerta(tioni)bus luculentus emicuit. Proëmialis Logicae in universae defensionem sub icone augustana mutata est. Positiones hujus sustinuit Perillustris adolescens Sigis. Kusevich, magnamque a praesentibus, annui sui studii laudem retulit.

Metaphysica Philosophico suo cursui defendentium pemptade coronidem imposuit. Hos inter eminuit, qui Metaphysicam sub duabus Augustanis imaginibus, Illmo et Rdssimo Dno Eppo Mecoenati inscripsit: Quem in ipso actu magna utriusque ordinis et fori primorum virorum corona stipatum et auditorem et laudatorem habere commeruit.

Mansvetiores interim musae partes etiam suas gnaviter obibant. Rhetorica declamavit quinquies, Poësis ter tantum. Suprema classis grammatices Alexandrum, Pyrrhi Epirotarum Regis filium, de Heleno et Ptolomaeo fratribus triumphantem, in scenam dedit, sub cuius actionis finem, ex Munificen(ti)a Rdssimi D. Tauszy, Almae Cathedralis Ecclesiae

* Odnosi se na hrv. knjižicu o. Jurja Muliha: Pobožnost na vse hasnovita k sv. Ferencu Ksaveriju« (Zagreb, 1739).

Canonici, Archidiaconi Csasmensis, et Protonotarii Ap(osto)lici, Literariis classium victoribus praemia distributa sunt.

Grammatica D. Victorem, Maximiani, tum Galliarum augusti, jussu, ob fidei constantiam et defensionem Christianae, neci datum exhibuit. Principistae Arnulphum, Bulgarorum Regulum, meritas Apostasiae suae poenas luentem, in theatrum induxerunt. Elementaris denique Graecum adolescentem, a nimia obesitate, latine Pingviculum dictum, prodigiosa D. Georgii ope, a monstrosa pinguedine liberatum, Terentiano carmine repraesentavit. Placuêre omnes. Sed parvista cumprimis, Illmum Dnum Eppum auditorem nactus, cui agentis suas personas innocentis aetatulae nativus lepor, ad o(mn)em ag(en)di artem probe formatus, imo lachrymas, solatij testes elicuit: praesertim quod intelligeret, se Georgij n(omi)ne, qui nepotulo suo aegrotanti et tunc pingviculi personam scitè sustinenti, succurrentem designari.

Tandem et Academiarum Historicarum, ut jam dici amat, quas Scholae politiores fere omnes instituerunt, ea gratia fuit, ut a lacrymis auditores sibi non temperârint. Ex hoc porrò tanto adolescentium numero, duo Societati nostrae adlecti sunt, 4 ordinem S. Franc. Seraphici, uno minus S. Pauli complacuit, unus Capucinorum numerum auxit. 24 clericali militiae no(me)n dederunt.

Elogia defunctorum: P. Fr. Sušnik.

Ut fidem meam, sub initium annalis factam, exsolvam, posthumae defunctorum memoriae ex instrumentorum fide, quae mihi suggesta sunt, parentabo. Hos inter primus fuit D. Franciscus Sussnik, cui ultima dies Aprilis, ultima etiam vitae illuxit. Natus erat in Insula, quam Dravus et Mura confluentes efficiunt. Humaniora Varasdini, philosophiae triennium Zagrabiae absolvit, hic et in Societatem anno 1710 adlectus, sed ob grassantem in Hungaria luem epidemicam, non prius, quam anno sequenti 21 Januarij Noviciatum ad S. Annae ingresus, quo perfunctus, juventutem partim Varasdini, partim Zagrabiae annis tribus gnaviter excoluit. Dein theologiae curriculum Graecii; scholam affectuum Judenburgi emensus; Rhetoricae praecepta Zagrabiae anno uno, magno cum discipulorum profectu et Societatis suique commendatione explicuit; reliquum vitae Apostolicis laboribus, tum sacer orator e suggestu ecclesiastico, tum operarius Illyrico et Germanico idiomate, partim Essekini, partim Temesiae et Quinque-Ecclesijs ac Zagrabiae impendit annis 12: in quo ultimo loco praeterea Congregationis Civicae praesidem annis 4 egit: quod deinde reliquum aetatis superfuit, fere patiendo exegit, vel sic tamen etiam minime otiosus: nam ubi aliquam manuum ad scribendum usuram habuit, Libellum precatorium idiomate vernaculo concinavit, qui typis est editus: tum majus aliud opus, justae molis, aggressus, Dictionarium quatuor Linguarum, otij omnis osor acerrimus, qua

potuit, lucubrabat, quod jam proelum experitur, aestate proxima, ut speratur, lucem publicam visurum.* Haec inter, dum identidem podagrae, chiragraeque doloribus obrutus a laboribus feriari debebat, religiose erat hilaris, molestus nemini, eorum etiam, qui illi aegrotanti ab obsequijs erant, socordiam magnanimo premebat silentio. Ultimis tandem sese admoveri persentiscens, omnem aliam ipsius etiam Lexici curam laboremque seposuit, ut sibi et Deo soli vacaret. Seque ad iter aeternitatis componeret: illud unicum si quae ab aliquo dolorum illius mentio fieret, reponere solitus: plures plura patiuntur. Tandem malo pectus opprimente, ac intercludente respirium in nostrorum comprecantium corona, sacramentis prius omnibus munitus, annos natus duos et quinquaginta ac menses insuper non totos septem vivere desijt.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1740 [Colleg. 135]

R. P. Andr. Ilija rect. a 16 Jan. 1738, biblioth. Ant. Kanižlić minister, Andr. Jambrešić curat editionem dictionarii croatici, Ant. Galjuf can., praef. alt. et infer. schol., Balth. Gregorić reg. sem., Franc. Xav. Pejačević (Piacevich) phys., Joan B. Kaugg cas., Jos. Novoselić histor., Math. Baxa metaphys., Math. Waraschiz log.; professores infer. schol.: P. Franc. Xav. Cortivo rhet., M. Math. Krznerić poet., Jos. Noršić synt., Ladisl. Lukavski gram., soc. reg., Jos. Horvath princ., Franc. Xav. Haller parv.

Unus insuper obitum spect. dni Sigis. Škerlec districtualis, ut vocant, tabulae praesidis, funebrioratione prosecutus est.

S. Isidori congregatio. Congregatio Ruricolarum sub titulo et patrocinio S. Isidori, uno a Zagrabia lapide ad aedem S. Spiritus, iam ante 115 instituta, hoc anno incrementum magnum coepit, adlectis in Eam sodalibus 74; utque latius haec propagaretur, a P. Missionario, annuente et approbante Illmo Dno Ordinario, Libellus,** cui hujus zelosi pastoris animarum nomen praefixum concinnatus, et typis editus est; in quo praeter ritus, regulas, indulgentias Congregationis, vita S. Isidori Ruricolae et ejusdem Consortis S. Mariae de Lacabeza, multis interpersis ad vitam etiam rusticam Christianè instituendam, documentis continetur: sumptus in opusculum gratanter fecit R. D. Martinus Svastovich, Ecclesiae S. Crucis in Kravarsko parochus: hoc facto plebis non minus alienae, quam suae egregie studiosus.

* Moja objašnjenja o Sušnikovoj knjižici »libellum precatorium« kao i o opsegu njegova autorstva na rječniku koji je g. 1742 ugledao svijetlo u redakciji O. Andrije Jambrešića isp.:

1. Iz hrv. književ. povijesti. 2. Ivan Mihalj Sotner, Nast. Vjesnik, knj. 31, str. 53—54.

2. O autorstvu i postanju rječnika »Lexicon latinum . . . Zagrabiae 1742.«, Južnoslav. filolog, knj. III, str. 11—25.

3. Fr. Sušnik, autor, A. Jambrešić redaktor — izdavač rječnika od god. 1742., Nast. Vjesnik god. 36, str. 66—68.

** Odnosi se na Mulihovu knjižicu: Zakon bratinstva i zavjetek žitka Sv. Ižidora i Marice.

Scholae. Sola mansvetior Pallas in annum hunc vocalis: & Academias suas n(on) veteri quidem invento, sed jam inveterato tenore classis quaelibet habuit: Rhetorica praeterea horariam actionem dedit, mixtam joco seriisque, quâ mala societas vitanda svadebatur. Poësis de suis quaternis declamationibus et a stylo & a juvenum in dicendo instructione sibi plaudit. Elementaris schola Jacobum adolescentem, nescio quem, a redivivo Terentio exhibitum, auditoribus etiam eruditis placuisse refert. Infima denique Grammatices classis pro majori actione Charites tres in Lydamando, Zepherico & Arsentio commensa est. Ex horum porrò classium numero adolescentes sex S. Francisci conventualium, unus Capucinorum, et unus S. Pauli primi Eremitae tirocinia ingressi, duo societatem Jesu, quorum unus Logicus, alter Physicus, impetrarunt.

Annuae Collegii Zagrab. anni 1741 [Colleg. 136].

R. P. Andr. Ilija rect., biblioth. Math. Baxa cas., Andr. Jambrešec, continuat editionem Lexici Latin. Illyr. Germ. Hung., Ant. Terzi prof. & dec. cas., Balth. Gregorić reg. sem., Fr. X. Pejačević metaphys., Franc. Zdelar can., praef. alt. schol., Jos. Novoselić histor., Mat. Waraschiz phys., praef. infer. schol., Petr. Novak log.; profess. infer. schol.: M. Ladisl. Grošić rhet., Andr. Briglèvić poet., Lad. Lukavski synt., soc. reg., Franc. Tricario princ., Franc. Marek parv.

Scholae. In Academia gnavam literis operam dantium numerata sunt 537 capita, e quibus in sortem Christi adlecti 28, unus vero S. Basilii Regulam professus Romam ad Graecorum Collegium ab Episcopo suo missus est theologiam speculaturus. Praeter consvetas concertationes quot mensibus frequenti accursu factas, Metaphysicus pari discipulorum Philosophiae suae corodinem* imposuit, distributo in auditores defensionis universae librô continuationem Hungaricae Historiae a P. Francisco Kazi editam complexo. Mansvetior Palas non minori profectu suos exercuit: et quidem a quaternis classibus edita Dramatia copioso spectatori egregiè probata: tum quae per singulas classes Historici studij, more jam inducto, Academiae habitae, adeo placuerunt, ut si supremae Grammatices classis Magistrum de morbo diutino impeditum, demas, rursum alteram adornaverint. Denique sub anni finem Poëseos Magister theatrum aperuit, in quo bene per annum meriti laudati sunt. Ex tanta juventute duo in societatem nostram adlecti ob imminens oppugnandae Viennae periculum tantisper ab itinere supersedere jussi; illo depulso mox imminentis Februarii initio ad Tyrocinium profecti sunt. Qui vero, quotque alijs Religiosis ordinibus nominà dederint, desiderantur.

Seminarium. In seminario, qui theologiae morali vacabant, atque ad Clericalem militiam aspirabant, salubri consilio, institutum est, ut identidem, alijs in triclinio corpora reficientibus, dictionibus suis olim in publico ad populum habendis praeluderent.

* coronidem.

Elogia mortuorum: P. Steph. Benger. Memoriam posthumam et sacerdotis dignitate et obitus tempore primo loco meretur P. Stephanus Benger, qui Crisij anno 1688 nobili domo oriundus primam lucem aspexit, parente claro ordinum confiniarij militis ductore sub Badensi Principe inferioris Sclavoniae et Transunanas partes Turcarum dominio oppressas vindicante. Adolescens acri vividoque ingenio humaniora fere Zagrabiae emensus Scttem petijt, obtinuit, et ad S. Annae anno 1704. die [27] octobris religiosae vitae tyrocinium positurus, ingressus est; quo cum satisfactione emenso repetendis humanioribus annum impendit; dein triennio cum publico applausu philosophiae placita excepit: hinc alterum triennium mediae et supremae grammatices classi ac humanitati docendae dicare jussus: ac iterum discipulus factus theologiae cursum, tum et tertiae probationis ascesim absolvit: post quem eloquentiae fontes discipulis anno uno aperuit; ipse vero quod reliquum vitae supererat, eloquentiam sacram in diversis cathedris germanico, croaticoque idiomate per annos unum et viginti professus est. Ex his octonos ecclesiasten partim Varasdini, partim Zagrabiae in domesticis templis egit: ubi praeterea adjunctum habuit praesidis Congregationis Agoniae officium et curam ergastulorum. Vir acer ingenio, eloquentiae, igne divino flammantis, ex cathedra vitia, improbosque mores velut fulminibus percellebat; victoriâ tamen sui heroica ac constanti eousque lenitatis devenerat, ut in familiari congressu nihil in quoquam mitius, nihil comius desiderares: quo agendi modo quorumcunque tandem cujusvis sortis hominum animos, quo vellet, flecteret duceretque; contra vero ubi honor, gloriaque Dei, aut animarum salus postularet, nativam acrimoniam Apostolico zelo deprompsit. Inter reliqua paucis ante obitum suum hebdomadis specimen hujus dedit urbis senatu vehementi oratione perstricto, ob nescio quas imagines, jussu senatûs cum pictoris damno interceptas. Missiones apostolicas Segneriano more obivit quinquenniô, obiturus libenter plures etiam annos, nisi paterna Superiorum charitas propter valetudinem malè affectam eum ab his amovisset. Quae, quantaque in his gesserit, soli optime Deo sunt cognita; nonnulla tamen, quae missionum socius studiosè observavit, memoriae prodita. Ita se P. Stephanus in hoc sacro officio populis dedidit, ut totus tamen Deo immersus videretur, tamque illi animarum salus cordi, ut valetudinem ipsam magis afflixerit, et pro illa vitam etiam ponere paratus erat. Et sanè vel nomen Bengerianum, praesertim in natali civitate, tum in latè diffuso confinio ingentia populi agmina, non minus schismatici quam catholici ad missionum loca concibat. Pascebat hic auditorum animos bene subactis ac digestis paraenesibus, pascebat et oculos, atque per hos haud paulò minus vel saxea pectora ad poenitentiam movebat cernentium virum, qui lautè in saeculo, uti germanus suus frater vice-comitis officio insignis, et turbae immixtus, vivere poterat; nunc ob ulcus chirarium dextrum pedem

foedè depascens alienis manibus in pegmo dicturum deferri, ac mox sub ipsa dictione expeditis flagellis in corpus suum ad sangvinem usque advertere: tum iterum alienis manibus depositum, grallisque subnixum supplicationem aut reducere, aut reducem dirigere. Quod deinde reliquum vitae, abruptis missionibus, per octennium Zagrabiae exegit; ut omnibus omnia fieret, de omnibus bene merendi occasionem sedulo quaesivit; quae quia naviter occultare scivit, a solo Deo pro ijs mercedem recepit: de uno tamen certò constat viro, non multum plebejam conditionem supergresso, qui officio suo, caeterisque fortunis per vim, fraudemque exturbatus, Pris Stephani opera ad piae memoriae Caroli VI. Imperatoris conspectum et alloquium admissus, severissimo Principis mandato omnibus suis pristinis bonis cum honore restitutus est. Sed vir apostolicus vitam apostolicam, quam per quinquennium verius delibavit, quàm ea satiatus sit, ut quà posset, continuaret, Indiarum Apostoli S. Francisci Xaverij honorem penitus animo complexus. Hujus promovendi ergo id ausus est, quod plures juncti ne coeptare quidem voluissent, ac moriens fere perfectum reliquit; facturus longè plura, nisi, ut ferme fit, ubi plures operum censores, quàm factores esse consveverunt, saepius adversarios, qui promovere debuissent, expertus fuisset. Sanè in suburbanae recreationis loco ad S. Xaverij, mons Calvariae ut dicitur, ex saxis erectus: tum sacella pro stationibus decem erecta, ac totum ambulacrum centum aliquot passus longum statuis lapideis, arbustis sylvestribus, fructiferisque ad libellam convestitum, amoenam adeuntibus ex civitate loci faciem ostentant, et quamdiu stabunt, aut etiam adhibita cura augmentum acceptura sunt, Pris Stephani Benger industriam, zelum, cum hominibus conversandi gratiam serae posteritati loquentur. In opus hoc tria facile millia florenorum non nisi a patronis et benefactoribus, quos ille sibi conciliavit, collata, impensa sunt: quae si cuipiam exigua videntur, ea cum temporum difficultate et qui ad donandum promptas haberent manus, paucitate conferat. Neque hic in censum voco sacram suppellectilem ex argento factam, nec illius ipsius labores, quos, ut erat praevalidi corporis suis ipse manibus ad opus et inchoandum et perficiendum exantlavit, saepe sudore perpluus, et pane, atque aliquanto vini ad serum usque vesperum diem exigens. Ultimam manum ipsi templo ampliando imponere cogitabat, solerter in hoc ipsum benefactores conquirens, cum Deus illum ad praeclarè factorum mercedem praeter opinionem omnium evocare voluit. Febriculâ modica primò tentatus, quam animo generoso, ut semper erat, contemnens, hac tandem sensim ingravescente decumbere debuit, ac nequidquam proficientibus medicamentis, 10. Martij die sub ipsum occasum solis meritorum plenam animam exhalavit.

Elogium M. Ladislai Grošić. Satiata jam libitina videbatur, cum et valetudine et flore aetatis recentissimum socium immitis demessuit Mgr Ladislaum Grošić. Natale illi solum Petrinia,

nobilis styrpis origo Bosnja, cujus styrpis pars post cessum Turcis Jaiczense praesidium a Petro Keglevichio cum his dinastis in citeriores partes Illyrici, ut Christo juratam fidem constantius conservaret, digressa; alterâ sub Othomani ditione, et quod magis dolendum, etiam superstitione relicta. Natus est hic noster anno ipso, quo cum ingenti strage ad Petro-Varadinum a christiano exercitu Turca caesus est. Juvenis a natura ipsa prorsus egregijs dotibus ornatus, Varasdini anno 1732 ad Scttem susceptus, eamque in Annaea domo ingressus ea religiosae virtutis fundamenta jecit, ut et sociorum et superiorum vigili oculo nihil omnino non magnae spei in toto vitae tenore, etiam secuturae objecerit. Philosophiae Graecij cum publico encomio operam dedit: tum Mgr Infimam, Mediam et Supremam grammatices classem docendo emensus, quartum doctionis annum in rhetoricae praeceptis explicandis agebat, cujus etiam exercendae patrio idiomate aliquoties nactus occasionem et plebejo et cultiori auditorio insignem oratorem exhibuit, ac certa etiam spe reliquo vitae tempore, nisi aliter Divina Providentia de illo statuisset, futurum promisit. Horariam precationem matutinam semper de genibus peragere solitus; alias etiam, quantum per occupationes licuit, cum Deo conjunctus, saepe a familiaribus in desideria animarum aliquando a se convertendarum prorumpere observatus. Et certe ad hoc opus a genio ipso mirè factus videbatur: hilaris semper, ac quidquid tandem etiam sinistri expertus, sibi praesens, ac similis. Raptus est malignis febribus, quas cum initio ipse dissimularet, eousque progressae sunt, ut nec Medici ordinarij ope, nec repetito trium medicorum consilio, adhibitisque quibuscunque medicinis in vita servari potuit, quam 4. Junij post meridiem in manus Servatoris deposuit. Nec omittendum mortis hujus in tam florida aetate ipsum suum vatem fuisse: dum enim biennio abhinc haec circa ipsa tempora per familiarem discursum a quodam audivisset, hac aetate sibi omnino cavendum esse; distinctis verbis reposuit: se omnino hac eadem aetate moriturum esse: addidit tamen nec optare se aliud, nisi saltem eousque prorogatam vitam, dum sacerdotio initiatus incruentam hostiam prius litare possit.

Annuae Collegii Zagrab. S. J. anni 1742 [Colleg. 137].

R. P. Ant. Galjuf rect. a 31 Jan. 1741, biblioth., Andr. Jambrešić cas., Ant. Terzi prof. et dec. cas., Balth. Gregorić reg. sem., Fr. Zdelar can., praef. alt. schol., Jos. Novoselić histor., Mat. Waraschiz metaphys., Nicol. Lovrenčić log., Petr. Novak phys., praef. infer. schol.; professores infer. schol.: M. Andr. Briglević rhet., Jos. Horvath poet., Fr. X. Tricario synt., Ign. Szentmartóni gram., soc. reg., Nic. Plantić princ., Jos. Hohnebner parv.

[1] Za olakšańe historičkoga studija ove godine izdao je zagrebački kolegij »Rudimenta historica, sive brevis facilisque methodus juventutem orthodoxam notitiâ historica imbuendi, pro gymnasijs societatis Jesu. Auctore ejusdem Societatis sacerdote (= Max. Dufrène.). Zagrabiae, typis academicis, per Adalb. Wessely factorem, ann. 1741. Opuscul. I. II. III., IV.

Scholae. Lycaeum alumnos habuit in omnibus classibus circiter 600. Logica prooemialem, Metaphysica duos sub iconibus calco-graphicis in concertationem adduxit. Ad animarum curam missi 14, unus malè moratus publicè exesse jussus. Suprema classis Grammatices Arsinoen Macedonum Reginam; Media Leontium a spect[r]o examinatum; Infima Darium aliquem; Elementaris, risum captatura, Menecratem Medicum Jovis sibi cultus deposcentem in scenam dederunt. Palmam Leontius etiam Illmorum spectatorum confessione tulit: quia maximè cor vellicavit. Parata item fuit pro fine anni major Actio, nisi nescio quod impedimentum intervenisset. Asceteria religiosa aliquot petierunt, sed quorum rite numerus non est initus. Certius id duos clericali militiae, quinque Societati adscriptos, nec deerant aliquot, qui Martem secuti.*

Annuae Collegii Zagrab. S. J. ad annum 1743 [Colleg. 138].

R. P. Ant. Galjuf rect., biblioth., Balt. Gregorić reg. sem., Jos. Hainzman cas., Jos. Novoselić histor., Jos. Percajić log., praef. infer. schol., Nic. Lovrenčić phys., Petr. Novak metaphys., Thom. Ertl prof. & dec. cas., Wolfg. Huebmayr can., praef. alt. schol.; professores infer. scholar.: M. Jos. Grienberger rhet., Joan. Križančić poet., soc. reg., Franc. Dabrović synt., Petr. Lipovčić gram., Ign. Vitnić princ., Ern. Steinberger parv.

Sodalitas studiosorum major. Major studiosorum sodalitas sub titulo B. V. M. ab Angelo salutatae in eo se ab annis superioribus distinxit, quod ad fovendum in pectoribus sodalium Matris Virginis affectum ac venerationem, iconem ejusdem sedis sapientiae eleganti adumbratam penicillo. lemnisco auro divite illustratam, altiorum scholarum gradibus imposuerit ac adversus pulveres aerisque intemperiem cordinis valvisque provide communierit, addito pro commoditate Divam Virginem implorantium scabello, impensis in totum 20 Rhen... Magno fervore devotionem hanc uti auspicata est, ita etiamnum retinet juventus Academica, cui haec omnia complectens libellus aere Congregationis excusus typis large distributus est.

Scholae. Gnavam in Academia nostra literis operam dantium, a toga ad sagum dilapsis plurimis, censebantur capita non nisi 497. Ex his bini nostrae societati sunt transcripti, unus S.

* Rječnik »Lexicon Latinum interpretatione Illyrica, Germanica et Hungarica locuples, in usum potissimum studiosae juventutis digestum«, kojega je štampanje bilo bolešću i smrću o. Fr. Sušnika prekinuto g. 1739 a zatim u redakciji o. Andrije Jambrešića god. 1740 i 1741 produženo, ugledao je konačno svijetlo »Typis Academicis Societatis Jesu, per Adalbertum Wilh. Wesseli Anno 1742«.

Da je hrvatsko školstvo već tada imalo za zadatak i obrađivanje narodne pismenosti, dokazuje glava toga rječnika Orthographia seu recta croatice (Generali vocabulo illyrice seu Szlavonice) scribendi ratio«, U toj je ortografiji naročite pažnje vrijedno i to, da se pravilnot izgovora pojedinih latinskih slova obašnjava slovima ćirilske uzbuke.

Francisci Seraphici Capucium elegit, tres eremum D. Pauli petiêre, septem supra vicenos Clericam induerunt, deni curandis animabus sese traddiderunt, unus Justinianum, plures iterum armatae Paladis castra secuti. In altioribus classibus consvetae quot mensibus concertationes frequenti accursu, et singulari concertantium fervore sunt peractae. Metaphysica quaternos suorum sub Augustano emblemmate produxit. Sed nec inferiorum classium alumni suis partibus defuere. Rhetorica quater eloquens fuit, et ultima quidem vice in fine scholarum, ubi per annum bene de re literaria meriti suo quique ordine sunt laudati. Poesis ex 3tia declamatione sua bis plausum tulit, semel videlicet in theatro, alias in triclinio, coram Excellentissimis, Illmisque Regni Proceribus eandem reproducere jussus. Syntaxis in scenam dedit Saniam Colai virtute et neci ereptum, et Regiae digninati restitutum. Media Grammaticae classis Marinum ob caedis suspicionem morti adjudicatum, ac Divae Virginis ope servatum exhibuit. Infima Genardum, qui pueriles inter lusus ictum fatalem a se in socium vibratum suo ipse pectore excepit. Elementaris denique Majoricum S. Dionysiae Martyris filiolum, hortatu matris pro fide Christi fortiter occumbentem confertissimo praecipua e regni nobilitate auditori spectandum proposuit, et a themate, thematis deductione, carminis elegantia, nervoque, parvulorum agendi dexteritate ac gratia, paratu theatri, interludiis, aliisque omnibus specialem plausum retulit, ac societatis commendationem. Fuit inter spectatores, primi subsellij, unus, qui uberes prae solatio lachrymas funderet. Solita quoque Historicae eruditionis specimina dedit Palas mansvetior.

Res Seminarii. In Seminario, si curandae rei familiari addictos excipias, quinquageni qua ex proprio, qua ex alieno marsupio alebantur. Ex his complures eum in virtutum ac literarum studio progressum fecerunt, ut seu per decursum seu sub finem anni scholastici condiscipulis palmam praeripuisse sint auditi. Sed et sinistram sortem expertum seminarium, dum 7ma Februari post 11mam matutinam totum ejus alodium in triste bustum abijt Villicae incuria, quae alijs per labores dispersis domi remanserat, ac nescio quos accensa theda in stramine obulos quaeritarat. Exustis hic domo alodiali, horreo, stabulis, cum tota foeni, crimni[1] ac straminis provisione, perarduum fuit industrio alias Regenti praesertim pecoribus providere. Nihilominus cum haec, uti et familia, quo se frigori intempestoque Jovi subducerent, non haberent, tumultuario primum opere extructa quaedam habitacula: tum vix evoluto semestri spatio surrexit de novo universa aedificiorum moles priore longe solidior, atque a Vulcano securior: nam si summe necessaria tectorum tigna demas, nihil non ibidem lapideum, aut lateritium visitur. Domus certe alodialis a stabulis remota uno amplo pro

[1] cremii.

familia cubiculo, et duobus alijs minoribus, ac culina fornici subjecta constat. Stabulo quoque equorum fornix pro securitate majori impositus. Tempellum quoque S. Josephi, ad quod pietatis et animi causa Seminarij juventus scholasticas ferias exigere solet, tecto et turricula nova resplenduit. In seminario denique ipso conservandis aestivo tempore carnibus necessaria fossa glacialis loco, qui hactenus deesse videbatur unicus, peridoneo facta est. Dormitorio insuper in Musaea commutato philosophi ab Humanistis murato pariete secreti sunt, magno studiorum emolumento vel ex eo, quod hoc pacto Socius P. Regentis stabilem ad Musaea nactus sit habitationem. Tota porro haec structura facile 1500 Rhen. impendio stetit: quorum medietas a Dno Josepho Sibenig mutuo accepta, absque ullo tamen, quae viri bonitas est, censu per anni spatium.

Annuae Collegii Zagrab. ad annum 1744 [Colleg. 139].

P. Ant. Galjuf rect., Andr. Salaj praef. infer. schol., Balt. Gregurić reg. sem., J. B. Žalec log., Jos. Hainsmann (Hainzman) cas., Jos. Novoselić bibliot., Jos. Percajić phys., M. Baxa cas., Nic. Lovrenčić metaphys., histor., Wolfg. Huebermayr can., praef. schol. alt.; profess. infer. schol.: M. Franc. Xav. Tricarino rhet., Franc. Dabrović poet., soc. reg., Joan. Holinski synt., Ign. Vitnić gram., Jac. Ilić princ., Sim. Skenderlić parv.

Res litteraria. Qui in scholis nostris ad bonas artes informati sunt, sic litteris se dederunt, ut virtus, tum etiam, cum studiorum esset contentio maxima, primas haberet. Iuri Pontificio, et conscientiae casibus pro more frequentes vacarunt. Aristotelem (de quo acres quot mensibus pugnae) quini sub Augustano emblemate tuiti sunt. Quorum unus societati nostrae adscriptus est, alter clericam induit. Duo item e logicis, in Religiosa claustra DD. Pauli et Francisci sese abdiderunt.

Qui Cyprianum et Alvarum audierunt 303 et sexaginta erant. Omnes in politioribus litteris, et pietate ad spes maximas Patriae et religionis exculti. Notatum est, quoties soccum et cothurnos induti in scena luderent, assensum ab o(mn)i semper auditore (qui frequens fere et nobilis fuit) tulisse. Prima aperuit siparium media gramatices classis cum Ferdinandum exhiberet post superatam Jagosanae et Nanguini invidiam, a Fusajno Patre, Insulaeque Ximi Rege, in consortem Regni elatum. Successit grammaticae classis suprema, quae mira elegantia Menalcham Pastorem spectandum dedit, cum daemonis impostoris versutiam in scheda S. Blasii nomine pro grege adversum lupos tuendo inscripta deprehenderet. Infima Grammatices in argumentum dramatis assumpsit Porcinum, Regem Chresiae, solitudinis studio, quam delegerat, Regni curas in Lindevindum filium natu majorem transferentem. Elementaris classis demum, gravem inter fratres coortam de mortui Patris haere-

ditate seditionem, feliciter diremit. Rhetorica de more 4 declamavit, illudque peculiare habuit, quod coram Exclssmo Dno Loci Praesule in suburbano Tusculo ad S. Xaverjum remotis mensis cum approbatione Dramation exhibuerit; pari laude exeunte anno scholastico drama dedit, sub cujus finem victores de arena litteraria in praemiorum vicem liberali laude donati sunt. Poësis item suos in declamando 4 exercuit, a venustate carminis et argumenti novitate dilaudata. Iterum ex re nata dramation addidit solertia discipulorum proprio Marte elaboratum. Societati nostrae duo e Rhetorica nomen dederunt, uni Eremus placuit.

Seminarium. Seminarium S. Josephi, quos aluit alumnos, in virtute et litteris peculiari cura instituit, nec nullo operae suae pretio. Plerique omnes prima in scholis subsellia sibi vindicarunt, et sub anni finem praemijs etiam donari meruere. Virtute item alios perinde, ac litteris anteibant; ut satis ipsi docuerunt, modestissimis, quibus erant, ante omnes moribus. Rei oeconomicae varia fuit fortuna: Et ceres quidem adeo fuit laeta, ut frumenti modios omnino 574 affuderit. Lyaeus contra, culturam omnem aversatus, etsi melior, tam parcus tamen adfuit, ut vini urnae 137 aere fuerint comparandae.

Elogium P. Georgii Jambrešić, Parentandum hoc loco P. Georgio Jambressich collegij Ministro, viro immortalitate longe dignissimo; qui die Junij 27. pientissime ut vixit, e vita abijt. Natale illi solum Insula Muraköz locus non ignobilis in comitatu Szaladiensi, ubi primam lucem aspexit 1686, 16 Aprilis. A puero ad virtutem, litteras et arma factus Poëticae forte operam dabat, cum gravis in Caesarem seditio orta, Hungariam, et finitimam Croatiae Insulam misceret, non ille tum (etsi pueritiae annos vix egressus) otiosus spectator erat, sed sumptis armis pro bona causa dimicaturus, plures conjuratorum globos paucis ipse stipatus, non una statione dejecit: id, cujus mira, ut erat, suavitate non semel meminit. Motu deinde leniter refrigescente, et ipse belli, quos conceperat, igniculos posuit, ad Eloquentiae studia progressus, ubi mox, Orator factus, denuo quidem igniculos persentit, sed qui eum ad proelianda proelia Dni urgerent. Nihil itaque cunctandum ratus, vocanti Deo victas manus dedit, ad Sctem, quam ardentissimis votis concupijt, admissus, eam Viennae ad S. Annae ingressus est 1705. Ubi brevi ea jecit Religiosae vitae fundamenta, ut tyro aetate quidem, veteranus esset consumata perfectione. Defunctus Tyrocinij eo biennio Aristotelem Graecij audijt, ea praeclari ingenij laude, ut cum magna sui, et Sctis commendatione publicè propugnârit. Ab hoc Varasdini humaniores litteras omnes triennio docuit, eâ quidem industriâ et operae fructu, ut non alias, in spes Patriae, et Religionis commodum felicius adolesceret juventus, quam eo Magistro. Sunt certè, qui hodiedum suas ei Infulas, et fasces debent. Reliquum a Scholis vitae, Verbi Divini ardentissimus Praeco, Missionarius Apostolicus, rei domesticae solertissmus Procurator, et pervigil

demum Collegij Minister exegit. Infinitus sim, si quae in his munijs ad Dei majorem Gloriam, animarum salutem, sui et Sctis bonum praeclarè egit, aut tulit fortiter, narrando prosequar. Ad concionem cum diceret (quam frequentissimam semper habuit) perrarò sine lachrymis auditus est, nunquam sine fructu.

Cum Varasdini, Petro Varadini, et Eszekini Apostolum innumero animarum fructu ageret, vel solus dicentis aspectus, vitaeque Sanctitas audientium animos vehementius incendere visa est, quam ejus exquisita licet Eloquentia, aut calentissimus, quo erat, zelus. Et vero non Hungaria tantum, et Croatia plura ei debet animarum millia, quae sudore suo Christi Ovili peperit, sed et finitima Dalmatiae, et Sclavoniae Regna, Styriae item, et Carnioliae Ducatus cum Marchia Vindica, quibus ille omnibus, ubi ubi demum degeret, gnarus linguarum omnino octo Operarius, quoad vixit, praesto fuit, Zagrabiensis et Essekinensis collegiorum Procurator, cum esset juris patrij scientissimus, idem rem domesticam et causas tractabat. Et has quidem (si ijs, quorum erat de aequitate cognoscere, mens non laeva fuisset), tanto egisset feliciùs, quanto erat et a scientia, et rerum tractandarum peritia, et ipsa adeo rei veritate instructus magis. Collegij denique Minister, illud curabat unicè, ut sua singuli explerent munera, ipse obsequeretur omnibus, sed ijs imprimis, qui fracta essent valetudine. Certe virtutes, quibus nobis praeluxit, nec vulgares erant, nec remissae, ut nonnullas attingam: nullum unquam fuit negotium, quod illum a consvetis spiritualibus exercitijs avocaret; obedientiae executor simplicissimus, contemptor sui admirabilis, in omnes comis, qui in nullum gravius cogitaret, nihil roderet, vellicaret neminem, ne eos quidem, qui ab eo dissiderent. Quibus ille virtutibus, ingentem animum Divinae gloriae, et alienae salutis studio aestuantem, ita conjunxit, ut quidquid demum ex officio ageret, inter ipsas etiam familiaris rei curas nunquam passus sit intercidere. Imprimis autem concreditum habere videbatur Divini verbi thesaurum, quem non tantum felici semper successu in Auditorem effudit, sed ea etiam felicitate, ut tum quoque, cum cogitandi spatium non superaret, dissertissimus et paratissimus ad dicendum accederet. Ad quam ejus felicitatem cum forte haererent alij, et felicem dicendi impetum mirarentur, quidquid id esset, dicebat, debere se Virgineae Matris Iconi, quam pro Oratorio inclinatam habuit; unde ad quaevis agenda semper felix vena manaret. Et coluit ille quidem hanc Matrem, ut filius, omni virtutum genere sed morum imprimis integritate, et vitae innocentiâ. Neque minus afficiebatur Servatori in cruce Suffixo, cujus imaginem, cum sodalitati dictae ab Agonia praesideret, mirâ elegantiâ coelatam eo successu in populum distribuit, ut incredibile sit, quantum ab ea memoria patientis Domini ubique aucta, in omnium pectoribus potuerit, eorum etiam, qui vel aliud agentes in eam incurrerent. Eadem vis inerat singulari elegantiâ conditis ab eo lingva vernacula odis, quas ille bene mul-

tas, si quando temporis aliquid nactus esset, mira felicitate effudit. Zelo huic juvandi proximi orandi juge studium, et patientia nullis difficultatibus victa, comites ibant, quibus brevi factum, ut idoneum se praeberet instrumentum, quo Dei praepotens manus ad summa quaeque gerenda, et multarum salutem animarum uteretur. Postremos vitae dies egit affixus lecto, non minori animi pace, quam corporis cruciatu, quo ad extremum consumptus, morientium sacramentis rite ante procuratus, vitam, quam cum Sanctimoniae non vulgaris laude egit, felici morte clausit.

Historia Collegii Zagrab. ad annum 1745 [Colleg. 140].

P. Andr. Zamberger rect. a 6 Apr. 1744. W. Huebmayr praef. alt. schol., A. Jambrešić cas., A. Salaj praef. infer. schol., Ant. Verntle log., histor., J. B. Žalec phys., Jos. Sabalić reg. sem., Jos. Percajić metaphys., Petr. Pertold can.; profess. infer. schol.: M. Fr. Dabrović rhet., Ant. Wiser poet., Mart. Moravčer synt., Franc. Xav. Gorički gram., soc. reg., Franc. Borg. Vogts princ., Franc. Marek parv., dimissus.

Congregatio Agoniae. Coetus sodalium sub titulo Servatoris in cruce morientis, Passionis Dominicam undique confluentis populi frequentia celebrem habuit. Syllabus sodalium crevit hominibus 716. Aerarium flor. 163, ex quibus 50 libellus sibi vindicavit, qui typis anno hoc excusus, non minore congregationis emolumento (cujus institutum peculiariter edocet, additis pijs monitis methodo Servatori, in cruce morienti condolendi etc.) quam animarum bono in populum large distributus est.

Res litteraria. Legibus Pontificijs et conscientiae casibus enodandis 4 de 70 operam addixerunt. Aristoteles praelectus est 150, e quibus 2 positiones proemiales logicae, uno plures universam Philosophiam magna ingenij, et profectus commendatione coram frequenti et nobili auditore tuiti sunt.

Pallas mitior sinu suo complexa est 286, et amplius 12 Perillustres, quos omnes non mansuetioribus modo litteris, sed Christianis imprimis virtutibus, optimisque moribus imbuit. Rhetores et Poëtae 4 de more declamârunt. Suprema Grammatices classis in scenam dedit: Titum Manlium Torquatum a Tito Patre capite damnatum. Media Arbogastis supremi militum Praefecti, in Augustam Valentiniani 2di Caesaris stirpem perfidiam. Infima cum elementari Infractam Josaphati in tuenda fide orthodoxa constantiam. Sub anni scholastici finem Rhetorica scenae servire coëgit Themistoclem Graecia apud Xerxem exulem; et plausus, quos singuli a nobili, et frequenti auditore tulerunt, clausit. Est et privatos inter parietes non minori laude Scientiae historiae specimen semel, et iterum â primarum 4 classium tenerioribus musis datum: dum scilicet prompte adeo redderent, quae ab hospitibus rogabantur, ut non jam

tyrones in Historiae studio, sed historicos sese probarent. Quos secundos litteris progressus, non tam industriae suae debent, etsi pervigili, quam pietati in Deum, Virgineam Matrem, coeterosque Patronos, ac cumprimis in Angelicum juvenem D. Aloysium, quem praeter stata pietatis opera, omnes sex continenter Dominicis praecipuo cultu venerati sunt.*

Seminarium. S. Josephi Seminarium alumnos, quos aluit, in bonis artibus sic informavit, ut sub anni scholastici finem, eorum 20 amplius praemijs donari meriti sint. Domus emolumentis annumeratur sylva vineae adjecta, in praedio externo molae substituti lapides, in domestio tectum quod ventorum vi funditus collapsum est, denuo excitatum; item equus 4 et 20 flor. comparatus. Inter damna quae cum collegio, et omni late vicinia communia habuit, praecipue venit jactura 500 Ren. qui fundationi Plemichianae authoritae publica detracti et herulae cuidam addicti sunt, eos sibi obsoleto quodam scripto vindicantes.

Elogium P. Smole. Justa soluta sunt anno hoc sacro in aede nostra oratori, P. Josepho Smole (Szmole), qui communi Urbis luctu 20 Maij elatus est. 1701 Carniolia eum mundo dedit, Zagrabiae Societati 1719. Tyro adhuc ad eam virtutis absolutionem evasit, ut quod ei adderet per reliquam vitam vix haberet. Ab Aristotele, quem Graecii magna ingenii commendatione palam tuitus est, 4 continenter annis Zagrabiae et Posegae juventutem scholasticam in pietate et bonis artibus ad spes Patriae sedulo et feliciter instituit. A Musis ad severiora subinde studia Graecium translatus, ibidem D. Thomam audiit et magna omnium approbatione ejus item positiones defendit. Vitam reliquam exegit Zagrabiae, Labaci et Varasdini, primum quidem Apostolus, dein Philosophus, tum rei domesticae curator, demum Divini verbi praeco ardentissimus. Cum sacras expeditiones obiret, zelo animarum ferventer adeo incubuit, ut paucis annis incredibilem simul animarum messem et meritorum cumulum collegerit. Philosophus Zagrabiae (ubi et 4 votum Pontifici dixit) in Aristotelem eo auditorum fructu commentatus est, ut certatim occurrerent, qui trieteridem emensis (raro ad id tempus exemplo) ultro copiam facerent praelectiones philosophicas (quas in domestica saepe arena magna tum ingenii, tum profectûs fama tuebantur) palam propugnandi...

Historia Collegii Zagrab. ad annum 1746 [Colleg. 141].

P. Andr. Zamberger rect., W. Huebmayr praef. alt. schol., Andr. Jambrešić cas., Ant. Grebner can., Ant. Sack cas., A. Werntle phys., histor., Joan. Galjuf log., praef. infer. schol., J. B. Žalec metaphys., biblioth., J. Sabalić reg. sem.; profess. infer. schol.: M. Sigism. Schurion rhet., Fr. Gorički poet., soc. reg., Fr. B. Vogts synt., Matth. Šimatić gram., Sim. Huzar princ., Matth. Purulić gram.

---

* Bez sumnje i opet zaslugom kojega od nastavnika zagrebačke isusovačke gimnazije, ove je godine ugledala svjetlo mala knjižica o hrvatskoj ortografiji: Manuductio ad croaticas dictiones debite scribendas, tam ex ipsa verae pronunciationis natura, quam litterarum valore deprompta, et in favorem patriae juventutis nec non eorum alienigenarum, qui croaticum idioma discere cupiunt, exposita. Zagrabiae, Typis et sumptibus Joan. Bapt. Weiss, 1745.

Theologiae initium. Academia nostra hoc primum anno, quod vertat deinceps quam optime, de Deo, et rebus divinis disputavit, simulque controversas fidei et religionis quaestiones dissolvit, duobus e nostris Theologiam speculativam profitentibus, tertio Polemicam: quibus alendis nuper admodum Ven. Cap. Zagrabiense (quod rebus nostris perpetuo studet) 1500 numeravit, partem censûs, ex munificentissimo legato Rdssmi Dni Thomae Augustich piae memoriae Almae Cathedral. Eccl. Zagrabiensis Canonici, qui primus tradendae theologiae honorem nobis detulit, et eum in finem 3500 a morte reliquit. Sub Augustano emblemate terni Philosophiae positiones propugnârunt, quorum alter ut Theologiae disputationi praeluderet, 3 virtutes theologicas Ven. Capitulo (cujus alumnus erat) obtulit; exarserunt item acres quot mensibus de Aristotele pugnae, inter quas et Cartesius, Gassendus aliique non pauci ex mechanicis in quaestionem venere.

Scholae. Pallas humanior in literis et virtute instituit plures 600; praeter Rhetores et Poëtas, qui de more declamârunt, classes item Grammaticae singulae coram frequenti spectatore luserunt, et schola quidem humanitatis ante Bachi triduum risum concitavit. Suprema Grammatices classis Demetrium, media Moenecaeum Thebarum Principem, infima Joseramum, Elementaris Leandrum spectandum dedit. Singulae item inferiores classes semel et iterum in publicis Academijs suos in perdiscenda historia et Authoris interpretatione conatus, Auditoribus magna sui commendatione probarunt,

Elogium P. Josephi Sabalić. Ipso praesentatae Virginis festo, cui per omnem vitam tenere studuit, tumulo illatus est P. Josephus Sabalić. Patrium illi solum Varasdinum, ubi sexenio bonis artibus excultus in Scttem nostram, quam ardenter expetijt, cooptatus est. Tyro Viennae Austriae, q(uan)to virtutis teneretur amore, ad quam veluti a natura factus videbaur, innocentibus, quibus erat moribus, continuo prodidit, neque erat seu superiorum seu aequalium, qui vivendi eius rationem, quam ad legum nostrarum normam, tyro licet, consummata virtute erigebat, non suspiceret et sublime quidam in futuram deinceps vitam, de eo, animo sibi praeciperet. Scholasticus Graecij Styrorum, in philosophiae studium sic intendit, ut primas quidem virtuti daret, in literis autem secundum non pateretur. Datus subinde scholasticae juventuti Mgr, eam mansvetioribus Musis (quae ei pene domesticae erant) quadrienio in virtute, et litteris erudijt, felici adeo successu, ut plerique omnes, qui ejus se disciplinae tradiderunt, in viros consummatae virtutis et spectatae doctrinae evaserint, hodieque primo institutori suo fortunam ad quam per eum eluctati sunt, in acceptis referant. Sacerdos a tertiae probationis anno, vitam deinceps omnem animarum bono impendit, divini verbi praeco ardentissimus; nihil illi potius, toto, quo vineam Domini coluit tempore, quam primo

sole in plenum meridiem confitentibus de se aures dare, obire a concione (quam confertam semper habuit) miserorum ergastula, ijsque praesenti esse solatio, rudem a meridie aetatulam in fidei rudimentis instituere, et charitatis opera promiscue o(mn)ibus, qui ad eum confugerant, impendere. Praeter plurimarum virtutum decora, quibus domi et foris exemplo anteibat, eluxit in eo profunda quaedam animi demissio juncta aequabilitati, qua adversa quae persaepe et magna plerumque vi sese offerebant, hilari vultu excepit, nec tulit, ut quisquam de ejus aut donis aut meritis, ex aequo seu sentiret, seu loqueretur. Eloquentiâ suâ, quâ in lingua patria tantum potuit, ut Illyrici Tulius audiret, genus hominum omne Zagrabiae, Varasdini, Quinque Ecclesijs, Posegae, Petrovaradini et Essekini, quibus locis suam fere impendit operam, non tam traxit quam rapuit, Dei unius gloriae, ad quam sua referebat omnia, unice intentus. Choro virtutum, tolerantiam supremo morbo junxit, dum membris omnibus captus, difficillima licet pateretur, difficiliora nihilominus pati pro Christo gestiret, cum quo ut esset, 21. Novembr. Sacramentis ante omnibus ad suavissimum agonem qualis est qui in Domino moriuntur, procuratus, transijt urbis et nostrorum luctu, non tam annis quam meritorum plenus.

Historia Collegii Zagrab. ad annum 1747 [Colleg. 142].

P. Franc. Xav. Petriš rect. a 1 Jun. 1747, W, Huebmayr cas., Andr. Jambrešić can., A. Salaj log., praef. schol. trivial., Ant. Galjuf prof. theolog., Ant. Säck cas., A. Werntle metaphys., histor., J. Galjuf phys., biblioth., J. B. Žalec reg. sem., Joan. Bapt. Urbani prof. centrov., praef. alt. schol., P. Pertold theol.,; profess. inf. schol.: M. Fr. Gorički rhet., Fr. B. Vogts poet., M. Šimatić synt., Joan. Bapt. Šimunić gram., soc. reg., Ign. Marek princ., Nicol. Sablić parv.

Scholae altiores. In scholis severioribus Theologiae et philosophiae praelectiones Auditores 10 et 200 exceperunt. Mox ut scholis initium datum est, (quod fecit Rdssmus Dnus Senior Stipanich Commendans Sisciensis et Canonicus Zagrabiensis, dum sub Infula Spiritum S. in templo nostro invocaret), acres quot mensibus inter theologos imprimis pugnae exarserunt, qui magno semper fervore et haustae doctrinae commendatione maxima in Arenam descenderunt. Sub anni finem octonnis a philosophis emeritis Aristotelem tueri, proposito eleganti emblemate publice datum est. Defendit et suum proëmium sub Augustano scalpro Logicus.

Inferiores. Scholae inferiores numerarunt suorum amplius 400, e quibus om(ni)no centum clari erant sangvinis. Rhetorica sexies, poësis quater suos exercuit. Quos secutae reliquae item classes, quoties luserunt, toties n(on) tantum cum voluptate sed commendatione etiam tum sui, tum suorum spectatae sunt. Et Syntaxis quidem Scanderbegi in Moseri clementiam praeclaro

lusit dramate; Media grammaticae Quarinum mendacij culpam caecitate luentem. Infima Xynungum Sinensem mirabili eventu ad regnum provectum. Pro more, qui duobus retro annis praetermissus est, instructa est hoc rursus anno Excellssmo Dno Episcopo scena in suburbano, quam remotis mensis tum ipse Excellssmus hospes, tum frequentissima Rdssimorum eundem commitantium corona, magna voluptatis significatione spectavit. Actoribus oblata scena ab ipsa Excellssima manu liberalissime donatis.

Devotiones S. Aloysii, Franc. Xaverii, Ignatii. Illud devotioni Xaverianae anno hoc addidit plurimum, quod post decantatas litanias vespertinas, in Sancti laudem semper subsecuta sit cantilena patrio idiomate et ad modulos musicos elegantissime composita, quae et devotionem multum, et frequentiam populi auxit plurimum.

Seminarium S. Josephi. Seminarium S. Josephi praeter 4 capellanos aluit anno hoc alumnos 9 et 20. Ex quibus alter Sctti nostrae adscriptus est; alter monachum in Eremo S. Pauli; tertius clericam in Seminario ven. cap. Zagrab. induit. Nullus erat ex omnibus, qui inter meliores non emineret, pluribus ex ijs etiam prima in ludo literario subsellia occupantibus.

Historia Collegii Zagrab. ad annum 1748 [Colleg. 143].

P. Fr. X. Petriš rect., praef. alt. schol., Andr. Jambrešić can., And. Salaj phys., praef. schol. triv., Ant. Galjuf theolog., Ant. Verntle controv., Joan. Galjuf metaphys., praef. infer. schol., J. Jutrović log., histor., J. B. Žalec cas., Nic. Lovrenčić cas., Petr. Novak reg. sem., P. Pertold theolog.; profess. infer. schol.; Fr. B. Vogts rhet., M. Šimatić poet., J. B. Šimunić synt., soc. reg., Ign. Marek gram., Georg. Sever princ., Leop. Locatelli parv.

S. Xaverius in Sub-urbano. Divus in Sub-urbano Xaverius, qui per omnem late Croatiam et finitima quoque regna, prodigiis ita inclaruit, ut vulgo etiam in proverbio sit: »Maximum fore miraculum si nullum fecerit«, hoc demum anno feliciter inchoari vidit, quod olim Ven. capituli lector, vir antiquae religionis et notae sanctitatis, seu novit, seu vaticinatus est, cum diceret: futurum aliquando, ut sacelli loco, D. Xaverii honoribus basilica surgat in Suburbano. Nemque, Dominica a Paschate 5ta Illmus ac Rmus D. Sigism. L. B. a Sinersperg Cath. Eccl. Praep. major, in circumfusa ecclesiasticorum primi subsellij, nostrorum et populi longe frequentissima corona, inter tubarum tympanorumque strepitus, hoc demum anno, diutinam Xaverianorum clientum expectationem implevit et primum lapidem posuit, cui sequentia cupreae laminae incisa, commissa erant. Inscriptio lapidis.

D . O . M
AEDI . IND . AP . DIVO . FRANC . XAVERIO . SACRAE
IN . SVBVRBANO
COLL . ZAGRAB . SOC . JESU
PIORVM . LARGITIONE . ERECTAE
BENEDICTO . XIV . PONT . MAXIMO
MARIA . THERESIA
FRANCISCI . I . IMP . AUGUSTA
HVNG . BOHEM .
DALM . CROAT . SCLAVON .
REGINA
PRIMUM . LAPIDEM . POSVIT
SIGISM . L . B . DE . SINERSPERG . CAN . PRAEP . MAJOR
ABBAS . S . MARG . DE BELA
S . ZAGRAB . SEDE . VACANTE . VICAR . CAPITVL .
AERAE . XTI . ANN. CIↃ . IↃ . CC . XL . IIX
XIII . KAL . JVN .

Studiosorum Major. Sodalitas studiosorum major, erecta sub tit. Salutatae ab Angelo Virginis (quae et ipsa solenni suo festo ad aram summam, cui copiosae e cera virgine faces, miram affuderunt lucem, mitratum habuit Pontificem) hoc primum anno, orationem, quae in renovatione Mariani magistratus ad auditorem Academico-Parthenium dici consuevit, typis* dedit, largeque in sodales, aliosque auditores distribuit.

Civium et S. Isidori. Civico-Mariana Congregatio (ad quam summi quique urbis, contra ac annis superioribus, frequenter adibant) aucta est capitibus 12 Ruricolarum sub tit. et patrocinio S. Isidori, haud paulo pluribus. Gratulatur haec sibi magno suo Patrono S. Isidoro, per omnem late dioecesim, majores in dies honores deferri, excitatis etiam non nullibi ad ejus cultum Aris. Id, quod potissimum zelo et industriae Praesidis sui debet, qui Sancti hujus vitam, prodigia ejusque colendi methodum, libello,** patria lingua exarato, complexus, mire per omnem Croatiam ejus honores et cultum propagavit.

Scholae. Qui in Academia nostra ad virtutem et litteras instituti sunt, 600 erant; in placita D. Thomae et Philosophorum varia dogmata, acres quot mensibus exarserunt pugnae, ut non sine magno disceptantium fervore, sic non sine maximo discentium commodo. Aristoteles binos sub anni finem in arenam eduxit; unum sub principium logicus.

Sed nec Musae suis defuere partibus. Rhetorica et Poësis pro more declamarunt. Suprema grammaticae classis ludis theatralibus spectandum dedit Gusman Judaeum, media Andronium, Infima Edmundum, Elementaris Marianum, universa scholastica juventus Gilimerem, cum laude omnes. Probarunt et

* Prema Baričevićevim navodima, pod natpisom: Oratio dicta ad Sodales Academico-Marianos, in Festo salutatae ab angelo B. V. M. Zagrabiae, 1749.

** Odnosi se na Mulihovu knjižicu »Zakon bratinstva i zavjetek žitka S. Ižidora«.

singulae classes conatus suos tum in Historiae studio, tum interpretatione Authoris. Unus Societati ex juventute hac nostra, plures variis asceteriis nomina sua dederunt.

Seminarium. Seminarium S. Josephi, alumnos aluit 2 supra 30, ex quibus mensae primae accubuerunt 4 praeter 2 convictores. De progressu in litteris inde conjicere licet, quod eorum aliqui in singulis prope classibus, primas alijs praeripuerint, et omnino octoni, anno scholastico vertente, praemijs donari sint meriti.

Annuae Collegii Zagrab. ad annum 1749 [Colleg. 144]

P. Fr. Xav. Petriš rect., praef. alt. schol., biblioth., A. Salaj metaphys., Ant. Galjuf reg. sem., A. Verntle cas., praef. chori, Franc. Zuravski can., Joan. Galjuf controv., praef. infer. schol. I. Jutrović phys., praefs schol. triv., J. N. Untersinger log., Mich. Lipšić theolog., N. Lovrenčić cas., histor., P. Pertold theol.; profess. infer. schol.: Ernest. Steinberger rhet., Ign. Marek poet., soc. biblioth., Ant. Riezner synt., G. Sever gram., cur. vest. comic., L. Locatelli princ., soc. reg., Ign. Kampuš parv.

Scholae. Pallas Zagrabiensis numeravit alumnos supra sexcentos. Ex his Theologiam scholasticam frequentarunt 41. Per anni decursum ad sacrum Presbyteratus ordinem promoti complures, ex quibus 14 ad colendam vineam Dni sunt evocati. Praeter consvetas exercitationes menstruas hoc primum anno sex publice partim sub Augustanis emblematibus, partim sub libellis in copiosum juxta ac nobilem auditorem liberaliter distributis partem unam D. Thomae cum singulari scientiae ac ingenij laude propugnarunt. Horum unus assertiones suas honoribus excellentissimi loci praesulis Franc. Xav. e L. B. Klobusiczki sub eleganti Augustana icone dedicavit. Alter auspicia Illsmi Dni Episcopi Segniensis elegit. Tertius Rdssmi Dni Abbatis et canonici Zagrabiensis Nicolai Terihaj honoribus detulit. Binis aliis placuit inclytos status et ordines regnorum Croatiae, Sclavoniae et Dalmatiae tanquam Mecoenates oblatis 300 libellis, quibus titulus Manuale Iuris-peritorum Hungariae,[1] recens typo expressis venerari. Sextus judicem nobilium inclyti comitatus Crisiensis emblemate Augustano honoravit. Atque ab his partium Theologiae propugnatoribus, primitiae publicae, anno ab erecta hic loci Theologia scholastica tertio, sunt celebratae.

Philosophia praeter consvetas menstruas ac hebdomadarias disceptationes Meta-physicos 5 sub scalpro Augustano, universae philosophiae positiones tuitos produxit. Logica pro more, majori tamen ac alias apparatu, prolusit.

Rhetorica et Poësis pro Superiorum annorum more suos declamando exercuit. Prior ad haec in loco suburbano Excellentis-

* Ovaj »Manuale« posvećuje Rev. erud. ac perdoct. D. Nicolaus Markešić, Croata Carlostadiensis, SS. Theolog in IV. ann. audit. dioec. Zagrab.

simum loci Episcopum hospitem eleganti dramate excepit. Eadem in fine anni, dum bene merita juventus ex munificentia Illssmi D. Francisci Thauszi Episcopi Bosniensis, praemiis donaretur: Nicolaum Zrinium ad Sigethi moenia cum suis fortiter occumbentem in scenam dedit. Idem hic munificus Praesul alios quoque per decursum anni elegantes libellos precatorios in juventutem scholasticam ditribui curavit. Caeterae classes nihilo minori commendatione in scenam prodiverunt, multum certe placuit media, quae Che[c]hum, Lechum et Moschum tres Croatarum Principes de Aureoli Romanorum Ducis tyrannide triumphantes, et ad condenda nova regna ex Patria demigrantes lusit festivissime.

Sodalitates. Major sodalitas (ab annunciatione B. V. nomen sortita) stata sua solennia obijt apparatu arae summo, collucentibus praeter morem cereis numerosis. Pontificem in festo principe habuit Rdssmum D. Koosz Canonicum hujatem. Distribuit auditoribus hoc primum anno in renovatione Magistratus Parthenij Orationem typis expressam. Quod ad pia spectat opera: alij cruentis flagellis in se desaevierunt, alij integras noctes in oratione exegerunt. Non pauci triduo etiam pane et frigida contenti, patienti Salvatori sunt compassi. Quidam inter nives brumae tempore Venereos, quos praesenserat, igniculos sedavit. Circuli Mariani magno fructu cursum suum tenuerunt, exemplo ad exteros etiam sodales propagato.

Seminarum S. Josephi. Seminarium D. Xti Nutritio consecratum personas aluit 67, ex quibus mensae primae accumbebant 14 primae nobilitatis. In virtute et studiis par fere profectus erat. Virtutis studium prae reliquis testati sunt duo, quorum unus Scti, alter D. Francisci familiae est annumeratus. Litteris pariter gnavam adeo impenderunt operam, ut sub finem anni scholastici prima 16 praemia referre, et 28 proxime ab his legi sint promeriti. Unus praeterea partem D. Thomae de Incarnati Verbi Mysterio cum laude propugnavit.

Elogium P. Michaelis Sibeneicher. Die 21 Novembris, quae triennio abhinc vivis hic loci postremum eripuerat P. Josephum Sabalić, hoc anno P. Michaelem Sibeneicher felici, (ut vita viri integerrima sperare nos jubet) transcripsit aeternitati. Natus is erat Mihilstadij superioris Carnioliae oppido anno 1697 28 Septembris. Admissus ad Societatem Clagenfurti, eandem ingressus est Viennae 1714, 4 Novembris. Audito Graecii Aristotele datus tenerae magister juventuti, eandem Budae, Posonii et Labaci tam virtute quam litteris triennio imbuit magna sui et pari Societatis commendatione. Translatus dein Viennam quadriennium D. Thomae ea ingenii felicitate impendit, ut arctiori subinde vinculo 1733, 2 Febr. Essekini Societati fuerit adstrictus. Expleto subinde tertiae probationis anno festis diebus quadriennio dixit ad populum in Hungaria, Sclavonia et Dacia. Dominicis vero diebus eidem apostolico muneri octennium consecravit. Morientis in cruce Domini sodalitati praefuit Crembsii triennio, Labaci civicae duobus, totidem Judenburgi. Munia exercuit parochi annis 12, nostris erat a confessionibus annis 11 et superioribus a consiliis annis 10, carcere detentos annis 12 providebat, res templi curabat biennio, et nostrorum spiritui anno praefuit uno, ac tandem disciplinam domus curare jussus est Varasdini...

Historia Collegii Zagrab. ad annum 1750 [Colleg. 145].

P. Fr. Petriš junior rect., biblioth., valedixit mense Octobr., cui successit P. Steph. Pepeu rect. a 28 Oct. 1750, Andr. Briglević log., histor., Ant. Galjuf reg. sem., praef. alt. schol., Christiph. Mayr can., Fr. X. Conti cas., I. Galjuf cas., praef. infer. schol., J. Jutrović metaphys., praef. schol. triv., I. N. Untersinger phys., Mich. Göttner controv., M. Lipšić theolog., P. Pertold theolog.; profess. infer. schol.: M. I. B. Šimunić rhet., Sim. Skenderlić poet., soc. reg., Cas. Bedeković synt., soc. biblioth., M. Purulić gram., Jos. Puechinger princ., Joan. Trnski parv.

Exercitia S. Patris Ignatii. Sacris divi Parentis nostri commentationibus sexdecim e clericis octo continenter diebus sese Domi nostrae exercuerunt. Veteranus quoque sacerdos Rdssmus Dnus Stephanus Pucz Cathedralis Ecclesiae Zagrabiensis custos, canonicus senior et Abbas infulatus ab uno e nostris in octavum diem ijsdem excoli voluit. Sodalitas major studiosorum sub verni jejunij finem Sacra D. Ignatii Ascesi suos instituit eo fructu, ut plerique omnes cum primum licuit, syncera exomologesi vitae a prima pueritia actae maculas vere poenitentes absterserint, et non pauci in alios longe Sancta metamorphosi evaserint. Minoris pariter Congregationis sodalium pietas eadem Ascesi multum aucta et firmata est. Illud hac in re singulare, quod tribus Dominicam a Palmis dictam subsequis diebus, hoc primum anno in Templo nostro Ignatianae commentationes, Patrio idiomate, confertissimo utriusque sexus auditori sint propositae hac methodo: Mane a sexta ad septimam opportunis affectibus referta dictio habita est, qua finita, expositus est publicae adorationi velatus panis specie Deus, quo priusquam Sacerdos populo benediceret, congruum materiae, quam antea pertractârat, affectum in se et populo claris appositisque verbis excivit; tum incruentum ad Aras sacrificium peregit. A meridie dimidia post quartam per horae spatium e Superiori loco magna rursus contentione sic disserebat sacerdos, ut cum gravissimam quampiam sententiam dixisset, breve audientibus spatium relinqueret, quo illi dicta profundius in animum demitterent. Dictionem Cantillena croatico idiomate concinata, et meditationis materiam compendio complexa excipiebat, quam bini musici eleganti concertu in choro decantabant. Post haec de sanctissimo nomine Jesu Lytaniae Eucharistico Numine majori in ara proposito recitabantur et impertita rursus populo benedictione conventus solvebatur. Quos porro, quantosque fructus res haec pepererit, vix dici potest: Norrûnt optime Sacerdotes nostri, quorum patientia multis continenter diebus fatigata est in ijs audiendis, qui totius vitae noxas, sacrilego interdum silentio antea pressas, inter singultus aliaque vere poenitentis animi indicia enarrabant. Mores denique hominum ita mutati sunt, ut aliam ex inde faciem induisse civitas omnis videretur. Quo vero partos a se fructus in longius etiam tempus Sacerdos noster tueretur, libellum, pias ad singulos

menses meditatiunculas complexum, Italiceque conscriptum, Croaticae linguae donavit et impensas typi persolvente Illssmo et Rdssmo hujatis Capituli Praeposito Majori in populum liberaliter distribuit.

Scholae superiores. Qui in Academia nostra ad virtutem et litteras instituti sunt, nonaginta fuere supra quingentos: Ex horum numero Divus Thomas septem et sexaginta, Aristoteles 143 sibi vindicarunt. Humanior Pallas octoginta cum trecentis suo sub signo coegit. De placitis D. Thomae et Philosophorum Dogmatibus acres quot mensibus pugnae intercesserunt. Publicis certaminibus logicus praelusit, qui coram numeroso eoque nobilissimo auditore de artis suae natura et objecto disceptavit, quem ubi eleganti Augustano emblemate donasset gloriae et plausuum plenus ex arena discessit. Metaphysici septem universae philosophiae placita magna sane haustae per triennium doctrinae commendatione propugnarunt, distributis semper in frequentem et nobilem auditorem artifice prorsus scalpro elaboratis Augustae imaginibus. Submisit Divo Paulo primo Eremitae alumnos quatuor, Aristoteles tres Divo Francisco, unum ab isto nostra societas accepit. Bini quibus tertius Theologici studii annus decurrebat, horario prius examine de more tentati, ut unam Divi Thomae partem publice tuerentur obtinuere, quod et fecere peculiari tum ingenij tum scientiae commendatione. Horum unus librum obtulit auditoribus cui titulus »Methodus expeditae confessionis authore R. P. Thoma Tamburino« et alter librum item, sed ampliorem multo, et cui titulus »Bipartita cynosura universi juris Hungarici«[1] etc. impendio 150 et amplius florenorum comparavit, et inter certaminis sui testes liberaliter divisit. Cum autem quartus hujatis Theologiae scholasticae annus se jamjam evolveret, terni qui coeteris praestabant doctrina universam Doctoris Angelici summam more in aliis universitatibus recepto peculiari cum laude coram frequenti doctissimoque auditore propugnarunt. Ex his primus,[2] cum horis matutinis disceptaret, auditores suos remuneratus est libro cui titulus: »Assertor libertatis Hungariae, Croaticae etc. Andreas II Rex Hierosolymitanus«; horis

[1] P. Szentkereszti-ja »Bipartita cynosura univ. juris hungarici«, štamp. Jaurini 1749 dijelio je sa svojim Assertiones theologicae za javnu disputaciju »Rev., perdoct. ac erudit. dom. Mathias Jurgan, AA. LL. & Phliae. mgr., SS. Thliae in III. ann. audit., dioces. Zagrab.« Prema novom naslovn. listu mislio je Baričević da je i cijelo djelo štampano u Zagrebu (v. ńegov Catalogus sub ann. 1750).

[2] T. j. Rev. Excell. ac Doctiss. Dominus Antonius Josephus Vlassich Croata Sluniensis, SS. Theologiae in IV. Annum auditor, presbyter dioecesis Modrussiensis«, koji je uz »Positiones ex Universa theologia« auditoriju svoje javne obrane u samoj knjižici pružio »Compendium vitae Andreae II. regis Hierosolymitani« i »Decretum Andreae II. regis Hierosolymitani, DD. praelatis, baronibus, magnatibus, nobilibus cunctoque populo regnorum Ungariae, Dalmatiae, Croatiae & Sclavoniae super libertatibus, immunitatibus . . .«.

vero pomeridianis venustam iconem Augustanam in praesentes sparsit. Duo alii tum mane, tum a meridie singularis elegantiae Augustanas imagines non paucis impensis procuratas suis laudatoribus obtulere. Addidit publicis hiscae actibus splendorem praesentia Excellssimi Dni loci ordinarii, qui quoties per curas licuit, eandem indulsit, Reverendissimorum item Ven. huius Capituli Canonicorum, magno saepe numero accurrentium, Religiosorum denique diversi instituti aliorumque nobilium virorum ampla corona. Juris Pontificij Professor, et copiosos et sedulos habuit auditores. Ex his unus jam sacerdos librum quartum decretalium sub augustana icone publice et singulari cum laude tuitus est. Et hanc disceptationem Excellssimus noster Praesul una cum Petinensi, qui tunc forte aderat, praesentia sua condecoravit, passus suo nomini assertiones inscribi.

Inferiores. In humanioribus scholis nobilitas ut numero frequens, ita studiorum commendatione fuit superior. A Rhetoribus et Poëtis declamatum est aliquoties magno semper assensu auditorum. Syntaxis Oseam in theatrum induxit, quod drama cum singularem a spectatoribus laudem abstulisset, Excellssmus Dnus noster Antistes, ut secundo in scenam prodirent actores, expetijt, audivit avidè, laudavit copiose, et large remuneratus est. Gramatices classis media Japhengum Iaponem. Infima Agathonicum et Chaonicum communi omnium plausu luserunt. Elementaris schola gratioso sub schemate Alexim pro sui populi salute mortem ultro subeuntem spectandum dedit et placuit plurimum. Sub anni denique finem Rhetorica Sanctum Paulinum Nolanum antistitem in scenam intulit et plausum abstulit.

Seminarium S. Josephi alumnos aluit 40, ex quibus plerique et nobilitate et profectu in litteris sese coeteris distinxere. Eorum unus summam D. Thomae, Aristotelem alter cum plausu tuitus est. De reliquis sub anni finem plerique aut praemijs donari sunt promeriti, aut promeritis proxime accesserunt.

Annuae Collegii Zagrabiensis ad ann. 1751 [Colleg. 146].

P. Steph. Pepeu rect., A. Briglević phys., praef. infer. schol., A. Jambrešić theolog., Andr. Salaj sub anno factus reg. sem., Ant. Galjuf reg. sem., Christ. Mayr can., Fr. X. Conti cas., I. Galjuf cas., Joan. Križančić log., praef. schol. triv., histor., Joan. Schotter controv., I. N. Untersinger metaphys., M. Lipšić theolog., biblioth., P. Pertold praef. alt. schol., decis. cas.; profess. infer. schol.: Sim. Skenderlić rhet., Cas. Bedeković poet., M. Purulić synt., soc. reg., Jos. Puechinger gram., I. Trnski princ., Ign. Krasnik parv.

Scholae. Ut porro strenue quisque sociorum hujus collegii hoc anno suam pro munere locavit operam, ut vitia extirparet, insereret virtutes, promoveretque in omnibus Christi fidelibus pie-

tatem, alteram quoque proprii instituti rationem in formanda tum moribus tum litteris juventute pari animi contentione et fructu adimpleverunt. Numeravit universim haec Academia in scholis suis alumnos sex supra sexcentos, quorum centum nonaginta quatuor partim utriusque Theologiae ac juris canonici, partim Aristotelis institutiones excipiebant. Coeteri humanioribus litteris navabant operam. In scholis altioribus magno fervore ac studio habitae sunt singulis mensibus solitae exercitationes scholasticae tum theologicae tum philosophicae. Sub finem vero anni universam theologiam scholasticam sub duplici eleganti icone Augustana propugnarunt duo, quorum alter conclusiones suas inscripsit honoribus Excelssimi Dni Ludovici Erdődi Regnorum Croatiae Locumtenentis Banalis, alter Illssimi Dni Adami comitis de Battyani, uterque magna cum laude et singulari commendatione.

Jus canonicum. Ius etiam canonicum, quod copiosi et mira diligentia exceperunt auditores, ex ijs etiam, qui lege scholastica ad id non obligabantur, ipso Divi Parentis Ignatij festo die positionum e secundo et quinto decretalium, sub Augustano emblemate inscriptarum propugnatorem habuit Rdum Dnum Matthaeum Marichich Theologiae Scholasticae in 2-dum annum auditorem praesente, et acclamante numerosa Illustrissimorum et Rdssimorum auditorum corona, e quibus Rdssimus Dnus Mallenich canonicus munus oppugnantis assumpsit.

Philosophia. Philosophiam universam sub Augustanis item imaginibus septem strenue tuiti sunt. Prooemiales vero Logicae theses defendit Perillustris Dnus Sigismundus Illiachich coram nobilissimo auditore, easque sub eleganti Augustano emblemate inclytis statibus et ordinibus Regnorum Croatiae Sclavoniae et Dalmatiae dedicavit. E philosophis unus Societatem nostram ingressus, tres alijs religiosis ordinibus inscripti sunt. Ius canonicum plures in Domini vineam misit operarios. Octo vero universim ex altioribus, moribus noxij e scholis fuerunt ejecti.

Inferiores scholae. Pallas etiam hoc anno numerosae suae juventutis felicibus in pietate juxta ac litteris auctibus est delectata. Rhetores et Poetae, ut et reliquae classes pro more et numero superiorum annorum et publice declamarunt, et ludis theatralibus dramata exhibuerunt. Suprema gramatices Aelium Sejanum, media Augustinum Religionem Catholicam amplectentem, infima Ivanum aulae delicias eremiticae vitae postponentem, elementaris Ioam Regem sceptrennem in virtutis et pietatis studio a Jojada confirmatum repraesentarunt. Demum ad finem anni scholastici in scenam datus est Abiathar perduellionis reus, et de pontificia dignitate deturbatus. Academias pariter cum expositione authoris classes singulae produxerunt. Ex hac juventute universim duo religiosum statum, Societatis unus, alter sancti Francisci amplexi sunt.

Seminarium S. Josephi. Seminarium S. Josephi convictores simul et diversarum fundationum alumnos pietate non minus ac litteris quadraginta octo educavit. Hos inter ij etiam fuerunt, qui in jure canonico positiones et in logica prooemiales conclusiones tuiti sunt. Coeteri inferiorum scholarum scholasticis in certaminibus constanter ac strenue pro palma decertarunt.

Elogium P. Georgii Grčić. Die secunda Februarij circa secundam pomeridianam omnibus ante morientium sacramentis rite provisum, Collegium nostrum hoc anno ad beatam, ut speramus, aeternitatem transmisit Prem Georgium Grčić (Gerchich). Natus is erat Carlostadij in Croatia die 5 Aprilis anno salutis 1671. Admissus in Scttem Zagrabiae, eandemque ingressus Viennae anno 1692 die 3 Novembris. Absolutis laudabiliter in Scte philosophiae et theologiae studijs, quorum positiones publice Graecij tuitus est, quatuor vota professus est Eszekini 2 Februarij anno 1710. Apostolicis subinde muneribus applicitus egit missionarium Szigethi anno uno, ferventissimum verbi Dei praeconem Eszekini, Varasdini, Zagrabiae annis compluribus, superior nostris praefuit Eszekini et Posegae septennio. Collegii rector Varasdini annis tribus et dimidio. In seminarijs Varasdinensi et Zagrabiensi juventutem rexit annis quatuor. Procurator rei oeconomicae Zagrabiae sexennium impendit. Denique munere praefecti spiritus nostrorum Varasdini biennio et hic Zagrabiae in annum jam decimum quintum magno cum domesticorum solatio et fructu spirituali functus est. In his porro omnibus muneribus ita constanter versatus est, ut ab externis aeque ac nostris viri cum Deo conjunctissimi, zelo divinae gloriae et animarum salutis ardentissimi, indefessi in vinea Domini operarij, in adversis juxta ac prosperis magnanimi, semperque sibi constantis, viri denique moribus integerrimi et religiosissimi praeconio celebraretur. Sancto sui odio adeo semper flagravit, ut neque fracto jam aetate et laboribus corpusculo lectum alium admitteret, quam modicum straminis, in quo etiam supremum vixit, neque unquam subucula usus, nisi duobus his extremis annis, ut superiorum voluntati obtemperaret. Pietas erga Numen Eucharisticum et crucifixum Jesum inter cujus ardentia oscula supremam luctam incepit, fuit in eo singularis. Ante 4tam matutinam vel hora quarta jam in choro affectus suos precesque ad venerabile sacramentum fundebat quotidie, quod pariter interdiu facere frequenter solebat, ad ultimam usque aetatem, ubi octuagenarius eo adrepere crebro conspiciebatur. Sacrificium Missae, nisi cum lecto affixus ex morbo fuisset, omisit nunquam: et ut ipse ultra dimidiam horam constanter illud produxit, ita maxime optabat, ut ab omnibus hac in parte Sacerdotum regula impleretur. Pensum item horarum canonicarum etiam in gravissimis infirmitatibus nunquam sine superioris annutu intermisit. Supremis vero quindecim annis, quibus ob aetatem alijs munijs occupari non poterat, ita juxta tertium orandi modum illud recitabat, ut potiorem diei partem orando insumeret. Obedientiae virtus in eo eluxit prae-

cipue etiam in rebus arduis, dum innocens usque ad depositionem officij cui erat applicitus, alienam luit negligentiam. Cum tot ex obedientia occupatus fuisset negotijs, ut quandoque simul superioris, concionatoris et operarij munere fungeretur, bisque de die ad populum dicere soleret, ne tamen hac memoria in senectute se extolleret, vel etiam ut alios onere officij pressos solaretur, primorum Scttis Patrum labores identidem proponebat dicens: nunc in septem personas dispertita esse munia, quae olim in uno colligebantur. Erga Virginem Matrem tenerrime semper afficiebatur; in hujus honorem sabbathinos dies, uti et ejus pervigilia infirmus licet, et suprema aegritudine decumbens unica semper refectione transegit. Celebrabat constanter in Lauretano sacello, ejusque maximae deliciae esse videbantur, cum floribus vel ab amicis emendicatis, vel ex hortulo, quem in hunc finem peculiari studio in ultimum usque diem separatim excoluerat, excerptis, hujus sacelli aram sua manu poterat exornare. Hoc erga Virginem sanctissimam studio non immerito singularem etiam favorem sibi apud eandem promeruisse videtur, ut ipsa Purificationis ejus festa luce cum sancto sene Simeone et ipse octuagenarius cupiens dissolvi et esse cum Christo plenus in divinam bonitatem fiducia spiritum creatori suo placidissime redderet.

Annuae Collegii Zagrabiensis ad ann. 1752 [Colleg. 147].

P. Steph. Pepeu rect., A. Briglević metaphys., praef. inf. schol., A. Jambrešić theolog., Franc. Xav. Carina praef. alt. schol., decis. cas., theolog., biblioth. († 1. I. 1752), Fr. Xav. Bendl controv., J. Galjuf can., I. Križančić phys., praef. schol. triv., Jos. Agosti log., histor., Joan. Bapt. Damiani cas., M. Črnčić reg. sem., Nic. Lovrenčić cas.; professs. infer. schol.: A. Blašković rhet., M. Purulić poet., Paul Katarinčić synt., cur. vest. comic., I. Trnski gram., Ig. Krasnik princ., soc. reg., Jos. Radenić parv.

Suburbanum D. Xaver. templum. Templum suburbanum D. Xaverii, quod quadriennnium unice expectabamus hoc demum anno omnium pietatem et incredibilem illius patris, cujus curae commissum fuerat, sollicitudinem optato complevit gaudio; dum initio mensis maji accepta in interiori sui parte ultima manu erectaque interim ex asseribus eleganter pictis ara maxima, et binis minoribus ex antiquo sacello ad latera collocatis, nonis ejusdem mensis, incidente prioris templi dedicationis die Taumaturga imago in illud solenniter translata fuit. Longum esset singula narrando pro dignitate exequi, quae ad hanc diem inter celebrioris domesticorum nostrorum annalium reddendam contulerunt... Ad majorem solemnitatis declarationem et posterorum memoriam addo hic totius celebritatis descriptionem, prout mihi a P. Mathia Jušić, qui templi et totius fabricae curam a pluribus jam annis gerit, consignata fuit, tenoris sequentis: Quod quadriennium unice expectabamus, hoc demum anno, Maji mensis initio, interiore sui parte ultimam accepit manum aedes, D. Xaverio di-

cata. Subinde arae e veteri binae in novam sunt translatae; princeps inclytam exceptura imaginem, asseres super est eleganti formata penicillo. Pridie nonarum Maji mane per R. P. Rectorem Stephanum Pepeu Collegii, fanum caeremonijs est expiatum. Nonis vero ejusdem, veteris dedicationis die sacelli, a Paschate quinta dominica, translatio iconis est celebrata. Quanta undique hac die multitudo cenfluxerit, enumerando non sum.

Pridie Nonarum vesperae in antiquo, deinde ad confertissimam est dictum concionem: altero die mane sacrum, quod excepit oratio Xaveriana. Sub hujus finem supplicatio Zagrabia adfuit. Deinde multitudo transferendae iconi aptatur, congregationes sub labara disponuntur. Via, superior collis pars, cui templum insidet, est electa, viridibus clausa ramis, strata arborum foliis, a sacello veteri ad portam usque, stationibus montis Calvariae praefixam. Hanc ante portam bini triumphales arcus, viridibus vestiti frondibus, erecti fuerant.

Igitur posteaquam religiosi, clerici, congregationum sodales et nobilior quisque candidis sunt instructi cereis, prima S. Isidori sodalitas, via dicta est profecta, dein cives, studiosi, numerosus clerus, Jesuitae et aliquot tum Franciscani tum Capucini: hos secuta musicorum turba laudes Xaverii concinens. Post deferebatur imago miraculis clara S. Xaverii a 4 bajulis de Societate, superpelliceis, stola et quadrato instructis. Qui fuere: R. P. Stephanus Pepeu Rector, P. Andr. Jambrešić, P. Joan. Galjuf, P. Nicol. Lovrenčić. Feretro ivit proximus Rmus D. Adamus Čegetek cathedral. Eccles. zagrab. custos et canon. senior, archi-diac. praepos. inful. S. Augustini de 5 Ecclesiis, pontificio indutus habitu. Juxta hunc proxime ibant viri nostrae civitatis et Regni totius facile principes. Supplicationem denique clausit devotus sexus, nobilis, civilis, rusticus.

Cum ad portam antea dictam est deventum templum versus novum conversa supplicatio, ordine, quo coepit, ad montem usque Calvariae processit, ubi duas in partes scissa, consistere jussa ante templum ea serie, ut murum exhiberet. Clerici tamen et religiosi Xaverium in templum comitati, reliquis postea quoque facultas intrandi est facta. Imagine arae imposita Te Deum, festos inter tubarum tympanorumque fragores est decantatus hymnus, subsecuta panegyris, hanc solenne sacrum, Mysta eodem abbate; denique ultimo devotionem matutinam eandem ad aram votivum clausit sacrificium.

Toto vero supplicationis tempore, hymno Te Deum, sacroque solennis durante mortaria resonabant. Nihil autem jucundius devotorum lacrymis, gaudij sinceri testibus, fuit videre. Neque tacendus videtur flagrantissimus in Xaverium amor Rmi D. Georgij Juraić Parochi S. Marci Zagrab., qui ultro ternas, unam pridie, binas ipso solenni die, sibi expetijt conciones, quas eo fervore dixit, ut nullis pro dignitate verbis possit explicari. Finem toti devotioni imposuerunt vesperae a prandijs hora 4ta decantatae.

Res litterariae. Theologia scholastica auditores numeravit 36, Moralis 37, Philosophia universim 118. Disputationes menstruae tum theologicae tum philosophicae ordinarium cursum tenuerunt. In fine sub eleganti augustano emblemate strenue tres propugnarunt universam.

Pallas inferior alumnos instituit 362, quos inter praeter comitem unum, complures e patria fuerunt nobilitate. Ex his duo ingressi sunt Societatem, sex alios ordines sunt amplexi. Rhetorica et Poësis pro more declamarunt. Singularem praeterea retulit plausum Poësis, quae in inauguratione novi Praesulis nostri coram nobilissimis totius Regni convivis hospitibus in Arce Episcopali nominè collegij et totius Academiae elegantem produxit declamationem, quae ut ingeniose admodum erat tantae solennitati accomodata, ita in communi omnium plausu et laetitia miram retulit approbationem. Reliquae classes academias suas et dramata exhibuerunt spectante et plaudente semper nobili et numeroso auditore. Suprema Grammatices Guidonem Lusinianum, Cypri et Palestinae Regem, a Saladino victum et libertati restitutum exhibuit. Media S. Ivanum aulae delicias eremiticae vitae postponentem. Infima Faustum et Victorium, juvenes supra aetatem fortes in martyrij laurea obtinenda. Elementaris Hermannum Virginis sanctissimae cultorem eximium, cujus gratia tanta fuit, ut eandem Illmus Praesul praesente tunc in aula sua gratiosissimo hospite Exclmo Dno Comite Georgio Erdödy curiae regiae judice, sibi denuo ibidem remotis mensis a pueris repraesentari expetierit, actoresque ipse, et auditores nobiles copiosa laude impertierint. Annum demum scholasticum clausit Rhetorica, quae Balthasarem, Chaldaeorum Regem,* ultimum ob violatum veri numinis cultum divinam ultionem ferentem exhibuit: qua finita, distributa fuerunt meritis praemia ex munificentia Adm. Rdi Dni Georgi Gergecz Ecclesae S. Ladislai in Pokupsko curionis.

Seminarium. Seminarium favente D. Josepho Patrono suo nobili ac numerosa floruit juventute. Octodecim sublimioribus exculti scientijs copioso palam certamine suam omnibus probavere industriam et fervorem. Reliqui septem et viginti humanioribus navarunt operam. Praeclaro universi quo virtutem cumprimis expetebant studio, eum a Deo favorem sunt promeriti, ut externis et studendi alacritate praeirent, et ex illo, quod sub anni exitum institutum est, certamine, viginti omnino cum laude palmam reportarent et praemia.

Elogium P. Franc. Xav. Conti. Kalendis Januarii circa quintam matutinam omnibus morientium sacramentis rite munitus aeternam ut speramus vitam incepit P. Franc. Xav. Conti. Mundo is editus Tergesti 1709, admissusque in societatem Leobii, eandem Viennae ingressus est 1726, ubi ea

* Isp. periohe ove predstave u mom prilogu »Prvi poznati diletanti Isusovačkog školskog teatra u Varaždinu i u Zagrebu«, Vrela i prinosi, fasc. V, str. 136.

in tyrocinio posuit virtutum omnium fundamenta, quibus singularis illa, quae secuta est, religiosae vitae perfectio esset surrectura. Tyrocinio absoluto applicitus Viennae philosophicis studiis ac deinde Graecii theologicis, tanta utrobique ingenii felicitate in altera instituti nostri ratione profecit, ut et eadem publice tueri, et a. 1744 arctiori se quatuor votorum vinculo obstringi fuerit promeritus. Sed quia praestantiam ingenii sui nonnisi ad virtutum et Divinae Gloriae incrementa referre statuerat, ut primum se aptum novit, generosos Patroni sui d. Xaverii ausus imitaturus, ex his orbis partibus excedendi veniam, Indicas missiones adeundi instanter a Superioribus petiit et exoravit, idque factum esset, nisi tertiae probationis tempore hestica tabe sese illi insinuante ad curandam valetudinem detineri debuisset: disponente ita Divina providentia, ne nos tanti viri virtutibus privaremur. Itaque Goritiae medica arte et aeris salubritate utcunque restitutus, praecipuis in Provincia docendi muniis admoveri caepit, absolutoque primum gemino philosophiae cursu, controversiis deinde ac morali theologiae explanandis annis pluribus Clagenfurti, Goritiae, Graecii, Zagrabiae consumptis; hoc demum anno scholasticae etiam theologiae hie tradenda fuerat destinatus...

Elogium P. Josephi Novoselić. Vertente anno duobus rursum collegij incolis justa persolvimus, quorum primo loco P. Josephus Novoselić datus est 5 Decembris. Primam hic lucem aspexerat Varasdini anno prioris saeculi (16)94, 14 Februarii labentis vero anno (17)09. 18 Octobris Sctti adscriptus est Viennae. Absoluto in Sctte magna cum laude philosophiae triennio, pluribus continenter annis in pietate et bonis artibus juventutem instituit ea felicitate, ut jam tunc omnes ingenio et virtute ad magna quaeque gerenda eum natum ominarentur. Ad severiora subinde studia translatus, ijsque pariter ingenti sui commendatione defunctus an. 1729. 15 Augusti quatuor vota professus est. Egressus tertiae probationis domo, doctaque tertio rhetorica professor, et sacra lingva anno uno, in Aristotelem Zagrabiae commentari coepit, ex quo, ut jam in limine prodiderat, singularem in auditoribus fructum retulisset, nisi gravis eaque vix unquam plene reparabilis oborta aegritudo, et caeptum cursum et expectationem interrupisset. Postliminio meliori restitutus valetudini concionatoris munus triennio ea dignitate sustinuit, ut animarum zelo non minus quam eloquentiae vi et elegantia suam etiam hac in parte ingenij felicitatem probaverit: quoad priori morbo rursum invalescente, hoc etiam juvandi proximi studium deponere, et afflictam deinceps valetudinem curare gravioribus officijs liber est jussus. Inter haec tamen otiari omnino ingenio minime potuit, quin insignia in humanioribus cumprimis litteris identidem praeclarae suae eruditionis daret specimina. Speciale in reliquis illud fuit, quo instrumentorum omnium quorumcumque opificum vocabula in lexicum ordinate congesserat, opus eruditorum judicio perutile, et jam praelo destinatum: nisi ipse, suis forsan laudibus et humanae gloriae occursurus, illud flammis prius injecisset. Ut vero ad heroicas virtutes paratum habebat animum, dum ferventiorem nactus indolem, insurgentes suapte impetus reprimere crebro debuit et novit; ita longo aegritudinis suae tempore podagra, chiragra, nervorum contractione

aliisque morbis conflatae, amplissimum earum exercendarum campum patentem reperit: Et hunc ille quidem adeo feliciter percurrit, ut nunquam auditus fuerit vel in querulas voces erumpere, vel ob diuturnitatem impatientiae signum edere. Sacrum, quamvis ingentem quandoque sentiret difficultatem, dum tamen potuit in domestico sacello persolvit semper; dum vero manuum contractione prohibebatur, publice ad sacram communionem in templo accedebat. Ut diebus festis aliqua ratione caeteros operarios levaret onere, vel in sacristia, vel in cubiculo rusticorum confessiones excipiebat. Religiosam paupertatem ita coluit, ut pro minimis etiam acceptandis Superiorem adiret, vilissimisque rebus ijsque usui necessarijs contentus. Demum cum eo tempore, quo in aede nostra sacra laudes D. Xaverij decantabantur, pijssimus pater ijs interfuturus in sacristiam se contulisset, apoplectico repente fulmine prostratus, atque inde elatus in cubiculum, sacramentali absolutione et sacro ceromate munitus, post trium circiter horarum placidum agonem media nona vespertina ex hac ad beatam ut speramus vitam decessit.

Historia Collegii Zagrab. ad ann. 1753 [Colleg. 148].

P. Steph. Pepeu rect., biblioth., A. Briglević controv., praef. schol. triv., A. Jambrešić theolog., Ant. Verntle theolog., Franc. Xav. Carina praef. alt. schol., dec. cas., J. Galjuf can., J. Križančić metaphys., I. B. Damiani cas., I. Agosti phys., histor., Jos. Krajačić log., praef. infer. schol., M. Črnić reg. sem., Mich. Göttner cas.; profess. infer. schol.: J. Trnski rhet., Ig. Krasnik poet., soc. reg., Andr. Galjuf synt., Jos. Radenić gram., Blas. Kovačević princ., Ign. Kampuš parv.

Res litterariae. Quod praecipuo semper studio complexa est societas ut juventus disciplinae suae credita cum literis sincerum pietatis gustum in animum transmitteret, id a nostris magna praestitum est solertia.

Theologicas et philosophicas praelectiones exceperunt auditores ducenti quadraginta septem. Theologiae universae positiones coram frequenti et erudito auditore tuiti sunt terni, totidem ejus partem. Commendationem prae aliis tulit, qui theologiae scholasticae et dogmaticae assertiones nova methodo illustratas et typis excusas auditori obtulit.

Philosophiae hodiernae placita propugnarunt decem magna cum profectus tum ipsius etiam amoenioris philosophiae seu ad auditorem seu ad moecenates Excellentissimos commendatione. Ex philosophis alter institutum D. Francisci Seraphici, alter D. Pauli primi eremitae amplexus est. Plures e theologis clericam induerunt, bene multis ad curam animarum dimissis.

Mansvetior Pallas numeravit alumnos octoginta quatuor supra trecentes, inter quos plures ex Illustrissimo sanguine, copiosiores etiam ex nobilitate patria literarum decus auxerunt. Excoluit hos quoque provida Praesidum suorum cura triduanis sancti Patris exer-

citijs fructu sane uberrimo, quam copia testat eorum, qui deserto seculo diversorum sacrorum ordinum instituta sunt secuti.

Rhetorica et poesis pro more declamarunt; illa praeterea sub finem anni E l a m r e g e m i m p i u m ex L. 3. Reg. in scenam dedit; haec vero eleganti carmine applausit, dum Illmus D. Comes Adamus de Bathyán Excellentissimi Patrui sui Caroli Bani Croatiae vicariam potestatem susciperet. Suprema Grammatices classis S t i l i c o n e m, media L a n d e l i n u m, adolescentem probum de pravorum sociorum actibus triumphantem. Infima D e m i s i a m, Elementaris demum E v e l i (?) M e r o d a c h u m elegantibus dramatijs exhibuerunt.

R e s S e m i n a r i i. Aluit Seminarium hoc anno praeter domesticam et suburbanam familiam juvenes quinquaginta tres, ex quibus tum ij, qui severioribus tum ij qui mansvetioribus literis dedere operam in scientiarum non minus, quam virtutum Palaestra strenuos se exhibuerunt. Et terni quidem emensae philosophiae curriculo universas ejusdem positiones non exigua rei, ac domus commendatione palam sunt tuiti. Unus vero universam theologiam magno copiosi auditoris applausu propugnavit. Nec minus fervebant in minoribus generosae indolis igniculi. Siquidem plerique ex his in concertationibus scholasticis per annum ac potissimum in ultimo ad calem anni decretorio pro praemiis examine, caeteris palmam praeripuere.

Historia Collegii Zagrab. ad ann. 1754 [Colleg. 149].

P. Joan. G a l j u f rect. a 15. Nov. 1753, praef. alt. schol., biblioth., A. B r i g l e v i ć can., Andr. S a l a j reg. sem., A. W e r n t l e theolog., Fr. D a b r o v i ć log., histor., Ign. R i t z l cas., I. K r i ž a n č i ć controv., J. B. Ž a l e c theolog., Jos. K r a j a č i ć phys. praef. infer. schol.; profess. infer. schol. M. A. G a l j u f rhet., J. R a d e n i ć poet., soc. reg., Bl. K o v a č e v i ć synt., dimissus Varasdini 1755, Emer. G o r i c a j gram., Ign. K a m p u š princ., Jos. J e l e n č i ć parv.

R e s l i t t e r a r i a. E scholaribus 631 disciplinas severiores 246, mitiores musas 385, virtutem vero pro aetatis conditione, omnes coluerunt. Disceptatrix de Divinis rebus scientia duos habuit, qui doctrinam quadriennio haustam erudito auditori probarent. C o n t r o v e r s i a s, q u a e i n t e r G r a e c a m e t L a t i n a m e c c l e s i a m a g i t a n t u r,[1] alter; alter i n s t i t u t i o n e s d e l e g i b u s[2] sparsit, utrumque hoc opusculum ut recens Zagrabiae

[1] Ove »C o n t r o v e r s i a e e c c l e s i a e o r i e n t i s e t o c c i d e n t i s« (štampane »Zagrabiae Typis Ant. Jandera, V. C. E. Z. t., M.DCC.LIV) su djelo P. A n t. W e r n t l e - a.

[2] Drugi »Rev. nob. Excell. Erud. ac perdoct. D. Petrus Adamus S t e f a n e c, dioec. Zagrab. presbyter SS. Theol. in I. ann. audit.« štampao je za svoju disputaciju »I n s t i t u t i o n e s t h e o l o g i c a e d e l e g e«, quas in Academica regia Zagrabiensi M.DCC.LIV. praelegit Anton. Werntle. Zagrabiae, Typis Ant. Reiner, Regni Croatiae typographi privilegiati.

natum est, ita existimationem praesidi, discipulis benevolentiam conciliavit. Philosophia 3 eduxit in publicum, qui a docto consessu eruditionis testimonium abstulerunt. Primus Byzantinam historiam, alter Banorum Croatiae series, tertius Maximiliani Fredro monita Politico-moralia distribuit.

Rhetorica et Poësis ter ex usu cum suis in theatrum prodijt. Reliquae classes praeter exercitationes Historicas scenam instruxerunt semel suis singulae Drammatijs. Suprema grammatices Philippum Macedonum Regem, Media Samsonem, infima Ionatham, Elementaris Ramirum lusit. Ludis denique autumnalibus Alcibiades exhibitus spectatori placuit. Hic bene meritorum de arena litteraria praemium fuerunt nomina typis data et oblata auditoribus.

Seminarium. S. Josephi Seminarium 53 alumnos hoc anno educavit, omnes non virtutis minus, quam literarum studiosos, quorum alij primam laudem a disputationibus menstruis, a tentamine scholastico alij retulerunt.

Historia Collegii Zagrab. ad ann. Vti 1755 [Colleg. 150].

P. Joan. Galjuf rect., biblioth., A. Briglević can., A. Werntle theolog., praef. alt. schol., Fr. Dabrović phys., I. Križančić cas., Joan. Bapt. Ivić reg. em., I. B. Žalec theolog., Jos. Krajačić controv., N. Lovrenčić cas., Petr. Skenderlić log. et metaphys., praef. infer. schol., histor.; profess. infer. schol.: Georg. Lanzl rhet., Emer. Goricaj poet., Steph. Krušec synt., soc. reg., Jos. Jelenčić gram., Franc. Xav. Valković princ., Phil. Brajković parv.

Scholae & literarum progressus. In scholis hoc anno pietatem cum litteris sexcenti triginta septem (637) condiscebant: 280 sublimioribus disciplinis informati sunt, reliqui, quos inter nonnulli illustri loco nati, mitiores musas, coluerunt. Theologiae partem duo, Philosophiam universam quatuor, omnes sub Augustanis emblematis, coram erudito auditore tuiti doctrinae suffragium & plausum abstulerunt. Rhetores cum Poëtis ex usu, nec sine approbatione, declamarunt aliquoties. Suprema Grammatices classis pingvissimum Aga(um) a Samuele trucidatum Media Bythiniae regem Prusiam, Infima Divum Alexium domo paterna profugum, Elementaris Septem fratres principes imperatoris Carini filios, innocentes religionis victimas; Rhetorica denique sub anni exitum, dum bene meritorum, praemij loco, legerentur nomina, Pyrrhum Regno restitutum, consessui specialiter copioso & nobili spectandos in theatro dederunt, & placuerunt spectati. E theologis 40 plures Clero additi; multi ad curam animarum dimissi. E philosophis duo in Societatem nostram adlecti, quibus Rhetorica tertium adjunxit, plures aliorum sacrorum ordinum, ac imprimis Divi Pauli & Francisci institutum secuti salutem in tuto collocarunt.

S. Josephi seminarium. Josephinum adolescentum Seminarium septem supra quadraginta (47) alumnos censuit, plerosque virtutis ac literarum imprimis studiosos. Quam religiosi, et quo in pietatem essent animo, tum palam fecerunt maxime, cum Divi P. N. meditationibus excoleretur juventus scholastica, quae, veluti probitatis exempla totidem, illos intuebatur. Par pietati fuit progressus in literis. Primis condiscipulorum certarunt plurimi; in supremo sub finem anni certamine victores primas palmas abstulerunt 19.

Res oeconomicae... Domi vero mediae contignationis ambulacrum quadro lapide stratum collegio. Auditorium Academicum cum theatro imbrice tectum ac meliore forma compositum, impensis 300 Rhen. praecipue, qui e publico Regni aerario benigne numerati sunt, scholis decorum attulerunt. Nec Templum ornamentis prorsus caruit. Accesserunt ibi albae aliquot et sepulchrum Domini a forma & penicillo laudatum.

Elogium P. Georgii Mulih.[1] A datis postremo literis annuis duo sociorum desiderati sunt Zagrabiae, quos tumulo cum dolore intulimus. Et quidem anno superiore, pridie Kal. Ian. hora noctis decima, exhaustam sudoribus Apostolicis vitam, et annum clausit P. Georgius Mulih, vir a sanctitate & procurata, late per Illyrici provincias, DEI gloria, clarus. Primam is aspexit lucem in Turopolyensi Croatiae tractu 30. April. 1694. Vix egressus infantiam singulari quodam in virgineam Matrem exarsit studio. Pascendo sui patris gregi primis annis addictus, certas quotidie horas in Marianis laudibus collocabat. Destitutus forte Corona e globulis, ut fit, composita, longiori lignello, industrius piusque puer, pro globulorum numero incidit notas; quas de cingulo suspensas et gestabat semper, & cum tempus lusu socii fallerent, identidem, salutando Dei Matrem, percurrebat. A grege ad literas translatus Zagrabiam, moribus innocuis probitatem aequalibus, Praeceptoribus amorem sui adspirabat, dum denique amoenioribus disciplinis, ac logica ita excoluit animum, ut Ao 1714 societatem impetraret, Viennaeque 27ª octobris ingrederetur. In Tirocinio ea vitae religiosae fundamenta posuit, ut praeter virtutem nihil illi deinceps placere videretur. A philosophia Mgster datus aetati tenerae, sic illam ad omnem honesti legem composuit, ut morum innocentia sanctam Moderatoris sui disciplinam ubique loqueretur. Emensus subinde Theologiae quadriennium Tyrnaviae, DEI, proximique amorem tantis auxit flammis Neosolij, ut in novum usque orbem eas perferre cuperet, arduamque in Indias Missionem impensius apud praepositos efflagitaret. Verum Divina providentia, qua Illyrico laboranti servabatur, factum est, ut quamvis apprime idoneus audiretur nunquam. Itaque cum illi ex Indijs praeter Indiarum desiderium superesset

[1] Ovaj elogij s datumom »Zagrabiae 5. Januarii 1755« bio je i štampom objavljen. — O smrti Mulihovoj ima bilješka i u Krčelićevim Annuama (isp. Mon. spect. hist. Slov. merid., vol. XXX, str. 120—121.).

nihil, in salutem gentis Illyrae curas omnes collegit. Ac ne ipsum Indiarum desiderium pectus occuparet frustra, hoc sese ad labores crebro excitare, hoc velut scutum adversis omnibus objicere decrevit. Unde difficultatibus pressus (quemadmodum in manuscripto longo usu attrito inter monita Hebraicis characteribus exarata invenimus) recordare, inclamabat sibi frequenter, Indici desiderij recordare, diei primae zelum cogita, & vere Apostolice vive. Et vixit sane, reliquosque omnes, qui superabant, septem & viginti vitae annos, non intermisso studio, egit vere Apostolus. A natura, & virtute ad quid libet perferendum egregie comparatus, omnes, quotquot se tam prolixo tempore obtulerunt, rumpebat obices, vincebatque fortis omnia, et patiendi avidus ridebat calumnias, quibus illum jurati vitiorum amici, ut invidiam, odiumque innocenti conflarent, persaepe onerabant. At nemo prope vel horum e numero fuit, cui forte auditus meliora non persvaderet: plano enim, & sine verborum apparatu, sed plerumque profuso liberaliter sangvine nobilitata oratione, nihil erat, quod vel ab erudito quoque auditore non impetraret. Ardebat dicentis vultus semper amoenum renidens & coelestem quandam speciem intuentibus dabat. Simplicitas, DEI servis familiaris, rara modestia, & charitas sic ad omnes porrecta, ut, dum singulorum studeret commodis, sui pene oblitus, inedia saepe deficeret, mirum, quantum in animos omnium potuit. Certe ubi vel primum miles in campum prodijt, 300 ab haeresi traduxit ad Ecclesiam. Quot autem a projecta morum licentia ad proposita Christiano nomine digna revocarit, solus ille, cui desudabat, noverit. Quanquam et ij, ad quos hic Apostolus praeclaros laborum suorum fructus quotannis transmittebat, nosse possint non pauca. Nobis, qui nos hisce destitutos dolemus illud duntaxat exploratum est: Eum omnes omnino Illyrici sermonis provincias, Praesulum literis certatim invitatum obivisse; omnes ita verbo, ac exemplo excoluisse, ut in omnibus, non solum pietatem in filios ac nepotes, veluti haereditate, transituram reliquerit, sed etiam Patris vere sancti nomen sibi proprium fecerit, hodieque Sanctus passim & colatur & audiat.

Atque haec quidem aestate miles egit in acie; ubi vero dives animarum spolijs ad hyberna revertebat domum, quietem otiumque exosus omne, hyemem totam vel in conscribendis patrio sermone libellis, rudi imprimis plebeculae servituris; vel in sacris ad vicinos pagos procursionibus, vel denique in instituendis ad virtutem civium animis, collocabat. Interea, pulchro ad socios exemplo, humilibus obsequijs, exacta usque adeo obedientia, ut nutum haberet pro imperio; & afflictandi sui studio se assiduus exercebat. Sextam quot hebdomadis feriam suscepta sponte in triclinio poenitentia praecipue consecrabat, aequum existimans, diem illum non esse oscitanter exigendum, quem, ut Christus morte sua illustrem fecit, ita ipse sibi imprimis amicum sentiebat; haec enim, ajebat, dies rebus mihi in omni vita jucundissimis initia dedit; hac ego natus, sacroque

fonte ablutus, hac e paterna domo ad scholas primum abii, hac e scholis ad tirocinium societatis profectus, hac denique ad munus Apostolicum aggressus sum, sic, dum in omnem promovendi Divini honoris occasionem immineret Vir unius DEI studiosissimus, peculiarem Apostolis, pro mercede, tulit gloriam, ut non ante munus Apostolicum, quam vitam poneret. Vix enim sub vesperum (qui mos illi sua debet initia Zagrabiae) copiosam concionem cohortatus ex verbis: T e D e u m l a u d a m u s, ad referendam DEI beneficiis gratiam, sermonem, suo ex usu, pio cantu finierat, collegit se in lectulum et spasmo, ut putabant, ventriculi paucis post horis placidissime extinctus est. Et vero, merebatur sine prolixis doloribus mori, qui per omnem vitam cum Apostolo moriebatur quotidie; merebatur pulcherrimo de liberalis DEI laudibus themati prope immori, qui septem & viginti annos easdem sudore, et sangvine promotum ibat in omnibus; merebatur denique solennem Salvatori diem, primam in coelis agere qui tam impensis, tamque productis conatibus saluti studebat omnium. Vulgata pretiosae hujus in conspectu Dni mortis fama, Magistratus urbis precibus, piorumque desiderijs datum est, ut corpus palam in aede sacra exhiberetur omnibus, singulique, velut muta oratione, aspectu mortui, virtutem confirmarent, quam a vivo didicerant. Obijt vir immortali memoria dignus anno aetatis 60, initae Societatis 40, vitae Apostolicae 27.

E l o g i u m P. J o a n n i s K r i ž a n č i ć. Virum alterum apprime religiosum, P r e m J o a n n e m K r i ž a n č i ć (Krisanchich) nuper 23ª Decembris praematura morte extinctum doluimus. Natus hic erat 1717. Carolostadij in Croatia; 1734 in Scttem admissus Zagrabiae. A tyrocinio primum, deinde a philosophia annis aliquot teneriorem aetatem pietate ac literis excoluit et industria et commendatione singulari. Severiores disciplinas, quas Graecij didicit, & propugnavit jam in sextum annum traditurus erat Zagrabiae, nisi ipsa pene scholarum initia vis morbi occupasset. Sui muneris, quod interdum superioribus annis cumulatum fuit, omnes ut impleret partes, quamvis plerumque afflicta valetudine, solicite elaboravit semper, suffecitque diligenti tempus, quo et sacras procursiones solennioribus anni diebus in pagos nostri juris alacer susciperet, & in templo poenitentibus serviturus constanter excubaret. Missiones apostolicas cum in votis haberet unice, eas sibi infirma corporis constitutione ereptas esse persaepe dolebat. Inter pulcherrimarum virtutum apparatum eluxit in illo pulchrius aequabilis quaedam morum facilitas, qua domi forisque laedi & laedere nescius versabatur. Fortem animum & erectam in malis mentem, qua praeditus erat, ultimus hic, gravisque morbus aperuit nobis. Cum intellexit e medico, totum in pus jam abire sangvinem, malumque sine remedio esse; sereno, ut potuit, vultu fatalem excepit nuncium; et, nihil alioquin in mundo, quo teneretur, superare, sibi, reposuit. Tum expiatis totius vitae erratis, reliqua morientium sacramenta

ipse expetiit & summa religione in Collegarum corona suscepit continuo, ut se Deo totum conjungeret. Inde, non multo post, luctam cum morte ingressus, quatriduum circiter, praestantissimis virtutum actibus, in quos vel ipsemet ultro, vel praeeuntibus alijs, identidem erumpebat, pro scuto usus, certavit adeo fortiter, ut ij omnes, qui luctanti diu, noctuque semper aderant, quamvis saepe acerbitate doloris sibi ereptum, nunquam tamen turbatum viderint. Obijt denique secus, ac suadebat morbi vehementia, placidissime et animam Creatori suo reddidit.

Historia Collegii Zagrab. ad ann. 1756 [Colleg. 151].

P. Joan. Galjuf rect., A. Briglević can., A. Werntle theolog., praef. alt. schol., Franc. Radevčić log. et metaphys., I. B. Ivić reg. sem., I. B. Žalec theolog., J. Agosti cas., I. Krajačić controv., Nic. Lovrenčić cas., biblioth., P. Skenderlić phys. praef. infer. schol., histor.; profess. infer. schol.: M. Ign. Kampuš rhet., Jos. Stipanović poet., Franc. Gašlević synt., Fr. X. Volković gram., soc. reg., Ph. Brajković princ., Steph. Šinko parv.

Solennitas D. Xaverii in Sub-urbano... A benefactore qui nesciri voluit, 1000 obvenere, quibus princeps ara Thaumaturgo subinde poneretur. Additus praeterea templo ipsa structura perquam eleganti decor non modicus a minore ara alteri ex adverso positae, quam simillima, quam distinguit imago elegans Angelici juvenis, Viennensi penicillo expicta. Ara tota coloribus ad marmoris similitudinem scite digestis multoque auro resplendens stat pretium 300 et amplius flor.

Res academicae. Severioribus disciplinis excoluit Academia haec ducentos octo et quadraginta (248). Ex his nondum plene confecto curriculo theologico ad procurandas animas avocati sunt duodeviginti. Nonnulli ad religiosa castra animum applicuerunt. Ecclesiasticum vivendi institutum quadragenis plures sunt amplexi, Societatem nostram inijt unus e Philosophis. Praeter consuetas per anni decursum disceptationes magno fervore institutas, partem Theologiae tuiti sunt septem: Universam theologiam propugnarunt tres alij.[1] E philosophiae alumnis in publicum gloriae theatrum prodivere octo, quos meritis laudibus in praemium haustae per biennium doctrinae cumulavit eruditus ac frequens semper consessus.

Mitior Pallas alumnos numeravit prope quadringentos, eosque ad omnem pietatem aeque ac eruditionem indefessa excoluit. Pietatis specimen dedere cum illi quatuor, qui D. Francisci institutum secuti sunt: tum his plures illi e tribus grammatices classibus, qui Ven.

---

[1] Jedan od ove trojice bio je »Rev. nob. excell., erud., ac perdoct. D. Joannes Dražić Dalmata Bribiriensis, dioeces. Segniens. presb. SS. Theol. in III. ann. audit.«; za svoju disputaciju iz »Assertiones dogmatico — historico — critico theologic. de deo« iz prelekcija P. Ant. Werntle-a štampao je »Justii Lipsii Flores Senecae... Zagrab., typis Anton. Rainer,« a posvetio ih je namjesniku banske časti Adam. ml. Batthyan.

Capituli Zagrabiensis clero, ac Seminario adscripti sunt. Eruditionem vero suam probarunt, cum aut praescriptis temporibus de progressu in latinitate facto, deque historica notitia palam tentarentur: aut cum theatrum coram copioso ac nobili spectatore conscenderent. Et Rhetores quidem quinquies: Poëtae una minus vice declamarunt. Suprema Grammatices classis Mennium e pastore Syriae regem creatum dedit, cum bene merentibus praemia decernebantur. Media Mauritium, Phocae tyranni victimam in medium produxit: Infima Senacheribum filij immolationi intentum: Elementaris denique Nobiles adolescentes patris exemplo eremum secutos exhibuit. Nulli suus defuit a spectatoribus plausus et secunda admurmuratio.

Res seminarii. Seminarium Josephinum praeter complures ad servitia damnatos duos et quadraginta ingenuos adolescentes ex benefactorum plerosque liberalitate aluit; ij publicae Academiae ornamento praecipuo moribus scilicet suis et eruditione fuisse dicuntur, quippe quorum non pauci prima inter suos subsellia constanter occupaverint.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1757 [Colleg. 152].

P.: Joan. Bapt. Žalec rect. a 6 Nov. 1756, A. Briglević theolog., A. Werntle theolog., praef. alt. schol., Cas. Bedeković log. et metaphys., Fr. Dabrović cas., Fr. Radevčić prof. phys. gen. & part., histor., I. B. Ivić reg. sem., J. Krajačić can., a Paschate dispositus est Lauretum poenitentiarius Illyricus, cui in officio successit Z. Jos. Carina Goritia allapsus, Nic. Lovrenčić cas., biblioth., P. Skenderlić controv., praef. infer. schol.; profess. infer. schol.: Jos. Stipanović rhet., Fr. Gašlević poet., Fr. X. Volković synt., reg., Math. Dorko gram., St. Šinko princ., Jos. Mikoci parv.

Cultus S. Xaverii in Sub-urbano. Nova ara Xav. Illud hoc anno peculiare celebritatis exstitit ornamentum, quod suum clientes Thaumaturgum in erecta primum ara principe conspexerint. Surrexit haec gypsato opere, ad omnes artis leges efficta, diversi species marmoris non tam referens, quam persvadens. Styllobatae nigrum versicolore distinctum exprimunt. Columnae majores binae Africanum, mediae aliud, quarum capitella auro vestita, trabeationem totam mire illustrant. In arae medio Icon sancti prominet, vetus illa quidem, et saeculum excedens, at nitore etiamnum vivido, sacrum quemdam intuentibus horrorem adspirans. Cingitur cista praecipui Viennae artificis manu elaborata, fundum cupreum auro obductum, lemnisci ex probatissimo argento ambiunt. Pretium ejus quingentos Rhenenses superat. Geniorum columnas stipantium alter superiorem, inferiorem alter civitatem Xaverio repraesentat; obversa vero latera Divi Josephi et Joachim statuas, velut genuensi de lapide formatas sustinent. Pars altaris superior, post elegantem Divae Margarethae imaginem, quam

sex genii circumdant, in auro divitem radium desinit, cui Divinae oculus Providentiae insertus. Opus unversum ad 2000 Rhenensium exhausit.

Res Academicae. Theologia. Praelectiones theologiae scholasticae et de moribus exceperunt auditores centum quadraginta et octo (148). Ex his partem theologiae propugnarunt sex. Laudem tulit non vulgarem, qui plures retro annos in animarum cura versatus, hoc anno in Academia comparuit, et coram erudito auditore sese probavit. Universam theologiam, complexam praecipuas praeterea quaestiones ex Historia ecclesiastica, Theologia critica, Biblica et Polemica unus defendit, cum singulari doctrinae commendatione. Ad curam animarum amplius viginti dimissi sunt.

Philosophia. Philosophia duos supra centum (102) numeravit discipulos. A consveto pedem non retulit, sed in artium optimarum stadio egregie progressa. Ducem suum ad metam properantem, giganteis etiam passibus persequi visa est. Septeni omnino sub anni exitum, sub elegantibus emblematis, ea ingenii dexteritate disputarunt, ut omnes non vulgaris secuta sit admurmuratio. Ex philosophis Societati adscriptus est unus, complures diversa asceteria elegerunt.

Humaniores scholae. In sex inferioribus classibus christianam vivendi rationem cum literis condiscebant adolescentes supra trecentos sexaginta novem (369). Rhetores ter pro more, non sine peculiari approbatione declamarunt. Poetae non contenti ter carmen cecinisse, etiam Geographiae semel dederunt specimina, et abstulerunt industriae laudem. Media grammatices classis Torquatum aureo, quem victo Gallo detraxit, torque insignem in scenam dedit. Infima Fernandem Hispanum quendam juvenem e captivitate Turcica post plures annos a patre feliciter receptum, magna spectatorum voluptate lusit. Elementaris denique Hippolytum adolescentem, a patre, quod in fide catholica, quam a Paedagogo clam hauserat, perseveraret, caesum exhibuit, non sine gratia. Supremam grammatices classem, quae Balthasarem Regno exutum pro fine, cum bene meritorum in arena literaria leguntur nomina, paraverat, febris, qua pars juventutis maxima tum afflicta erat, in theatrum prodire vetuit. Ne tamen sine omni prorsus apparatu consveta fieret promulgatio, a paucis, qui valebant, febris accubatio recitata est, et placuit.

Seminarium. Seminarium S. Josephi unum supra sexaginta hoc anno comprehendit incolas. Alumnorum numero, sex praeterea r^mae mensae convictores accensuit. Omnibus id commune fuisse studium, ut non virtute modo, sed literis etiam, indefessam superiorum vigilantiam exaequarent, anni exitus comprobavit, dum ex philosophis duo, mira ingenii felicitate positiones quinquaginta

sub auspicijs Excellentissimi loci Praesulis tuiti, ex humanistis vero sexdecim omnino pro praemiis concertantes, ingentem sibi, domuique commendationem conciliarunt.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1758 [Colleg. 153].

P. J. B. Žalec rect., A. Briglević theolog., A. Werntle theolog., praef. alt. schol., Cas. Bedeković phys. gen. & part., Fr. Dabrović can., I. B. Ivić reg. sem., I. B. Šimunić log. et metaphys., histor., Mich. Valenčić cas., N. Lovrenčić cas., biblioth., P. Skenderlić controv., praef. infer. schol.; prof. infer. schol.: M. Emer. Mihaly rhet., Ferd. Nassdorfer poet., M. Dorko synt., St. Šinko gram. soc. reg., praef. chori, J. Mikoci princ., Steph. Ljubetić parv.

Res Academicae. Theologia et Philosophia. Res jam quod attinet Academiae: Theologicas et Philosophicas praelectiones exceperunt auditores 253, e quibus ad curam animarum 19 amissi sunt. Unus ad Societatem admissus, plures in claustra se abdiderunt. Praeter domesticas disputationes, philosophi septeni de universae philosophiae positionibus coram erudito auditore publice disceptarunt[1] communi approbatione omnium, haustaeque doctrinae praeclaro specimine.

Humaniores scholae. In mansvetioribus sex classibus 320 adolescentes literis aeque, ac Christianis moribus magna industria informati sunt. Horum e numero clero alii, alii religiosis familiis adscribi meruerunt. Rhetores quater, quater item poetae cum laude declamarunt. Ac his quidem tum praecipue applausum est, cum pastores induti, in episcopali palatio Excellmum Dnum Comitem Banum salutarunt, cujus heroica facinora praeconiis Excellmi praesulis eleganter permixta ita cecinere, ut insignem commendationem a primi ordinis nobilitate, quae praesens aderat, abstulerint. Suprema Grammatices classis exeunte anno scholastico Albertum Brandeburgicum a Ferdinando I. Bohemiae Rege fusum, fugatumque in scenam dedit. Media jucundum spectatulum exhibuit in ansere auro farto, qui denique post varios casus a Judaeo ad inopem sutorem, ope D. Nicolai transiit. Infima Xenophontem Thessalonicensibus e civibus unum, in caede illa cruenta, quam Theodosius imperaverat, duobus orbatum filiis, quorum alterum servare poterat, si par in utrumque amor optionem admisisset, lusit et placuit. Elementaris demum Cyrum puerum regem a pastoribus lectum, non sine gratia, et secundis admurmurationibus, in theatro spectandum exhibuit.

---

[1] »Rev. nob. erud. ac perdoct. D. Adamus Mikulić, Croata Zagrab., V. C. E. Z. alumnus, phliae auditor emerit.«, jedan od disceptanata, štampao je za svoju disputaciju sa svojim »Assertiones ex universa philosophia« i Kaz. Bedekovića »Exercitatio phlica in Imam Newtoni regulam... Zagrab., typis Ant. Reiner«.

Seminarium. In Seminario S. Josephi universim censebantur 62. Ex his erant 34 alumni: quorum pietas, disciplinae custodia, morumque probitas, superioribus quidem solatio, Academicae vero juventuti exemplo esse poterat, et incitamento. In re autem literaria, ut progressus fierent quam optimi, sedulus advigilavit tam is, qui domum moderabatur, tum qui huic datus socius. His enim non satis visum est, omnem ad studendum adcurare opportunitatem, et novos identidem stimulos subjicere: sed publica etiam domi suae imperata specimina. Ideo theologi et philosophi crebris exercitati sunt scabellis; humaniorum vero literarum cultores repetitionibus. Et eo valuit haec industria, ut ex his quidem 14 adolescentes relaturi fuissent sub anni finem praemia, si affuisset Maecenas: ex illis vero bini theologi, quaterni philosophi digni sint habiti Moderatorum judicio, qui in menstruis disputationibus dimicarent; ac denique duo e philosophis universam philosophiam peregregie propugnarint.

Elogium P. Josephi Wiviz. Superest, ut quem tumulo intulimus, ejus nunc laudes perstringantur. Fuit is P. Josephus Wiviz, qui ut aliorum curando spiritui ipsos 15 annos insudabat, ita suum numerosis virtutibus uberrime excultum in manus denique Creatoris reddidit anno praesente, mensis Aprilis 5ta die. Natus fuit mundo in Carnioliae metropoli anno superioris saeculi [16]87mo. Societati vero ibidem adlectus, eam Viennae ingressus est anno hujus saeculi [170] 5to 5ta Octobris. Exacto tirocinii biennio et repetitis mox anno uno humanioribus disciplinis, capacem scientiarum animum severioribus studiis excolere jussus, id ea ingenii commendatione per philosophicum in primis triennium Graecii praestitit, ut jam tum moderatioribus profundioribus hisce abditis rimandis quam maxime accomodatus judicaretur. Factus e discipulo magister, ad patrium remissus solum, Labacensi in liceo triennium, tum Varasdini annum unum in excolenda juventute ita posuit, ut in omnium animis non modo egregiae literaturae penum, sed et virtutum copiosos stimulos reliquerit, quos in omnem posthac vitam sibi usui exstitisse, gratus discipulorum numerus praedicabat. Translatus posthac ad Paleastram Theologicam, Doctori angelico quadriennium impendit, eo rursum profectu, ut propugnatis sub ejus finem publicis thesibus ac interjecto paucorum annorum intervallo, in solide virtutis ac scientiae praemium quatuor vota professorum catalogo adscribi meritus sit Zagrabiae anno 1723. 2da Februarii. Porro egressus schola affectuum sacer primum ad populum orator Ginsiensibus datus est, ac confecto anni curriculo, Aristotelicae cathedrae Zagrabiae admotus, in id potissimum incubuit, ut profana cum eruditione, generosum mundi contemptum auditoribus ingeneraret, quo factum, ut ejus ab institutione plurimos diversa sibi asceteria vindicarint. Dum docendi munus in explicandis potissimum Conscientiae casibus Zagrabiae, Goritiae, Flumine, Clagenfurti, Passavii, Tyrnaviae, unde etiam philosophicam lauream abstulit, annis omnino 12 indefesse sustineret, ac nostris simul minister biennio praeesset ad regendum Judenburgi juventutis seminarium evocatus, per triennii decursum difficillimis temporibus commoda domus egregie promovit. Exinde Labacensi in Collego procuratorem agere jussus, nil pariter in se desiderari passus est, quod ad rem oeconomicam facere judicabat...

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1759 [Colleg. 154].

P.: J. B. Žalec rect., A. Briglević theolog. († 25 Aug.), A. Werntle theolog., praef. alt. schol., Cas. Bedeković controv., histor., Fr. Dabrović can., I. B. Ivić reg. sem., I. B. Šimunić phys. gen. & part., Just. Michelli cas., M. Purulić log. et metaphys., Nic. Lovrenčić

biblioth., P. Skenderlić cas., praef. infer. schol.; profess. infer. schol.: Ferd. Nussdorfer rhet., Franc. Schivicz poet., St. Šinko synt., Jos. Mikoci gram., cur. vest. comic., St. Ljubetić princ., Wolffg. Konjiković parv., soc. reg., praef. chori.

Res literaria Theologia. Theologiam scholasticam exceperunt 6 & 40. Moralem 4 supra 60. Partem D. Thomae propugnarunt bini, suum quisque emblema inter auditores dispertiit. Ad curandas animas bis seni abierunt.

Philosophia. Philosophiam audierunt 116. Universam tuiti sunt 10 non vulgari sui commendatione. Octoni Augustana cupra dederunt: libros praeoptarunt reliqui: ac alter quidem sibi delegit »Colloquia magistri cum discipulo super systemate Praedestinationis Divinae«, ad quorum calcem opera P. Professoris adjecta est quam brevis tam apte concinnata reflexio. Alter dedit Tractatum de incertudine scientiarum ex Italico in Latinum castigate recens conversum & Zagrabiensibus typis evulgatum.[1] Illud hoc anno philosophis novum accidit, quod sub finem rigidiore examine probati, et pro ratione facti progressus in varias classes distributi e praelo in lucem sint emissi.

Inferiores scholae. Mansvetiores Musas coluerunt 320. Ex his clero adscripti alij, alij religiosum institutum secuti, ac unus quidem Societatis nostrae tyronibus adlectus. Rhetores ter, quater Poëtae pro more declamarunt. Media Grammatices classis Meliaporem nobilem apud Chinenses adolescentem in suscepta Christi fide mire constantem in scenam non sine approbatione dedit. Infima Alexandrum adhuc puerum, & inter pueros futuris facinoribus egregie praeludentem ita exhibuit, ut quidquid spectes, seu artis comicae rigorem, seu styli elegantiam, seu denique juvenum partes suas aptissime agentium gratiam, omnia numeris suis fuerint quam absolutissima. Suprema Grammatices de S. Alexandro e carbonum officina in Comani Episcopatus solium evecto justum, & egregium drama concinnaverat, concinnatumque apparabat, cum ultimis jam diebus eos, quorum praecipuae futurae erant partes, lecto defixit aegritudo.

---

[1] Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi Latinitate donatus. Zagrabiae, Typis Cajetani Francisci Harl... 1759, kojemu je autor Thomas Baker, preveo je na latinski o. Kazimir Bedeković; Marko Krajačić (Croata Glin. ex Sem. s. Josephi, Philosophiae auditor absol.) posvetio je to djelo grofu Ivanu Patačiću. U posveti govori se o istoriji porodice Patačić od prvih njenih početaka. »Tractatus de incertitudine scientiarum« Sommervogel pripisuje I. B. Šimuniću, a P. Kažim. Bedekoviću »Considerationes de incertitudine scientiarum«, no to će biti svakako pogrješno. Krčelić u svojim Anuama veli izrijekom: Pater Casimirus Bedekovich Jesuita: De scientiarum incertitudine ex Italico transtulit im Latinum libellum unum. (v. Mon. spect. hist. Slav. merid. XXX. str. 552.). I. Baričević u svojem Catalogus pripisuje ovaj prijevod Bedekoviću.

*

Quare properato labore in compendium res fuit coacta, & communi nihilo secius cum laudatione exhibita. Ubi declamatum, nomina in arena scholastica victorum lecta sunt. Suprema, Media et Infima Grammatices classis ex historia, authore, & Flore latinitatis: Elementaris vero ex sacra V. T. historia, & Authore tentamen publicum subiere, feceruntque palam, quid conatus, ac industria Moderatorum apud teneram etiam aetatem possit.

Seminarium. Seminarium S. Josephi universim 67 incolis florebat. Hos inter qua Capellani presbyteri, qua alumni alij 38: convictores 5. Qui domui praeerat, omnem industriam & vigilantiam eo contulit, ut moribus quam castigatissimis nullius non vita resplenderet. Et valuit conatus ad plurimos. Terni autem, quod omnem operam & spem deluderent, domicilij illius favore sunt exuti denique. Fuerunt alij, qui sanctiora meditati, ad perfectiores status, exeunte anno, commigrarunt; nam tres capitulari Clericorum seminario sunt recepti: unus candida Paulinorum, alter Scttis nostrae veste indutus Deo se sacravit. Post probitatem curae fuit res literaria, in qua fere prae caetera scholarum juventute palmam tulerunt, qui fuere de Seminario. Theologi bini delecti sunt a suis professoribus, qui menstruis disputationibus sibi non minus, quam domui gloriam parerent. Alius vero theologiae partem sub emblemate maxima praestantis ingenij laude palam propugnavit. Universam philosophiam tres defenderunt. Humaniorum literarum alumni 18 proemijs donari meruerunt.

Elogium P. Andr. Briglević. Septima & 20ma mensis sextilis fuit, cum non minore nostrorum quam externorum luctu elatum est funus P. Andreae Briglević. Primam lucem aspexerat in Turopolensi Croatiae ditione anno labentis saeculi (17)17mo. A pueritia ad omnem probitatem institutus, cum e domesticis parietibus ad Scholas Zagrabienses translatus esset, ut morum & pudoris intaminato nitore inter suos effulsit; ita vividi, promptique ingenij laude, ipsoque literario profectu aequales suos facile antecessit. Quo utroque factum, ut, ubi ad Scttem nostram animum appulit, pronos in vota sua haberet moderatores nostros. Itaque anno aetatis suae 15to etiam tum currente, saeculi autem 32do Viennam ad S. Annae abijt tyronibus nostris aggregandus. In hoc domicilio magno se religiosae vitae ardore, nunquam deinde restingvendo, majoribus imo usque & luculentioribus incrementis augendo inflammavit. Inde ad academicum ejusdem urbis Athenaeum translatus, philosophicas disciplinas praeclare propugnavit. Quinquennio deinde teneram aetatem, qua Zagrabiae, qua Varasdini ad morum probitatem aeque ac literas, uberrimo cum fructu sedulus Mgr informavit. Hoc exacto theologiam magna perspicacis & expediti ingenij laude excepit, tuitusque est Graecij, ubi mox 5tum etiam annum in ediscendo jure pontificio posuit. Neosolij postea 3tium probatus, Cassoviae ethicam docuit & philosophica laurea est insignitus. Demum ad nos remissus, hic primum philosophiam triennio tradidit, quo etam tempore, anno

scilicet 1751. 2da Februarij Scti arctiori vinculo est adstrictus. Tum controversas de fide quaestiones anno uno, jus sacrum triennio exposuit: ac denique 3tium jam in annum scholasticam theologiam explanavit, cum elangvere sibi vires stomachi, debilitari robur corporis queri coepit; nullum tamen etiam tum gravioris mali se dabat indicium. At, en, Divi Stephani Regis Ungariae festa luce, sub horam tertiam matutinam primum, tum reliquo die iterum ac tertio valida eum phrenesis exagitavit. Nondum res ad extremum rediisse visa est, quoniam alterum ac etiam tertium diem quietum habuit. Sed enim 4to die, ubi validiore vi rursus in eum phrenesis desaeviit, tum scilicet spes omnis restituendi aliquando viri cecidit. Morientium itaque sacramentis rite pieque susceptis communitus, animae suae excessum in momenta praestolabatur spe optima plenus, cum Divina voluntate conjunctissimus, & sanctissima Jesu ac Mariae nomina ingeminans. Totum tamen biduum perrexit inter phreneticarum convulsionum, omnem vim medicam frustrantium, pertinaciam cum morte luctari, dum tandem sexto post, quam extremus morbus coeperat, die (fuit is 25 Augusti) paulo ante 12mam noctis horam Creatori suo animam pientissime reddidit. Quam sollicitos, attentosque prius habuerat non nostrorum modo, sed exterorum etiam animos ejus aegrotatio; ita ubi consecutae mortis nuncium emanavit, erat dolorem e vultu, & verbis, etiam dignitate conspicuorum hominum, cognoscere, erat et lachrymas e nonnullorum oculis manantes intueri. Nec mirum. Sua enim morum gravitate, quae ut a fuco & arrogantia procul aberat, ita simul candore simplex, suavitate, & facilitate fuit condita, quorumvis sibi devinxit animos: numeroso aliarum pulcherrimarum virtutum apparatu singularem sibi conciliavit venerationem: Doctrinae demum soliditate, & amplitudine omnium in se advertit aestimationem. Ac inter virtutes quidem elucebat in ferendis acerbioribus casibus aequanimitas: Divinarum rerum plena decori & pietatis tractatio, ad superiorum nutus promptitudo. Cumprimis vero eminuit animarum zelus & poenitentium in arcano tribunali juvandorum insignis ad exemplum ardor, indefessa diligentia. Semper ille ad praebendas confitentibus aures promptissimus accurrere, semper nonnisi postremos inter inde abscedere: Quo factum, ut ex copiosa clientum suorum multitudine plerique, ubi aut aegrotarunt, aut ad extrema deducti sunt, eum sibi potissimum consolatorem, eum sibi confortatorem advocarent: ad quos ille semper, seposita omni sive excusatione, sive mora lubens, gaudensque advolabat. Quod vero est alterum Scttis nostrae hominum decus, assidua sua studendi contentione eo evasit, ut literarum, sive quas mansvetiores, sive quas severiores dicimus, ornatu multo pulcherrimo perpolitus, quidquid aggrederetur, communi applausu absolveret. Ac valuit eo usque Doctrinae illius opinio etiam apud doctos, ut ipsi illi, qui pro ecclesiastico tribunali per Zagrabiensem Dioecesim jus dicunt, ubi implexa forte aliqua causa obvenerat, ejus consilium exquisierint, sententiam expoposcerint. Haec tamen etiam

studiorum assiduitas in religiosae virtutis parte fuit non minima, ut quam purissima solius Divinae gloriae intentio e terris in coelum sublevabat, et quae hinc nasci solet, in dicenda sententia modestia; inter disceptandum religiosa in verbis, gestuque omni moderatio, denique inter laudes perinde ac vituperia constans sibi et semper tranquillus vultus aeque ac animus. Quae ornamenta pretiosum nobis, & apprime charum viri consortium, jacturam autem impense tristem effecerunt, memoriam denique reliquerunt in benedictione perennaturam.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1760 [Colleg. 155].

P. Fr. X. Pejačević rect. a 22 Dec. 1759, Cas. Bedeković contr., histor., F. Dabrović theolog., Franc. Mlaker log. et metaphys., dimissus 30 Julii, I. B. Ivić reg. sem., I. B. Žalec theolog. praef. alt. schol., discedente Labacum P. Ant. Werntle in Decembri, I. B. Urbani cas., J. Michelli can., Vienam ad Theresianum discessit m. April. die 25, M. Purulić phys., gen. & part., N. Lovrenčić biblioth., P. Skenderlić cas., praef. infer. schol.; profess. infer. schol.: M. Fr. Schiviz rhet., St. Šinko poet., soc. reg., praef. chori, W. Konjiković synt., Thom. Budaj gram., cur. vest. comic., Thom. Miklavčić princ., Phil. Paleš parv.

Scholae. Altiorum scholarum discipuli censebantur 214. Et in theologia quidem speculativa 47, e quibus octoni ad vineam Domini excolendam sunt missi. In morali theologia auditores 53tium numerum attigerunt. Philosophi in primum annum 63, in 2dum 51 numerabantur. Ex illis duo eremum D. Pauli petiere, unus capucinis se adjunxit. Universam theologiam cum praeclara sui commendatione propugnavit unus, duo universae philosophiae positiones tuiti sunt. Alter elegans Viennense cuprum, Flores Senecae a Iusto Lipsio[1] collectos alter in copiosum auditorem distribuit.

Qui humaniori literarum et Christianis moribus exculti sunt 285 numerati sunt. Ex his Societati nostrae adscriptus unus, complures venerabili clero, diversisque Religiosorum familiis transcripti. Classes singulas in scholis aeque ac theatro solicita Moderatorum cura exercuit. Rhetorica tertium declamavit dato Chosroe dum victorum in arena scholastica sub anni exitum nomina vulgarentur. Poësis quater cecinit, delectosque e suis induxit semel, qui sui in Geographia progressus darent specimen. Syntaxis D. Joannem in vincula ab Herode datum, Media grammatices classis Ozinem & Zairam arcto adeo inter se vinculo colligatos, ut alter pro altero mori etiam peroptaret. Infima Rodoaldum Tolosatem juvenem qui deserta Atheorum societate ad sanctiorem vitam se recepit. Elementaris denique Ioan-

1 Ovaj drugi, koji je za svoju disputaciju štampao »Justi Lipsii Flores Senecae etc. Zagrabiae, Typis Cajetani Franc. Härl«, bio je »Rever., erud. ac perdoct. D. Franciscus Sebastijanović, Sclavo-Poseganus Seminarii S. Josephi alumnus«, kasniji zagrebački kanonik i pjesnik latinski; ńegove »Assertiores ex Univ. philosophia« su iz prelekcija R. P. Mat. Purulića.

nem Austriacum a Pilippo Hisp. rege pro fratre in venatione declaratum nobili et copioso auditori exhibuere magna o(mni)um approbatione et plausu. Singulari item sui ac moderatorum commendatione classes singulae in Academijs non solum ex historia expedite responderunt, authoremque Scholae praescriptum magna gratia interpretatae sunt, verum etiam proposita sibi resolverunt problemata Arithmetica, quae hoc primum anno, utut pridem in votis externis fuerit, tradi est coepta, utque ad eam condiscendam adessent stimuli, sub anni finem, quem admodum ex rebus caeteris, ita ex hac quoque tentamen deinceps subeundum esse, est statutum.

Seminarium. Aluit anno hoc Seminarium praeter capellanos 4, convictores duos, alumnos duos supra 30, qui eos in literis fecere progressus, ut et primis accenseri sint promeriti, et ab ultima concertatione septemdecim praemijs donari. Virtutis vero is ardor erat, ut digni visi sint, qui in exemplum abeant caeterorum.

Praeclaris curis Collegj Praesidis merito adscribendum, quod juventuti Seminarij de binis instructoribus clericis Germanicae Hungaricaeque linguae sit provisum.

Elogium P. Mathiae Črnić. P. Mathias Črnić (Chernich) decimam sextam Martij extremam habuit. Natus Zagrabiae anno superioris saeculi quarto supra nonagesimum (1694) 24 Februarij. Absolutis humanioribus nostris adlectus mirum quanto fervore indolem per sese ad virtutem propensam excoluit. Tum, ut ea erant tempora, audito propugnatoque cum laude Aristotele moderandae juventuti adhibitus, eam ita virtute literisque informavit, ut hodiedum non pauci primi etiam subsellij plurima ei se debere ultro fateantur. Liberatus his curis praelectiones theologicas ea capacis ingenij commendatione Graecij excepit, ut jam tum ad has olim tradendas idoneus judicaretur. Nec vana fuisse judicia tum patuit, cum de superiorum voluntate severioribus tradendis disciplinis jam designatum se vidit; quam tamen ille provinciam infimis a se amolliri precibus non destitit. Scilicet apostolicus ardor, animarumque lucra totum sibi P. Mathiam vindicabant. Sane defunctus hoc periculo ipsis 15 annis varijs in locis omnes consumati oratoris partes explevit, ut adeo summi infimique magna semper ad eum audiendum frequentia concurrerint: diversi religiosi ordines, sacrique curiones eum identidem Divorum suorum laudatorem expetierint. Et quidni expeterent virum, cujus dictionem copiosae lachrymae suspiriaque comitabantur, subsequebatur poenitentium ingens numerus, fuga periculorum, commutatio morum, aliaque, quae viri modestia oculis hominum subducta, solique Deo nota voluit. Illud rarum omnino, quodque intimam viri cum Deo conjunctionem, insignemque in rebus divinis peritiam contestatur. Accidit non semel, ut praeco sacer seu morbi vi repentina oppressus, sive alia etiam de causa non adesset, qui ad congregatam jam concionem verba faceret, admonitus P. Mathias illico advolat, tamque apposite

nervoseque disserit, ut stuporem omnium fructumque, quod ille spectabat unice, retulerit amplissimum. Certe auditus est dicere, sermones hos solatium sibi attulisse maximum. Insigne ad memoriam est, quod annis ab hinc pluribus ei evenerat. Primariae nobilitatis nonnemo ad extrema deductus fuerat; evocantur sacerdotes diversi, qui aegrum de ultimis morientium praesidijs admoneant, verum is nec in conspectum quemquam admittere minus mentionem de his inferri est passus. Tandem trepidi advocant P. Mathiam, accurrit ille vixque quadrantis spatio aliud velut agens inter ardentes virtutum actus aegrum illis communit stupore defixis omnibus, uberesque gaudij testes lachrymas fundentibus. Orat jam aeger ipse, ne Pater a latere suo abscedat, dumque virtutum theologicarum actus inter lachrymas cum Patre elicit sibi eripitur et expirat. Sane qua erat animi indole virtuteque summorum infimorumque adeo sibi animos devinxerat, ut ejus alloquium passim expeterent, eum consiliorum suorum animique arbitrum deligerent, eum ad aeternitatem ducem peroptarent. Nec defuit is tam pijs illorum votis, quidquid enim a muneris sui partibus supererat, id omne solandis aegris, moribundis ad extremam luctam comparandis, adeundis ergastulis, afflictis qua potuit ratione sublevandis impendebat. Haec inter semper religiose hilaris, nunquam tristis, nunquam contracta fronte visus. Laudes vituperiaque eodem prorsus excipiebat animo. Quam tantam animi constantiam a nunquam interrupta spiritualium cura hauriebat. Advertit haec tanta virtus altiorum etiam superiorum animum, quorum voluntate et imperijs factum, ut et septennio juventuti praeesset, quae sub nostrorum cura in spes Patriae adolescit, et Collegio Posegano semel, Varasdinensi semel atque iterum praeficeretur. Inter has curas suavi sua agendi ratione id effecit, ut a nostris aeque atque exteris patris in morem diligeretur. Dici vix p(otes)t, quantum in se summorum etiam in Republica studia animosque traxerit; eum enim invisere, ejus summis etiam in rebus consilia exquirere solenne illis erat. Hac tamen tantorum virorum familiaritate non nisi ad salutem ipsorum miserorumque subsidium utebatur. Certe unus erat, qui inter illustres conjuges familiasque dissidia componeret, unus cujus consilijs acquiescerent, unus cui tamquam parenti se suasque proles committerent. Haec dum ageret septennio ab hinc hemiplexiae malo prostratus, reliquum vitae in patientiae schola ita transegit, ut, quod per vitam egerat reliquam, in momenta singula, ad momentum illud ultimum se compararet. Testis hujus libellus cardinalis Ptolomaei de quotidiana mortis memoria repertus, a morte ejus totus jam longo non attritus, cui bene multas preces alias sua manu conscriptas adjunxerat. Tandem 16. Martij, cum se Exomologesi de more animum expiasset, remque Divinam ad aras fecisset, ac diem reliquum nullo vicinae mortis indicio egisset, post horam 7^{mam} verspertinam in cubiculo suo fulmine apoplectico exanimatus repertus est. Una nobis illustrium virtutum memoria relicta.

Annuae Collegii Zagrabiensis ad ann. 1761 [Colleg. 156].

P. Fr. X. Pejačević rect., biblioth., A. Blašković log. & metaphys., histor., Ant. Werntle reg. sem., Fr. Dabrović theolog., Franc. Radiencius phys. gen & part., Henr. Raisl cas., I. B. Žalec theol., praef. alt.; I. B. Šimunić controv., I. B. Urbani cas., intra annum Flumen discessit, P. Skenderlić can., praef. schol.; profess. infer. scholar.: W. Konjiković rhet., Th. Budaj poet., Jos. Skrlec synt., cur. vest. comic., St. Ljubetić gram., soc. reg., praef. chori, Th. Miklaučić princ., Ivan. Vitković parv.

Scholae. Qui severioribus disciplinis operam dederunt, prope ducentesimum numerum attigere; Theologiae, quam speculativam vocant, praelectiones unus et quadraginta exceperunt, moralis vero octo supra quadraginta, ex his undecim ad vineam Domini excolendam sunt evocati, bini partem D. Thomae cum praeclara sui commendatione propugnarunt. Philosophia quamvis centum et aliquot numeraret, sub finem tamen anni Moecenatem desideravit. In sex inferiori(bu)s scholis a totidem Magistris literis et Christianis moribus informabantur adolescentes ducenti nonaginta octo (298), quorum complures spectatae nobilitatis fuere. Rhetorica duos Societati, unum Eremitis S. Pauli dedit: ex alijs autem classibus non pauci venerabili clero Zagrabiensi sunt adscripti. Praeter privatas, easque quotidianas scholasticas exercitationes Rhetores ter, Poetae item ter in publico sunt auditi. Syntaxis in fine anni, cum victorum in arena literaria nomina recitarentur, publice dedit spectandum Ferdinandum Secundum una in Deum pietate ac fiducia inimicis omnibus superiorem. Media Grammatices classis Ochoziam praesenti neci in communi fratrum caede ereptum et patri vita cum regno pene amisso servantem in theatro exhibuit. Infima duos adolescentes apud Japones pro fide martyres, Elementaris denique duos itidem adolescentes Cleostratum et Menestratum apellare placuit, amore inter se conjunctissimos, et draconis humanas haurientis victimas felices victores coram nobili ac numeroso spectatore luserunt. Ad haec postremae hae quatuor classes ex historia, authoris interpretatione, flore latinitatis et arithmetica praeclarum specimen dederunt.

Seminarium S. Josephi. Seminarium S. Josephi aluit cum convictoribus alumnos quatuor et quinquaginta, e quibus tres in menstruis ut ajunt disceptationibus cum laude disserentes sunt auditi; duo item ex mansvetiorum literarum alumnis sub anni finem alter septies, sexies alter ad praemia evocari sunt promeriti.

Elogium P. Joan. Roić. Duobus anno hoc ad aeternitatem translatis Collegium Zagrabiense orbatum est socijs: quorum alter P. Joannes Roić, tam aetate, quam meritis coelo maturus sub verni jejunij initia, uti semper vixit, pijssime diem supremum ultimis morientium mysterijs procuratus obijt. Primae illi Zagrabiae

duobus et sexaginta ab hinc annis fuerunt origines, ubi humanioribus excultus literis, datisque propensae in virtutem indolis, indicijs, sanctiorem vitam ad S. Annae est exorsus. Exacto cum laude biennio, philosophicisque imbutus placitis, quadriennio teneram aetatem cum egregio discipulorum cum in literis, tum in virtute progressu instituit. Peractis de more Scttis reliquis studijs ab tertia probatione quinque et viginti annis varijs in locis magno animorum emolumento e superiori loco ad confertum auditorem dixit; quo tempore ne ulla ex parte muneri suo deesset, ipse virtutum, quas populo persuasum ibat in se vivum exemplar edidit. Innata viro mansuetudo, pietas in superos, charitas in proximos, ardor omnibus subveniendi hic verbis ad solamen miserorum aptatis, ibi stipe erogata egenis, alibi morientibus ad supremam luctam dispositis effecere, ut vere amantissimus Pater ubique audiret. Collegio subin Quinque Ecclesiensi bis pro Rector praefuit, seminarium Varasdinense semel, ac iterum gubernans, semper in meliori statu reliquit. Quae senis optimi virtutes a juventute ad supremam usque horam cultae, ubi de morte ejus ex asthmatis malo, quo postremis annis laborabat, inauditum est, multis fundendi lachrymas, plurimis dolendi causam dedere.

Elogium P. Jos. Noršić. Alter hunc paucis diebus interjectis secutus P. Josephus Noršić magno Zagrabiensium luctu ea aetate, quam nemo non longaevam fore ominabatur ereptus est. Posegae decimo octavi habentis saeculi (1718) in lucem editus, ibique emensis sex inferioribus classibus e logica Zagrabiensi ad S. Annae Scti est adscriptus. Ita deinde in tyrocinio, quod magno fervore auspicatus ad exitum feliciter perduxit, ita dum Mgr discipulis datus eis non praecepta modo bonarum artium, verum et Christianae vitae normam instillaret, ita quoque per reliquos annos, quibus praesidia futuris laboribus comparabat se gessit, ut jam tunc appareret, mox ubi per superiores licuerit, totum ad Dei gloriam promovendam, asserendasque caelo animas donaturum sese. Et erat P. Josephus vir haud dubie praeclaris ad dicendum dotibus seu a natura, seu ab arte abunde instructus, quem ea propter, nemo qui semel dicentem audijt, audire iterum, iterumque neglexit, multi fama praestantis facundiae ad praebendas sacris dictionibus aures sunt compulsi. Egregia praeterea viri virtus ad multa pro Deo audenda, multaque toleranda inpellebat, ferventem nactus indolem, nusquam eandem, nisi dum in peccatores ex alto detonaret, prodidit. Supremus, qui a pleuritide originem habuit, morbus, morsque inde secuta maxime aperuit, quam pretiosa fuerit apud summos aeque, ac infimos vita Pris Josephi: effusa siquidem ad funus maesta civitas, lachrymis, ac tota urbe aeris campani (quem per integros octo dies magistratus fièri curavit) lugubri sonitu parentavit.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1762 [Colleg. 157].

P. Fr. X. Pejačević rect., biblioth., Ad. Nytő controv., eidem Jaurinum disposito successit P. Paul. Praicz, A. Blaškovič phys. gen. & part., A. Werntle reg. sem., Fr. Dabrović theolog., I. B. Žalec theolog., praef. alt. schol., I. B. Šimunić cas., Matth. Ditz cas., Petr. Skenderlić can., praef. infer. schol., Wolfg. Konjiković log. & metaphys., histor; profess. infer. schol.: J. Škrlec rhet., St. Ljubetić poet., soc. reg., praef. chori, Th. Miklavčić synt. cur. vest. comic., P. Georg. Sever gram., M. Ioan. Vitković princ., Franc. Xav. Zemmerer parv.

Festa tum alia, tum nostrorum Sanctorum. Dies Natae Virgini sacra anno hoc praeter morem aliorum magna celebritate in templo nostro acta est. Ea quippe die Ara princeps, ejecta veteri lignea et cariosa mole, nova in muro coloribus a tribus in arte peritis alibique probatis magistris expressa apparuit. Celebriorem tamen eam diem fecit statua B. Virginis a gratiis pluribus beneficiisque in fideles collatis memorabilis, in superiorem partem tabernaculi ex sacello S. Franc. Borgiae, ubi centum et amplius annis steterat, translata. Hac itaque die sub 8 matutinam ducta est per Urbem supplicatio, statua eleganter ornata a nostris 4 sacerdotibus deportata est, comitante Magistratu, universa plebe, praelatis tribuum vexillis, urbana militia, Patribus item Franciscanis, Capucinis et nostris, sequebatur deinde Pontificalibus indutus Illmus et Rdmus Dnus Stephanus Putz Eppus Belgradensis et Capituli hujatis praepositus major, per intervalla festi mortariorum fragores, tum musicorum instrumentorum concentus auditi. Reducem excepit dictio patrio idiomate* a nostro quodam adornata et sacrum solenne ab eodem Illmo Eppo decantatum; a meridie dictis litanijs Germanus orator ad suae nationis copiosum aeque ac nobilem auditorem dixit, et finem devotioni imposuit. Multa circa hoc Virginis simulacrum mira, tum olim tum recenter facta hominum sermonibus circumferuntur: inter quae illa antiquiora, quod anno 1718**, 31 Maji infra octavam Ascensionis concentus Angelorum: Regina, Coeli laetare decantantium noctu a multis auditus sit, tum bis dein conflagrante civitate ac templo hoc solum illesum manserit, nuper num aliud: quod personae piae ac probae testantur: bis nempe noctu ab se visum templum nostrum multo lumine coruscum, suspicatae fuissent incendium, nisi re mellius explorata fulgorem illum non aliunde quam a coelesti igne provenire observassent. Multa item appensa anathemata, cantillenae quae in laudem Virginis sub primo sacro alternis vocibus decantantur, ac diebus sabbatinis corona Mariana aliaeque preces, quae a frequenti populo dicuntur insignem

* Isp. o tome u Krčelićevim Anuama: P. Joannes Bap. Šimunić. vulgari libello edito et distributo, pro servanda memoria tam statuae quam translationis excitandamque pietatem, laudem a Jesuitis habuit zelosi videlicet patris (Monumenta spect. hist. Slav. merid., t. XXX, str. 443).

** Recte: 1618.

omnium pietatem, fiduciamque testantur, ad quam fovendam plura millia iconum hanc statuam referentium Viennensi cupro excusa populo distributa sunt.

Res Academica. Altiorum classium discipuli 188 censebantur. Universae theologiae positiones sub Viennensibus cupris bini cum egregia sui commendatione propugnarunt, bini item ad excolendam vineam Domini evocati sunt. Ex primi anni philosophis unus Societatem, alter eremum S. Pauli delegit, tertius D. Francisci familiae adnumeratus est.

Mansvetioribus disciplinis exculti sunt 340, e quibus complures nobilitate conspicui. Praeter specimina ex Historia et Arithmetica a 4 inferioribus classibus edita: Rhetorica ter, Poesis bis in publico audita est. Elementaris Adolescentem quemdam insolito Patris facto ad frugem reductum lusit. Syntaxis Artabanum per caedes ad regnum infelici exitu eluctari molientem exhibuit. Infima sub anni finem Alexandrum illustrius de se ipso, quam de Poro triumphantem dedit. Ex Rhetoribus bini Franciscanum, bini S. Pauli primi Eremitae institutum secuti sunt, unus Capucinum induit.

Seminarium. Aluit Seminarium S. Josephi, qua convictores qua alumnos 57, e quibus ij cumprimis, qui eloquentiae operam navarunt egregijs profectus speciminibus datis, praereptaque exteris palma, copiosi sub anni finem praemijs donari meriti sunt.

Elogium P. Mathiae Lipošćak. Zagrabiae duo, quos spectata virtus longiori vita dignos fecerat, tumulo sunt illati. Prior fuit P. Mathias Lipošćak (Lipostyak) die octava Augusti paulo ante mediam nonam vespertinam repentino oppressus malo, seu id fulmen apoplecticum, seu aposthema internum fuerit extinctus. Primam lucem aspexit in Leschie Croatiae trans-Colapianae pago anno labentis saeculi primo vix inchoato (1701). Absoluta Tyrnaviae philosophia et magisterij laurea decoratus Scttem Trenchinij 1728 est ingressus. Exactis probationis annis, ac triennio, quod Mgr discipulis pietate ac literis egregie ab se excultis dederat, theologicas praelectiones Tyrnaviae eo progressu excepit, ut subinde quatuor votorum professis adscribi fuerit promeritus. Reliquum porro tempus, qua sacris expeditionibus, quas missiones vocant, qua dictionibus hungarus orator varijs in domicilijs per decem et octo annos ad frequentem auditorem magno animorum emolumento habitis, augendae uni Divinae gloriae impendit. Et fuit Pater Mathias vir haud dubie omni virtute praeclare instructus, praecipua tamen cura miseris subveniendi inerat; ergastula propterea, domosque aegrorum militum sibi demandari, ubi ubi fuerat, expetijt; quod insignis charitatis munus ita cumprimis Temesiae gessit, ut tunc maxime hilaris sit observatus, cum ad unum eorum morbo decumbentem evocaretur, neque duntaxat eam domum, quae ferme nunquam absque periculo labefactandae valetudinis patuit, ut expiato aegri animo ad iter

aeternitatis hortator adesset, est ingressus, sed perlustrans omnia et deprehenso defectu; illico eos, quibus cura loci comissa est, ut provideant, admonuit, quodque ab ijs impetrare non poterat, ipse corrogata stipe post impensum animae officium, corpori quoque prospexit. Erat et aliud ibi hominum genus (boorios incolae vocant quod boves curarent, quorum ad devehenda onera, dum praesidium firmaretur usus erat), aeque miserum, sed horae ferme spacio ab domo nostra dissitum absque sacerdote, absque templo, absque omni spirituali subsidio, jumentorum instar ad laborem damnatum, ad hos etiam invicta Patris Mathiae charitas se porrexit. Dominicis festisque diebus nulla habita tempestatis ratione pedes excurrens, coactos in unum ad proximum tempellum deduxit, ibique rudibus mysteria fidei, salutis incurijs pretium animae ferventi dictione ubi exposuisset, sacris operatus plenos gaudio relinquens sui rursus desiderium excitabat. Nec Armena natio, quamvis curione Franciscano non careret, communis Patris opem desideravit, ita quippe ei quando expetebatur, suam navabat operam, ut Armeni hunc sibi duntaxat Patrem datum, seque ei comissos arbitrarentur. Inter haec si quando accidebat Patrem Mathiam sinistra valetudine praepeditum domo egredi non posse, maxime dolebat, quod Parochianis suis (ita paulo ante memoratos vocare solitus erat) consveta pietatis officia exhibere nequeat, profecto cum Apostolo omnibus omnia factus id vehementer exoptabat, ut inter continuos pro Christo labores vita transacta supremum vivere sibi contingat. Rem domesticam postremis annis curare jussus: Tyrnaviae integro septenio oeconomiae praefuit. Ad nos altero ab hinc anno fractis jam viribus commoda collegij procuraturus est translatus, ubi quantum per morbos licuit, ita ad incrementa rei familiaris vires animumque convertit, ut potiora tamen animarum lucra, quibus per vitam religiosam adsvevit, quaeque assiduus pro sacro tribunali collegit plurima, ac virtutum exercitium essent, quo tempore, alibi probatae virtutis, hic quoque nec pauca, nec vulgaria edidit specimina. Summno mane primos inter ad salutandum sub panis speciebus latentem Deum etiam post tentatam per deliquia, quae deficiente sensim corpore frequentia accideba(n)t, valetudinem, adorate properabat. Paupertatis cultor peculiaris ut nullus Matrem filius teneriori affectu prosequeretur: Sacrum in se odium, quod binis per hebdomadam jejunijs, tum dum extra Collegium vivere contingeret, solo pane persaepe diem transigendo, ad caeteras afflictationes additis, palam fecerat. Religiosae disciplinae, cujus rigidus exactor fuerat, studium, quamvis mitiora attenuatae vires svaderent, nunquam intermisit, animo quam corpore ad ultimam usque horam vegetior perdurans; atque inter haec virtutum, meritorumque decora mors prope subitanea, sed quam praesensisse visus cum multis ante diebus sanus et incolumis, sibi ita eripiendam vitam socijs praedixisset, oppressit.

Elogium P. Nicolai Lovrenčić. Alter vix mense interjecto hunc secutus 25 Septembris sub sextam matutinam,

omnibus morientium mysterijs procuratus, ubi ante quinque et quinquaginta annos in lucem editus, ex podagrae malo pectus subeunte, et in hydropem verso, vivere desijt P. Nicolaus Lovrenčić (Laurenchich). Absoluta logica datisque egregiae indolis speciminibus sanctiorem vitam Viennae ad S. Annae labentis saeculi (17) 25to, 15ta Octobris exorsus, ad extremam usque horam pulchro virtutum exercitio coluit. Ab tyrocinio cum laude exacto ac propugnato Graecij Aristotele Magister discipulis pietate ac literis cum sua Societatisque commendatione instituendis annos quinque impendit. Tyrnaviam translatus, theologicas institutiones quarto ad finem vergente anno, quo et sacrae linguae elementa publice exposuit, praeclare tuitus est. Restaurato Judenburgi spiritu, sacer orator Zagrabiae anno cum dimidio ad frequentem auditorem dixit optassetque huic Apostolico muneri si per superiores licuisset immori, sed eorum mandato ad scholasticam translatus cathedram seviores-que disciplinas, ad quas excellenti ingenio et comparata eruditione instructus erat, tradere jussus, Aristotelem primum Zagrabiae triennio, dein Labaci, mox theologicas de moribus quaestiones, qua Goritiae, qua Zagrabiae annis novem ea ubique felicitate exposuit, ut non minus apud nostros ac exteros haud vulgarem doctrinae praestantis famam, aestimationemque obtineret. Minister deinde Varasdini et Zagrabiae annis singulis ita domesticam curavit disciplinam, ut exemplo potius, quam imperio in suos ageret, neque ab alijs, quod se facere non vidissent, exigere sibi integrum judicaret. Crescente vero podagrae malo, nostrorum regendo spiritui praepositus, nihil in hoc sacro munere missum fecit, quod ad solacium eorum, qui conscientiae causa eum accedebant, conferre animadvertit, qua viri optimi diligentia et omnibus subveniendi promptitudine effectum, ut non domi, non in copiosa hujus Academiae juventute esset, qui P. Nicolaum judicem in sacro tribunali non elegisset: obseptum ea propter a summo mane ad usque meridiem dominicis festisque diebus, cum templum morbo praepeditus subire nequiret, ejus cubile neque tamen unquam, quamvis lecto saepe inter vehementes dolores affixus quietem potius a laboribus exoptare debuisset, unum aliquem non expiatum dimisit. Et erat in illo mira quaedam animorum tractandorum peritia longo usu et studio comparata, qua maxime abstrusos et implicitos conscientiae nodos prompte solvere, aut de valore sacramenti integritateque confessionis anxios paucis verbis pristinae quieti reddere novit. Longe tamen magis miranda inter acerbissimos dolores tolerantia: non querulum verbum, non aliud vehementis mali signum ab eo edi observatum, quin religiosa quadam hilaritate morbis suis insultans, adventantes ad se solandi causa ipse amoeno alloquio cum ingenti solatio ac admiratione pioque animorum motu ab se dimittebat. Carus proinde nostris ac exteris, quemque vivum dilexerant, audito mortis nuncio, indoluerunt.

Annuae Collegii Zagrab. Soc. Jesu ad ann. Dni 1763 [Colleg. 158].

P. Petrus Pertold rect. a 28 Jan. 1763, A. Blašković cas., praef. infer. schol., Ant. Miller cas., Ant. Pauckner log. & metaphys., A. Werntle reg. sem., Cas. Bedeković theolog., Fr. Dabrović theolog., praef. alt. schol., Joan. Bapt. Benvenuti controv., I. B. Žalec bibliothec., P. Skenderlić can., W. Konjiković phys. gen. & part., histor.; profess. infer. schol.: P. M. Dorko rhet., M. Jos. Keresturi poet., soc. reg., praef. chori, Franc. Fournier synt., Franc. Xav. Edlbacher gram., Ign. Szentmartony, princ., Georg. Jelenčić parv.

Scholae. Academia numeravit discipulos 590. Ex his theologiae, quam speculativam vocamus, dederunt operam 46, duo universam sub Viennensi emblemate egregie propugnarunt, unus partem Maecenate Illmo et Rdssmo Bosniae Praesule Josepho Chiolnich de Chiolka.[1] Ejus, quae de moribus agit, praecepta, exceperunt 59. Duodecim ad animarum lucra facienda abiverunt. Scholarum inferiorum juventus 470 numerum superavit, ex quo tres Illmi, duo Comitum, unus Baronum sangvine natus, nobilium numerus 60 excessit. Venerabilis clerus quinos sibi delegit, unus Societati nostrae additus. Pietatem suam in Divum Aloysium sex Dominicarum, in Divum Xaverium Poësis, ac Rhetorica decem dierum cultu probavere. Tentamina ex authoris expositione, ornata syntaxi, aut Stobaei sententijs, ac historia quatuor infimae classes cum plausu subiverunt. Rhetorica bis, quater Poësis declamavit, Suprema classis Thomam Nadasdium de Turcis ad Jassenovacz victorem, Media Eleazarum pro lege Dei fortiter occumbentem, annus scholasticus ad exitum vergens Mauritium dedit: omnes, ut nobilem et eruditum auditorem sunt nactae, ita, quas meritae sunt, laudes abstulere.

Anno hoc Seminarium S. Josephi in virtute et bonis artibus instituit convictores ac alumnos 59, universim vero aluit personas 76. Qui primae mensae assederunt, ex prima item nobilitate Regni erant. Humanitatis praecipue alumni egregia profectus specimina dedere, tentaminibus totius fere amoenioris scientiae ar-

---

[1] Brevis notitia schismatis Graeci, et Controversiarum orientalium, in Quaestiones didacticas, chronologico-historicas, et dogmaticas digesta a P. Joan. Bapt. Šimunić e Soc. Jesu. Accedit Diatriba de Ritibus Ecclesiae Graecae. Zagrabiae, Typis Josephi Joannis Schotter, inclyti regni Croatiae typographi. MDCCLXIII.

Ovo Šimunićevo djelo posvetio je »Rev. Nob. Excellens Dominus Andreas Novoszel Croata Ivanicsensis, SS. Theologiae in tertium annum auditor, Dioecesis Zagrabiensis« za svoju javnu disputaciju, koja je bila 22. kolovoza 1763 u c. i kr. akademiji zagreb. družb. Isus., biskupu Josipu Antunu Čolniću od Čolke.

»Brevis notitia schismatis Graeci« doživjela je g. 1764. već i drugo izdaće — ali samo po godini i novom štamparu [t. j. na naslovnom listu izmijenilo se samo: Typis Francisci Xav. Zerauscheg Inclyti Regni Croatiae Typographi. 1764.] — koje nema posvete Novoselove, a nače se ne razlikuje od izd. g. 1763. ni u čem, boje rečeno jedno i drugo je isti tisak s obnovljenim naslovnim listom.

gumenta proponentibus iterum atque iterum publico doctrinae suffragio cum auditorum applausu probati; ijdem quoque cum vertente anno scholastico supremum factae in literis progressionis periculum subeundum fuisset, externis palmam abstulerunt, et copiosis praemijs donari meriti sunt.

Historia Collegii Zagrab. ad ann. 1764 [Colleg. 159].

P. Petr. Pertold rect., praef. alt. schol., A. Miller cas., A. Pauckner phys. gen. & part., praef. infer. schol., A. Werntle reg. sem., Cas. Bedeković theolog., I. B. Benvenutti cas., I. B. Žalec bibliothec., Matth. Göttner controv., Mart. Sabolović log. & metaphys., histor., M. Purulić theolog., P. Skenderlić can.; profess. infer. schol.: J. Keresturi rhet., Fr. Sal. Fournier poet., reg. chori, Fr. X. Edlbacher synt., Jos. Radočaj gram., soc. reg., Jac. Stipanović princ., Franc. Xav. Hinterholzer parv.

Scholae. In Academia nostra virtute et literis instituti sunt universim 604. Theologiam specul.-dogmaticam 55, eam, quae de moribus est, 60 explicari sibi audierunt. Physicae 44, et Logicae ac Metaphysicae 61 operam navarunt. In horum quavis classe fuere non pauci, praesertim vero inter dogmaticos, qui se et morum probitate et egregio in scientijs profectu commendarunt, quique in publicis disputationibus laudari sunt promeriti. Aliquot scholasticae disciplinae intollerantes et moribus non probis sunt a scholis amandati.

Annuae Collegii Zagrab. S. J. ad ann. Dni 1765 [Colleg. 160].

P. Petr. Pertold rect., praef. alt. schol., A. Blašković can., Andr. Galjuf praef. infer. schol., A. Miller theolog., A. Pauckner cas., A. Werntle reg. sem., Bernard. Laminger contra., I. B. Žalec biblioth., M. Sabolović phys. gen. & part., M. Purulić theolog., Petr. Kosović log. & metaphys., Sam. Kratzer cas. histor.; profess. infer schol.: Fr. S. Fournier rhet., reg. chori, Fr. X. Edlbacher poet., I. Radočaj synt., soc. reg., Jos. Juch gram., huic sub anni initium successit P. M. Dorko qui Varasdino venit, Joan. Loschitz princ., Jos. Abramić parv.

Scholae. Qui scholas nostras adivere erant supra 580. Sub finem alter D. Thomae partem, alter Universam philosophiam cum laude propugnarunt. Pallas mitior 5 ad venerabilem clerum, unum ad Societatem, tres ad PP. Seraphicos, 5 ad piarum scholarum dimisit. Rhetorica ter, bis Poësis declamavit. Syntaxis Beniaminum, Principia D. Venantium nobili ac numeroso auditori exhibuere. In consvetis suis tentaminibus ex historia scilicet Arithmetica, Authore, ac Flore latinitatis praeclarae suae eruditionis ac promptitudinis specimina dedere. Annum cum laude clausit Rhetorica, ac pro accepto more nomina in arena litteraria bene meritorum promulgavit.

Seminarium. Seminarium S. Josephi 45 partim alumnos, partim convictores censuit, quibus alimenta administravit. Hos in virtute et bonis artibus instituit opportunisque subsidiis ad aegregias in utroque progressiones faciendas instruxit. Nec cassa opera; plerique enim in tentaminibus per anni decursum repetitis praeclaras de spes Patriae dedere, in supremis vero etiam digni habiti, quorum nomina typis excusa identidem in fronte classium, vel classium primores inter legerentur. Qui philosophiae operam dederunt, pauci ij quidem, eos tamen et ipsi progressus fecerant, ut alter superaret eos qui copioso numero se in disserendi arte exercuerunt, alter eos, qui rerum naturam interpretati sunt, uterque primus in classe prima legeretur. Posterior universae quoque philosophiae positiones egregie tuitus. Qui piis S. P. N. Commentationibus exculti sunt, triduum in externis quoque poenitentiae officijs in triclinio ultro susceptis posuerunt.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. Christi 1766 [Colleg. 161].

P. P. Pertold rect., praef. alt. schol., A. Blaškqvić can., A. Miller theolog., A. Pauckner cas., histor., A. Werntle reg. sem., Fr. Dabrović controv., Ign. Marek cas., M. Sabolović controv., praef. infer. schol., M. Purulić theolog., P. Kosović phys. gen. & part.; Steph. Krušec log. et metaphys.; profess. infer. schol.: P. M. Dorko poes., soc. reg., praef. chori, M. I. Radočaj rhet., I. Loschitz synt., J. Abramić gram., Fr. X. Zemerer princ., P. Župan parv.

Scholae altiores. Anno hoc Academia Zagrabiensis altiorum scholarum alumnos 230 numeravit. Ex theologis unus partem D. Thomae, ex philosophis item unus positiones ex universa praeclara ingenii commendatione sunt tuiti.

Humaniores. Inferiores scholae litteris aeque ac pietate quinque supra quadringentos excoluere. Quorum plurimi avita nobilitate illustres. Rhetorica declamavit semel, duos Patribus strictioris observantiae, duos item Capucinis dedit. Suprema grammatices classis in fine anni scholastici Croatico sermone Cyrum in solium evocavit non modo populo, verum etiam nobilitate, quae copiosa affluxerat et actionis venustatem et patrii sermonis elegantiam et inauditam svavitatem admirante. Media in scenam produxit Caesarem a Bruto caesum. Infima Mithridatem a Demetrio morti ereptum. Non deerant classibus consvetae, atque etiam repetitae ex historia, arithmetica et authore exercitationes, quibus non minus Moderatorum suorum industriam, quam ingenii sui praestantiam comprobarunt.

Seminarium. Seminarium S. Josephi hoc anno tam domi quam in praedijs aluit 7 et 70. Quos bonis artibus instituendos suscepit, primis curis in pietate et dignis politiore adolescente moribus imbuit. E theologis R. D. Josephus Jelachich Seminarij Capellanus positiones theologicas De Gratia et Sacramentis sub Viennensi emblemati praeclara ingenij commendatione propugnavit.

Qui philosophiae praelectiones exceperunt, primam classem sibi vindicarunt. Sed et mansvetiores alumni plerique omnes donari praemijs in habito sub finem anni certamine commeriti sunt. Est et in eo elaboratum, ut in primis tenerior aetas cum linguae Latinae elementis, Germanicam item aut Hungaricam combiberet, artemque rite calculandi numeros, sciteque formandi characteres edoceretur.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1767 [Colleg. 162].

P. Jos. Percajić rect. a 9 Mart. 1766, A. Blašković can., A. Miller theolog., A. Pauckner cas., A. Werntle reg. sem., Fr. Dabrović praef. alt. schol., biblioth., Ign. Marek cas., Joan. Stipanović log. & metaphys., histor., M. Sabolović controv., praef. infer. schol., M. Purulić theolog.; profess. infer. schol.: P. M. Dorko rhet., soc reg., M. Joan. Loschitz poet., Fr. X. Zemerer synt., Andr. Purulić gram., Jos. Sibenegg princ., Franc. Bruna parv.

Scholae altiores. Quos sacrosanctum theologiae studium lassabat, aut philosophicae tricae distinebant, centesimum quadragesimum octavum aequabant numerum. Positiones ex universa theologia tuitus est unus; duas D. Thomae partes terni, quorum duobus is honor obtigit, ut duo Reverendissimi hujatis Capituli canonici oppugnantium partes sustinere vellent. Philosophia quoque quaternos strenuo pugiles in campum produxit, et binos quidem sub elegantissimis Viennensibus emblematibus, quae omnium oculos rapuerant, multis certe accuratiore aliqua mentis attentione digna visa sunt. Omnes navatae operae, solertiaeque suae praemium uberrimam laudum segetem consecuti sunt.

Scholae humaniores. Mansvetior Pallas sub suis signis merentes litteris, bonisque moribus imbuendos censuit quadraginta septem supra tercentos: e quibus multi vetusta nobilitate insignes fuere; nec minus litteris, quam virtute conspicui. Id quod tam praeclara morum compositione, quam severioribus sive ex rudimentis historicis, sive authore, et arithmetica tentaminibus, repetitis etiam vicibus cum approbatione habitis, palam fecere. Rhetorica bis, ter Poësis declamavit. Elementaris Mandanem per impiam suorum caedem in solium evectum in scenam dedit. Principia in Bulide & Sperthie amorem Patriae coram nobili et frequente auditore dilaudarunt. Grammatica fabulam croaticis leporibus plenam* produxit, et apprime placuit. Syntaxis demum sub anni finem, dum certantium tantum nomina, eo quod, quae in benemeritos praemia largiretur, benefica manus deesset, promulgarentur, Tomyrim de Cyro triumphantem non sine plausu spectandam exhibuit. Ex Rhetoribus

* U bečkim provincijalskim anuama (s. a. 1767) ta ista predstava opisuje se riječima: Grammatica fabulam, cui nomen impositum ab Historico non est, leporibus plenam produxit«.

binos Eremitae Sancti Pauli secum in eremum abduxerunt, unum sibi societas nostra delegit.

Seminarium S. Josephi. Seminarium S. Josephi septem de octoginta victum praebuit; quatour ex his proprio aere victitarunt. Qui ad eas artes animum adjunxerunt, quibus tenerior aetas informari solet, prima fere in scholis subsellia occuparunt, et quoties per anni decursum sive ex Arithmetica, sive ex authore, sive ex historia, sive ex praeceptionibus classicis doctrinae periculum in publico subeundum erat, laudem tulere. Iidem domi pro more pluribus jam retro annis recepto otium omne quod a confecto penso scholastico superavit, in scite ex hodierno usu formandis characteribus, geographiae studio, numerorum scientia, condiscenda item lingva germanica, arteque seu voce, seu fidibus canendi contentione magna, maximoque in futuram vitam commodo non sine larga exterorum commendatione posuerunt. Ex iis, qui theologiae, ut dicimus speculatricis placita exceperunt, R. D. Josephus Jellachich non sine secunda admurmuratione, nec laude vulgari tum ingenii, tum doctrinae quadriennio indefessa industria paratae universam theologiam propugnavit. Quatuor e clericis ad animarum curam amissi.

Elogium P. Francisci Dabrović. Vivorum sociorum numerum imminuit unus: erat is P. Franciscus Dabrović, vir non tam annis quam meritis spectatus, sub ipsum noctis dimidium, quod vigesimam tertiam Novembris excipit, omnibus antea morientium praesidiis munitus, febri quartana in lethargum jam degenerante exstinctus. Primam lucem aspexerat Posegae in Sclavonia currentis saeculi anno vigesimo (1720) undecima Septembris, nactus nobilem indolem animumque laborum et doctrinae capacissimum. Absolutis ibidem humanioribus litteris Scti nostrae authoratus, eandem ingressus est Trenchinii 1733. 18 octobris, ubi earum virtutum jecit fundamenta, quae ejus vitam deinceps mirifice exornarunt. A repetitis subinde Szakolczae amoenioribus Musis, auditaque Viennae atque propugnata philosophia Mgr datus teneram juventutem qua Posegae, qua Zagrabiae cum litteris ad omnem pietatem morumque honestatem informare sedulus adlaboravit. Theologicum dehinc studium ingressus est, in quo tanquam sibi proprio tantam coelestis hujus doctrinae notitiam comparavit, ut praeter insignem de ejusdem doctrina omnium existimationem, cum qua ubivis locorum versabatur, suprema ejusdem laurea subinde insigniri meruerit. Tertium Neosolii probatus fervens praeco ad concionem dixit diebus festis Posegae anno uno, Quinque-Ecclesijs annis duobus. Verum superiorum voluntate cathedram ecclesiasticam cum scholastica commutare jussus, ut erat mentis et doctrinae amplissimae, severiores has disciplinas magno discipulorum fructu, sui, societatisque commendatione maxima, annos ipsos undecim tradidit: Zagrabiae philosophiam biennio, casus conscientiae

uno, binis jus pontificium, scholasticam vero theologiam annis quatuor, Cassoviam translatus sacras litteras interpretatus est biennio. Demum ad nos iterum reversus in annum tertium praefectum altiorum acturus erat, cum superis eundem ad laborum suorum praemia evocare placuit. Erat quidem Pater Franciscus omnium pulcherrimarum virtutum comitatu exornatus, praecipue tamen adeo severus cubiculi sui custos, ut eundem vix, aut raro admodum, idque cum munus sibi impositum, aut necessitas postularet, domo prodeuntem quisquam videret: sed domi cubiculo suo inclusus aut precabatur aut libris insudabat. Quod ipsum servato semper eodem integerrimae vitae tenore dum agebat, tantam sibi domi forisque peperit existimationem, ut eundem ii etiam, qui longiori jam abhinc tempore ex ejus disciplina excesserant, ut Patrem reversi venerarentur; mira sane erat in eo cum quovis hominum genere agendi dexteritas, mansvetudo, comitas, qua eos etiam, qui asperiori erant indole, sibi mirifice conciliabat: neque unquam de iis, quos etiam inimico adversum se animo esse non nosse non poterat, male loquebatur, quin potius data occasione injuriarum omnium oblitus eosdem laudibus cumulabat. Tenera ejus in Virgineam Matrem pietas vel inde elucet, quod consuetudinem a primis inde vitae annis coeptam quotidie recitandi ejusdem officium (ut dicimus) parvum cum rosario per omnem deinde vitam pulcherrimo exemplo constanter retinuerit. Qua vero patientia esset, cum indefessa semper in susceptis pro Dei gloria laboribus constantia, tum vel maxime ultimus is morbus patefecit, quo de acerbissimis, iisque diuturnis doloribus ne conqueri quidem auditus est: Sed in divino beneplacito plenissime conquiescens pari animo et vitam et mortem de manu Dei praestolabatur, donec placidissimo agone animam suam Creatori reddidit.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1768 [Colleg. 163].

P. Jos. Percajić rect., A. Blašković can., A. Miller theolog., praef. alt. schol., A. Pauckner theolog. moral., praef. infer. schol., Ant. Ustia controv., A. Werntle reg. sem., Fr. X. Volković log. & metaphys., histor., Joan. Stipanović phys. gen. & part., Joan. Zopott theolog. M. Sabolović theolog.; profess. infer. schol.: P. Jos. Škrlec rhet., M. Fr. X. Zemerer poet., soc. reg., regens. chori, Ign. Szentmartonyi synt., I. Sibenegg gram., dimissus in fine Octobris, Fr. X. Bruna princ., Jac. Stipanović parv.

Doctrina Christiana... Magno gaudio gestiebat P. Socius Missionarii (P. Joan. Trnski), cum vidit, adeo feliciter cecidisse operam suam, quam posuerat in erudiendis parvulis ad temperandam ex artis Musicae legibus vocem, ut pias cantiunculas jam non inscite concinant, sive cum statas per annum ecclesiae supplicationes comitantur, sive cum publicae populi adorationi nostro in templo numen Eucharisticum expositum prostat, aliaeve apud nos solennitates de more aguntur.

Scholae altiores. Severioribus disciplinis operam dederunt centum septuaginta tres. Ex his theologiae speculativae, firmiori pectore qui erant, praelectiones exceperunt quadraginta et unus; ejus vero, quae a moribus nomen traxit, quadraginta sex. Positiones ex universa theologia propugnavit unus; e binis vero D. Thomae partibus duo non sine praeclara ingenii sui commendatione. Ager domini de his septenos egregios operarios vendicavit. Philosophia culta fuit ab octoginta sex alumnis: ut ut vero haec mathematum professore velut manu dextera orbata sit, conduplicante tamen industriam suam P. Professore Physicae tentare vadum, et sublimes Newtoni calculos etiam hic loci experiri voluit eo felici successu, ut non modo unum sub anni finem in medium produxerit, qui placita hujus philosophorum principis ad mentem recentiorum coram numeroso et erudito auditore tueri auderet: verum etiam complures in sinu suo aluerit, qui eandem aleam subire vehementer peroptabant, si quis munificus Mecoenas aere necessario iis subsidio venisset. In ceteris a consveto pedem non retulit.

Scholae humaniores. In sex inferioribus classibus Christianam vivendi rationem cum bonis artibus magna industria edocebantur trecenti triginta tres adolescentes. Horum e numero quatuor clero adlecti sunt; unus in eremum divi Pauli se abdidit, unus item Patribus Franciscanis cessit. Praeter reliquia literaria specimina saepius per annum cum laude edita Rhetorica bis, bis item Poësis declamavit. Suprema Grammatices classis in anni scholastici exitu, dum bene meritorum nomina promulgarentur, *Codrum* lingva patria; eodem pariter idiomate Media Lysimachum; Infima denique Rainaldum [lutino] relictis paternis laribus in eremum secedentem consessui semper copioso et nobili spectandos dedere. Nulli suus defuit a spectatoribus plausus et secunda admurmuratio. Elementaris hoc anno tacuit.

Josephinum Seminarium sex supra quadraginta censuit adolescentes, quorum plerique praepositorum suorum conatibus, seu dum virtutum semina teneris animis insinuarent; seu dum ad privata historiae, geographiae, linguarum, numerorum exercitia industriam eorum domi provocarent, egregie responderunt: idque non sine repetita exterorum commendatione Seminarii id institutum ex laeto successu magis indies probantium. Qua porro iidem industriae atque nati inde profectus laude in scholis versati sint, luculentum perhibent testimonium praemia viginti sex, quibus anno scholastico vertente donari meruere. E philosophis, quorum quidem numerus hoc anno contractior erat, plures tamen in privatis scholarum disceptationibus laudem abstulerunt. E theologis unus D. Thomae partes binas pro erudito consessu tuendas suscepit, a quo et publicam doctrinae suae approbationem cum insigni laude commeruit.

Elogium P. Laurentii Pogačnik. Annum claudat duorum defunctorum memoria, quibus hoc anno Collegium nostrum justa funebria persolvit. Prior ad aeternitatis iter quam optime comparatus 11 novembris sub horam tertiam matutinam animam Creatori suo reddidit P. Laurentius Pogačnik (Pogatschnig) veteranus in vinea domini operarius. et notum per omnem Carnioliam nomen, quam Apostolicis suis sudoribus 40 et amplius annis irrigaverat. Natus erat Craimburgi in Carniolia anno superioris seculi nonagesimo octavo (1698), 5ta Augusti. Exacta Labaci inter humaniores literas aetate tenera, auditaque ibidem non sine praeclara ingenii sui commendatione triennio philosophia, ac, quae de moribus nomen habet, theologia; jure insuper Pontificio egregie excultus atque sacris jam ordinibus initiatus in nostram Scttem, quam instantissime expetiit, cooptari meruit Viennae ad S. Annae 14. Octobr. 1723: ubi ea Apostolicae vitae ac virtutum fundamenta jecit, quibus instructus omnem deinceps vitam apostolico vivendi genere consummavit. Absoluto tyrocinio Superiorum voluntate, quo suus eum zelus evocarat, vineam domini colere jussus, coetui Agoniae domini devoto praefuit Labaci annis tribus; parvulis rudibusque prima fidei nostrae elementa exposuit annis duodecim; Missionarium cathecheticum egit annis duobus; ad confertum denique populum ferventissimus verbi divini praeco dixit ipsos quadraginta annos in omnibus omnino domiciliis, in quibus Carniolicae facundiae locus est, nec ante ab Apostolicis his laboribus vel extrema in senecta quietem sibi ullam indulgeri voluit, nisi postquam collapsae jam integre corporis vires eum vel invitum de statione hac laboriosa decedere coegerunt. His porro omnibus in muneribus ita versatus est, ut viri ardentissimi zelum, sanctamque lucrandi deo animas peritiam non paucae miraeque conversiones hodiedum loquantur; ea usus erga omnes charitate, ut non modo infirmorum, quos ad beatum ex hac vita transitum disponendi mira pollebat dexteritate, ut eo ad latus assistente sibi vitam ponere liceret, certatim efflagitantium; sed etiam pauperum et auxilium et consilium ab eo deposcentium commune esset refugium. Haec viri integerrimi effusa in omnes promiscue, et vere Apostolica charitas maledicorum quorundam linguas effugere nequivit, quas tamen ipse fretus vitae suae innocentia insigni animi fortitudine et constantia vicit. Ad nos fractis jam viribus translatus spiritum Fratrum nostrorum quadriennio curavit: et licet aetas ipsa, ac afflicta valetudo quietem jam exposcerent, prohiberi tamen nullo modo potuit, quin ad ultimum usque vitae suae tempus medios dies pro tribunali sacro consideret, pauperum casas consolationis spiritualis, aut subsidii temporalis aliquid allaturus frequenter adiret, et ubiubi proximorum salus exposceret, contemptis omnibus aeris injuriis, vitaeque periculis sese alacer conferret. His deditum charitatis officiis hemiplecticum rulmen medio abhinc anno pene prostraverat: exemptus tum quidem periculo est; sed deficientibus paulatim viribus, sub finem Octobris catarrho insuper tentari cepit, e quo denique, nequicquam adhibitis pharmacis, pectus pertinacissime obsidente, Sacramentali absolutione munitus, et Sacro unctus ceromate pie vivere desijt.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1769 [Colleg. 164].

P. Jos. Percajić rect., A. Blaškovič can., A. Miller theolog., A. Pauckner theolog. moral., praef. infer. schol., Ant. Pilippen log. & metaphys., A. Werntle reg. sem., Fr. X. Volkovič phys. gen. & part., histor., Joan. Stipanovič controv., I. Zopoth theolog. moral., M. Sabolovič theolog., Nic. Plantič praef. alt. schol., bibliothec.; profess. infer. schol.: P. Jos. Mikoci synt., soc. reg., regens chori, M. Ign. Szentmartonyi rhet., Fr. X. Hinterholzer poet., Fr. X. Bruna gram., Jac. Stipanovič princ., Franc. Xav. Staindl parv.

Theologia. Ex septem supra quadragenos Theologicam scholastico-dogmaticam professis bini binas D. Thomae partes sub

emblematibus Viennensibus praeclaro doctrinae haustae specimine tuiti sunt. Eam, quae a moribus nomen obtinet, viginti septem audierunt. Ex utraque duodecim ad procuranda animarum lucra sunt assumpti.

Philosophia. Physicas praelectiones excepere quadraginta novem. Quini sub scalpro Viennensi Universam cum laude propugnarunt. Uni eorum honor obtigit, ut positiones suas Excellmo et Illmo Dno Comiti Christophoro Erdödi inscribit et inter alios multos praecipuos viros duos Illmos Praesules, latini unum, graeci unitorum ritus alterum, Belgradensem scilicet et Szvidnicensem non spectatores modo, verum etiam laudatores nancisceretur.

Logica juncta Metaphysicae octoginta duos erudivit discipulos. Ex omnibus selegit ternos, quos insigni solertiae ac ingenij commendatione severis judicibus palam omnibus probandos obtulit. Horum unus nostrae adscribi meruit societati.

Scholae humaniores. Mansuetior Pallas trecentos quadraginta senos suis imbuit praeceptis. Tres seminarium clericorum, totidem Sanctus Franciscus sibi delegit. Media grammatices classis Pueros Palestinae recuperandae cupidos; Infima Lycidae et Amyntae amorem mutuum; Elementaris Rhenarti innocentiam sero a Patre cognitam in scenam dedere et peculiari tenerae juventutis gratia non mediocriter placuerunt. Rhetores quoque ac Poëtae, hi quater, illi ter declamantes spectantium plausibus excepti sunt.

Seminarium. S. Josephi Seminarium 42 alumnos recensuit; adeo praeclara profectus laude, ut qui politioribus studijs dabant operam vertente anno primi ferme praemijs donari meruerint.

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1770 [Colleg. 165].

P. Franc. X. Pejačević rect. a 3 Maji 1769, Andr. Blašković can., A. Pauckner theol. moral., praef. infer. schol., A. Pilippen phys. gen. & part., A. Werntle reg. sem., Fr. X. Volković log. & metaphys., histor., I. B. Šimunić theolog., Joan. Stipanović controv., Joa. Zopoth theol. moral., J. Mikoci soc. regentis sem., regens chori, M. Sabolović theolog., N. Plantić praef. alt. schol.; profess. infer. schol.: M. Jos. Abramić rhet., Fr. X. Hinterholzer poet., Jac. Stipanović synt., Fr. X. Staindl gram., Balth. Patković princ., Ign. Bastin parv.

Scholae. Pallas nostra universim alumnos censuit supra quingentos novem et 50. Severiores disciplinas excepere ducenti decem et septem. Terni positiones philosophicas egregie tuiti sunt. Bini quoque e philosophis primi anni publicum tentamen ex Arithmetica, algebra et geometria communi cum approbatione sustinuerunt. Humanioribus literis operam dederunt trecenti quadraginta duo. Ex his 4 D. Francisci, unus S. Pauli, unus item societatis institutum sunt amplexi: quinque Venerabilis clerus sibi vendicavit.

Rhetorica cum Poesi consueta declamationum pensa laudabiliter persolverunt. Omnes classes stata sua tentamina non sine moderatorum commendatione peregere. Elementaris puerorum institutionem, infima Amandi corruptos mores sub finem correctos, suprema Zenobiae consta(nti)am cum gratia in scenam dederunt. Media Arcandrum cum laude Pomonae restituit, annum denique clausit applaudente theatro lingva patria Titi Cleme(nti)a.

Seminarium S. Josephi aluit duos de 50, aere suo victitarunt 4. Qui politiores literas coluerunt, sic in ludo literario versati sunt, ut plerique omnes sub extremi drammatis finem donari praemijs commeruerint, Philosophorum unus ex institutionibus imperialibus D. Justiniani privatim exercitatus 150 positiones ex ijsdem institutionibus delectas et typis commissas publicae quaestioni subjicerit, periculum facientibus juris consultis Regni, eumdemque multis et meritis laudibus ornantibus. Adnexa positionibus tractatio* de Cultione mororum et procreatione bombycum a publico tanto majorem approbationem tulit, quanto majores curas intendit Agssma Dna nostra, ut serici cultura in hoc item regno firmas radices mittat.

Elogium P. Joan. Bapt. Žalec. Nona die Novembris viventium sociorum numerum imminuit P. Joannes Bapt. Žalec (Salecz). Natus is erat Zagrabiae anno labentis seculi septimo 29. Augusti, ibique Scttem nostram ardenter expetitam ingressus est Viennae ad S. Annae 12 Dec. 1724. Post. mansvetiores musas repetitas Leobij, auditaque triennio philosophia Graecij, docuit Elementarem, Infimam ac mediam grammaticae classem Varasdini, rhetoricam cum poesi Zagrabiae annis singulis. Unde Graecio redditus D. Thomam ea ingenii commendatione excepit, ut 4 vota professus, et gradu litterario ornatus philosophicas, theologicasque disciplinas tradere sit promeritus. Judenburgi tertium probatus missionarium Posegae jussus est agere, quod apostolicum munus adeo alacriter, et toto cum zelo suscepit, ut in administrata per annum parochia ad Oo. St. uberrimos fructus ediderit, qua occasione grassante ibidem lue etiam infectorum obsequia semet addixit. Hinc revocatus ad Collegium et minister nostris datus cum demortuo domus capiti Romanis literis successor renunciaretur eum honorem, quod eo se indignum autumaret, rara animi modestia deprecatus est. Ministri itaque officium tum hic residuo anno tum triennio Zagrabiae insigni omnium cum satisfactione sustinuit. Ibidem regendo seminario admotus ea intra breve tempus praestitit, quae annos exposcere videbantur; mox enim reddita domui singularis mundities, supellectili nitor, disciplinae ordo, omnibus fervor. Ut nemo non erat, qui amantissimum Patrem in eo veneraretur, ita commune votum erat omnium sub suavi adeo regimine esse quam diutissime,

* Odnosi se na knjižicu: Kratek navuk kak Dudovo belo drevo zasađati i čoveki svilu delajući hraniti se moraju.

quod tamen vir modestissimus ultro alteri cessit, pro quo honoratiorem quamdam stationem a P. Provi(nti)ae Praeside quaeri intellegerat. Igitur ad Collegium translatus reliqua anni parte casus conscie(nti)ae publice explanavit. Tandem nequidquam repungnans Collegio Zagrabiensi praeesse jussus, earum praecipue virtutum, quae Superiorem ornant, pulcherrima exempla dedit. Erga omnes sine discrimine comis erat, benignus et apertus; quoties ad eum adibat aliquis, sic comparatum inveniebat, veluti de ipsius commodis unice cogitaret, quo pacto omnium animos mirifice sibi conciliavit. Quidquid ab officio vacui temporis habuit, id omne ardentissimis cum Deo colloquijs tribuebat, bene gnarus grave regendi onus coelestibus maxime auxilijs sublevari. Parem in orando assiduitatem per omnem vitam tenuit, cujus fructus existebant magnae et singulares coelitus immissae mentis illustrationes. Quando eum cubiculo abesse contigit, aut in choro aut apud infirmos reperiebatur, quorum cura n(ihi)l antiquius ipsi fuit, ut eam etiam ad externos proferret, pauperum aegrotantium tuguria et miserorum xenodochia adire, eosque pijs alloquijs et larga stipe consolari solitus. Quod charitatis genus addita temporalibus luculenta benedictione coelum remunerari visum est, dum et annosae liti sub P. Joanne felix impositus finis, et suburbanae D. Xaverij Ecclesiae duae elegantes arae et argentea 100 aureorum lampas liberali dono accesserunt. Erat praeterea P. Joannes legum nostrorum etiam minimorum exactissimus custos, quae in eo velut in vivo quodam speculo ad omnium incitamentum elucebant. Incredibili animarum zelo flagrabat, quas ut Deo lucri faceret, praeter fusas ad Deum ardentes preces saevas etiam corporis diverberationes adjungebat, quarum fructus inter caetera fuit ferox apostata per diversas regiones diu cum pellice fugitans, sic primo statim alloquia P. Joannis fractus, ut se commentationibus S. Parentis excolendum traderet, expiataque scelerum conscientia, ejusdem opera religioni, a qua impie profugerat, restitutus. Idem quoque pellici sanctioris vitae auctor fuit. Quantum ipsi paupertas cordi fuerit, abunde prodidit, cum peracta primum ex P. Bellecio Ignatiana Ascesi horologio rotato se abdicavit, cujus repetito sonitu ad precationem de media nocte excitari consveverat. Erga Virgineam Dei Matrem tenerrimo affectu ferebatur, ejus solenniora festa jejunio praemisso colens. Quavis feria sexta in honorem Patientis Dni flexis genibus, aut humi sedens cibum in triclinio capiebat. Nunquam observatus fuit minimo quovis verbulo alienam famam violasse. Injurias serena fronte excipiebat, pro quibus beneficia reddere in more habuit. Hoc praeclaro virtutum comitatu instructus P. Joannes tantam sibi aestimationem conciliavit, ut passim et haberetur et appellaretur sanctus, cujus precibus etiam primi subsellij viri semet impense commendabant. Animas quoque e piacularibus flammis saepius illi se v i s e n d a s praebuisse, ac suffragia expetivisse fide digno testimonio constat. His aliisque eximijs virtutum actibus intentum P. Joannem sensim

vires destituere coeperunt, quare nostrorum spiritui praefectus eumdem apud nos biennio curavit. Interea malo tympanitidis se tentari sensit, cui cum complura remedia medici frustra adhibuissent, repulsis sensim in caput humoribus omnem penitus memoriae usum amisit, quo in statu sexennium integrum ad omnium commiserationem perstitit, donec ingravescente morbo ad extrema deductus susceptis antea morientium sacramentis extingveretur.[1]

Annuae Collegii Zagrab. ad ann. 1771 [Colleg. 166].

P. Fr. X. Pejačević rect., A. Blašković can., Ant. Kukec prof. hebr. et graec., A. Pauckner prof. eloq. sacr. et historiae eccles., praef. infer. schol., A. Werntle reg. sem., Emer. Mihaly log. & metaphys, histor., Fr. Xav. Leuttner praefect. in Seminario, Fr. X. Volković phys. gener. & part et philosophiae moral., I. B. Šimunić theolog., Joan. Ringauff prof. mathem., Joan. Stipanović geometra, Joan Zopoth theolog. mor. et controv., J. Jelenčić soc. regentis Semin, regens chori, M. Sabolović theolog., N. Plantić praef. alt. schol., prof. sacr. scripturae, bibliothec, eidem in Martio Varasdinum translato success. P. P. Skenderlić; profess. infer. schol.: P. Jos. Mikoci poet., M. Fr. X. Hinterholzer rhet., Fr. X. Staindl synt., B. Patković gram., Ign. Bastin princ., Jac. Sušić parv.

Scholae. Academiae, Augusta ita volente, decus anno hoc accessit, Divinorum librorum interprete, historiae et eloquentiae sacrae, sacrarum item linguarum, matheseosque professoribus adjectis, quorum postremi duo liberali Praesulis Excellentissimi aere sustentantur. Qui severioribus disciplinis excolebantur, universe duodecim erant supra ducentos. Ex his theologiam speculativam triginta sex exceperunt: unus ejusdem partem publice propugnavit, et laudem abstulit. Theologia, quae agit de moribus, quatuor et triginta auditores censuit. Qui vero per eloquentiae et linguarum Graecae Hebraicaeque praelectiones ad theologiam praeparabantur, erant triginta septem.

Physicam triginta duo audiverunt. Horum unus ad Societatem nostram admissus, alter coram Excellentissimo Praesule Mecoenate suo et numerosis utraque e Republica viris philosophiae universae positiones tuendas suscepit.*. Logica et Metaphysica ternis supra sexaginta discipulis tradebatur: e quibus bini tentamen mathematicum subiverunt.

---

[1] Krčelić spominje u svojim »Annuama« dvaputa o. Žalca (v. Mon. sp. hist. Sl. merid. XXX. str. 322 391).

* Za svoju javnu disputaciju, koja je bila u kolovozu ove godine u c. i kr. zagreb. akademiji družb. Isusove, posvetio je »nobilis ae perdoctus dominus Franciscus Xaverius Supanich de Sibenegg Croata Zagrabiensis, philosophiae in secundum annum auditor« djelo P. Antuna Werntle »Controversiae ecclesiae orientis et occidentis« štamp. u Zagrebu (typis Antonii Jandera) god. 1754. sa svojima »Assertiones ex universa philosophia« »ex praelectionibus R. P. Francisci Xav. Wolkovich e soc. Jes. SS. Theologiae Baccalaurei, & Philosophiae Professoris publici ordinarii« zagrebačkom biskupu Ivanu Krst. Paxy-u.

Mansvetiores Musae trecentos quatuor educarunt. Tentamina ex historia, Auctore et numeris semel atque iterum magna cum approbatione subiverunt inferiores quatuor classes: Rhetores ad quaesita etiam algebraica scite responderunt. A singulis nulla res in theatro proposita, quin spectator actori pariter et auctori applauserit. Praecipuo tamen plausu magistri rhetorices accepta sunt duo drammatia, quorum alterum in aula Praesulis Excellentissimi ipso die, quo idem solenni pompa urbem, ecclesiamque suam ingressus est; alterum dein, cum scholae dimitterentur, spectandum exhibuit. Illo certe elegantis, hoc faceti, utroque germani Poetae laudem ab Excellentissimo eruditissimoque spectatore laudem consecutus est.

Seminarium. Seminarium S. Josephi septuaginta quatuor (74) adolescentes aluit; aere suo vixerunt septem, quos inter bini Comites Franciscus et Josephus a Sermage fuerunt, quos unus e nostris in literis, et moribus instituit. Qui humanitatis studia complexi sunt, in ludo literario aliis fere palmam praeripuerunt. Plerique domi, privata institutione, tum in combibenda lingva germanica, tum formandis scite characteribus operam nec inutilem, nec infelicem posuerunt.

Annuae Collegii Zagrab. S. J. ad ann. 1772 [Colleg. 167].

P. Fr. X. Pejačević rect., Andr. Blašković prof. s. script., A. Kukec prof. hebr. & graec., A. Pauckner can., A. Werntle reg. sem., Cas. Bedeković praef. alt. schol., biblioth., Em. Mihaly phys. gen. & part. ac philos. mor., Fr. X. Volković prof. eloqu. sacr. & histor. eccles., praef. infer. schol., I. B. Šimunić theolog., I. B. Ringauff mathem., J. Stipanović geom., I. Zopoth theol. moral et controv., Jos. Mikoci log. & metaphys., histor., I. Škrlec soc. regentis sem., regens chori, M. Sabolović theolog.; profess. infer. schol.: P. Fr. X. Edlpacher rhet., M. Fr. X. Staindl poet., B. Patković synt., Th. Klenić gram., Jac. Sušić princ., Jos. Mihaly parv.

Scholae altiores. Qui in scholis nostris tum ad bonas artes, tum ad virtutem informabantur, numerum 523 adaequarunt. Ex his theologiam seu scholasticam seu moralem audiverunt 116, e quibus unus D. Thomae partem propugnavit, actis & scriptis S. Theophili & Minutii Felicis inter auditores distributis. Philosophicas disciplinas excepere 72, e quibus item unus tuitus universam, qui etiam ad societatem nostram admissus est.

Inferiores. Mansvetioribus Musis 335 vacarunt, quos inter censebantur comites 2 praeter complures nobilitatis praerogativa conspicuos; clero adscripti sunt 7, D. Pauli primi Eremitae institutum secutus est item unus. Rhetorica praeterquam quod declamavit, tentandos suos quoque obtulit e ritibus Reipublicae Romanae. Poësis declamavit bis, & scite prompteque admodum ex universa geographia respondit. Reliquae quatuor inferiores classes Academias

suas sive ex Authore & Historia, sive ex Arithmetica cum laude produxerunt. Infima certe Grammatices classis quater suos in medium produxit variis e rebus tentandos; atque e Geographia non Latio solum, sed etiam Teutonico idiomate respondentes. Syntaxis tentaminis materiem Illyricum vetus, vetustosque Croatarum Reges delegit, quos privata magistri solertia in ordinem usumque discipulorum redegit. Media grammatices classis Dosylum e tribus Candaulis Cimeriorum Regis filijs natu minimum suae in Patrem pietatis ergo solio imposuit. Infima Hyacinthulum perditum avari severique Patris filium in viam bonam reduxit, simulque parentes praeposteram in educandis filiis parsimoniam dedocuit. Elementaris duos nobiles Polonos juvenes tandem fratres esse non sine gratia jussit. Syntaxis denique dum sub anni finem bene meritorum in arena litteraria nomina de more promulgarentur, eleganti sane fabula, quaeque honorifice dein multorum in ore versata est, Servum lusit, duobus eodem tempore dominis servientem.

Seminarium. Seminarium S. Josephi aluit universim 73 personas; aere suo victitarunt duo in prima, tres secunda in mensa; litteris operam dederunt 48, quibus ita sese impenderunt, ut scholastico vertente anno praemiis bene multis donari fuerint promeriti. Rhetores imprimis suis in ludo condiscipulis palmam constanter praeripuerunt. Ex his quidam permagna sui commendatione exeunte anno ex universa Heraldica, qua privata R. P. Regentis institutione excultus est publice respondit, distributo eruditum in auditorem libello, qui opera P. Regentis omnem artis Scutariae doctrinam compendio continebat.[1]

Elogium defunctorum 1mum P. Math. Jušić. Binis annus hic ad coelum, uti virtutes eorum sperare nos jubent, aditum aperuit sociis. Prior praecessit P. Mathias Jušić, domus nostrae minister & vir meritis aeque ac laboribus, quos inde ab exacto religiosae vitae tyrocinio pro salute animarum per annos octo & triginta sustinuit, insignis, septima ac vicesima Januarij fulmine apoplectico ictus & sub horam noctis primam extinctus.

Natus is erat Segniae in Dalmatia anno saeculi hujus quinto, nona Novembris die; Saeculari primum clero, deinceps, post omnes severiores disciplinas Graecij cum laude terminatas, Sctti

[1] Ova je knjižica izašla pod ovim naslovom: Artis | Heraldicae | Notitia | Brevis, | Cui | Privata Institutione | In Seminario Zagrabiensi S. Josephi | Operam Dedit, | Et | Ex Qua | Vertente Anno Scholastico | Publice Respondit | Probus, ac Ingenuus Adolescens | Joannes Worsich | Styrus Luttenbergensis, Rhetoricae auditor, | Ejusdem Seminarii Alumnus, Musicus. | Zagrabiae, Typis Joannis Antonii Jandera. | 1772, a autor joj je P. Antonius Werntle, Regens.

& diu & ardenter ambitae nomen dedit, anno 1732 tyronibus Annaeis adscriptus est. Hoc in loco virtutibus praesertim ijs, quae virum apostolicum imprimis decent, animum ita excoluit, ut illi, dum viveret, praeter virtutem placeret nihil; ita adversus omnia, quae et multa & gravia Dei servis se offerre solent, obfirmavit, ut nulla unquam incommoda vel respiceret vel timeret. Ita a virtute comparatus, primum a tyrocinio triennio in imbuenda literis bonisque artibus juventute Belgradi posuit. Deinceps, quod unum in votis habebat semper, ardentem diversis in locis verbi Divini praeconem annis sexdecim, quindecim vero integris missionarium egit. Arduis hisce in muneribus & prolixo adeo tempore, quae praeclara egerit, quae tulerit, Annuae Provinciae nostrae literae loquuntur: constat certe trecentis plures ex variis erroribus ejus opera reductos, seu dum Belgradi, Essekini, Petrovaradini, Posegae & Zagrabiae carcerum curam gereret, seu dum missionarius Croatiae, Sclavoniaeque diversa loca indefessus obiret. Tandem exhaustis per labores apostolicos viribus conquiescere & disciplinae domesticae invigilare jussus, id ita praestitit, ut exactam legum omnium custodiam, singularem animi modestiam, mansvetudinem & charitatem in omnes toto triennio tantam, ut nec laederet aliquem, nec laesus subiraseretur, constanter in eo suspexerint omnes, & amarint. Quanto animarum Deo lucrandarum zelo arserit, postremis etiam his vitae suae annis palam fecit, dum rigidissimo etiam hyemis tempore cilicio semper praecinctus, poenitentibus in plures horas aures praeberet; acerrime etiam hoc munere perfunctus flagris in se desaevisse observatus est; dum iis, in quos capitalis lata erat sententia, quoquo posset modo auxilium ferre properaret. Illud hoc in negotio singulare hoc anno evenit, quod visa ejus charitate, et zelo ferventissimo, quo quibusdam jam suplicio afficiendis assistebat, quidam e spectatoribus speciem quandam humana majorem in eo sibi videre visus et commotus ita animo sit, ut haeresim, quam ipsis 13 annis in Croatia tegebat animo, P. Matthiae aperuerit tandem, & palam publiceque ejurarit. Impensam sibi operam ipsa cujusdam, quem ad ultimum suplicium P. Mathias comparaverat, anima, eidem proxime se videndam exhibens, maxima gratiarum actione prosecuta est, asserens se aeternis secus ignibus fuisse addicendam.[1]

Elogium P. Mathiae Krznerić. Hunc secutus est P. Mathias Krznerić (Kersnerich). Primam is lucem aspexit Drasburgi Provinciae Soproniensis die 20 Febr. anno 1711. Audito

[1] Smije li se o. Matiju Jušića ubrojiti među Isusovce-književnike, o tome ne možemo sigurno ništa reći. Spomenut ćemo ipak ovdje, da je »Nazveschenye«, koje je štampano na 2. str. knjižice »Pobosne i navuchne popevke, koje vu vreme poszlanya Apostolszkoga Massniki Tovarustva Jesussevoga Missionariussi Apostolszki, z navukom kerschanszkem obnassaju... Zagreb 1746« potpisao uz o. Jurja Muliha i naš o. Matija Jušić (Ivsich). I Krčelić spominje o. Jušića u svojim Annuama (v. Mon. spect. histor. Slav. meridional. Vol. XXX str. 169.).

Viennae Aristotele & magisterii etiam philosophici laurea condecoratus ad Scttem ardenter expetitam ibidem admissus, eandem Trenchinii 18 Octobris anno 1734 ingressus est. Absoluto cum laude tyrocinio studiosae juventuti Mgr datus, eam partim Varasdini, partim Zagrabiae erudivit quatuor annis ita, ut ei non litteras modo, sed virtutem etiam omnigenam instillaret. Audito subinde Graecii D. Thoma, tertiumque probatus Judenburgi, totum se faciendis animarum lucris addixit; fidei rudimentis erudivit parvulos Varasdini annis tribus, binis Ginsii, festis diebus ad Germanum, dominicis ad populum croaticum dixit Zagrabiae binis, Varasdini septem ipsis annis, ubi arctiori etiam vinculo Sctti adstrictus est. Spiritum demum nostrorum regere jussus est; eo munere tribus Ginsii, uno Posega & sex ipsis annis apud nos egregie perfunctus est. Virtutes, quas per decursum vitae coluit, postremo cumprimis vitae tempore palam fecit; ut ut enim priori jam anno fulmine apoplectico mitiori quidem, at quod ita eum fregit tamen, ut vix repere posset, ictus fuisset; ille tamen pro more ad salutandum numen Eucharisticum, ad praebendas in aede sacra poenitentibus aures adrepebat identidem; quod cum tandem deficientes nimium vires non admitterent, id ipsum, donec vel sedi posset inniti, praestabat in cubiculo, ut communiter Pater studiosae juventutis audiret. Cum tandem fortiori ictu prostratus ita est, ut octo mensibus integris lecto affixus haereret, membrorum prope omnium usu destitutus; at nec haec patientiam ejus fregerunt; saepe certe dolores ipsos, quos his in miseriis constitutus sentiebat, joco eludere auditus est: deficientibus demum penitus viribus, in Divinam voluntatem plene resignatus, ipsa quae sacrum D. Stanislao praecedit diem, luce post longum agonem animam Creatori suo reddidit.[2]

Catalogus personarum et officiorum pro anno 1773 [Collegii 168].

R. P. Jos. Percajić, rector, gubern. ab 11 Aug. 1772.
P. Joan. Zopoth, minister, praef. eccles. & sanit, fac. confer. FF.
P. Andr. Blašković, prof. sacr. script., praes. congreg. major. stud., cons. 3.
P. Ant. Kukec, prof. mathem., dat puncta FF, exhort. dom.
P. Ant. Pauckner, prof. canon., praes. congreg. civ., confer. dom.
P. Ant. Werntle, regens semin., exhort. dom.
P. Cajet. Tanzenberg, praef. spir., mon., examin. cand.
P. Casim. Bedeković, praef. alt. schol., biblioth., exhort. acad., dat exercitia extern., cons. 2.

[2] Vidi o Krzneriću i u Krčelićevim Annuama (Mon. spect. hist. Slav. merid. XXX str. 391, 392.).

P. Franc. Xav. Volković, prof. theol. moral., praef. schol. infer., confess. dom.
P. Franc. Xav. Zemerer, prof. princip.
P. Georg. Sever, concion. dom. in paroch., operar.
P. Ignat. Krasnik, concion. matut., praes. congreg. agon., habet curam hospit., cooperar., cons. 3.
P. Joan. Bapt. Šimunić, prof. theolog., confess. dom.
P. Joann. Stipanović, geometra.
P. Joan. Vitković, prof. log. & metaphys., exhort. & histor. dom.
P. Jos. Jelenčić, conc. fest. in paroch., exhort. quadrages., catechista templi, habet curam carcerum, operar.
P. Jos. Mikoci, prof. phys. gener. & part. et philosophiae morum, exhort. dom.
P. Jos. Škrlec, socius P. regentis, regens chori.
P. Martin. Sabolović, prof. theolog., cons. 1.
P. Matthias Dorko, procurator.
P. Steph. Živko, missionar. per dioeces. Zagrab., dat exercitia in templo nostro, habet curam templi S. Xaverii.

Professores:

M. Ignat. Bastin, rhetor., praes congreg. stud. minor.
M. Balth. Patković, poeta.
M. Thom. Klenić, syntax.
M. Jacob. Sušić, grammat.
M. Joan. Poljak, parv.
Još 9 »fratress coadjutores«.

U smislu odredaba bule pape Klementa XIV »Dominus ac redemptor noster« od 21. VII. 1773., o ukinuću isusovačkoga reda, i provedbenoga reskripta cara Josipa II od 10. IX. 1773 odnosno dekreta kraljice Marije Terezije od 20. IX. 1773 sve škole zagrebačkog isusovačkog kolegija krajem škol. god. 1772/73 završile su isusovački otsjek svoga rada, da zatim u smislu kraljičinih naputaka od 8. X. 1773 od česti s novim nastavnicima a pod neposrednim nadzorom zagrebačkoga biskupa već 1. XII. 1773 započne novo razdoblje njihova rada.

O samom radu zagrebačkih isusovačkih škola, analogno kao u ranijim godinama, za škol. god. 1772/73 ne postoji nikakav izvještaj.

Index alphabeticus

jesuitarum magistrorum (M) et patrum (P) qui ann. 1606—1773 in Collegio Zagrabiense Societatis Jesu diversis officiis fungebantur.

Abramić (Abramitsch) Joseph. (M 1765—6, 1770).
Adami Steph. (M 1772—3).
Agosti Joseph. (P 1752—3, 1756, S(ommervogel) B(ibliothèque I, 68).
Amartina Valent. (P 1690—92).
Andrusius Carol. (M 1643).
Aparnik Joseph. (M 1717—1720; † 28. X. 1734. Heidelberg).
Argento Anton. (P 1710—13, 1719; S B I 535, VIII 1686).
Avancinus Nicol. (M 1625; S B I 668, VIII 1711).
Badlahar Joan. (P 1684; S B I 757).
Bagni Joan. (P 1702).
Bagnus Leonard. (M 1616—17, P 1650; S B I 1773).
Bakranin Lucas (P 1724—26).
Bakša (Baxa) Math. (P 1738—40, 1744, 1749—50).
Bakšaj (Baxay) Paul. (M 1675—76, 1680—81, P 1692).
Ballot Thom. (P 1636).
Bandecz Ludov. (M 1680—81; S B I 870).
Barašić (Barassich, Warassich, Warassicz) Math. (M 1731—32, P 1740—42).
Barbolan Joan. B. (M 1689).
Barči (Barci) Fran. Xav. (P 1727—1731, † 26. VI. 1741, Rijeka).
Barčić (Barchich) Franc. Xav. (M 1688).
Bastelius Daniel (M 1614—15, P 1632—34, 1644—45 †; S B I 1005, VIII 1775).
Bastin Ignat. (M 1770—1773).
Battitore Ragusanus (M 1619).
Battyani Steph. (P 1673—74, 1678).
Bedeković Casim. (M 1750—51, P 1757—60, 1763—64, 1772; S B I 1125, VIII 1792).
Belošić Georg. (M 1669, 1674).
Bendel Franc. Xav. (P 1752; S B I 1293, VIII 1893).
Benger Steph. (M 1711, P 1719, 1724, 1732—39, 1741 †).
Benković Petr. (M 1681—83, P 1688—1695 †).
Benvenuti Joan. B. (P 1763).
Bersenyei Georg. (M 1676—1681 †).
Beslaj (Bezlay) Math. (1627—1628).
Bičaj Mart. (M 1659, P 1668—1676 †).
Blagušić Ant. (M 1685 †).
Blašković Andr. (P 1758, 1761—63, 1765—73).
Blaškovič Nic. (M 1631, P 1656 †).
Bohus Andr. (P 1714).
Borošić Franc. (M 1648—1650, P 1663—66 †).
Borovec (Boravich, Borovecz) Mich. (M 1698, 1702).
Brajković Phil. (M 1755—1756).
Breiter Leop. (M 1701).
Brešić Mich. (M 1664, P 1676, 1684—5, 1687—1697 †).
Briglević Andr. (M 1738—9, 1741—2, P 1750—1759 †).
Bruna Franc. X. (M 1767—1769; S B II 253, VIII 1937).
Budaj Thom. (M 1760—1761).
Burnacius Math. Boemus (P 1621—22).
Buzjaković Ladisl. (M 1673, 1678).
Bužan Lud. (M 1731—1733).
Caesar Sebast. (M 1703).
Calò Dan. (P 1658, 1663, 1671; S B II 567, VIII 1968).
Cambesi Joan. B. (M 1730—31, P 1742).
Capuanus Aloys. (P 1657 †).
Carina Franc. (M 1721, P 1752—3; † 30. IV. 1769, Rijeka).
Carina Jos. (M 1737).
Carl Domin. (P 1678).
Castelliz v. Kastelic.
Chaucigh Mich. (P 1702).
Chegel v. Čegel.
Chernich v. Črnić.
Chernkoczy v. Črnkoci.
Chrysogonus Laur. Dalmata Spalat. (M 1613—14, P 1642—44; S B II 1166, IX 42).
Ciganović Math. (M 1695).
Cobavio Ant. (M 1735).
Cobavio Jos. (P 1758—59).
Cobavius Andr. Carniol. (M 1613; S B IV 1136).
Cognicovich v. Konjiković.
Coller Franc. (P 1691).
Conti Franc. X. (P 1750—52 †).
Conti Ignat. (M 1738).
Coppinis Franc. (M 1706).
Cornaeus Gasp. (P 1647—48 †).

Cornelius Joan. (P 1656).
Coron Hilar. (P 1641).
Coronius Nicol. Silesius Glivicens. (P 1614—16 †).
Cossovich v. Kosović.
Crismanich v. Krizmanić.
Cronberg Adr. (P 1700—02, 1705 †).
Csanady Andr. (M 1679).
Cyriani Frider. (P 1661 †)
Cyriani Paul. (M 1641).
Czerneki Joan. Hungar. Alsolindv. (P 1616).
Cvetić Georg. Sclav. Turopoliens. (M 1615).
Čegel (Chegel) Marc. Sclav. Zagrab. (M 1619).
Črnić (Chernich) Matth. (M 1717—18; P 1732—39, 1752—1760 †).
Črnkoci (Chernkoczy) de Crnkovec Balth. (M 1697—98, P 1706—1713, 1717—1722 †).
Dabrović Franc. (M 1743—45, P 1754—55, 1757—63, 1766—1767 †).
Damiani Joan. B. (P 1752—53).
Darić Balth. (M 1716, 1720—22; P 1728—34 †).
Darić Joan. B. (M 1707, P 1715—16, 1718—1721 †).
Delfari Maxim. (M 1634).
Despotović Joan. (M 1663—65, P 1679—82, 1685—1690, 1703—1708; SB III 14, 1985, IX 208).
Despotović Ladisl. (M 1677—80, P 1685—1695, 1697—1700 †; S B III 15, 1985, App. 208).
Diestl Bern. (M 1646—47, S B III 57, IX 217).
Dietenshammer Gabr. (P 1648).
Dinarić Steph. (M 1694—95, P 1703; † 19. IX. 1734 Beč; S B III 85).
Distel Maxim. Carniol. (M 1617).
Ditz Matth. (P 1762).
Dobokai Alex. Hung. Transylv. (P 1612—13, 1621 †).
Dobronoki Georg. (P 1628—1630; S B III, 109).
Dolovščak Paul. (M 1633—35, P 1647—1651).
Domanski Andr. (P 1684).
Dombrinus Christoph. Slavus Zagrab. (P 1609).
Domitrović Georg. (M 1680—82).
Donati Frider. (P 1729—30; † 18. VIII. 1749, Rijeka).
Donati Joan. (M 1708—1711; P 1717—1722, 1727—28 †).
Dorko Math. (M 1757—59, P 1766—1773).
Douglas Archang. (P 1706).
Dragovan Petr. (P 1635—37, 1639—1641).
Dubovski Joan. (P 1691—93; S B III 230, IX 253).
Dukovački Joan. Croata Krapin. (M 1632—33, 1637, P 1643—45, 1646—47, 1652—59 †).
Dukovački Joan. Croata Krapin. (P 1681—85 †).
Dzalinski Petr. Polonus (M 1617—1619 †).
Edelbacher Franc. Xav. (M 1763—66; P 1772).
Egerer Georg. (P 1733—34).
Eisert Joan. (P 1633; SB III 372, IX 281).
Elwanger Ferdin. (M 1662).
Ermenović Nicol. (M 1683—84).
Ertl Thom. (P 1743).
Faber Joan. Bapt. (P 1625—29).
Fabijančić Jos. (M 1731; † 1. VIII. 1740, Petrovaradin).
Fabijanković Joan. (P 1686).
Fajt Mich. (P 1717).
Farkaš Joan. (M 1674).
Faust Rainard. (P 1636).
Fieger Tob. (P 1706).
Filtz Gasp. (P 1664).
Fleischer Jos. (P 1729—1732).
Födisch Franc. Xav. (M 1718).
Folnpergh Joan. (M 1694).
Forró Georg. Hungar. Transylv. (P 1618—23, SB III 893).
Fötsch (Fetsch) Georg. (P 1633—35).
Fournier Franc. (M 1763—65).
Franck Franc. (P 1713).
Friess Joan. (P 1643—45).
Fugatius Andr. (P 1684).
Fürricht Georg. (P 1681—83).
Gaal Jos. (M 1698, 1700; † 23. II. 1734. Krakov; S B III 1133).
Gabler Ambros. (P 1742, 1744—45).
Gailler Georg. (M 1639—41).
Galović Andr. (M 1650).
Galović Nic. (M 1638, 1642, P 1653—54, 1660—63, 66—68, 1671—84 †; S B III 1133).
Galjuf (Gallyuff) Andr. (M 1753—54, P 1761—62, 65—71).
— Anton (M 1723—24, P 1731, 1733—44, 47—51; † 9. II. 1753, Varaždin).
— Franc. (M 1689).
— Joan (M 1733—34, 36, P 1746—56; † 27. II. 1770. Varaždin).

Gaseczki Stanisl. (P 1644).
Gašlević Franc. (M 1756—57).
Gasperčič (Kasperčič) Mart. Carniol. (M 1622—23).
Gaus Nic. (M 1681).
Gelb Gotthard. (P 1701; SB III 1306, IX 404).
Genova Nicol. (P 1713—1718, † 20. II. 1734, Pečuh).
Gentili Franc. (P 1696).
Gesler Ign. (M 1699, P 1716—17, 1722—23).
Giettler Joan. B. (P 1701).
Giuliani Aloys. (P 1768).
Glaser Petr. (P 1674, 1678 †).
Glavač Steph. (M 1651—52, 1655—56, P 1663—68, 1676—77; S B III 1498).
Glavinić Thom. (M 1679).
Göde Petr. (P 1704).
Göpeld Alb. (M 1659).
Goricaj Emer. (M 1754—55).
Gorički Franc. Xav. (M 1745—47).
Gorjan Gasp. Sclav. (M 1614—15, P 1622—26).
Gorup Nicol. (M 1624, P 1629 †).
Gosetti Angel. Ital. Goric. (M 1619).
Gotal (Gotthall) Joan. (M 1706).
Göttner Mich. (P 1750, 1753).
Gottwaldt Jos. (M 1706).
Götz Steph. (P 1679; S B III 1532, IX 418).
Grabovljan Nicol. (M 1660—1662).
Grančić Joan. (P 1664).
Grasser Thom. (P 1640—43).
Grbac (Gerbacz) Joan. (M 1692).
Grčić (Gerchich) Georg. (M. 1696, 1698, P 1720, 1723—24, 1735—51 †).
Gredisius Jac. Carniol. (M 1616).
Grebner (Grebmer) Ant. (P 1727—28, 1735—37, 1746).
Gregorić Matth. (M 1658).
Gregurić Balth. (M 1719, P 1740—44; † 26. X. 1747, Varaždin).
Groschel Math. (P 1654—55, 1658).
Grošić Franc. (M 1700—1703, 1706; P 1712—14, 1722—24; † 15. VI. 1740, Požega).
Grošić Ladisl. (M 1739, 1741 †).
Grueber Jos. (M 1723).
— Paul. (M 1716).
Gruenberger Jos. (M 1743).
Guetsoldt Andr. (M 1632).
Guetsoldt Clem. (P 1684).
Gundtschnig Matth. (M 1689—1690).
Gvarient Carol. (P 1699—1700 †).
Haas Carol. (P 1693; S B IV 4).
Habdelić Georg. (M 1638, P 1649, 1653—1669, 1673—78; S B IV 5, IX 451).
Hainal Matth. Hung. Tyrnav. (P 1620, S B IV 27);
Hainzmann Jos. (P 1743—44).
Haller Franc. Xav. (M 1736).
Haubentaller Georg. (P 1695—97).
Haydolt Laur. (M 1713 †).
Haydt Georg. (P 1666).
Hellensteiner Joan. (P 1713).
Henschitt Jos. (P 1754; S B IV 284).
Herman (Hörmann) Nicol. (P 1695—96, 1716; SB IV 418).
Heruc Jac. (M 1673).
Hiette Par. (P 1677).
Hinterholzer Franc. Xav. (M 1764, 1770—71; SB IV 399, IX 492).
Hohnebner Jos. (M 1742).
Hölgyi Joan. (1683 †).
Holinszky Joan. (M 1744).
Holovitius Adam. Sclav. Tyrnav. (P 1618—22).
Horvat (Horvath) Andr. (P 1693—96, 1700—1703; † 23. VIII. 1727, Trnava).
— Ign. (M 1685).
Horvat Joan. Croata Melnicensis (M 1620—22, P 1629—33, 1653—56 †).
— Jos. (M 1735, 1740, 1742, P 1751—54).
— Nic. (M 1655).
Hrvoj Petr. (M 1625, 1629—30).
Hueber Cipr. (P 1639).
Huebmayer Wolffg. (P 1743—1748).
Hugo Joan. (P 1664).
Humski Balth. (M 1654, 1657; P 1666—1670, 1674—75, 1677 †).
Huzár Sim. (M 1746).
Igjanović Matth. (M 1734, 1736; † 9. XI. 1749, Osijek).
Ilić Jac. (M 1744; † 17. IV. 1747, Varaždin).
Ilija Andr. (P 1727, 1731, 1738—41; † 5. VIII. 1754, Varaždin; SB IV 554).
Ilijašić Greg. (M 1656, 1660—61; P 1666—67, 1672—73, 1676—78).
Irmell Marc. (M 1721).
Ištvanić Steph. (M 1655, 1660, P 1669—1673 †).
Ivanić Georg. (M 1684; † 3. IV. 1723, Budim; S B IV 693).
Ivić Joan. B. (P 1755—61).
Jakobović Jac. (M 1693; † 3. IV. 1733, Rijeka).
Jaić Joan. (P 1657—59).

Jambrečić (Jambrechich, Jambreschich) Phil. (M 1674, P 1683—88, 1691).
Jambrehović Franc. (P 1665, 1667—69, 1672—77, 1680—81, 1695—98; S B IV 728).
Jambrešić Andr. (M 1730, P 1737—1742, 1745—48, 1751—53; † 13. III. 1758, Varaždin; S B IV 728, IX 511).
Jambrešić Georg. (M 1717, P 1725—29, 1742—44 †; S B IV 729).
Janešić Franc. (M 1692, 1699, P 1705 06, 1709—12, 1716—17, 1721—36; S B IV 730).
— Ignat. (M 1701, P 1708, 1711, 1722—23, 1725—26; † 22. II. 1728, Požega; S B IV 730).
— Sebast. (P 1634—1638).
Janković Ant. (M 1708, P 1716—18; † 7. V. 1769, Rijeka).
Jantolović Joan. (M 1658, 1663, P 1669—1676 †).
Javorski Sam. (M 1708—9).
Jelenčić Jos. (M 1754, P 1768—1773).
— Georgius (M 1763).
Juch Jos. (M 1765).
Juraj Joan. (P 1651, 1653—54).
Jurina Marc. (P 1707).
Jurković Joan. Bapt. (M 1679; † 19. VIII. 1724, Beč; S B IV 88).
Jušić Matth. (P 1747—1772 †).
Jutrović Joan. (M 1733, P 1748—50; † 13. III. 1751, Trnava).
Kaiser (Keyser) Vit. (P 1701—03).
Kaldi Mart. Hung. Tyrnav. (P 1610—11).
Kampus Ignat. (M 1749, 1754—55, 1756).
Kandler Sever. (M 1686 †).
Kanižlić Ant. (M 1722—24, P 1732—33, 1740; SB IV 907, App. p. XI).
Kappler Ant. (P 1752).
Kappus (Khappus) Andr. (M 1670—71, 1678 †; SB IV 916).
— Joan. (P 1704—06).
— Marc. (M 1682; SB IV 916).
— Zach. (M 1699).
Kastelic Jos. (M 1735).
Katarinčić Paul. (M 1752, P 1759).
Kaugg Joan. (P 1727, 1737—40; † 28. IV. 1746, Varaždin).
Kavčič (Chaucigh) Mich. (P 1702).
Kavšič Phil. (P 1667—1669).
Kayselli Sigm. (M 1712).
Kempski Mich. (M 1635).
Keresturi Jos. (M 1763—64).
Kirinić Jac. (M 1627; P 1643—1650 †).
Kiris Franc. (P 1694—95).
Klemmer Franc. (P 1755—57).
Klenić Thom. (M 1772—73).
Klepac Georg. (M 1653).
Kleščić Franc. (M 1727).
Knapp Jac. (M 1631).
Knechtl Andr. (P 1643—44).
Knifec Georg. (M 1647—48).
Köffer (Khöffer) Ern. (P 1710—13 †).
Kolnik (Kholnik) Matth. Carinthus (P 1622—23).
Kolschmit Christoph. (P 1710).
Konščak Ferd. (M 1726; S B IV 1191).
Konjiković (Cognicovich) Wolffg. (M 1759—61, P 1762—63).
Kopas Andr. (M 1637).
Korbić Joan. B. (P 1671 †).
Koren Petr. (M 1724—26, P 1736—37 †).
Kosak Luc. (M 1635).
Kosović (Cossovich) Petr. (P 1765—66).
Kovačević Blas. (M 1753—54).
Krainer Christ. (M 1670).
Krajačević-Sartorius Nic. (P 1618—1633, 1642—1651, 1653 †; S B IV 1212, VII 654).
Krajačić Jos. (P 1753—1757; † 17. V. 1769, Varaždin).
— Luc. (M 1626—27, P 1632—34, 1636—38).
Kraljić (Kralich) Greg. (M 1656, 1662, P 1667, 1670, 1695—96, 1698—1706 †).
— (Kralich) Nic. (M 1699—1700, P 1708—10, 1714—19; S B IV 1213).
— (Chraglich) Jos. (M 1702—03, P 1727—1730; † 28. III. 1733, Trst; S B II 1158, IX 40).
Krämer Christoph. (P 1656—57).
Krasnik (Krassnig) Ign. (M 1751—53, P 1760—1773).
Kratzer Sam. (P 1765).
Krausowsky Jac. (M 1687).
Krizmanić (Crismanich) Georg. (P 1683).
Križančić Joan. (M 1743, P 1751—1755 †).
Križetić Petr. (M 1699, P 1703, 1705—1707 †).
Krušec Steph. (M 1755, P 1766—67).
Kučera Nicol. Bohem. (P 1620—21).
Kugelmann Joan. B. (P 1665; S B IV 1270).
Kukec (Kukhecz) Ant. (P 1771—73; Novicijat Beč 1757—58, Graz 1759

repet. human., Košice 1760 phil. I, Graz 1761 phil. II, Trnava, Leoben, 1763—65 Mag., Graz 1766—1769 theolog. I—IV, Judenburg 1770 probac. III).
Kunić Ad. (M 1705; 24. X. 1729, Beograd).
Kurz Jac. (P 1732).
Kyss Petr. (P 1687).
Lainwather Franc. (P 1723—26).
Laminger Bern. (P 1765; SB IV 1383).
Lanzl Georg. (M 1755).
Lašičević (Lassichevich) Jac. (M 1651—52, 1657—58, P 1665, 1670—72 †).
Laurenchich v. Lovrenčić.
Lausus Mart. Sclav. Zagrab. (M 1620 21, P 1624, 1626—28, 1630—31, 1639—43, 1645—48 †).
Ledinski Matth. (M 1700—02, P 1709—10).
Leidmannslehner Franc. (P 1709).
Lenković Andr. (P 1683, 1687—89).
Leuttner Franc. Xav. (P 1771).
Leuzendorff Ferd. (M 1678).
Levačić Joan. (M 1630—32, P 1636—40).
Levačić Steph. (M 1649—51, P 1655, 1660, 1662, 1667, 1670, 1673, 1679—1681 †).
Lipošćak (Lipostyak) Matth. (P 1761—62 †).
Lipovčić Petr. (M 1743, P 1750).
Lipšić Mich. (M 1710—12, P 1749—51).
Liskutin Ferd. (P 1714).
Locatelli Croata Csakthurnens. Jos. (M 1720—21; † 5. IV. 1738).
— Leop. (M 1748—50).
Löger Joan. (M 1705).
Lončarić Paul. (P 1640).
Lorber Carol. (M 1690—93).
— Joan. B. (M 1688, 1694).
Loschitz Joan. (M 1765—67).
Lovinić Mich. (M 1710—13; † 25. I. 1730 u misijama).
Lovrenčić Joan. (M 1661, P 1672—74, 1679—80, 1683, 1685, 1688 †).
Lovrenčić Matth. (M 1725, 1728, P 1733).
Lovrenčić Nic. (P 1741—44, 1748—49, 1752—53, 1755—1762; S B IV 1563).
Lukari (Lucari) Ludov. Dalm. Spalat. (P 1608—21 †).
Lukavski Ladisl. (M 1739—41).
Ljubetić Steph. (M 1758—59, 1760—61; 2. XII. 1762, Graz).
Ljubić Petr. (M 1610—12, P 1617—27, 1631, 1639—44, 1645 †; S B IV 1871).
Mader Joan. (P 1706)
Madocsani Andr. (P 1697—98; S B V 269).
Madrijan Matth. (P 1663).
Magdalenić Thom. (M 1627—28, P 1638—39).
Magerle Wolffg. Carniol. (M 1612).
Magyeradi Ladisl. (M 1654—55, P 1664—66, 1671—72, 1674, 1676—92 †).
Majetić Mich. (M 1672, P 1701, 1716).
Majorani (Mazorani) Jos. (M 1726—28).
Makar Andr. (M 1645—46, P 1657, 1662—66 †; S B V 381).
Malschander Jos. (P 1727—28, 1734—36).
Marek Franc. (M 1741, 1745).
— Ign. (M 1747—49, P 1766—67).
Mareković Joan. B. (M 1691, 1696—98, P 1708—11; S B V 536).
Marell Jac. (P 1717, 1719; S B V 536).
Marković Car. (M 1692; S B V 531).
Marotti Franc. Xav. (M 1705).
Martonfalvai Ign. (M 1644).
Matthiades Jac. Silesius (M 1607—1609).
Matota (Mattota) Georg. (M 1625—26, P 1629—36, 1639, 1651, 1657, 1659—61 †).
Maurek (Maureck, Mauregg, Mauregh) Andr. (M 1687—88, 1692, 1694, P 1698—99, 1701—02, 1704).
Maurer Joan. (M 1641—42).
Mayr Chust. (P 1750—51; SB V 809, 818).
— Franc. (P 1734; SB IX 662).
Mazorani v. Majorani.
Mazzol Franc. Xav. (M 1677).
Mazzol Mich. (P 1677—78, 1686 †).
Međurečki Gabr. (P 1623).
— Gasp. (P 1662—69).
Meisl. Ant. (M 1732, 1734, 1739).
Meisriembl (Maisrimbl) Georg. (P 1670—72).
Menegati Jac. (M 1656).
Merešić Georg. (M 1665—67, P 1674—75 †).
Merešić Joan. (M 1650—51 †).
Merkas Petr. (M 1652, P 1666—72; SB V 976).
Mezger Joan. (M 1667).
Michelli Justin. (P 1759—60).
Miesl Georg. (M 1639—40).
Mihalji Emer. (M 1758, P 1771—72).

Mihalji Jos. (M 1772).
Miklavčić Thom. (M 1760—62).
Mikoci Jos. (M 1757—59, P 1769—73; S B V 1082).
Milković Petr. (M 1703 †).
Millei Steph. (M 1637—38).
Miller Ant. (P 1763—69; S B V 1094).
Milovec Balth. (M 1635—36, P 1646, 1648—53, 1655—60, 1662, 1664—65, 1669—73, 1678 †).
Milser Hieron. (P 1654).
Milunović Joan. (M 1737).
Mirnik (Mirnyik, Myrnik) Thom. (P 1689—93; SB V 1128).
Misch Joan. (P 1649—51).
Mislenović Joan. (P 1608—11, 1613 †).
Mitrašinović Petr. (M 1643).
Mlaker Franc. (P 1760).
Moises Georg. (P 1626—27).
Moravčer (Moravcher) Mart. (M 1745).
More Steph. Slav. Turociens. (P 1608—16; SB VI 305).
Mraz Nic. (M 1645, 1647—49, P 1658—61).
Mrnjavčić Gasp. (M 1632, 1636, P 1645, 1656—57, 1662—63 †).
Mrzljak Nicol. (M 1718, 1720, P 1734—38, 1747; † 5. IV. 1758, Varaždin).
Mulih Georg. (M 1720—22, P 1739 45, 1748—49, 1752—54 †; S B V 1393).
— Joan. B. (P 1771—73).
Müller (Miller) Balth. (P 1732—33).
Müllner Joan. (P 1654).
Musich Nicol. Silesius (P 1619).
Muzoll (Muczol) Sim. (M 1662—63).
Nemethi Jac. Hung. (P 1620; S B V 1621).
Nexinger Joan. (P 1682—83).
Noršić Jos. (M 1740, P 1745—48, 1757—61 †).
Novak Franc. (M 1689).
Novak Joan. (M 1684—85 †).
— Petr. (M 1730, P 1740—43, 1748, 1751; † 11. XI. 1756, Varaždin).
Novaković Andr. (M 1687).
Novoselić Jos. (M. 1717, P 1726—30, 1740—42, 1744, 1746—1752; S B VI 831).
Nussdorffer Ferd. (M 1758—59).
Nyrö Ad. (P 1762; S B V 1854).
Obermayr Franc. (P 1735; SB V 1855).
Oblocher Georg. (M 1626).
Olipec Andr. (M 1658).
Olsewski Mich. (P 1657—58).
Omersa Melch. (P 1715).
Orebić Franc. (P 1767).
Orgovan Georg. (M 1641, P 1651—53 †).
Orso Joan. (M 1643).
Ostanik Georg. (M 1629—30, P 1642).
Oštrić Joan. (P 1664, 1687; S B VI 981).
Ovčarović (Owcharovics) Thom. (P 1684—87, 1693—95).
Pagan Georg (M 1703).
Pahi Ivan (P 1705; S B VI 87).
Pakay Joan. (P 1679—80, 1884, S B VI 96).
Pallesch Phil. (M 1760).
Papler Mich. (P 1653).
Parlinger Franc. (M 1700).
Patačić Georg. (M 1693—94, 1696; S B VI 343).
Patačić Joan. (M 1671—74, P 1680 (miss.), 1684—86, 1697—1700 †).
Patačić Sigism. (M 1723, 1726 †).
Patković Balth. (M 1770—73).
Patribus Sigism. (P 1671).
Pauckner Ant. (P 1763—73).
Pauli Gerard. (M 1673).
Paulini Phil. (P 1703—05).
Paumgartner Otto (M 1672).
Pavun Franc. X. (P 1726).
Pécsi Adam (M 1727).
— Franc. (P 1712—14).
— Joan. (P 1702—04, 1708—09).
Peer Andr. (M 1632).
Pejačević (Peachevich, Pejachevich, Piacevich) Franc. Xav. (M 1729, 1732, P 1739—41, 1760—63, 1769—72; S B VI 438).
— Jac. (P 1713—15, 1735—37; † 14. VII. 1738. Pečuh; S B VI).
Pelzhoffer Alb. (M 1668).
Pepeu Step. (P 1750—53; S B VI 480, IX 763).
Percajić Jos. (M 1737, P 1743—51, 1755—60, 1766—69, 1772—3).
Perizhoff Frider. (M 1688—90).
Peršić Nic. (M 1653).
Pertold Petr. (P 1745, 1747—51).
Pestvarmegey Andr. (P 1623—25).
Pettheö Steph. (M 1627—28; S B IX 766).
Petretić Steph. (M 1696—98; S B VI 631).
Petričević Sigism. (M 1726).
Petris Franc. Xav. (P 1738, 1747—50).
Pettinati Jac. (P 1724—27).
Peverelli Car. (P 1660—61).
Pfleger Joan. (M 1642, 1658—60).
Pfonzelter Franc. (M 1727).

Philippen Ant. (P 1769—70; S B VI 754).
Pichler Jos. (M 1706; S B VI 714).
Pilepić Barth. (M 1686, P 1700—01).
— Nic. (M 1728—31).
Pirchner Andr. (P 1718).
Piscator Christ. (P 1673).
Piscon Vinc. (P 1677; S B VI 686).
Pisterk Franc. (M 1707).
Pitak Steph. (M 1713—15, P 1720—21).
Pitton Dan. (P 1722—24).
Plantić Nic. (M 1742, P 1769—71; S B VI 876).
Plasman Georg. (M 1675).
Plemić Franc. (M 1685, 1687, P 1694, 1707—1724 †; S B VI 891).
Plume Germ. (P 1694).
Podl Clem. (P 1668).
Pogačnik (Pogatschnig) Laur. (P 1765—68 †; S B VI 916).
Pominovski Steph. (P 1679—82; S B VI 990).
Popović Ant. (P 1734—36; † 18. VII. 1752. Požega).
Popp Joan. (M 1628).
— Zach. (M 1638, P 1658).
Porta Domin. (M 1655—57).
Posavec Georg. (M 1709—11, P 1720—28, 1730—34, 1736—37; † 24. VIII. 1738, Varaždin).
Prag (Präg) Frider. (P 1669—70).
Praznik Sebast. Carniol. (M 1620).
Preischafft (Preisofft) Ferd. (P 1669—74; S B VI 1193).
Prembsl Sigism. (P 1731—34; S B VI 1201).
Premegg Franc. (M 1704).
Prenner Jos. (P 1730—31).
Prentaller Joan. (M 1676).
Prešern (Praeschern) Joan. B. (P 1711—12; S B VI 1151).
— (Presseren) Matth. (P 1636—38).
Pressol Leon. Slav. Turoc. (M 1607—1609).
Pribinović Thom. (M 1728; † 23. V. 1739, Osijek).
Pröckenfeldt (Precknfeldt) Franc. (M 1705, P 1714—17; S B VI 1192, IX 784).
Prunner Petr. (P 1671).
Prus Joan. B. (M 1624, P 1630—33; †; S B VI 1253).
Puechinger Jos. (M 1750).
Pullinx Joan. (P 1635).
Purchardt Joan. (M 1705; S B VI 1308).
Purulić Andr. (M 1767).
Purulić Matth. (M 1746, 1750—52, P 1758—60, 1764—67; † 16. IV. 1768. Graz; S B VI 1311).
Pušić Mich. (M 1665—67, P 1674, 1680—83, 1686, 1688—1697 †).
Quaresima Nic. (P 1688).
Rachenberger Matth. (P 1732—34).
Rackensperger Leop. (P 1704; S B VI 1363).
Radenić Jos. (M 1752—54).
Radevčić Franc. (P 1756—57).
Radić Gasp. (P 1629—30, 1635, 1639—42, 1649—52, 1656—59 †).
Radočaj Jos. (M 1764—66).
Raisl Henr. (P 1761).
Rajčić Nic. (M 1692, P 1705—06; † 1. VIII. 1740, Rijeka).
Rampelius Jac. Ital. (P 1619—1620).
Kasp Jos. (P 1714—1715 †).
Ratkaj (Rattkay) Georg. (M 1637).
Ratkaj (Rattkay) Joan. (M 1672; S B VI 1488).
Ratkaj Steph. (P 1610—22, 1624—31 †).
Rausch Venc. Bohemus (M 1613—15).
Ravina Jos. (P 1723—24).
Reffinger Bern. (P 1653).
Reffinger Sigism. (P 1645—47).
Regnjak Mart. (P 1661).
Rein Ferd. (P 1717).
Reisacher Udalr. (P 1644).
Reisser Franc. Xav. (M 1694).
Rodojčević Petr. (M 1739).
R(h)odoff Georg. (M 1673, P 1685—87).
Ričardi (Richardi) Hieron. (P 1645).
Rienzner Ant. (M 1749).
Rigosius Paul. Tridentinus (P 1619).
Ringauff Joan. (P 1771—72).
Rinulinus Joan. (P 1619—1622).
Ritzl Ign. (P 1754).
Rohonczy Georg. (M 1681).
Roić (Roich, Roych) Joan. (M 1725, P 1740—41, 1749, 1752—54, 1761 †).
Rokošić (Rokossich, Rokochich) Mich. (P 1664, 1678).
Rosacinus Christ. (M 1648).
Roviš Franc. Xav. (M 1704; † 9. II. 1734, Rijeka).
Rožman (Rosman), Jos. (M 1702; † 2. X. 1723, Varaždin).
Ruckh Franc. (P 1724).
Rudnicki Georg. (M 1665—67).
Rukelj Sigism. (M 1651—52; S B IX 827).
Rutkaj Nic. (M 1646).

Sabalić Ign. (M 1719, 1723—24, P 1730—31; † 13. V. 1733, Požega).
Sabalić Jos. (M 1717—20, P 1731, 1745—46 †).
Sabbater Leon. (M 1662).
Sablić Nic. (M 1747; † 27. IV. 1760, Požega).
Sabolović Mart. (P 1764—1773; S B VII 1739).
Säck Ant. (P 1729—32, 1735).
Saffler Guil. (M 1669).
Sagar v. Žagar.
Sajić (Szaych) Georg. (M 1695, 1705).
Sajković Steph. (M 1653, P 1676—79, 1689—1694 †; S B VII 1741, IX 870).
Salaj (Szalay) Andr. (M 1734, P 1743—54).
Salecz v. Žalec.
Sambar v. Šambar.
Sarmeda Dan. (M 1704).
Sartorius v. Krajačević.
Schápp (Scap, Csáp) Aloys. (M 1701—02, P 1710).
Schalck Franc. (M 1729).
Schattner Joan. (P 1636—37, 1651—54).
Schez Mich. (P 1728—29).
Schivicz Franc. (M 1759—60).
Schnedicz Phil. (M 1725).
Schotter Joan. (P 1751).
Schretter Car. (P 1707—09; S B VII 924).
Schronicz Bened. (P 1715; S B VII 927).
Schurion Sigis. (M 1746).
Schuzbi Gasp. (P 1713).
Schweiger Engelb. (P 1714—15 †).
Scobelius Joan. (M 1628—29).
Seklić (Szeklich) Franc. (P 1757—58; † 15. IX. 1768, Požega).
Seligovich v. Želigović.
Semen Sigism. (M 1669).
Serovnik v. Žerovnik.
Sever Georg. (M 1748—49, P 1763—67, 1772—73).
Sewing Hartg. (P 1633—34).
Sibenneg v. Šibenek.
Sibeneicher Mich. (P 1750).
Sidich v. Židić.
Sigray Thom. (P 1680—81).
Sikuten v. Šikuten.
Silekovich v. Šileković.
Simatich v. Šimatić.
Simonetti Jac. (P 1709).
Sinko v. Šinko.
Sisinachki v. Šišinački.
Sivko v. Živko.
Skenderich (Schenderich, Schkenderich) v. Škenderić.
Skenderlić Pet. (M 1741, P 1755—64).
Skenderlić Sim. (M 1744, 1750—51, P 1757—59).
Skerlecz v. Škrlec.
Skerpin Joan. (P 1684).
Skoda v. Škoda.
Slabinus Martin. Bohem. (P 1607—08).
Slavić Franc. (M 1735—36, 1738).
Slivec (Szlivecz) Jos. (M 1729—30).
Sluka (Szluka) Andr. (P 1677—79; S B VII 1787).
Smole Jos. (M 1725—27, P 1734—39, 1743—44 †).
Sočić (Szochich) Ign. (M 1685).
Sodar v. Šodar.
Solar Ant. (M 1693).
Solari (Szolari) Thom. (M 1678, P 1689—90, 1692—1708 †).
Sölenstein Franc. (P 1702—03).
Somalovics Paul. (P 1709—1712; S B VII 1787).
Sorsa v. Šorša.
Spichig Erasm. (M 1653).
Spingarolli Adam. (P 1693).
Sporber Hyac. (M 1695).
Staierer Christoph. (P 1649).
Staindl Franc. Xav. (M 1769—1772).
Stancher Ant. (P 1719—1721).
Stanko Andr. (M 1656).
Stanko Steph. (M 1664, P 1674, 1678—80 †).
Steidler Joan. (P 1668).
Steinberger Ern. (M 1743, 1749).
Sternberg Georg. (M 1709).
Stieff Ant. (P 1697—99; S B VII 1579).
Stipanović Jac. (M 1764, 1769—70).
Stipanović Joan. (P 1767—1773).
Stipanović Jos. (M 1756).
Stipe Nic. (M 1696—97, P 1712—13, 1722; † 24. III. 1727, Pečuh).
Stojković Matth. (P 1687—88 †).
Stručić Marc. (M 1680, 1684—85, P 1693—95, 1697—98; SB VII 1654).
Suberle Steph. (P 1643).
Sumer Mich. Styrus (M 1610).
Sumereker Joan. (P 1649—54).
Sumattinger Joach. (P 1739; S B VII 1702).
Suoczki Wenc. (P 1645).
Suppan v. Župan.
Sušić Jac. (M 1771—1773).
Sušić Jos. (M 1712, 1716, P 1727—28 †).

Sušnik Franc. (M 1715, P 1721—22, 1725—26, 1732—39 †; S B VII 1721).
Szalanczy Mart. (M 1666).
Szalay v. Salaj.
Szdellar v. Zdelar.
Szeghi Franc. Hungar. (P 1613—14).
Szekely Ladisl. (M 1690).
Szentmartonyi Ign. (M 1742; S B VII 1775).
Szentmartonyi Ign. (M 1763, 1768—69).
Szerdahelly Gabr. (P 1696).
Šambar Matth. (P 1679—80, 1683—85; S B VII 497).
Šambar Mich. (P 1637—38).
Šibenek - Sibenegg Jos. (M 1767—68; S B VII 1180).
Šikuten Greg. (M 1671—72 †).
Šikuten Mich. (P 1641—42, 1646—49).
Šileković (Silekovich, Sellegovich, Sillegovich) Franc. (M 1670, 1672, P 1677, 1679, 1681—85, 1687—90).
Šimatić Joan. (P 1712, 1716, 1719—31).
Šimatić Matth. (M 1746—48, P 1762—64; † 24. III. 1771, Varaždin).
Šimunić Joan. B. (M 1747—48, 1750, P 1755—59, 1761—67, 1770—73; † 26.VII. 1747, Požega).
Šinko Steph. (M 1756—60, P 1766—67, 1769—73).
Šišinački Michael (M 1678, 1682—83).
Šišinački Steph. (M 1668—69, P 1676—78, 1685, 1688 †).
Škenderić Joan. B. (P 1701—04).
Škenderić Mich. (M 1654, P 1689—92).
Škrlec Jos. (M 1761—62, P 1768—73).
Škrlec Mich. (M 1657—59, P 1663—68, 1670—76, 1687 †).
Škoda Georg. (P 1712).
Šorša Mich. (M 1661—62, P 1668; S B VII 1791).
Tafferner Paul. (M 1634).
Tallot Joan. (P 1668; S B VII 1820).
Talijan (Tallian) Franc. (M 1681).
Tansch Leop. (P 1708).
Tanzenberg Cajet. (P 1772—73).
Tartius (Trtić) Balth. Sclavus ex capit. Zagrab. (M 1621, 1625—26).
Terzi Ant. (P 1725—27, 1729—30).
Teuffenbach Ign. (M 1667).
Theiss Jos. (P 1728; S B VII 1962).
Tillmer Frid. (P 1728).
Tomašić Joan. (M 1649—50, P 1658, 1661—64, 1668 †).
Tompa Franc. (M 1633—35, P 1638, 1644—52, 1655—57).
Toplich Lamb. (P 1633—34).
Tosch Carol. (M 1713).
Tre(i)ffinger Paul. (M 1679).
Tricario Franc. Xav. (M 1741).
Trnski Georg. (M 1636, 1639).
— Joan. (M 1750—53, P 1759—60, 1768).
Trost Ant. (P 1664).
— Matth. (P 1689).
Tudorović Paul. (M 1687, P 1702—03).
Tumpšić Andr. (P 1657).
Turčin (Turchinus, Turcinus) Nic. (M 1631, P 1637—39, 1642—45, 1651, 1655—58, 1660 †).
Turković Georg. (P 1638—41).
Untersinger Joan. (M 1735—37, P 1743, 1749—51).
Urbani Joan. B. (P 1747).
Ustia Ant. (P 1768).
Valečić Christoph. (M 1642).
Valenčić Mich. (M 1736, P 1758).
Valvasor Dan. (M 1728, P 1753; † 13. IX. 1756, Varaždin).
Varadi Steph. Hung. (P 1615—16).
Vasarheli Greg. Sicul. Transylv. (P 1608; S B VIII 480).
Veghius Joan. Saxo Transylv. (P 1607).
Velikaj Mich. Vinicensis (M 1618, 1622, P 1633, 1635).
Vernić Matth. (P 1624, 1627—29, 1634—35, 1643—44).
Vičić Barth. (M 1623—24).
Vitelli Carol. (M 1654; S B VIII, 852).
Vitellius Georg. (P 1670).
— Vitus (M 1648).
Vitković Joan. (M 1761—62, P 1773; S B VIII 853).
Vitnić Ignat. (M 1743).
Vlahović Marc. (M 1690—91, P 1698—1708).
Vodopija Matth. (M 1611—12, P 1633—38 †).
Vogl Franc. X. (M 1704).
Vogths Franc. B. (M 1745—48; † 10. IV. 1761, Petrovaradin).
Volantić Joan. B. (M 1727—28, 1730).
Vragović Petr. (P 1607—1617).
Vugrinović Ant. (P 1764—66).
Vuk Mich. (M 1663, 1668, P 1673; S B VIII 923).
Vukmerović Georg. (P 1697—99, 1705—06 †).
Wadnegg Marc. (P 1657).
Warassicz = Barašić.
Warmuett Christ. (M 1652).
Wautscherus Mart. (P 1630).
Weinmann Ant. (M 1703).
Wenger Bartholom. (P 1692).

Wenger Godefr. (P 1717—20).
Wenger Joan. B. (P 1729—31).
Wenko Bern. (P 1710).
Werntle (Werntl) Ant. (M 1733—34, P 1744—49, 1753, 1755—59, 1761—73 †; S B VIII 1080).
Widmayr Elias (M 1729).
Wiser Ant. (M 1737, 1745).
Wisiak Mich. (M 1657, 1661).
Wiviz Jos. (P 1721—25, 1732—33, 1754—58 †).
Wolffsegger Jos. (P 1760—63).
Wolkovich (Wolkovitsch) Franc. X. (M 1755—57, P 1768—73).
Wricz Joan. (P 1644—45).
Zamberger Andr. (M 1730, P 1744—46; † 4. VII. 1749, Požega).
Zanetti Ign. (P 1700—02, 1719—24 †).
Zanitius Joan. Slav. Turoc. (P 1606—07 †).
Zdelar Franc. (M 1710—11, P 1717—18, 1731—34, 1741—42; S B VII 1748).
Zednik Joan. (P 1631).
Zeferin Phil. (P 1663).
Zeitler Ad. (P 1752).
Zemmerer Franc. X. (M 1762, 1766—68, P 1773).
Zergoll Ant. (M 1631; S B VIII 1493—94).
Zombori Marc. (M 1704).
Zopff Urb. (M 1687).
Zopott Joan. (P 1768—73).
Zunggo (Sunko) Hieron. Petoviens. (M 1618—19).
Zunggo (Zunko, Sunko) Franc. (M 1696, P 1715—16; † 14. VIII. 1739, Osijek).
Zuravski Franc. (P 1749).
Žagar (Sagar) Joan. B. (M 1708—09, P 1729, 1731, 1739—41, 1743—46; † 4. IV. 1747, Pečuh).
Žalec (Salecz) Joan. B. (M 1734—35, P 1744—48, 1752—70 †).
Želigović (Seligovich) Balth. (M 1659, P 1670, 1679—83).
Žerovnik (Serovnik) Andr. (M 1631—33).
Židić (Sidich) Joan. (M 1686, 1690—91).
Živko (Sivko) Nic. (M 1699, 1705, P 171—16, 1719—22 †).
Župan Petr. (M 1766).

(Spacionirano štampani umrli u Zagrebu i o njima »Građa« ima elogija).

Index

(Starine XXXVII 1—176, II: Starine XXXVIII 181—287

Academia haeretica Graecii 25.
Academiae privilegia 105—108, 133.
Alberus Ferd. s. J. 9, 13, 38.
Algebra II 279.
Amuletha superstitiosa 44; a. magica 68.
Aquaviva Claud. s. J. 22, 32.
Aquilea Just. s. J. 23.
Ara major in teplo s. Cathar. 122.
Ara nova P. S. N. Ignatii II 202.
Argentus Joan. s. J. 8, 27, 32.
Arithmeticae studium II 263, 268.
Auditorium collegii 163.
Auersperg Joan. Herb. com. († 1669) 99—101.
Augustić Thom. can. II 233.
Banfi Christoph. com. 25—26.
Basilica S. Stephani 31, 34.
Bastellius Dan. s. J. 56.
Battitore Ragus. s. J. 39.
Battyany Ad. com. II 242.
Bedeković Cas. s. J. II 257, 259.
Belgradum, res. s. J. II 216.
Bibliotheca collegii 35, 40.
Bocskai Steph. 11.
Borković Mart. epp. 101, 106.
Bosniae fines 21.
Bošnjak Petr. nob. 94.
Bottyani Balt. & Franc. bar. 31.
Brajković Mart. epp. 134.
Branjug Georg. epp. II 210.
Bratulić Sim. epp. 9, 14, 20, 30 (†).
Bukovački Franc. cap. 98.
Bundić Matth. novic. 39.
Busaeus s. J. 43.
Calcinelli Luc. civ. 23, 58.
Calviniani et Lutheri 11, 25, 27, 29, 47.
Canonizatio SPN Ignatii et Francisci Xav. 47.
Cantilenae (carmina) croat. 34, 48, 73, II 230, 235, 239.
Cantus impudicus 121.
Capella s. Josephi 104; s. Mariae 51; ss. Fabiani & ss. Sebastiani 22, 24, 51.
Capitulare seminarium 38.
Capituli forum 35.
Capucini 41.

Carillius Alf. s. J. 9, 10, 13, 16, 27.
Carmina 53; c. defunctorum 44; c. magum 51.
Carolostadium (Karlovac) 43, 62, 67—72.
Cathesis 47.
Chartifolium lusus 125.
Chernkoci Franc. nob. 105 (†); Ladisl. s. J. 106—07.
Coetus Marian. sodalitals 34.
Collegium s. J. zagrab. 32; Collegii fundamentalis lapis 61, fundamenta partis orientalis 77; restauratio 66, 110—11.
Cometa fatalis 115.
Comitia Posoniens. 25; — Regni 41.
Comitia (judicia) octavalia 52, 76.
Concentus musicus 63, 165.
Congregatio Agoniae 81, 122, II 231 (227); c. corpor. Christi 36; c. s. Isidori 51, 108, II 221, 236 (227, 232); c. Marianae sodalitatis sub tit. B. V. Annunc. 34, 39, 51, 62, 95, 96, 134, 169, 171—3; c. Assumptae 132; sodal. major. studiosorum 141, II 226, 236, sodal. pro discip. infer. 92.
Consuetudo balneandi 168.
Cripta s. Marci 51.
Croatia se velle Turcarum jurisdictioni subdere 109.
Cvetušić Mich. civ. 82.
Čegel Marc. novic. 32.
Čegetek Ad. can. II 245.
Čeh Nic. paroch. s. Marci II 191.
Čikulini Franc. 106; — Jul. 60.
Čolnić de Čolka Jos. epp. II 271.
Dalmatae studiosi 129, 175.
Despotović Joan. s. J. 162; — Ladisl. s. J. 123.
Dijanešević Nic. can. 90, 95, 104 (†).
Disciplinantes 51.
Discordia capitulum inter et civitatem 54, 60, 98, 99; — collegium inter et civitatem 58—59, 104—5.
Dobokai Alex. s. J. 32.
Dobronoki Georg. s. J. 9, 54.
Doctrina christiana II 218.
Dombrinus Christ. s. J. 8.
Dojčić Steph. can. 121.
Domitrović Petr. epp. 31, 34.
Domjanić Ad. Sig. 172; — Cath. 123 (†); — Steph. 52.

Dramata:

1607: Poetica laudatio variarum Sclavoniae partium earumque omnium expressio (21).
1608: Jephtes filia immolata (26).
1609: Abrahamus filium Isaac immolare volens (28).
1610: Hercules in bivio; S. P. Ignatius (29).
1611: Fugitivus S. Joannis Evang. discipulus; S. Malchus mnoachus captivus (30).
1615: S. Ambrosius; Panegyr. salutationes Ben. Thuroczi; Vinea evangelica (34—35).
1616: S. Stephanus Ung. rex; Melchisedech sacerdos; Abraham (v. 1609; 36).
1617: David Goliam fundo sternens; De serpente aeneo (38).
1618: D. Hermannus; Animae contra corpus jurgium; 3 Dramma quo rusticus bonos mores docebatur (38—39).
1619: Comes Thomas Erdődi (40).
1620: Arriptae commoda neglectaeque incommoda (41—42).
1622: D. Michael; De gestis Sanctorum (47—48).
1623: B. Aloysius; S. Ignatius (v. 1610); Georgius com. a Zrinio (50).
1627: Dives Epulo (52).
1628: Joannes Ingori (53).
1629: Doctor Parisiensis (P. Jac. Bidermanni; 53).
1635: Trebelius rex Bulgarorum (P. Nic. Avancini; 57).
1636: Imper. Jovinianus (58).
1638: Comedia de Crispo (59).
1640: Nabucodonozor rex (61).
1642: Joseph Patriarcha (62).
1644: St. Stanislaus epp. & mart.; Amoris et Doloris in Christo patiente certamen — patrio idiomate (63).
1646: Comes Joannes Drašković; Anima vinculis peccatorum irretita (Carolostadii; 67/8).

1647: Isaac, novi testamenti Christus, condescens aram sacrificii (Carolostadii, 69/70).
1648: Servator vivus in cruce pendens, in proscenio versus lingua vernacula recitati (Carolostadii; 73).
1649: Comes Nicolaus de Zrin (73).
1650: Manna celeste (76).
1651: S. Gallieanus (76).
1653: Susanna (80).
1655: S. Eustachius (83).
1657: Maximilianus Austriacus (85).
1665: Filius prodigus; Josaphatus et Barlaamus (94).
1666: Redivivus Nicaetas (96).
1669: Puer Aegyphus (102).
1670: Eucharisticum Epulum (109).
1671: S. Franciscus Borgia (106).
1673: Samaritanus verus (109).
1674: Argus centoculus (110).
1679: Sacra eloquentia in verbo incarnato triumphans (114).
1685: Elegans drama... honori Eppo A. M. Mikulić (119).
1686: S. Quirinus (instructore... P. Joan. Paračić; 121).
1688: S. Alexander (122—123).
1693: Alvarus Luna; Dramation... honori bano A. Battiany (126—127).
1694: Gratiosa dramata (129).
1697: Victoriosa in Cruce trias (131).
1698: Post bellum pax (132—133).
1699: Drama symbolicum honori Eppo Mart. Brajković (134).
1700: Dramata (135).
1701: S. Hilarius adolescens; D. Udalricus Eppus (138).
1702: Derisus mundus; Chremetes; B. Stanislaus Kostka; Czechus et Lechus, fratres Crapina pervetusta Croatiae urbe orti (140).
1703: Dulcedo amara, seu Devorastius primogenitus Bacchi; Dramatica actiuncula; Drama symbolicum (kao g. 1699; 142—143).
1704: Regni Croatiae felicitas (144).
1705: Dramatia; Per arma Croatica liberata... Styria (145).
1709: Gratiosa actiuncula honori Eppo (162).
1710: Alfredus nob. adolescens; Actio theatralis prof. Kolschmidt (164).
1711: Amazon in ducem belli electa (166).
1715: Varia dramata (170—171).
1716: In triumpho crucis; Bacchanalium hilaria (172).
1717: Sissiensis victoria; Cheresius; Dialogus (173—174).
1718: Marcus Crisinus (175).
1720: Adamandus adolescens; B. Stanislaus Kostka (v. 1702, 1703); Phirandus Japon. Christianus; Hereditas fustuaria (176).
1721: Simulatio in orbe triumphans; Tantalus poma captans; Sanguis martyrum semen Christianorum, sive Venantius; Aureum velus (II 181—182).
1722: Triumphus crucis; Pro Deo et rege, sive Croatiae semper integra in Deum fides (II 183).
1723: Exilium Melancholiae ex Utopia; Catharotes capta; Lusus divinae providentiae; Prodigus filii amor (II 187).
1724: Metamorphosis, sive Eulogii...; Victima fidei, sive Pancratius; Septem Ephesini germani fratres; Inconstans semper puerorum animus (II 188).
1725: Viator Hyerichuntinus; Innocentia coronata, sive Egicanes; Pietas filialis... (II 192).
1727: Floralia a magna Pale in duobus liliis sanctificata; Periculum pravi consortii; Verecundia exulans; Salutis oriens in gloriae occasu; Clementia de tyranide victrix; Stultus propter Christum (II 197).

1728: Actiuncula; Paradisus Alabideni; Amicitia scelere rupta, pietate restaurata; Felix infelicitas S. Ivanis Gostomili Croatiae regis filii; Amor ludens in Pillendo et Pindillo (II 198—199).
1729: Speramungus; Triumphus Vetsilae in Belampto (II 201).
1730: Codrus; Hymenaeus sacrus Laurentii Corsini (II 203).
1731: Dramata (II 206).
1732: D. Vladimirus Podgoriae rex et martyr; Joannes Draskovichius Illyrici vindex; Joan. Bapt. parvulus (II 209).
1733: D. Quirinus; Croatia theatrum virtutis Erdődianae; Sopitae Croatiae spes; Jasonis cum Medea ex Colchis profugus (II 211).
1734: Oros Parthorum rex; Augurium pacis; Lycambrus pater (II 213).
1735: S. Ivanus Gostomili (v. g. 1728); Brodenus; Toroaldus; Libertus adolescens (II 215).
1736: Selymus; Genesius martyr; Antonius adolescens; Lydericus (II 216).
1737: Gemini Croatiae heroes: Petrus & Joannes Patatichii; Kamhi Sinarum imper. filius; Abimecus Osmani Turcae filius; Tabaca reginae herbarum titulo insignis (II 217).
1738: Vitoldus; Nicomedes; Alphonsus Lusitanus; Agazimbus; Avaritia et Prodigalitas (II 218).
1739: Alexander Pyrrhi Epirot. regis filius; D. Victor; Arnulphus Bulgarorum regulus; Graecus adolescens (II 219—220).
1740: Jacobus adolescens; Charites tres in Lydomando... (II 221—222).
1741: Dramatia (II 222).
1742: Arsinoe Macedonum regina; Leontius; Danus aliquis; Menecrates medicus Jovis (II 226).
1743: Sanias; Marinus; Genardus; Majoricus (II 227).
1744: Ferdinandus; Menalcha pastor; Porcinus rex Chresiae; gravis inter fratres seditio (II 228—229).
1745: Titus Manlius Torquatus; Arbogastis... perfidia; Josaphates (v. g. 1665); Themistocles (II 231).
1746: Demetrius; Moenecaeus Thebarum princeps; Joseramus; Leandrus (II 233).
1747: Scanderbegus; Quarinus; Hynungus Sinensis (II 234—35).
1748: Gusman Judaeus; Andronius; Edmundus; Marianus; Gilimer (II 236).
1749: Nicolaus Zrinius; Chechus, Lechus et Moschus (v. 1702; II 238).
1750: Osea; Japhengus Japo; Agathonicus et Chaonicus; Alexis; S. Paulinus Nolanus (II 241).
1751: Aelius Sejanus; Augustinus; S. Ivanus (v. 1728, 1735); Joas rex; Abiathar (II 242).
1752: Guido Lusimanus; S. Ivanus (v. 1728, 1735, 1751); Faustus et Victorius juvenes; Hermanus (v. 1618); Balthasar Caldaeorum rex (II 246).
1753: Elas rex impius; Stiliconis; Landelinus; Demisia; Eveli merodachus (II 249).
1754: Philippus Maced. rex; Samson; Jonathas; Ramirus; Alcibiades (II 250).
1755: Pinguissimus Agaus; Bythimae rex Prusia; Divus Alexius (v. 1750); Septem fratres principes; Pyrrhus (II 250).
1756: Mennius; Mauritius; Senacheribus; Nobiles adolescentes (II 255).
1757: Balthasar (v. 1752); Torquatus (v. 1745); Fernandes Hispanus; Hippolytus adolescens (II 256).
1758: Albertus Brandenburgicus; Anser auro fartus; Xenophon; Cyrus (II 257).
1759: S. Alexander (v. 1688); Meliapor nob.; Alexander puer (II 259).
1760: D. Joannes Bapt.; Ozineus et Zarias; Rodoaldus; Joannes Austriacus (II 262—63).
1761: Ferdinandus II; Ochozias; Duo adolescentes; Cleostratus et Menestratus (II 265).

1762: Artabanus; Alexander illustrius de se ipso quam de Poro triumphans; Adolescens quidam (II 268).
1763: Thomas Nadasdius victor; Eleazarus; Mauritius (II 271).
1765: Beniaminus; D. Venantius (v. 1721; II 272).
1766: Cyrus, croatico sermone (v. 1758); Caesar a Bruto caesus; Mithridates (II 273).
1767: Mandanes; Bulidis et Sperthii amor Patriae; Fabula croaticis laporibus plena; Tomyris (II 274).
1768: Codrus, lingua patria (v. 1730); Lysimachus, eodem idiomate; Rainaldus (II 277).
1769: Pueri Palestrinae recuperandae cupidi; Lycidae et Amyntae amor mutuus; Rhenarti innocentia (II 279).
1770: Puerorum institutio; Amandus; Arcandrus; Zenobiae constantia; Titi clementia, lingua patria (II 280).
1771: Duo dramatia (II 283).
1772: Dosylus: Hyacinthulus; Duo nobiles Poloni juvenes; Servus duobus eodem tempore dominis serviens, elegans fabula (II 284).

Drašković Gasp. com. 53; — Georg. 33; — Ioan. 9, 17, 21, 25, 28, 33, 61, 67; II 202; — Magd. conjunx Nic. Erdődi 122.
Dražić Joan. II 254.
Drughet de Homona Georg. com. 34.
Druškoci Sus. 53.
Držanić Barb. acupictrix 126, 142.
Dumbović Georg. can. II 188, 219.
Duella 69.
Eggenberg Udalr. princ. 52.
Elogia jesuitarum v. Catalogus.
Eloquentia sacra II 282.
Flwanger Ferd. s. J. 88.
Eperjesi Georg. novic. 38.
Epidemia 53.
Erdődi Christoph. II 279; — Emer. 123—124 (†), II 211, 215, 216; — Georg. 60; II 246 (242); Ludov. II 242 (238); Nicol. 52, 61, 85, 91 (†); 94, 103, 106, 110, 126 (†); 156, (†); — Sigism. 55, 60 (†); — Thom. 15, 31, 40, 50 (†); 61, 66, 99 (†); — Wolffg. 58.
Erghelius Franc. epp. 32, 55.
Esterhazy Emer. II 194, 202; — Jos. II 211, 214; — Nicol. 53.
Exercitia S. P. N. Ignatii II 239.
Fabijanić Andr. s. J. sculptor 98.
Fames publica 70.
Ferdinandus archidux 16; — imper. 31.
Flagellantes 56.
Flumen (Rijeka) II 216.
Fodroci Pet. nob. 106.
Forró Georg. s. J. 7, 8, 32, 55 .
Frankopan Franc. march. 102; — Georg. 88 (†); — Nicol. 38, 41, 68 (†), 71—72, 81; Wolffg. 43, 68.
Frankulin Fr. capit. 103.
Fulmen (1651) 71.
Furtus (1662) 90.
Call Petr. nob. 52.
Galjuf Joan. s. J. II 245.
Gašparin Jac. civ. 23.
Geographiae studium II 208, 256.
Geometria II 279.
Germanica natio II 192.
Germanicae linguae stud. II 263, 274.
Glasić Ant. civ. 25.
Glavač Steph. s. J. Oratio typis edita 90.
Glogovnicensis praepositura 30.
Goderič Rup. pharmacop. 165 (†).
Gorupiana domus 99.
Gotal Nicol. 107; — can. II 213, 215.
Grgec Georg. paroch. in Pokupsko II 246.
Grossecz P. Diarium sanctorum II 215.
Gruber Jos. musicus II 205.
Gymnasium capitulare 156.
Habdelić Georg. s. J. 57, 130.
Hari Ambr. Hung. novic. 30.
Hebraicae linguae stud. II 282.
Hedera venale 60.
Heraldica II 284.
Herberstein Joa. Jos. 102.
Historiae studium II 208, 222, 227, 232, 237.
Historiae eccles. prof. II 282.
Historiae Marianae 130.
Henzigg Wenc. pharmac. 166 (†).
Hungaricae linguae peritus sacerdos non invenitur 173.
Hungaricae linguae stud. II 263, 274.
Husar Paul. civ. 24.
Ilijačić Sigism. logic. II 242.
Ilijašić Jac. 107.
Imagines PP. Zanitii et Vragović 37.
Incendia 45, 50, 63—64, 81, 110, 148—149, 166; II 206—208.

Istvánffi Eva 33, — Nic. 28, 32, 35.
Ivančić Thom. defendens 119.
Jambreković Franc. s. J. Philosophia perepatetica 101.
Jambrešić Andr. s. J. II 245.
Janešić Sebast. s. J. 56.
Jekkelius Jach. s. J. 27.
Jelačić Jos. Sem. capell. II 273, 275; — Steph. 166 (†).
Juraić Georg. paroch. s. Marci II 245.
Juris pontificii studium II 197.
Jurić Petr. civ. 23; — Matth. s. J. II 244.
Kaldi Mart. s. J. 32.
Kalec v. Missio Kalecensis.
Kara-Mehmet vezirius 116.
Kazi Franc. s. J. Hungarica historia II 222.
Keglević Alex. defend. 175; — Franc. 53; — Georg. 42 (†).
Khaill Jos. civ. 50.
Klobušicki Franc. Xav. epp. II 237.
Klon Jos. defend. II 205.
Kos D. can. oratio typis expressa II 238.
Kovačević Th. can. II 188.
Krajačević Sartorius Nic. s. J. 42, 53.
Krajačić Luc. novic. 42; — Marc. II 259.
Krčelić B. A. can. II 259.
Križanić Adam. & Balth. II 188, 193—194.
Krušelj Ioan. 9, 29, 31.
Kukuljević Wolffg. Vinc. logicus 119.
Kupreš Petr. paroch. s. Marci et can. 20.
Kušević Sigism. defend. II 219.
Kušljan Petr. civ. 15.
Lang Phil. judaens 23.
Lausus Mart. s. J. 34, 56.
Libelli croatici: 54, 61, 80, 95, 96, 113, 114, 117, 122, 130, 131, 169; II 194—195, 219, 220, 221, 226, 232, 236, 239, 267; — haeretici et magici 69, 70, 72, 144; — latini 90, 92, 101, 122, 124, 137, 169, 173; II 183, 192, 196, 198, 210, 211, 226, 231, 236, 237, 238, 240, 241, 249, 250, 251, 254, 257, 259, 262, 271.
Lovretić Marc. s. J. II 192.
Lovrenčić Nic. s. J. II 245.
Lucari Lud. s. J. 29.
Lues pestifera 116.
Ljubić Pet. s. J. 41—44, 50, 52, 55—56.
Magus 51.
Majcen Franc. civ. 106, 107.
Malenić Georg. defend. II 194.
Marcelović Georg. can. II 206.
Marci Sti forum 21, 26.
Maričić Matth. defend. II 242.
Marpurg Jos. defend. 119.
Martinačić Joan. s. J. pharmacop. 124 (†).
Matota Georg. s. J. 39.
Matutini pulsus consuetudo 36.
Matthias imper. 25.
Medvednica torrens 33.
Meteorologus collegii 141.
Mihelić Nic. defend. II 205.
Mikulić Alex. Ign. pp. 127.
Mikulić Christoph. 24, Adam, II 257; — Thom. nob. 15, 57.
Milovec Balth. s. J., persecutio 79, 82—3, 88.
Missio Carolostadiensis 61, 67—70, 72—73; — Frangepanica 84; — Kalecensis 42, 48, 52; — Quinqueecclesiensis 27.
Mislenović Joan. s. J. 32; — Vinc. can. 30.
Morales Petr. s. J. 16.
Morborum saevities 112.
More Steph. s. J. 32.
Morum corruptela 57.
Mrnjavčić Christ. 38; — Sigism. 91 (†).
Mulih Georg. s. J. II 219, 221, 236.
Musaeum commune 59, II 228.
Musica 56, 65, 114, II 196—7, 206, 275, 276.
Musici 55, 63, 171.
Musicus concentus v. concentus.
Nagy Laur. civ. 23.
Negromontanus eppus 172.
Newtoni calculi II 277.
Novosel Andr. defend. II 271.
Oliva Joan. Paul. s. J. 108.
Orehoci Gasp. 106; Orehociana domus 24.
Organum 55, 79, 123.
Oršić lib. bar. rhetor. 162.
Pacot Franc. stud. 40.
Pakasić Mich. civ. 23.
Palfi Eufrosina 52.
Paravičić Ant. defend. II 187.
Paravigić defend. 147.
Patačić Adam. logicus II 209; — Gabr. archiepp. II 194, 210; — Georg. s. J. 126; — Hel. vidua Ioan. Ručić 86, 104; — Joan. s. J. 119, 121; II 259; — Ladisl. 150 (†); — Nic. 106, 107; — Paul. 164.
Paušković Nic. civ. 23.
Paumgartner Otto s. J. 123.
Pejačević Jac. s. J. 169.

Pepeu Steph. s. J. 245.
Petretić Pet. epp. 85, 95.
Pettheo Steph. s. J. 53.
Pharmacopaea 148, 157.
Philosophici studii initium 90, 95, 97.
Plemić Fr. s. J. 156, 166.
Poesis 27.
Pogledić Franc. defend. 119.
Pojatić Georg. civ. 167.
Pompa funebris Christi in cruce morientis 96.
Pornensis abbatia 23.
Posega II 215—216.
Požarel Matth. civ. 23.
Prašinski Petr. nob. 106.
Pressol Leon. s. J. 10.
Processio Corporis Christi, 54, 75, 77.
Processio poenitentium 163.
Processiones sodalium 143.
Psalmus Miserere simphonia musica 56.
Puc Steph. epp. II 267.
Puellae meretrices 44.
Purulić Matth. s. J. II 262.
Radić Gasp. nov. 38.
Ragusa 147, 150—152.
Rhabatta Jos. com. II 196.
Rascianorum clerici II 205.
Ratkaj Joan. 12, 17; — Georg. 12, 17, 57; — Steph. s. J. 9, 12—13, 17—18.
Rauch Dan. II 198 (†).
Recreationis locus v. Kalec & S. Xaverium.
Rector Zagrabiensis ad Regni congregationes invitandus 127.
Religionis libertas 25.
Residentiae Zagrabiensis initia 7—31.
Rhetorica 33.
Rosenberger Dan. doctor 24.
Ručić Joan. nob. 59, 86 (†).
Rumer Greg. s. J. 8.
Sacelli v. Capellae.
Sagae 21.
Schola Lutheri 25.
Schola pro puellis 62.
Schola rudimentorum II 198.
Scholae capitulares 36.
Scholae s. J. inchoantur 20.
Sebastijanović Franc. defend. II 262.
Sečen Petr. defend. 169.
Seliščević Steph. eppus 129.
Selnicej Petr. can. 39.
Seminarii Frangepanici (s. Josephi) fundatio 68, 74—75, 78, 110, 112, 114—115, 170.
Sempčinus Steph. civ. 23.
Sermage Franc. & Jos. com. II 283.
Sermones funeral. typo excusi 124.
Sinnersperg Sigism. can. II 206, 235.
Sissiensis Victoria. Dramma 173.
Slabinus Mart. s. J. 27.
Sodalitas v. congregatio.
Spankau gener. 103.
Stabe Seb. civ. 23.
Stephanus Capucinorum superior II 191.
Stipanić can. II 234.
Sunko Franc. civ. 23.
Sušnik Franc. s. J. 164.
Svastović Mart. paroch. in Kravarsko 106, 107, II 221.
Svetanović Christ. II 194.
Synodus dioecesana 54, 57, 62, 101, 109, 124.
Syntaxis 26.
Šimunić I. B. s. J. II 259, 267, 271.
Škrlec Sigis. II 221 (†).
Šorša Joan. nob. 119.
Špišak Joan. s. J. 26, 53.
Šubarić Georg. II 183.
Švehar Andr. defend. 169.
Xaverium S. 85, 122, II 215, 229, 235, 244, 254, 255.
Xenodochium civitatis 53.
Tempestas 77.
Templum s. Catharinae 16, 18, 22, 39, 40—41, 51, 52, 64, 113, II 203—205.
Tepečić Greg. civ. 23.
Terrae motus 67.
Terco Jae. civ. 92.
Terihaj Nic. can. II 237.
Thausi Franc epp. II 219, 238.
Theatrum 47, 119, 127, 164, 170.
Theologiae moralis professor 56.
Theologiae initium II 233.
Theses impressae 92, 94, 97, 111, 119, 129, 135, 147...
Tonhausen Urs. 82 (†).
Tortura 45.
Trnski Joan. s. J. II 276.
Turocensis Steph. s. J. 27.
Turcae 19, 27, 28, 116.
Typus latinus 94, 126.
Vagić Lud. nob. 106.
Varasdinensis residenta s. J. 56; II 215—216.
Varasdinum, incendium 72.
Vasarheli Greg. s. J. 27.
Veghius Joan. s. J. 9.
Veneficia 44.
Vernić Mich. civ. 9.
Villerius Barth. s. J. 9.
Vinković Bened. epp. 62.
Vitellexius Mut. s. J. 49.
Vlahović Balth. civ. 14, 23.
Vlaška vulica 64.
Vojković Joan. nob. 87, 106.

Vragović Pet. s. J. 9—10, 12—14, 22.
Vukmanić Petr. 99.
Wagner Franc. s. J. II 192.
Werntle Ant. II 249, 254.
Zakmardi Joan. nob. 75, 96—7 (†).
Zanitius Joan. s. J. 9—13, 17—18, 23—24 (†).
Zrinianae seditionis initium 87—90, 102—103.
Zrinius Ad. com. 119.
— Georg. 52—53 (†).
— Nic. 73, 76, 86, 91—94 (†).
— Petr. 98, 103.

Dva priloga za povijest hrvatskih pavlina

Priopćio Dr. Franjo Fancev

Među saborskim spisima za god. 1802. Državnoga arhiva u Zagrebu namjerio sam se na dva priloga, koji su privukli na se moju pozornost prije svega zbog toga, jer sam u pismu kojim su pisani prepoznao dobro poznat mi rukopis hrvatskoga komediografa, ekspavlina Tita Brezovačkoga. A kad sam ih zatim pročitao, bio sam na čistu i stime, da oni baš i nisu bez interesa. Jedan i drugi, naime, bave se pitanjem uspostave, od Josipa II g. 1786 ukinutoga, reda sv. Pavla prvoga pustinjaka na području nekadašnje Hrvatske pavlinske provincije. Uspostavom pavlinskoga reda u Hrvatskoj bavio se, i to baš u vezi s nastavnim potrebama, i hrvatski sabor od god. 1792. Te saborske rasprave od god. 1792 kako se to razabire iz pretstavke od 7. IV. 1802., dale su potstreka i hrvatskim ekspavlinima za ovu njihovu akciju u god. 1802.

Važnost ovih pretstavki nije samo u pokretanju pitanja uspostave drevnog pavlinskog reda već više od toga u motivaciji. Car apsolutista-germanizator Josip II., poslije Hrvata-Isusovaca, iz hrvatskoga je školstva uklonio i Hrvate-pavline, a u Hrvatsku uputio Nijemce-pijariste, jer su njemački pijariste, kako o tome ne može biti nikake sumnje, caru-germanizatoru svakako bili jača garancija za revnost u provođenju njegovih centralističko-germanizatorskih nastojanja nego redovnici Hrvatske pavlinske provincije. I zato nipošto ne iznenađuje što je hrvatski sabor, u vidanju rana zadanih Hrvatskoj od izvršivača »reformi« carevih, već g. 1792. pomišljao i sam na uspostavu toga istoga reda. Jer, kako je u jednoj od pomenute dvije pretstavke izrijekom istaknuto, Josipovi pijariste već od prvih dana svoga dolaska u Hrvatsku, ako ni po čem drugom a ono »ob solius patriae linguae ignorantiam« bili su nepodesni (»apti non erant«) za svaku nastavničku službu.

Današnja naša pokoljenja o nekadašnjim bijelim fratrima — srakarima — pavlinima u najboljem slučaju znaju toliko, koliko se o njima može izvesti iz Šenoine povjestice »Fratarska oporuka«. Tom svojom povjesticom Šenoa je iz prošlosti hrvatskih pavlina uhvatio samo onaj čas, kad su u pavlinske samostane imali nahrupiti carski komesari da za državu preuzmu pavlinska duhovna i ekonomska dobra, a same redovnike izvedu na ulicu, pa da se onda unapredak svaki pojedinac od njih brine samo o sebi.

Poslije razlaza u god. 1786—1802. još jednoč ali i po posljednji put od 48 tada još živih hrvatskih pavlina bila su se pismima

kao i u ličnim sastancima udružila 32 pavlina da u svoje ime kao i u ime šesnaestorice bez prethodnoga ovlaštenja — pokrenu akciju oko uskrišenja hrvatske pavlinske provincije. A u ovoj akciji svakako je značajno i to, da ju je — ako pismo podnesaka ne vara — vodio upravo hrvatski književnik, ekspavlin Tito Brezovački.

Sve to, nadam se, opravdava potrebu da se ta dva priloga i štampom objave.

I

Acta General. Reg. Congr. No 50/1802. I. Praes. ad 5 Aprilis 1802.

Ad

Inclytos Status et Ordines Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae, Dominos Dominos gratiosissimos, colendissimos

in merito restitutionis ordinis aboliti Paulinorum humillima instantia Ex-Paulinorum Provinciae Croatiae.

Inclyti Status et Ordines!

Domini, Domini gratiosissimi, colendissimi!

Sexdecim jam retroacti anni sunt, quod Ordo S^ti^ Pauli Primi Eremitae, qui ante quinque saecula in I. Regno Hungariae initia sumpsit — benigna Regum et Regnicolarium munificentia crevit, e Art. I Matthiae Regis post coronationem communi optimatum voto intra indigenas est adoptatus et stabilitus, Hujus ejusdem ordinis residua adhuc individua Provinciae Croatiae inclytis Statibus et OO. summa cum demissione supplicant, ut eorundem in pristina jura, possessoria et privilegia benignam repositionem apud Suam Majestatem Sanctissimam, Regem Dominumque nostrum clementissimum, Dominis ad futura Regnorum comitia deputandis totius inclyti Regni nomine exoperandam gratiose comittere dignarentur.

Cui enim quantaeque utilitati commodis Patriae per integra quinque saecula Paulinorum ordo semper fuerit, tam adversis nempe quam prosperis Regni temporibus cum non dubitemus II. Statibus et OO. peroptime et Historiis esse cognita, modesto praetereunda silentia duximus, ne plus spei in meritorum numero, quam Inclytorum Statuum et Ordinum gratioso patrocinii pondere reponere velle videamur.

Illud tantum unicum coram coelisti et terrestri Majestate solemnissime protestamus, quod ex nulla interessentia proprii commodi aut desiderio solitariae et inactivae vitae, cum coeteroquin tam divina providentia quam aequissimi principis clementia ad sustentandam vitam benigne provisi essemus, ad Inclytos Status et OO. humillime recurramus verum illud unice prae oculis habendo, ut in pristina jura, possessoria et privilegia benigne repositi, in id totis viribus incumbere possimus, ut ad educandam juventutem Patriae,

quod est maximum felicitatis Regni fundamentum, semper idonea praeparentur, et praesto sint individua, quae utpote sub regulari disciplina constituta ,tam morum exemplis, quam adcurata tradendarum literarum regula semet distinguant, atque sic finem eum obtineant II. SS. et OO. quem jam Anno 1792 in generali congregatione sibi gratiose proposuerant, pro exoperanda benigna restitutione ejusdem ordinis Paulinorum. Cui gratiosae protectioni et potenti patrocinio Inclytorum Statuum et Ordinum ad eundem obtinendum finem semet suamque causam summa cum demissione iterum iterumque commendent et devovent.

Inclytorum Statuum et Ordinum
humillimi et devotissimi servi et capellani
Ex-Paulini in Regnis Croatiae et Sclavoniae
existentes.

Zagrabiae 7 Aprilis 1802.

II

Ad Inclytos Status et Ordines Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae, Dominos Dominos gratiosissimos colendissimos

humillima instantia
PP. Paulinorum Provinciae Croaticae

---

*Ad Art. 5 Gralis Regn. Congregationis 13 & sequ. X*bris *1802 Zagrabiae celebratae.*

Excellentissime et Illustrissime Domine comes Bane!
Excelsi Proceres ac Inclyti Domini Status et Ordines,
Domini Domini gratiosissimi, colendissimi!

A nulla re magis quam, a recta juventutis institutione Reipublicae salutem pendere, quoniam sapienter semper perspexisset nunc gloriosissime regnans Dominus noster Clementissimus et Rex Apostolicus. Dum porro naturali sua in cõmunem omnium fidelium populorum salutem tendente cum paterna nonnullos s. ordines regulares in Regno Hungariae revehit, restaurat et in integrum reponit eos, quod fundamentale est, carissimus dulcis Patriae pignoribus in severiori disciplina et moribus instituendis moderatores praeficit. Parem finem ut in Regno quoque Croatiae assequatur necessitatem religiosorum aliquorum, quibus publicae scholae ad primaevum pedem reponendae credantus in Inclyto Regno isthoc subsistere debere perspicuum est.

Jam vero si extranei religiosi, qui vel ob solius patriae linguae ignorantiam Cathedris illico in ingressu apti non erant, horsum evocati fuerint, donec hi ad requisitum juventutis instituendae numerum succrescant vix intervallum annorum 10 sufficiet, dum tamen Paulini Croatae eo adhucdum sint numero, ut sicut bina supressae Societatis gymnasia ad publici contentum providebant, ita non mi-

nori cum contentu, ut certe cum manifesto quod in fundum studii atque *in publicum croaticum redundaret, emolumento tam illa*, quam et reliqua si concredatintius providere possint.

Doleret, profecto nobis si majorum nostrorum, quorum ante Jesuitarum in Regnum Croatiae introductionem monasteria totidem veluti gymnasia, in quibus nobilis juventus in Litteris aeque ac moribus bonis informabatur, fuisse perbene notum est Inclytis DD. SS. et OO. — vestigia in contestanda porro erga charam Patriam fidelitate premendi nobis praecluderetur occasio. Doleret itidem juventuti Patriae, quae restitutionem domestici et nobilis ordinis avide anhelat, in quo accommodam nobilitari ingenuitati vitam agere, Deo, Regi et Patriae servive, non sine aperta multarum nobilium familiarum commodo posset.

Sed et si Regnum Hungariae suorum praehabitorum ordinum ternos regulares postliminio sibi restitutos laetetur, quid obstat, quo minus nostra quoque Patria, saltem in restitutione, quem habuit, unici solatio perfrui valeat. Quapropter Inclytis DD. SS. et OO. in omni humilitate suplicamus, quatenus his in Paterno-gratiosissimam assumptis, restitutionem ordinis Paulini in pristina, si non alibi, saltem in hocce Regno — non obstante etiam in contrarium protestatione quorumpiam confratrum nostrorum, qui votorum suorum solemiter emissorum gravitatis ut ut immemores forent, quos attamen ubi remorsus conscientiae altiorem gradum petendo amplius maturuerit, saniora amplexuros spes est — praepotenti sua apud Majestatem suam Sacratissimam Dominum Dominum nostrum clementissimum interpositione mediante exoperari non dedignentur. Qui finaliter altis devoti gratiis perenni in veneratione emorimus. Varasdini, die 10ª Decembris 1802, Inclytorum DD. Statum et ordinum

PP. Theophilus Genar, Ferdinandus Segerth, Zuerardus Svagell, Nicolaus Murauth, Maximilianus Liebl, Stanislaus Spissich, Raphael Pallich, Adamus Meznar, Pius Magyari, Melchior Spanich, Blasius Briglevich, Edmundus Schneller, Thadaeus Turopolchich, Remigius Volusius, Innocentius Vesse, Simon Jurissa, Gerardus Sesztak, Romualdus Petrovich, Mauritius Konchich, Titus Brezovachky, Davidus Meznar, Matthaeus Kleschich, Adalbertus Blasun, Christophorus Markovich, Placidus Kligar, Petrus Kovachich, Libornis Krisanich, Augustinus Vrabecz, Gabriel Fassaich, Ambrosius Bedechich, Anastasius Sirchich, Bonaventura Czelehich Ex-Paulini.

Reliquorum adhuc numero 16 confratrum nostrorum animum nobis explorare nondum licuit, non dubitamus tamen, quin et illi nobis cum aliquando sentire incipiant.

Quod suprascripta individua ex litteris originalibus in quibus ad suum ordinem redeundi zelum contestabantur excerpta sint, hisce recognosco. Varasdini, die 10ª Xbris 1802.

Paulus Kaloczij I. Cttus Varasdinensis subst.
V. Comes.